ເມືອງລາວ ເຮືອນຍາວ ເຜົ່າກະໄດ

ທີ່ແຂວງສາລະວັນ ພາກໃຕ້ຂອງປະເທດລາວ

ຂຽນ ແລະ ຮຽບຮຽງ

ສະຖາບັນຄົ້ນຄ້ວາ ວັດທະນະທຳ

ຫ້ອງຄົ້ນຄ້ວາຮາຕະ ຄະນະວິສະວະກຳສາດ ສະຖາບັນເຕັກໂນໂລຊີ ຊິບາອູລະ

Hata Laboratory of Shibaura Institute of Technology

ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಬಳಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಲು ಶಿಬೂರಿನ ಹಾಲಾ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಬಳಸಿ ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವ ಮಕ್ಕಳು.

ಹಾಲಾ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯ
ಶಿಬೂರು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆ
Hala Laboratory of Shibaura Institute of Technology

ເມືອງລາວ ເຮືອນຍາວ ເຜົ່າກະໂດ

01 ມີນາ 2005 ພິມຄັ້ງທີ 1

ຂຽນແລະຮຽບຮຽງ : ສະຖາບັນຄົ້ນຄວ້າ ວັດທະນະທຳ ກະຊວງຖະແຫຼງຂ່າວ ແລະ ວັດທະນະທຳ
ບ້ານ ສີເມືອງ, ຖະໜົນ ຄູວຽງ, ເມືອງ ສີສັດຕະນາກ, ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ, ສ.ປ.ປ.ລາວ.
ຕູ້ ປ.ນ: 5462, ໂທລະສັບ: (856) 21 212008, ໂທລະສານ: (856) 21 212009.

ຫ້ອງຄົ້ນຄວ້າຮາຕະ ຄະນະວິສະວະກຳສາດ ສະຖາບັນເຕັກໂນໂລຊີ ຊິບາອູລະ.
3-9-14 Shibaura, Minato-ku, Tokyo 108-8548, Japan
Tel & Fax: +81 3 5476 3091

ຜູ້ຈັດພິມ : ຫ້ອງຄົ້ນຄວ້າຮາຕະ ຄະນະວິສະວະກຳສາດ ສະຖາບັນເຕັກໂນໂລຊີ ຊິບາອູລະ.

ທະບຽນອະນຸຍາດ : 139ພຈ/23022005

ສະຖານທີ່ພິມ : ໂຮງພິມ ມັນທາຕຸລາດ

Printed in Vientiane, Lao P.D.R.

ຄຳນຳ

ຢູ່ໃນໂລກຂອງເຮົາໃນປະຈຸບັນ ວັດທະນະທຳຂອງຊົນເຜົ່າ ແມ່ນມີແນວໂນ້ມທີ່ຈະສູນຫາຍໄປ ຍ້ອນມີການຂະຫຍາຍຕົວທາງດ້ານເສດຖະກິດຕະຫຼາດ ແລະ ຂໍ້ມູນຂ່າວສານເຕັກໂນໂລຊີ ສ.ປ.ປ.ລາວກໍ່ເປັນປະເທດໜຶ່ງທີ່ບໍ່ອາດຍົກເວັ້ນຈາກແນວໂນ້ມດັ່ງກ່າວນີ້ໄດ້ ຢູ່ໃນໄລຍະຄວາມຈະເລີນຮຸ່ງເຮືອງ ແລະ ກຳລັງພັດທະນານີ້ການໃຫ້ຄວາມສຳຄັນຕໍ່ ວັດທະນະທຳຂອງຊົນເຜົ່າ ແມ່ນບໍ່ຄ່ອຍມັກຖືກປະຕິບັດ ແລະ ມັນກໍ່ເປັນເລື້ອງຍາກຄືກັນ ທີ່ບັນດາຄົນຊົນເຜົ່າຕ່າງໆ ຈະສາມາດປົກປ້ອງວັດທະນະທຳອັນມີຄ່າຂອງຕົນເອົາໄວ້ໄດ້.

ສະຖາບັນຄົ້ນຄ້ວາວັດທະນະທຳ ບໍ່ພຽງແຕ່ຄົ້ນຄ້ວາ ບັນທຶກກ່ຽວກັບເຮືອນຊານ ແລະ ເຄື່ອງໃຊ້ສອຍຕ່າງໆຂອງບັນດາຊົນເຜົ່າໃນປະເທດລາວເທົ່ານັ້ນ ເປັນວາລະໂອກາດດີ ທີ່ສະຖາບັນຄົ້ນຄ້ວາວັດທະນະທຳ ແລະ ຫ້ອງຄົ້ນຄ້ວາຣາຕະ ສະຖາບັນເຕັກໂນໂລຊີ ຊິບາອຸລະ ໄດ້ມີໂຄງການຮ່ວມມືກັນພາຍໃຕ້ກອງທຶນຂອງ Japan Foundation Asia Center ໃນການຄົ້ນຄ້ວາເຮືອນຊົນເຜົ່າຕຽງ ຢູ່ເມືອງດັກຈຶງ ແຂວງເຊກອງ ໃນເດືອນທັນວາ ປີ2002 ແລະກໍ່ໄດ້ຈັດພິມປຶ້ມຜົນການຄົ້ນຄ້ວາດັ່ງກ່າວ ໃນເດືອນ ມີຖຸນາ ປີ 2003 ຢູ່ທີ່ປະເທດລາວ ໜັງສືເຫຼັ້ມນີ້ແມ່ນຜົນການຄົ້ນຄ້ວາຄັ້ງທີ 2 ຂອງພວກເຮົາ ໃນການຮ່ວມມືກັນລົງສຳຫຼວດບ້ານ ແລະ ເຮືອນ ທີ່ເມືອງສະໜ້ວຍ ແຂວງສາລະວັນ.

ຄົນສ່ວນຫຼາຍຄິດວ່າ ການຄົ້ນຄ້ວາເຮືອນວັດທະນະທຳແມ່ນການຄົ້ນຄ້ວາທີ່ງ່າຍໆ ໂດຍອີງໃສ່ສະພາບຮູບຮ່າງ ແລະ ການປົກປັກຮັກສາເຮືອນວັດທະນະທຳ ແຕ່ວ່າສິ່ງດັ່ງກ່າວນີ້ ບໍ່ແມ່ນການຄົ້ນຄ້ວາທັງໝົດຂອງພວກເຮົາ ການຄົ້ນຄ້ວາທັງໝົດຂອງພວກເຮົາ ແມ່ນເພື່ອບັນທຶກຢ່າງໃກ້ຊິດ ກ່ຽວກັບວິທີທາງຂອງການດຳລົງຊີວິດ ຂອງຄົນໃນຊົນເຜົ່າ ວິທີທາງຂອງການປະພຶດໃນການຢູ່ອາໄສໃນບ້ານເຮືອນ ໃນຂະນະດຽວກັນພວກເຮົາກໍ່ໄດ້ວັດແທກແລະສະສົມລວບລວມຕົວຢ່າງ ກ່ຽວກັບຂໍ້ມູນຂອງເຮືອນ ເຖິງຢ່າງໃດກໍ່ຕາມເຮົາມັກເຂົ້າໃຈຜິດວ່າການສຳຫຼວດເຮືອນແມ່ນການເກັບຕົວຢ່າງຂອງເຮືອນຕາມຄວາມງາມ ແລະ ສະພາບທີ່ຮັກສາແຕ່ວ່າການສຳຫຼວດນີ້ ໄດ້ເຮັດຢ່າງລະອຽດໝົດທຸກຫຼັງຄາເຮືອນຂອງທັງສອງບ້ານ ຊຶ່ງປະກອບດ້ວຍການວັດແທກທຸກໆຫຼັງຢູ່ພາຍໃນສອງບ້ານດັ່ງກ່າວພ້ອມກັນນັ້ນກໍ່ໄດ້ມີການ ສຳພາດ ສອບຖາມ ແຕ່ລະເຮືອນກ່ຽວກັບການຢູ່ອາໄສ ແລະ ລະບົບການດຳລົງຊີວິດ ການສຳຫຼວດດັ່ງກ່າວນີ້ ອາດຈະເສຍແຮງງານຫຼາຍ ແລະ ຫາຈຸດປະສົງຍາກ ແຕ່ວ່າເພື່ອທຳຄວາມເຂົ້າໃຈຄວາມຄິດເຫັນກ່ຽວກັບເຮືອນ ແລະ ບັນດາບ້ານເຫຼົ່ານັ້ນ ຈຳເປັນຕ້ອງໄດ້ສຳຫຼວດຕົວຈິງຢ່າງລະອຽດ ກ່ຽວກັບບໍລິເວນການດຳລົງຊີວິດຂອງບັນດາຜູ້ຄົນການ ຄົ້ນຄ້ວານີ້ແມ່ນອາດຈະໃຊ້ເວລາຫຼາຍແລະມີຈຸດປະສົງທີ່ບໍ່ຊັດເຈນ ແຕ່ເຖິງຢ່າງໃດກໍ່ຕາມມັນກໍ່ມີຄວາມຈຳເປັນ ຕ້ອງໄດ້ຄົ້ນຄ້ວາກ່ຽວກັບເນື້ອທີ່ບໍລິເວນຂອງການດຳລົງຊີວິດຂອງຄົນ ໃນນັ້ນເພື່ອທຳຄວາມເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບວິທີການ ຢູ່ອາໄສໃນເຮືອນແລະໃນບ້ານຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ ບັນດາແຜນຜັງທີ່ໄດ້ມາຈາກການວັດແທກແລະການສຳພາດ ສອບຖາມ ແມ່ນເປັນເອກະສານທີ່ສຳຄັນ ແລະ ຂາດບໍ່ໄດ້ຂອງພວກຂ້າພະເຈົ້າ ໃນ4ຈຸດປະສົງ ອີກດ້ານໜຶ່ງ ບັນດາບ້ານດັ່ງກ່າວອັນມີເອກະລັກທາງດ້ານປະຫວັດສາດ ແຕ່ລະບ້ານມີທັງວັດທະນະທຳທັງໃໝ່ແລະເກົ່າ ທີ່ມີທັງການປະສົມປະສານ ແລະ ຂັດແຍ່ງກັນລະຫວ່າງຄົນພາຍໃນບ້ານ ຖ້າການຄົ້ນຄ້ວາເປັນພຽງແບບງ່າຍໆ ທຳມະດາເຮົາຈະບໍ່ສາມາດກຳແໜ້ນ ຫຼື ເຂົ້າໃຈ ຕໍ່ຄວາມໃຫຍ່ຂອງຊຸມຊົນທີ່ມີ ໃນມວນມະນຸດເຮົາ.

ຄົນເຜົ່າກະໂດ ມີຊີວິດທີ່ສະຫງ່າຜ່າເຜີຍ ແລະ ມີຄວາມພູມໃຈ ເຖິງແມ່ນວ່າພວກເຂົາເຈົ້າອາດຈະບໍ່ມີຄວາມຈະເລີນທາງດ້ານວັດຖຸກໍ່ຕາມ ແຕ່ວັດທະນະທຳທີ່ສາມາດຈັບຕ້ອງໄດ້ ແລະ ບໍ່ໄດ້ຂອງພວກເຂົາສາມາດເປັນ DNAເຊິ່ງໝາຍຄວາມວ່າມັນໄດ້ມີການພັດທະນາມາໄດ້ຫຼາຍຮ້ອຍປີແລ້ວ ແລະ ມັນບໍ່ສາມາດທຳລາຍໄດ້ອີກ ການຄົ້ນຄ້ວາກ່ຽວກັບຄົນຊົນເຜົ່າກະໂດເຮັດໃຫ້ພວກເຮົາສາມາດຫວນຄິດຄືນວ່າ "ຄວາມຮັ່ງມີ" ໝາຍຄວາມວ່າແນວໃດໂດຍສະເພາະ ສຳລັບນັກຄົ້ນຄ້ວາຄົນຍີ່ປຸ່ນ ຜູ້ທີ່ໄດ້ສູນເສຍວິທີການດຳລົງຊີວິດແບບດັ່ງເດີມໄປ ມັນເປັນທີ່ໜ້າອິດສາຫຼາຍທີ່ຄົນຊົນເຜົ່າກະໂດ ຍັງສາມາດປົກປັກຮັກສາເອກະລັກວັດທະນະທຳ ຂອງເຂົາເຈົ້າຄົງໄວ້ໃນສະພາບເດີມ ໂດຍສະ

ເພາະແມ່ນຮູບແບບການດຳລົງຊີວິດທີ່ດັ່ງເດີມນີ້ໄວ້ໄດ້.

ໜັງສືເຫຼັ້ມນີ້ໃຫ້ເຮົາຮັບຮູ້ກ່ຽວກັບເຮືອນຍາວຂອງເຜົ່າກະໂດ ຊຶ່ງມັນສະທ້ອນໃຫ້ເຫັນເຖິງຮີດຄອງປະເພນີ ແລະ ຊີວິດຈິດໃຈຂອງຄົນເຜົ່າກະໂດ ພວກເຮົາຕັ້ງໃຈຈະພິມໜັງສືຂອງພວກເຮົາເຫຼັ້ມນີ້ຢູ່ປະເທດຍີ່ປຸ່ນ ແລະປະເທດລາວ ໂດຍສະເພາະພວກເຮົາປາດຖະໜາຢ່າງແຮງກ້າວ່າ ຢາກໃຫ້ບັນດາຊົນເຜົ່າທັງໝົດໄດ້ຮູ້ຄວາມອຸດົມສົມບູນຂອງປະເທດຕົນເອງ.

ພວກເຮົາມີຄວາມປິຕິຍິນດີຕໍ່ຄົນໃນບ້ານຕັ້ງໂກແລະບ້ານພັນເບໃນການໃຫ້ຄວາມຮ່ວມໄມ້ ຮ່ວມມື ຕ່ອງກງານຄົ້ນຄ້ວາຂອງພວກເຮົາ ແລະ ຫວັງວ່າວັດທະນະທຳອັນມີຄ່າຂອງເຂົາເຈົ້າ ຈະຄົງຢູ່ຕະຫຼອດການ.

ເດືອນ ມີນາ ປີ 2005.

ທ່ານ ດຣ. ຈັນທະພິລິດ ຈຸມສີສຸລາດ
ອຳນວຍການ
ສະຖາບັນຄົ້ນຄ້ວາວັດທະນະທຳ
ກະຊວງຖະແຫຼງຂ່າວ ແລະ ວັດທະນະທຳ
ສ.ປ.ປ.ລາວ

ທ່ານ ດຣ. ໂຊອິຈິ ຮາຕະ
ສາດສະດາຈານ
ຂະແໜງ ເຄຫາສະຖານ ແລະ ວິສະວະກຳອາຄານ
ພະແນກວິສະວະກຳ
ສະຖາບັນເຕັກໂນໂລຊີ ຊິບາອຸລະ
ປະເທດຍີ່ປຸ່ນ

ຊື່ໂຄງການ : ໂຄງການຄົ້ນຄ້ວາດ້ານສະຖາປັດຕະຍະກຳແລະການດຳລົງຊີວິດ ແບບພື້ນເມືອງດັ່ງເດີມ ທີ່ແຂວງສາລະວັນ.

ທີ່ປຶກສາໂຄງການ :

ທ່ານ ດຣ.ຈັນທະພິລິດ ຈຸມສີສຸລາດ	ຫົວໜ້າສະຖາບັນຄົ້ນຄ້ວາວັດທະນະທຳ
ທ່ານ ດຣ. ບຸນແທງ ສຸກສະຫວັດ	ຮອງຫົວໜ້າສະຖາບັນຄົ້ນຄ້ວາວັດທະນະທຳ

ລາຍຊື່ຜູ້ຮ່ວມຄົ້ນຄ້ວາ

ຝ່າຍສະຖາບັນຄົ້ນຄ້ວາວັດທະນະທຳ

ທ່ານ ທະນົງສອນ ສີບຸນເຮືອງ	ວິຊາການດ້ານຂໍ້ມູນຮູບສຸງ
ທ່ານ ນາງ ສົມພາວັນ ໄຊຍະວົງ	ວິຊາການດ້ານສະຖາປັດຕະຍະກຳ
ທ່ານ ນາງ ດຣ. ກິໂຢມິ ອະໄຣ	ຊ່ຽວຊານປະຈຳໂຄງການ

ຝ່າຍພະແນກຖະແຫຼງຂ່າວແລະວັດທະນະທຳ ແຂວງສາລະວັນ

ທ່ານ ແສງຈະເລີນ ວັນສະເຫຼີມ	ວັດທະນະທຳແຂວງສາລະວັນ
ທ່ານ ບຸນເນີ ປະແລະ	ວັດທະນະທຳເມືອງສະໝ້ວຍ

ຝ່າຍສະຖາບັນເຕັກໂນໂລຊີ ຊິປະອຸລະ

ທ່ານ ດຣ.ໂຊອິຈິ ຣາຕະ	ອາຈານສອນຄະນະວິສະວະກຳ ພະແນກກໍ່ສ້າງ

ນັກສຶກສາ ຄະນະວິສາວະກຳສາດ ພະແນກກໍ່ສ້າງ ສະຖາບັນເຕັກໂນໂລຊີ ຊິບາອູລະ

ທ່ານ ໂຕໂມຕະກະ ຮິຣາຕະ	ປີ 2 ປະລິນຍາໂທ
ທ່ານ ນາງ ໄອ ຟູກຸຢາມະ	ປີ 1 ປະລິນຍາໂທ
ທ່ານ ນາງ ຄາມາໂກະ ຊາກຸຣະປະ	ປີ 4 ປະລິນຍາຕີ
ທ່ານ ນາງ ມິກະ ຊູຊຸກິ	ປີ 4 ປະລິນຍາຕີ

ພາບປະກອບ :

ທ່ານ ຮິໂລມິຊິ ກູລິຫາລະ	ຊ່ຽວຊານຖ່າຍຮູບເຮືອນຊົນເຜົ່າ

ແປພາສາລາວ :

ທ່ານ ດຣ. ໄຊປະຊາ ລຽງສອນ	ປຣິນຍາເອກ ຂະແໜງ ວິສະວະກຳ

ບັນນາທິການ

ປຶ້ມຫົວນີ້ແມ່ນບົດລາຍງານຜົນຂອງການຄົ້ນຄ້ວາ ເກັບກຳຂໍ້ມູນໄດ້ທີ່ເມືອງສະໝ້ວຍແຂວງສາລະວັນ ສປປລາວ ໂດຍໃຊ້ເວລາເລີ້ມຈາກວັນທີ 23 ຫາ 31 ມີນາ ປີ 2004 (9ມື້) ໂຄງການຄົ້ນຄວ້ານີ້ ແມ່ນການຮ່ວມມືກັນລະຫວ່າງ ສະຖາບັນຄົ້ນຄວ້າວັດທະນະທຳ ກະຊວງຖະແຫຼງຂ່າວ ແລະ ວັດທະນະທຳ ຮ່ວມກັບຫ້ອງຄົ້ນຄວ້າຣາຕະ ພະແນກວິ ສະວະກຳ ສະຖາບັນເຕັກໂນໂລຊີ ຊິບາອຸລະ ໂດຍມີຊື່ວ່າ "ໂຄງການຄົ້ນຄ້ວາ ດ້ານສະຖາປັດຕະຍະກຳ ແລະ ການ ດຳລົງຊີວິດແບບພື້ນເມືອງດັ່ງເດີມໃນ ສ.ປ.ປ.ລາວ"

ມາຮອດປະຈຸບັນນີ້ ນອກຈາກບົດລາຍງານສຳຫຼວດເບື້ອງຕົ້ນ ຫຼື ບົດລາຍງານສະຫຼຸບຫຍໍ້ ທາງດ້ານການພັດທະ ນາ ແຂວງສາລະວັນແລ້ວຍັງບໍ່ທັນພົບເຫັນເອກະສານໃດ ທີ່ຄົ້ນຄ້ວາທາງດ້ານສະຖາປັດຕະຍະກຳ ຂອງຊົນເຜົ່າກະ ໂດເທື່ອ ໜັງສືອ້າງອີງທີ່ໄດ້ນຳມາປະກອບສ່ວນໃນການຂຽນບົດນີ້ມີພຽງແຕ່"ປະຫວັດສາດແຂວງສາລະວັນ"(ແຂວງ ສາລະວັນ ປີ 2000) ຫົວດຽວເທົ່ານັ້ນ ໃນບົດທີ 1 ໄດ້ກ່າວເຖິງສະພາບທີ່ຕັ້ງຂອງແຂວງ ແລະ ປະຫວັດຂອງຊົນເຜົ່າ ໂດຍຫຍໍ້ ຊຶ່ງອ້າງອີງຈາກປຶ້ມດັ່ງກ່າວ ແລະ ຍັງໄດ້ຄຳແນະນຳຈາກທ່ານ ຄຳໃບ ຍຸນນະລາດ ຜູ້ເປັນນັກຄົ້ນຄ້ວາທາງ ດ້ານມະນຸດວິທະຍາ ທີ່ສະຖາບັນຄົ້ນຄວ້າວັດທະນະທຳ.

ໃນບົດນີ້ ບົດທີ1 ຫາ ບົດທີ 6 ເຊິ່ງເປັນສ່ວນທີ່ເປັນເນື້ອໃນຫຼັກ ຂຽນດ້ວຍສອງພາສາຄື: ພາສາຍີ່ປຸ່ນ ແລະ ພາ ສາລາວ ລຳດັບໜ້າຂອງພາສາລາວຈະມີຕົວໜັງສື "*L*" ຢູ່ນຳກັນກັບເລກທີ່ນັບໜ້າ ແລະ ເລີ່ມ ຈາກໜ້າທີ່ *1L* ສ່ວນ ພາສາຍີ່ປຸ່ນ ເລີ່ມຈາກ *1J* ບັນດາຂໍ້ມູນແຜນຜັງຈາກການວັດແທກ ແລະ ຂຽນດ້ວຍການພິຈາລະນາຜົນຂອງສະພາບ ທີ່ໄດ້ ແມ່ນຂຽນຂຶ້ນດ້ວຍພາສາອັງກິດ ເປັນເອກະສານແນະນຳເພີ້ມເຕີມ (Appendix) ພ້ອມດ້ວຍ ບົດສະຫຼຸບເປັນ ພາສາອັງກິດ ຊຶ່ງມີຕົວ "*E*" ນຳໜ້າຕົວເລກຂອງລຳດັບໜ້າ ຊຶ່ງມີຢູ່ໃຈກາງຂອງປຶ້ມ ແລະ ເປັນຂໍ້ມູນອ້າງອີງນຳກັນ ໃຫ້ແກ່ເນື້ອໃນຂອງ ພາສາລາວ ແລະ ຍີ່ປຸ່ນ.

ທີມງານຂຽນປຶ້ມຫົວນີ້ ແມ່ນມີຈຳນວນນ້ອຍ ແລະຖ້າຫາກຂາດຜູ້ໃດຜູ້ໜຶ່ງ ກໍ່ຈະບໍ່ສຳເລັດຜົນໄດ້ ຂໍຂອບໃຈນຳ ບັນດາທ່ານທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ໃນການເຮັດປຶ້ມຫົວນີ້ ໂດຍສະເພາະ ທ່ານ ດຣ. ໄຊປະຊາ ລຽງສອນ ເຊິ່ງເປັນຜູ້ ແປເອກະ ສານພາສາຍີ່ປຸ່ນເປັນພາສາລາວ ທີ່ໄດ້ເສຍສະຫຼະເວລາ ໃນການແປເອກະສານນີ້ຫລາຍທີ່ສຸດ ແລະ ຖ້າຫາກບໍ່ມີ ຄວາມພະຍາຍາມ ປຶ້ມຫົວນີ້ກໍ່ບໍ່ສາມາດສຳເລັດລົງໄດ້ ສຳລັບບົດສະຫຼຸບເປັນພາສາອັງກິດໄດ້ການຊ່ວຍເຫຼືອຈາກ ທ່ານ ນາງ ກາໂອລິ ໂມລິ ຢູ່ຄະນະວິສະວະກຳ ສະຖາບັນເຕັກໂນໂລຊີ ຊິບະອູລະ ໃນການກວດແກ້ ແລະ ລວມທັງ ການຮ່ວມມືຈາກກົມພິມຈຳໜ່າຍ ກະຊວງຖະແຫຼງຂ່າວແລະວັດທະນະທຳ ບັນດາຮູບພາບທີ່ໃຊ້ໃນປຶ້ມຫົວນີ້ໄດ້ຮັບ ການ ສະໜັບສະໜູນໂດຍທ່ານ ກູລິຣາລະ ຊຶ່ງເປັນຊ່າງພາບເຮືອນຊົນເຜົ່າ, ຂໍສະແດງຄວາມຂອບໃຈອີກເທື່ອໜຶ່ງ.

ຄະນະຈັດທຳ

ວຽງຈັນ, ມີນາ 2005.

ວິທີການສຳຫລວດ:

ການສຳພາດ:

ແມ່ນສຳພາດກ່ຽວກັບຄວາມເປັນມາຂອງບ້ານ ໂຄງຮ່າງສັງຄົມ ບຸນປະເພນີ ພິທີກຳຕ່າງໆ ວິທີການປຸກສ້າງເຮືອນ ຫົວໜ່ວຍການວັດແທກ ບັນດາຊື່ຫ້ອງພາຍໃນເຮືອນ ຊື່ຂອງຊິ້ນສ່ວນປະກອບຂອງເຮືອນ ເຊື້ອສາຍວົງຕະກຸນ ສຶກສາການດຳລົງຊີວິດຂອງແຕ່ລະຫຼັງເຮືອນ ແລະ ອາຍຸຂອງເຮືອນ.

ການວັດແທກຕົວຈິງ:

ສຳຫລວດທີ່ຕັ້ງເຮືອນ ແລະ ບໍລິເວນບ້ານ (ວັດແທກ ແລະ ແຕ້ມແຜນບ້ານ) ວັດແທກເຮືອນແຕ່ລະຫຼັງ(ແຕ້ມແຜນຜັງພາຍໃນເຮືອນ ແລະ ທາງນອກຂອງບໍລິເວນຢູ່ອາໄສ) ແຕ້ມ ແລະ ວັດແທກໂຄງສ້າງຂອງເຮືອນ.

ການຖ່າຍພາບ:

ບັນທຶກພາບການດຳລົງຊີວິດ ພິທີກຳຕ່າງໆ ຖ່າຍຮູບເພື່ອຊ່ວຍໃນການວັດແທກ.

(ໂດຍ ທ່ານ ຮິໂລມິຊຸ ກູລິຫາລະ).

ສາລະບານ

ຄຳນຳ..... 3ㅣ.

ບັນນາທິການ ..... 6ㅣ.

ສາລະບານ..... 8ㅣ.

ສາລະບານຮູບ..... 11ㅣ.

ໝາຍເຫດຫົວຂໍ້ກ່ຽວກັບສັນຍາລັກຕົວອັກສອນທີ່ໃຊ້ ..... 12ㅣ.

ບົດທີ 1: ພູມສັນຖານທາງພາກໃຕ້ຂອງປະເທດລາວທີ່ຊົນເຜົ່າກະໂດຕຳລົງຊີວິດຢູ່..... 14ㅣ.

1. ແຂວງສາລະວັນ..... 14ㅣ.
2. ເມືອງສະໝ້ວຍ..... 16ㅣ.
3. ບ້ານທີ່ໄດ້ລົງສຳຫຼວດ..... 16ㅣ.

ບົດທີ 2: ການດຳລົງຊີວິດ ຂອງຊົນເຜົ່າກະໂດ ..... 18ㅣ.

1. ອາຊີບ..... 18ㅣ.
2. ປະຕິທິນການຜະລິດ..... 18ㅣ.
3. ຄວາມເຊື່ອ..... 19ㅣ.
4. ໝໍໄສຍະສາດ"ອາລະມົ້ນ" ..... 20ㅣ.
5. ສັດລ້ຽງ ແລະສັດສຳລັບໃຊ້ເຂົ້າໃນພິທີກຳ ..... 21ㅣ.

ບົດທີ 3: ປະຫວັດການຍົກຍ້າຍ ຂອງບ້ານຕ້ຽໂກ ແລະ ພີນເບ..... 22ㅣ.

1. ປະຫວັດການຍົກຍ້າຍ ຂອງບ້ານຕ້ຽໂກ ..... 22ㅣ.
2. ປະຫວັດການຍົກຍ້າຍ ຂອງບ້ານພີນເບ..... 23ㅣ.

ບົດທີ 4: ພິທີກຳທາງສາດສະໜາ ງານບຸນປະເພນີ ແລະ ການດຳລົງຊີວິດ ..... 24ㅣ.

1. ຂໍ້ຫ້າມເວລາຖືພາ ແລະ ເກີດລູກ ..... 24ㅣ.
2. ການແຕ່ງດອງ ແລະ ພິທີຂອງງານດອງ..... 25ㅣ.
3. ພິທີກຳຂອງງານສົບ..... 26ㅣ.
4. ງານບຸນບັນພະບູລຸດ "ຈະລະປົບ" (ຈັດທຸກໆ 30 ປີ) ..... 28ㅣ.
   - 4-1. ພິທີຂ້າຄວາຍ..... 28ㅣ.
   - 4-2. ອານຕຸງກັນໂມ້ຍ ຂອງບ້ານຕ້ຽໂກ ..... 29ㅣ.

24/7 VII
ห้องสมุดประชาชน

ບົດທີ 5: ວິທີການປຸກເຮືອນ ແລະ ຈຸດພິເສດຂອງເຮືອນ 31

1. ການປຸກເຮືອນ 31
2. ການນຳໃຊ້ຫ້ອໜ່ວຍວັກແທກດ້ວຍຮ່າງກາຍຄົນ ຂອງຄົນເຜົ່າກະໂດ 32
3. ການຢູ່ອາໄສ ແລະ ເນື້ອທີ່ບໍລິເວນຂອງມ້ອງຕຸມ້ອຍເຊິ່ງມີຫ້ຽງຢູ່ໃນ 32
   - 3-1. ການຈັດມ້ອງຕຸມ້ອຍ (ຫ້ອງຮັບແຂກ) 35
   - 3-2. ການນຳໃຊ້ມ້ອງຕຸມ້ອຍ 37
4. ການຢູ່ອາໄສຂອງຄອບຄົວ ແລະຊື່ຂອງບັນດາຫ້ອງພາຍໃນເຮືອນ 37

ບົດທີ 6: ບ້ານຂອງເຜົ່າກະໂດ ແລະ ການຢູ່ອາໄສ 40

1. ການປະກອບເນື້ອທີ່ບໍລິເວນຂອງບ້ານ ແລະ ທີ່ຕັ້ງຂອງບ້ານ 40
2. ໂຄງສ້າງສັງຄົມທີ່ມີການຈຳກັດລຳດັບຂອງບໍລິເວນທີ່ຢູ່ອາໄສ ແລະ ບ້ານ 42
   - 2-1. ໂຄງສ້າງສັງຄົມ ແລະ ບໍລິເວນທີ່ຢູ່ອາໄສ ຂອງບ້ານຕັ້ງໂກ 42
   - 2-2. ໂຄງສ້າງສັງຄົມ ແລະ ບໍລິເວນທີ່ຢູ່ອາໄສ ຂອງບ້ານພີນເບ 43
   - 2-3. ໂຄງສ້າງສັງຄົມ ແລະ ບໍລິເວນທີ່ຢູ່ອາໄສ ຂອງເຜົ່າກະໂດ 46
3. ການປະກອບເນື້ອທີ່ບໍລິເວນຂອງເຮືອນຍາວ ແລະ ການຢູ່ອາໄສ 46
   - 3-1. ການຢູ່ອາໄສທີ່ມີການປ່ຽນແປງຫຼາຍແບບ ແລະເຮືອນຍາວຂອງບ້ານຕັ້ງໂກ 46
     - ເຮືອນຍາວແບບ ແຖວດຽວ
     - ເຮືອນຍາວແບບ ສອງແຖວ
     - ເຮືອນຍາວກາງ
     - ເຮືອນນ້ອຍທີ່ບໍ່ສົມບູນແບບ
   - 3-2. ຈຸດສັງເກດປະເພນີການຢູ່ອາໄສໃນເຮືອນຍາວຢູ່ບ້ານພີນເບ 51
     - ເຮືອນຍາວແບບ ແຖວດຽວ
     - ເຮືອນຍາວແບບ ສອງແຖວ
   - 3-3. ການປະກອບເນື້ອທີ່ບໍລິເວນຂອງເຮືອນຍາວ ແລະ ການຢູ່ອາໄສ 53
     - ເຮືອນຍາວ ເຊິ່ງເປັນບ່ອນຢູ່ຂອງເຜົ່າກະໂດ 54
     - ການແຍກສ່ວນຂອງເຮືອນຍາວ ແລະການເກີດຂຶ້ນຂອງເຮືອນຍາວກາງໃໝ່ 56

Houses and Villages of the Kado

-The Longhouses in Salavan of Southern Laos -

Contents of English Edition

Preface (ຄຳນຳ).....*3E*

Editor's note (ບັນນາທິການ).....*5E*

Contents of English Edition (ສາລະບານຂອງພາສາອັງກິດ).....*6E*

Color Plate List (ສາລະບານຮູບ).....*7E*

The Space Arrangement and the Way of Living in the Longhouse (ໃຈຄວາມສຳຄັນເປັນພາສາອັງກິດ).....*8E*

Appendix (ເອກະສານເພີ້ມເຕີມ) *11E*

1. Tanggo Village (ບ້ານ ຕັງໂກ) *11E*

Map of Tanggo Village (ແຜນທີ່ບ້ານ ຕັງໂກ) *11E*

Rough Map and List of House Number (ແຜນທີ່ຫຍາບແລະລາຍການນຳ້ເບີເຮືອນ)..... *12E*

Legend of Genealogical Chart (ແຜນວາດສະແດງປະຫວັດເຊື້ອສາຍວົງຕະກຸນ).....*13E*

Genealogical Chart (ແຜນວາດສະແດງເຊື້ອສາຍວົງຕະກຸນ)..... *14E*

Adeng */14E* Kawa */14E* Lalai */15E* Pare */16E* Pata */14E*
Pual */21E* Prem */22E* Tanggo */22E* Tinel */22E* Troi */23E*

Spatial Composition of House (ແຜນຜັງຂອງເຮືອນ)..... *28E*

2. Pin-B Village (ບ້ານ ພິນເບ).....*41E*

Map of Pin-B Village (ແຜນທີ່ບ້ານ ພິນເບ)..... *41E*

Rough Map and List of House Number (ແຜນທີ່ຫຍາບແລະລາຍການນຳ້ເບີເຮືອນ)..... *41E*

Legend of Genealogical Chart (ແຜນວາດສະແດງປະຫວັດເຊື້ອສາຍວົງຕະກຸນ).....*42E*

Genealogical Chart (ແຜນວາດສະແດງເຊື້ອວົງຕະກຸນ) *43E*

Dang *143E* Talo */43E* Tuwen */43E* Prin */45E* Vien */47E*

Spatial Composition of House (ແຜນຜັງຂອງເຮືອນ) *49E*

ສາລະບານຮູບ

01 ເຮືອນຍາວແບບແຖວດຽວ ທີ່ມີຫຼັງຄາລັກສະນະຮູບເຄິ່ງວົງມົນ(ບ້ານຕ້ຽໂກ)

02 ພາບລວມທັງໝົດເຮືອນຍາວແບບສອງແຖວ(ບ້ານຕ້ຽໂກ)

03 ພາບບ້ານຕ້ຽໂກ ທີ່ປົກຄຸມໄປດ້ວຍໝອກໃນຕອນເຊົ້າ(ບ້ານຕ້ຽໂກ)

04 ແມ່ກຳລັງອຸ້ມລູກ ຂຶ້ນຂັ້ນໄດເຂົ້າເຮືອນ(ບ້ານຕ້ຽໂກ)

05 ຜູ້ຍິງກວດເດີ່ນບ້ານ(ບ້ານ ພັນເບ)

06 ຜູ້ທີ່ດຳລົງຊີວິດເຮືອນຍາວ ກຳລັງຍ່າງຢູ່ເດີ່ນບ້ານ(ບ້ານພັນເບ)

07 ແມ່ ລູກທີ່ແລ້ວຈາກການເຮັດໄຮ່ ກຳລັງຍ່າງເມື່ອບ້ານ(ບ້ານຕ້ຽໂກ)

08 ເຮືອນຍາວຢູ່ແຄມທາງ(ບ້ານຕ້ຽໂກ)

09 ເດັກນ້ອຍກຳລັງຫລິ້ນຢູ່ເດີ່ນກ້ອງຫຼັງຄາເຮືອນ(ບ້ານຕ້ຽໂກ)

10 ຜູ້ຍິງ ກຳລັງເອົາຟືນລົງຈາກຫຼັງ(ບ້ານຕ້ຽໂກ)

11 ແມ່ ລູກ ກຳລັງພັກຜ່ອນຢູ່ເດີ່ນກ້ອງຫຼັງຄາເຮືອນ(ບ້ານຕ້ຽໂກ)

12 ຫ້ອງນອນຄູ່ຜົວເມຍ ທີ່ເປັນແຖວລຽນກັນ(ບ້ານຕ້ຽໂກ)

13 ທາງດ້ານໃນເຮືອນແບບສອງແຖວ(ບ້ານຕ້ຽໂກ)

14 ມ້ອງຕຸມ້ອຍ ຢູ່ເຮືອນແບບສອງແຖວ(ບ້ານຕ້ຽໂກ)

15 ຫ້ອງນອນຂອງຜົວເມຍ ເຮືອນຍາວແບບສອງແຖວ(ບ້ານຕ້ຽໂກ)

16 ຫ້ອງນອນຂອງຜົວເມຍ ເຮືອນຍາວແບບແຖວດຽວ(ບ້ານຕ້ຽໂກ)

17 ຫ້ອງນອນຂອງຜົວເມຍ ເຮືອນຍາວແບບສອງແຖວແລະທາງທຽວ(ບ້ານຕ້ຽໂກ)

18 ຜູ້ຍິງກຳລັງເຈ່ຍລູກ ພ້ອມແຕ່ງກິນຢູ່ເຕົາໄຟ(ບ້ານພັນເບ)

19 ແມ່ ລູກ ຢູ່ຂ້າງເຕົາໄຟ(ບ້ານຕ້ຽໂກ)

20 ເດັກນ້ອຍຕຳເຂົ້າ(ບ້ານພັນເບ)

21 ຜູ້ຍິງກຳລັງກະກຽມອາຫານແລງ(ບ້ານຕ້ຽໂກ)

22 ເດັກນ້ອຍກຳລັງກິນເຂົ້າສວາຍ(ບ້ານຕ້ຽໂກ)

23 ຜູ້ຍິງທີ່ກຳລັງຈະກັບບ້ານເກີດ ພາຍຫຼັງແຕ່ງດອງໄດ້ເດືອນໜຶ່ງແລ້ວ(ບ້ານຕ້ຽໂກ)

24 ຜູ້ຍິງໃນຮູບ 23 ກຳລັງເຮັດພິທີ ຢູ່ມ້ອງຕຸມ້ອຍ ກ່ອນຈະຂຶ້ນເຮືອນເກີດພາຍຫຼັງແຕ່ງດອງ(ບ້ານຕ້ຽໂກ)

25 ຫົວໜ້າບ້ານກຳລັງເອົາໄກ່ຂຶ້ນທີ່ງເສັ້ນທ້າຍ (ບ້ານຕ້ຽໂກ)

26 ພວກສາວນ້ອຍກຳລັງໄປຕັກນ້ຳ(ບ້ານຕ້ຽໂກ)

27 ເດັກນ້ອຍກຳລັງຝັດເຂົ້າ(ບ້ານຕ້ຽໂກ).

ໝາຍເຫດຫົວຂໍ້ກ່ຽວກັບສັນຍາລັກຕົວອັກສອນທີ່ໃຊ້

1) ພາສາຂອງເຜົ່າກະໂດ ແມ່ນມີຕົ້ນກຳເນີດມາຈາກພາສາ ອິດສະໂຕຣເອເຊຍ ພາສາມົ້ງຂະເໝນ ແລະ ເປັນພາສາທີ່ບໍ່ມີຕົວອັກສອນດັ່ງເດີມຂຽນ ເພາະສະນັ້ນ ບັນດາຊື່ ແລະ ຄຳສັບຕ່າງໆ ຂອງເຜົ່າກະໂດທີ່ຂຽນດ້ວຍຕົວອັກສອນຂອງພາສາລາວ ພາສາກາຕາການາຂອງຍີ່ປຸ່ນ ແລະ ພາສາອັງກິດ ຢູ່ໃນປຶ້ມເຫຼັ້ມນີ້ ຂຽນຂຶ້ນໂດຍການທຽບສຽງໃຫ້ຄ້າຍຄືກັບ ການອອກສຽງຂອງເຜົ່າກະໂດເທົ່ານັ້ນ ດັ່ງນັ້ນສຳນຽງອາດມີການຜິດພ້ຽນເລັກນ້ອຍ.

2) ລາຍລະອຽດຂອງຮູບແບບບັນດາເຮືອນ ແລະ ເຊື້ອສາຍຂອງແຕ່ລະຕະກູນ ແມ່ນສະແດງໄວ້ຢູ່ໃນ ເອກະສານແນະນຳເພີ້ມເຕີ້ມ (Appendix) ກ່ຽວກັບແຜນຜັງຂອງເຮືອນແຕ່ລະຫຼັງ ບັນດາຮູບສີ ຕິດຄັດ ແລະ ຮູບສະແດງບ່ອນຢູ່ຂອງແຕ່ລະຄອບຄົວ ຢູ່ໃນແຕ່ລະຫ້ອງຂອງເຮືອນ.

3) ການເອີ້ນເຮືອນແຕ່ລະຫຼັງ ແມ່ນບາງເທື່ອກໍ່ເອີ້ນເປັນ “ເຮືອນຂອງຕະກູນ....., ເຮືອນນ້ຳເບີ.....ຫຼື ເອີ້ນແຕ່ເບີ ... ...” ເຊິ່ງທັງໝົດນີ້ ມີຄວາມໝາຍອັນດຽວກັນ.

4) ບັນດາລາຄາທີ່ກ່າວໄວ້ໃນປຶ້ມເຫຼັ້ມນີ້ ແມ່ນອີງໃສ່ອັດຕາແລກປ່ຽນ ຈາກເງິນໂດລາສະຫະລັດເປັນເງິນກີບ ໃນທ້ອງຖິ່ນ ແລະ ເວລາລົງສຳຫຼວດໃນຕອນນັ້ນ.

ບົດທີ 1

ພູມສັນຖານທາງພາກໃຕ້ຂອງປະເທດລາວ

ທີ່ຊົນເຜົ່າກະໂດ ດຳລົງຊີວິດຢູ່

1. ແຂວງສາລະວັນ

ແຂວງສາລະວັນ ຕັ້ງຢູ່ທິດເໜືອຂອງສາມແຂວງພາກໃຕ້ຂອງລາວ ຊຶ່ງມີແຂວງຈຳປາສັກ ແຂວງອັດຕະປື ແລະ ແຂວງເຊກອງ ຢູ່ໃນເສັ້ນຂະໜານທີ່15 -17ເສັ້ນແວງ ອີງສາທີ103 -106 ພື້ນທີ່ແຂວງ ເປັນຮູບຮ່າງ ຍາວຜ່ານຕັດ ປະເທດ ຂັ້ນເອົາພາກໃຕ້ຂອງປະເທດລາວ ແຂວງສາລະວັນ ມີເນື້ອທີ່ 10.691 ກິໂລຕາແມັດ ມີລວງຍາວທັງໝົດ 90 ກິໂລແມັດ ລວງຮອບ 814 ກິໂລແມັດ (ຮູບ1-1) ແຂວງສາລະວັນ ມີຊາຍແດນຕິດກັບບັນດາແຂວງຕ່າງໆເຊັ່ນ:

- ທິດເໜືອຕິດກັບແຂວງສະຫວັນນະເຂດ ຍາວ 275 ກິໂລແມັດ.
- ທິດຕາເວັນຕົກສ່ຽງໃຕ້ຕິດກັບແຂວງຈຳປາສັກ ຍາວ 175 ກິໂລແມັດ.
- ທິດຕາເວັນອອກສ່ຽງໃຕ້ ຕິດກັບແຂວງເຊກອງ ຍາວ 200 ກິໂລແມັດ.
- ທິດຕາເວັນອອກຕິດກັບແຂວງກວາງຈີ ເມືອງເທື່ອຫງນເຫວ້ ປະເທດຫວຽດນາມ ຍາວ80 ກິໂລແມັດ.
- ແຂວງສາລະວັນຍັງມີຊາຍແດນຕິດຈອດກັບ ລາຊະອານາຈັກໄທ ໂດຍມີແມ່ນ້ຳຂອງເປັນຊາຍແດນລະ ຫວ່າງ ແຂວງສາລະວັນ ກັບ ຈັງຫວັດອຸບົນລາຊະທານີ.

ປະຈຸບັນໃນເດືອນ ມີນາ ປີ2004 ແຂວງສາລະວັນ ປະກອບດ້ວຍ 8 ຕົວເມືອງຄື:ເມືອງສາລະວັນ ເມືອງເລົ່າງາມ ເມືອງຄົງເຊໂດນ ເມືອງວາປີ ເມືອງລະຄອນເພງ ເມືອງຕຸ້ມລານ ເມືອງຕະໂອ້ຍ ແລະ ເມືອງສະໜ້ວຍ (ຮູບທີ1-2) ພາຍໃນແຂວງມີພົນລະເມືອງຈາກການສຳຫລວດຄັ້ງຫລ້າສຸດໃນປີ2000 ມີພົນລະເມືອງລວມທັງໝົດ294.885ຄົນ ຍິງ152.161ຄົນ ຊາຍ142.724 ຄົນ ມີ 47.000 ກວ່າຄົວເຮືອນ ມີ 719 ບ້ານ ຄວາມໜາແໜ້ນຂອງປະຊາກອນ ໂດຍສະເລ່ຍ ຕໍ່ພື້ນທີ່ 28 ຄົນ ຕໍ່ ກິໂລຕາແມັດມົນທົນ.

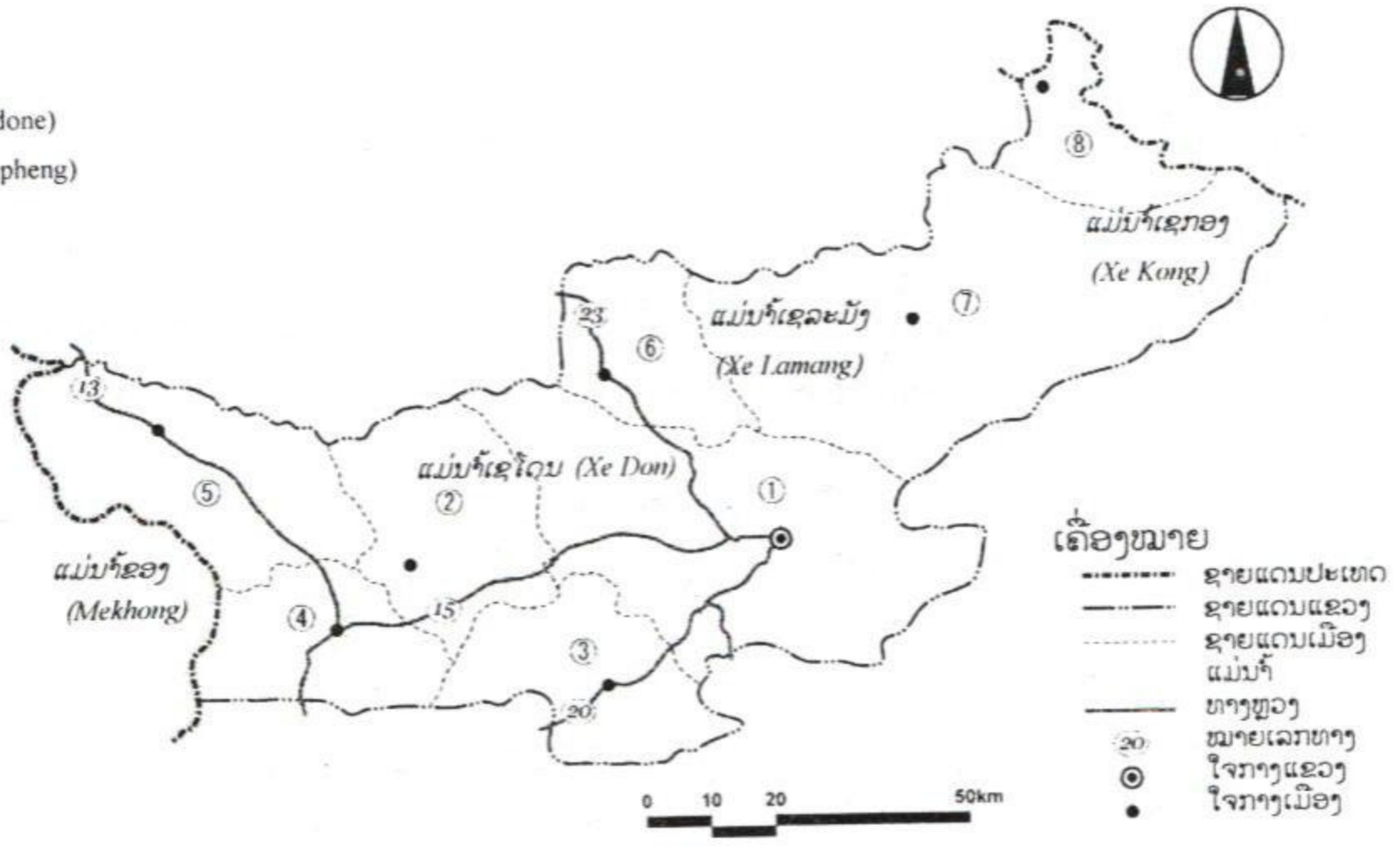
ດ້ານພູມສັນຖານ ພື້ນທີ່ຂອງແຂວງສາລະວັນ ແບ່ງອອກເປັນ 3 ເຂດຄື: ເຂດທົ່ງພຽງມີເນື້ອທີ່ປະມານ40% ຂອງ ພື້ນທີ່ທົ່ວແຂວງ. ໃນເຂດເມືອງສາລະວັນ ເມືອງວາປີ ເມືອງຄົງເຊໂດນ ເມືອງລະຄອນເພງ ແລະ ເມືອງຕຸ້ມລານ ເຂດພູພຽງ ມີເນື້ອທີ່ 20% ຂອງ ພື້ນທີ່ທົ່ວແຂວງຄື: ເມືອງເຫຼົ່າງາມ ແລະ ສ່ວນໜຶ່ງຂອງເມືອງວາປີ ກັບ ເມືອງຄົງເຊ ໂດນ ເຂດພູສູງ ມີເນື້ອທີ່ 40% ຂອງທົ່ວ ແຂວງຄື: ພື້ນທີ່ເມືອງຕະໂອ້ຍ ແລະ ເມືອງສະໜ້ວຍ.

ດັ່ງນັ້ນ ສະພາບລວມທາງດ້ານພູມີປະເທດຂອງແຂວງສາລະວັນຈຶ່ງມີເນື້ອທີ່ຮາບພຽງ ມີແມ່ນ້ຳໄຫລ່ຜ່ານຫລາຍ ສາຍ ສາມາດປູກເຂົ້າໄດ້ຢ່າງມີຄຸນນະພາບ ມີເຂດພູສູງ ທີ່ມີດິນພູເຂົາ ໄຟທີ່ອຸດົມສົມບູນ ສາມາດປູກພືດໄດ້ຫລາຍ ຢ່າງເຊັ່ນ: ກາເຟ ໝາກແໜ່ງ.

ໝາຍເຫດ: ໝາກແໜ່ງ ແມ່ນມີຕົ້ນເປັນຝຸ່ມ ເຊິ່ງໝາກນ້ອຍ ໃຊ້ເປັນຢາ ຢູ່ປະເທດລາວແມ່ນຂາຍໃນລາຄາ 20000 ຫາ 30000 ກີບ ຕໍ່ 1 ກິໂລ ແລະ ເປັນຜົນຜະລິດ ທີ່ນິຍົມປູກ ເປັນສິນຄ້າສົ່ງອອກ ຄຽງຄູ່ກັບກາເຟ ຂອງ ຄົນລາວຢູ່ພາກໃຕ້.

(ຮູບ 1-1) ແຜນທີ່ປະເທດລາວ

(ຮູບ 1-2) ແຜນທີ່ເມືອງສະໝ້ວຍ

ປະຊາກອນຢູ່ແຂວງສາລະວັນ ປະກອບດ້ວຍ ສອງຕະກຸນພາສາຄື: ຕະກຸນພາສາ ລາວ-ໄຕ ແລະ ຕະກຸນພາສາ ມອນ-ຂະແມ ມີ14 ເຜົ່າຊົນ: ເຜົ່າລາວລຸ່ມ ເຜົ່າກະຕາງ ເຜົ່າສ່ວຍ ເຜົ່າປະໂກະ ເຜົ່າລະເວນ ເຜົ່າຕະໂອ້ຍ ເຜົ່າຜູ່ໄທ ເຜົ່າອີນ ເຜົ່າກະໂດ(ເຜົ່າປະໂກ) ເຜົ່າແງະ(ກະຽງ) ເຜົ່າຕຶ້ງ ເຜົ່າກະຕູ ເຜົ່າລະໄນ(ປະໂກະ) ເຜົ່າອາລັກ(ຮັນລັກ).

ໝາຍເຫດ: ປະເທດລາວປະກອບມີ 3ຊົນເຜົ່າຫຼັກ ຄື ລາວລຸ່ມ ລາວເທິງ ແລະ ລາວສູງ ເຊິ່ງແບ່ງກັນໂດຍລະດັບຄວາມສູງຂອງບ່ອນຢູ່ອາໄສ ຊົນເຜົ່າລາວລຸ່ມ ດຳລົງຊີວິດຢູ່ເຂດທົ່ງພຽງ ເຊິ່ງເປັນເຂດທີ່ມີຄວາມສູງ 400ແມັດລົງມາ ແລະ ມີພົນລະເມືອງຫຼາຍກ່ວາໝູ່ ຊົນເຜົ່າລາວເທິງ ແມ່ນຢູ່ເຂດພູພຽງ ເຊິ່ງລະດັບສູງ 300 ຫາ 900 ແມັດ ແລະ ສຸດທ້າຍແມ່ນລາວສູງ ເຊິ່ງດຳລົງຊີວິດຢູ່ບ່ອນພູສູງມີລະດັບກາຍ800ແມັດຂຶ້ນໄປ ກ່ວາ50ເປີເຊັນຂອງພົນລະເມືອງລາວແມ່ນ ລາວລຸ່ມແລະ ພາສາລາວລຸ່ມກໍ່ແມ່ນພາສາກາງຂອງລາວ.

2. ເມືອງສະໜ້ວຍ

ເມືອງສະໜ້ວຍ ເປັນເມືອງພູດອຍຫ່າງໄກສອກຫລີກ ມີໄລຍະທາງແຕ່ແຂວງຫາເມືອງປະມານ160 ກິໂລແມັດ ລະຫວ່າງ ເມືອງສາລະວັນ ແລະ ເມືອງສະໜ້ວຍ ມີເສັ້ນທາງດິນແດງພຽງເສັ້ນດຽວ ແຕ່ຕ້ອງໄດ້ຜ່ານແມ່ນ້ຳທີ່ບໍ່ມີຂົວ ດັ່ງນັ້ນໃນລະດູຝົນແມ່ນໄປມາຫາສູ່ກັນບໍ່ຄ່ອຍສະດວກ ທິດເໜືອຕິດກັບເມືອງນອງ ແຂວງສະຫວັນນະເຂດ ທິດໃຕ້ຕິດກັບເມືອງຕະໂອ້ຍ ທິດຕາເວັນອອກຕິດກັບປະເທດສ.ສ.ຫວຽດນາມ ທິດຕາເວັນຕົກສຽງໃຕ້ຕິດກັບ ເມືອງກະລຶມ ແຂວງເຊກອງ.

ເມືອງສະໜ້ວຍມີເນື້ອທີ່ລວມ 57.000 ເຮັກຕາ ມີພົນລະເມືອງ 9.975 ຄົນ ມີ 58 ບ້ານ ມີຈຳນວນຄົວເຮືອນ 1.805 ຄົວເຮືອນ ຄວາມໜາແໜ້ນສະເລ່ຍ 18 ຄົນຕໍ່ກິໂລແມັດມົນທົນ ປະກອບມີ4ຊົນເຜົ່າຄື: ເຜົ່າລາວລຸ່ມ ເຜົ່າປະໂກະ ເຜົ່າກະໄນ ເຜົ່າກະໂດ.

ພົນລະເມືອງຂອງຊົນເຜົ່າກະໂດ(ເຜົ່າປະໂກະ) ມີ 2.553 ຄົນ ກວມເອົາ 25.6% ຂອງພົນລະເມືອງ ຂອງເມືອງສະໜ້ວຍ ແລະ ກວມເອົາ 0,9 % ຂອງພົນລະເມືອງແຂວງສາລະວັນ.

ເມືອງສະໜ້ວຍ ແມ່ນມີເນື້ອທີ່ບໍລິເວນພູດອຍ ກວມເອົາ 90% ຂອງເມືອງ ແລະ ເປັນທີ່ມີປ່າໄມ້ອຸດົມສົມບູນໃນແຂວງສາລະວັນ ເມືອງສະໜ້ວຍ ແລະ ເມືອງຕະໂອ້ຍ ແມ່ນມີອາກາດເຢັນກ່ວາບ່ອນອື່ນ ເຊິ່ງມີອຸນນະພູມຕ່ຳສຸດ 5 ຫາ 7 ອົງສາ ມີຄວາມຊຸ່ມສູງ ແລະ ໝອກປົກຄຸມ, ອາຊີບຫຼັກແມ່ນຖືເອົາອາຊີບເຮັດໄຮ່ ປູກເຂົ້າ ປູກສາລີ ເຜືອກມັນ ຕ່າງໆ ເພື່ອບໍລິໂພກພາຍໃນຄອບຄົວ.

ເມືອງສະໜ້ວຍ ຊຶ່ງຕິດກັບຊາຍແດນຕິດກັບປະເທດຫວຽດນາມ ແມ່ນມີປະເພນີວັດທະນະທຳ ພາສາປາກເວົ້າຄ້າຍຄືກັບຫວຽດນາມຫຼາຍ ມີບາງຄອບຄົວໄດ້ແຕ່ງດອງກັນກັບຄົນຫວຽດນາມ ແລະ ໄດ້ຍ້າຍໄປຢູ່ປະເທດຫວຽດນາມ ຍັງມີພີ່ນ້ອງຢູ່ທາງເບື້ອງປະເທດຫວຽດນາມບໍ່ໜ້ອຍທ້ຳຢູ່ບ້ານຕ້ຽໂກ ແລະ ບ້ານພົນເບ ທີ່ໄດ້ລົງໄປສຳຫຼວດ.

3. ບ້ານທີ່ໄດ້ສຳຫຼວດ

ກ່ອນສຳຫຼວດຂອງເຮືອນຍາວຂອງຊົນເຜົ່າທີ່ມີເຮືອນຍາວປະເພນີ ພາຍໃນໄລຍະເວລາ 2 ມື້ ພວກເຮົາໄດ້ໄປເລາະເບິ່ງຫຼາຍບ້ານ ພາຍໃນແຂວງສາລະວັນ ທີ່ເມືອງຕະໂອ້ຍ ແລະ ເມືອງສະໜ້ວຍ ເພື່ອເລືອກຫາບ້ານທີ່ຈະລົງສຳຫຼວດ ໃນວລາທີ່ລົງໄປນັ້ນໄດ້ມີການສອບຖາມ ຂະໜາດແລະປະຫ້ວດຂອງບ້ານແບບງ່າຍໆ ສ່ວນບ້ານທີ່ໄດ້ລົງໄປສຳຫຼວດມີດັ່ງລຸ່ມນີ້: ຊື່ຂອງຊົນເຜົ່າ ໄດ້ຂຽນໄວ້ໃນວົງເລັບ ຕໍ່ຈາກຊື່ຂອງບ້ານ.

- **<u>ເມືອງ ຕະໂອ້ຍ</u>**
  - * ບ້ານ ຕາຮວກໃຫຍ່ (ເຜົ່າປະໂກະ): ຂະໜາດຂອງເຮືອນນ້ອຍ ແລະມີໂຄງສ້າງບໍ່ຈະແຈ້ງ.
  - * ບ້ານ ຕິງກິງລະລາວ(ເຜົ່າກະໂດ): ເປັນເຮືອນໃຫຍ່ແຕ່ວ່າເຮືອນແບບດັ່ງເດີມແມ່ນມີໜ້ອຍແລະສ່ວນຫຼາຍນິຍົມແບບໃໝ່ໆ.

* ບ້ານໂກຍະທ້ໍ(ເຜ່າກະໂດ): ເຮືອນຍາວກາງມີຈຳນວນໜາຍ ໃນການຕັ້ງເຮືອນແມ່ນຕັ້ງຫ່າງກັນໜາຍແລະ ມີເຮືອນຖືກສ້າງຂຶ້ນໃໝ່ໜາຍ ພາຍຫຼັງເກີດໄຟໄໝ້.

- **<u>ເມືອງ ສະໜ້ວຍ</u>**
  * ບ້ານພີນເບ(ເຜ່າກະໂດ):ມີຂະໜາດນ້ອຍແຕ່ມີຂອບເຂດເດີ່ນບ້ານເປັນລັກສະນະອ້ອມຮອບເປັນຮູບສາມ ແຈ ແລະ ເປັນການຢູ່ອາໄສທີ່ມີຄວາມເປັນອັນໜຶ່ງອັນດຽວ.
  * ບ້ານປັນໄຕ(ເຜ່າກະໂດ): ມີເສົາເຮືອນເກົ່າຫຼົງເຫຼືອຢູ່ບໍລິເວນເດີ່ນບ້ານ ແລະ ຢູ່ທາງຂ້າງມີເຮືອນຍາວໜຶ່ງ ຫຼັງທີ່ມີສະພາບເຮືອນຮ້າງ ໃນບ້ານບໍ່ມີເຮືອນຫລາຍເທົ່າໃດ.
  * ບ້ານອາວາວ(ເຜ່າກະໂດ): ໃນບ້ານສ່ວນໜາຍຈະມີແຕ່ເຮືອນເກົ່າ ໂດກ ແລະ ເປເພໜາຍ ໄດ້ມີການປຸກ ເຮືອນໃໝ່ຂຶ້ນເລື້ອຍໆ ສ່ວນໃຫ່ຍແລ້ວມີພຽງແຕ່ຂະໜາດນ້ອຍບໍ່ຍາວຄືແຕ່ກ່ອນ.
  * ບ້ານ ພີນອາ (ເຜ່າກະໂດ): ຖືກໄຟໄໝ້ 2 ປີກ່ອນ ຍ້ອນເດັກນ້ອຍຫຼິ້ນໄຟ.
  * ບ້ານ ຕ້ງໍ (ເຜ່າກະໂດ): ມີຂະໜາດໃຫຍ່ກວ້າງ ປະກອບມີເຮືອນຫລາຍຮູບແບບ ໜາຍຂະໜາດປົນກັນຢູ່ ແລະ ເປັນບ້ານທີ່ມີຊີວິດຊີວາ.

(ຮູບ 1-3) ແຜນຜັງທີ່ຕັ້ງບ້ານ ຂອງເມືອງສະໜ້ວຍ

ບົດທີ 2

ການດຳລົງຊີວິດ ຂອງຊົນເຜົ່າກະໂດ

1. ອາຊີບ

ປະຊາຊົນເຜົ່າກະໂດມີອາຊີບກະສິກຳແບບຖາງປ່າເຮັດໄຮ່ ເຂົ້າທີ່ປູກປະກອບມີ ເຂົ້າໜຽວແລະເຂົ້າຈ້າວ ໂດຍມີຈຳນວນເຄິ່ງຕໍ່ເຄິ່ງ ບັນດາພືດຜັກທີ່ປູກກໍ່ມີ: ອ້ອຍ ສາລີ ມັນຝະລັ່ງ ໝາກຮຸ່ງ ມັນດ້ຳ ມັນຕົ້ນ ໝາກກ້ວຍ ໝາກແຕງ ແລະ ໝາກເຜັດເປັນຕົ້ນ, ນອກນັ້ນກໍ່ຍັງປູກໃບຢາສູບ ກາເຟ ແຕ່ເຖິງຢ່າງໃດກໍ່ຕາມ ຈຳນວນການຜະລິດກໍ່ແມ່ນເພື່ອກຸ້ມກິນພາຍໃນຄອບຄົວເທົ່ານັ້ນ ເຖິງແມ່ນວ່າໄດ້ມີການປູກກາເຟເພື່ອເພີ້ມລາຍໄດ້ ແຕ່ຕົ້ນກາເຟທີ່ປູກກໍ່ມີຂະໜາດນ້ອຍບໍ່ສາມາດໃຫ້ຜົນຜະລິດໄດ້ຫຼາຍເທົ່າທີ່ຄວນ ອາຊີບທີ່ຂາດບໍ່ໄດ້ກໍ່ແມ່ນການເຂົ້າປ່າ ເພື່ອຊອກຫາເຫັດ ໜໍ່ໄມ້ ພືດຜັກຕ່າງໆ ນອກນັ້ນກໍ່ຍັງມີ ການຫາປາ ຫາກົບ ຫາຂຽດ ຢູ່ຕາມແມ່ນ້ຳ ຢູ່ແຄມຫ້ວຍເພື່ອຊອກຫາແມງໄມ້.

ຢູ່ບໍລິເວນບ້ານກໍ່ມີການລ້ຽງງົວ ຄວາຍ ແບ້ ໝູ ໄກ່ ເພື່ອໄວ້ເປັນອາຫານ ການລ້ຽງກໍ່ບໍ່ແມ່ນເພື່ອສິ່ງຂາຍຢູ່ຕະຫຼາດແຕ່ແມ່ນລ້ຽງໄວ້ກິນໃນໂອກາດພິເສດເຊັ່ນ ຍາມບຸນ ເວລາມີພິທີກຳຕ່າງໆ ຫຼື ເວລາມີແຂກມາຢ້ຽມຢາມ ນອກຈາກນີ້ຍັງລ້ຽງໄວ້ເພື່ອການແລກປ່ຽນກັບສິ່ງຂອງຕ່າງໆທີ່ຕ້ອງການ ເຊັ່ນວ່າ: ເວລາຕ້ອງການຊື້ລົດຈັກ ກໍ່ເອົາ ງົວ ຫຼື ຄວາຍ ແລກເອົາເລີຍ.

ຈຳນວນເຂົ້າທີ່ປູກນັ້ນ ແມ່ນບໍ່ພຽງພໍກິນຕະຫຼອດປີ ໃນໄລຍະເວລາ 6 ເດືອນ ພາຍຫຼັງສັກເຂົ້າໄຮ່ຫາເວລາເກັບກ່ຽວນັ້ນ ບາງຄອບຄົວທີ່ມີຈຳນວນຄົນຫລາຍ ມີເຂົ້າບໍ່ພຽງພໍກິນກໍ່ໄດ້ກິນມັນຕົ້ນ ເຜືອກ ສາລີ ໄປນຳ ບາງເທື່ອກໍ່ເອົາມັນຕົ້ນຟັກປົນໃສ່ກັບເຂົ້າແລ້ວໜຶ້ງກິນ ແຕ່ກໍ່ເປັນອາຫານທີ່ແຊບແລະເປັນການປະຫຍັດເຂົ້າອີກດ້ວຍ ຈຳນວນເຂົ້າທີ່ປູກແມ່ນຂຶ້ນກັບຈຳນວນຄົນໃນຄອບຄົວ ຖ້າຫາກວ່າມີຫລາຍຄົນ ກໍ່ສາມາດບຸກເບີກເນື້ອທີ່ໄຮ່ ແລະ ສາມາດປູກເຂົ້າຫຼາຍຂຶ້ນ ໃນແຕ່ລະຄອບຄົວຈະມີເລົ້າເຂົ້າເປັນຂອງຕົນເອງ.

ສຳລັບບ້ານຕ້ຽໂກ ມາຮອດເດືອນມີນາ ປີ 2004 ມີຄົນທີ່ມີອາຊີບເປັນພະນັກງານລັດທັ້ງໝົດ ປະມານ44ຄົນ (ໃນນັ້ນມີຜູ້ຍິງ 5 ຄົນ) ຊຶ່ງສ່ວນໃຫ່ຍແລ້ວເຂົາເຈົ້າຈະບໍ່ໄດ້ເຮັດວຽກຢູ່ໃນບ້ານ, ອາຊີບທີ່ເຮັດມີຄື: ຄູ ທະຫານ ຕຳຫຼວດ ໝໍ ພະຍາບານ ແລະ ພະນັກງານທ້ອງການຂອງລັດ ແຕ່ວ່າພວກເຂົາເຈົ້າກໍ່ຄິດສະເໝີວ່າ ບ້ານຕ້ຽໂກແມ່ນເປັນຖິ່ນຖານບ້ານເກີດຂອງເຂົາເອງ ໃນໄລຍະປະຈຳວຽກງານເຂົາເຈົ້າກໍ່ປະບ້ານ ເຮືອນ ແລະ ທ້ອງນອນໄວ້ ແຕ່ເວລາຍາມບຸນ ຫຼື ເວລາເຈັບເປັນກໍ່ຈະກັບມາບ້ານ ນອກຈາກນັ້ນຍັງມີ 7 ຄົນ ທີ່ທັ້ງເຮັດການນຳລັດ ແລະ ຍັງໄດ້ດຳລົງຊີວິດ ຢູ່ໃນບ້ານນັ້ນເລີຍ.

2. ປະຕິທິນການຜະລິດ

ພູມີອາກາດຂອງເມືອງສະໜ້ວຍ ແມ່ນມີລັກສະນະພິເສດຄື: ເດືອນມັງກອນ ຫາ ເດືອນມີນາ ແມ່ນລະດູຮ້ອນ ແລະ ໃກ້ຈະຮອດລະດູຝົນເທົ່າໃດ ອາກາດກໍ່ຍິ່ງຮ້ອນຂຶ້ນ ເດືອນເມສາ ຫາ ເດືອນກັນຍາ ແມ່ນລະດູຝົນແລະ ເດືອນຕຸລາ ຫາ ເດືອນທັນວາ ແມ່ນມີຝົນຝອຍຕົກ ໃນຍາມເຊົ້າແມ່ນມີໝອກປົກຄຸມຕະຫຼອດປີ.

ລາຍລະອຽດຂອງ ປະຕິທິນຂອງການເຮັດໄຮ່ ແມ່ນມີ ດັ່ງນີ້:

ເດືອນ 1 - 3: ແມ່ນໄລຍະຕັດຕົ້ນໄມ້ຖາງປ່າເພື່ອເຮັດໄຮ່ ພາຍຫຼັງຕັດແລ້ວກໍ່ປະໄວ້ໃຫ້ແຫ້ງ ກ່ອນທີ່ຈະຈູດ ໄມ້ທີ່

ຕັດ ກໍ່ຈະເລືອກໄມ້ບາງສ່ວນ ນຳມາໝູນໃຊ້ເຮັດຟືນ ສ່ວນທ່ອນໄມ້ທີ່ໃຫ່ຍ ກໍ່ເກັບໄວ້ໃນກ້ອງຕາລ່າງ ເຮືອນ ຫງ່ຳໄມ້ນ້ອຍ ແລະ ໃບໄມ້ແມ່ນປະໄວ້ໃນໄຮ່.

ເດືອນ 4: ໄລຍະຈູດໄຮ່ ຮີ້ໄຮ່ ໄມ້ທີ່ຖາງແມ່ນປະໃຫ້ແຫ້ງ ແລ້ວດັ່ງໄຟຈູດບໍລິເວນທີ່ຖາງ ພາຍຫຼັງຈູດແລ້ວກໍ່ປະໄວ້ໄລຍະໜຶ່ງ ການກະກຽມຮີ້ໄຮ່ແມ່ນການເກັບກວດປັບແຕ່ງໜ້າດິນ ໄມ້ທີ່ຍັງເຫຼືອຈາກໄຟໄໝ້ ຈະຖືກຕັດຕາມລວງຍາວອັນສົມຄວນ ແລ້ວເອົາເມືອນຳໃຊ້ເປັນຟືນ.

ເດືອນ 4 - 5: ເມື່ອຝົນເລີ່ມຕົກ ກໍ່ເປັນໄລຍະຂອງການສັກເຂົ້າໄຮ່ປູກຝັງຜົນລະປູກຕ່າງໆ ເມື່ອກ່ອນເວລາອອກໄປຖາງປ່າເຮັດໄຮ່ ຕ້ອງເອົາໃບໄມ້ປັກໄວ້ຢູ່ປະຕູທາງເຂົ້າເຮືອນ ເພື່ອເປັນເຄື່ອງໝາຍບອກວ່າ ບໍ່ໄດ້ຢູ່ເຮືອນ ແລະ ໃນເວລານີ້ແມ່ນຫ້າມບໍ່ໃຫ້ຜູ້ໃດເຂົ້າມາໃນເຮືອນ.

ເດືອນ 6 - 7: ຫຼັງຈາກທີ່ສັກເຂົ້າໄຮ່ແລ້ວແມ່ນໄລຍະທີ່ຝົນຕົກຕະໜອດ ຫຍ້າກໍ່ເລີ່ມແຕກໃບແຊມກັບຕົ້ນເຂົ້າ ຊຶ່ງເປັນຊ່ວງເວລາທີ່ຫຍຸ້ງໜ້າຍຢູ່ໃນໄຮ່ປູກຝັງ ເພາະວ່າຕ້ອງໄດ້ອອກມາຫຼົກຫຍ້າ ແລະເອົາແມງໄມ້ ທີ່ມາທຳລາຍພືດຜັກນັ້ນອອກ ໃນປີໜຶ່ງຈະເຮັດປະມານ 3-4 ຄັ້ງກ່ອນຈະເກັບກ່ຽວ ໃນເດືອນ 4-7 ແມ່ນເປັນ ເວລາທີ່ຈຳນວນເຂົ້າສານ ທີ່ຜະລິດຈາກປີກ່ອນນັ້ນບໍ່ພໍກິນ ຕ້ອງໄດ້ກິນ ສາລີ ເຜືອກ ມັນ ດ້ຳ ມັນຕົ້ນ ເສີມໄປນຳກ່ອນເຖິງລະດູເກັບກ່ຽວ.

ເດືອນ 8 -11: ເປັນຊ່ວງເວລາທີ່ມີສະບຽງອາຫານໜ້ຳຍ ຍ້ອນແມ່ນລະດູເກັບກ່ຽວ ເຂົ້າທີ່ປູກແມ່ນມີ 3 ປະເພດ ດ້ວຍກັນ ແລະ ໃຊ້ເວລາເຕີບໃຫ່ຍຕ່າງກັນ ເຂົ້າງັນເປັນເຂົ້າທີ່ໃຊ້ເວລາໃນການເກັບກ່ຽວດົນທີ່ສຸດ ແລະ ໃຫ້ຜົນຜະລິດໜ້ຳຍກ່ວາໝູ່ ໃນເວລາເກັບກ່ຽວເຂົ້າທັ້ງສາມປະເພດມີຄື: ເຂົ້າດໍ (ເດືອນ7-8) ເຂົ້າກາງ (ເດືອນ 8 -9) ແລະ ເຂົ້າງັນ (ເດືອນ 10 -11).

ເດືອນ11-12: ບຸນອະຍະ (ບຸນລະດູເກັບກ່ຽວ) ປະຊາຊົນທັ້ງໝົດຂອງບ້ານແມ່ນມີໜ້າເຂົ້າຮ່ວມບຸນນີ້ ແມ່ນສະໜອງເພື່ອໃຫ້ເກັບກ່ຽວຜົນຜະລິດໄດ້ໜ້ຳຍ ໃນນີ້ຈະມີການລ້ຽງຕ້ອນຮັບແຂກ ທີ່ມາຢ້ຽມຢາມຈາກບ້ານອື່ນໆ ບາງເທື່ອກໍ່ເຊື້ອເຊີນຍາດພີ່ນ້ອງ ມາຈາກປະເທດຫວຽດນາມບໍລິເວນໃກ້ໆ ບັນດາແຂກທີ່ມາຢ້ຽມຢາມ ຫຼື ຄົນເຜົ່າອື່ນ ຈະຖືກໃຫ້ກຽດ ແລະ ມີຄວາມສຳຄັນກ່ວາຄົນພາຍໃນບ້ານຂອງຕົນເອງ ສ່ວນສັດ ທີ່ຂ້າເພື່ອລ້ຽງແຂກນັ້ນ ກໍ່ຂຶ້ນກັບຖານະຂອງແຕ່ລະຄອບຄົວ ຜູ້ມີເງິນ ກໍ່ຂ້າງົວ ຄວາຍ ຄອບຄົວບໍ່ຄ່ອຍມີ ກໍ່ຂ້າໝູ ຫຼືໄກ່ ຢູ່ໃນຊ່ວງໄລຍະເວລາເຮັດບຸນຄົນພາຍໃນບ້ານ ແມ່ນຈະອອກຈາກບ້ານຂອງຕົນເອງບໍ່ໄດ້ ຜູ້ເລືອກວັນເວລາເຮັດບຸນອະຍະແມ່ນ ອະລະມົ້ນ ຊຶ່ງເປັນຜູ້ເລືອກ ແລະ ຈະປຶກສາກັນກັບຜູ້ເຖົ້າຜູ້ແກ່ຂອງບ້ານອື່ນໆທີ່ໃກ້ຄຽງ.

3. ຄວາມເຊື່ອ

ຜີທີ່ຄົນຂອງເຜົ່າກະໂດນັບຖືຢູ່ມີ 5 ຊະນິດຄື: ຜີ "ກະເນຍຍະ" ເປັນຜີປ່າເຊິ່ງຖືໄດ້ວ່າເປັນຜີ ທີ່ຄົນຊົນເຜົ່າກະໂດ ນັບຖືສູງສຸດ ການເອີ້ນຊື່ຜີຕ່າງໆຈະມີຄຳວ່າ "ຢາງ" ນຳໜ້າ ຊຶ່ງມີຄວາມໝາຍວ່າຜີ ສ່ວນຜີອີກ 4 ຊະນິດໄດ້ ແກ່: ຢາງຊື ຢາງລຸງ ຢາງກໍ ແລະ ຢາງເດ້ ລາຍລະອຽດມີດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້:

1) **ຜີກະເນຍຍະ:**
ແມ່ນຜີທີ່ມີຢູ່ນຳປ່າໄມ້ ແລະ ເປັນຜີປ່າ ທີ່ໄດ້ຮັບການນັບຖືສູງສຸດ ໝາຍກ່ວາບັນດາຜີຊະນິດອື່ນ ແລະ ຜີຊະນິດນີ້ແມ່ນກ່ຽວພັນໂດຍກົງກັບການປູກຝັງແລະທຸກຢ່າງທີ່ຢູ່ໃນປ່າ ຢູ່ໃນບ້ານຂອງຄົນເຜົ່າກະໂດ ເຖິງ ແມ່ນວ່າ ຈະມີການສ້າງສານເຈົ້າຢູ່ທົ່ວທຸກບ່ອນໃນປ່າ ແຕ່ວ່າສານເຈົ້າສຳລັບຜີຊະນິດອື່ນໆ ແມ່ນຈະບໍ່

ໄດ້ສ້າງ ມີພຽງແຕ່ສານຂອງຜີກະເນຍຍະເທົ່ານັ້ນທີ່ສ້າງ ສ່ວນລວງສູງຂອງສານຈາກໜ້າດິນ ຫາ ພື້ນສານ ປະມານ 1 ແມັດ ແລະ ຫ້າມບໍ່ໃຫ້ຈັບບາຍແຕະຕ້ອງ ຜີກະເນຍຍະ ໃນບ້ານຕັ້ງໂກແມ່ນຖືກ ປຸກສ້າງໄວ້ຢູ່ ໄກຈາກປ່າຊ້າ ສ່ວນປ່າຊ້າຕັ້ງຢູ່ທາງທິດເໜືອຂອງບ້ານ ສຳລັບບ້ານພິນເບ ປ່າຊ້າ ແມ່ນຕັ້ງຢູ່ທາງທິດຕາ ເວັນຕົກຂອງບ້ານ ສ່ວນສານນັ້ນແມ່ນຕັ້ງຢູ່ໄກອອກຈາກປ່າຊ້າເຊັ່ນດຽວກັນ.

2) **ຢາງຊ໋ຶ:**

ແມ່ນຜີມີຢູ່ບໍລິເວນໂລ່ງກ້ວາງເຊັ່ນ ບໍລິເວນເດີ່ນບ້ານ ແລະມີຄວາມກ່ຽວພັນກັບປູກຝັງ ການລ້ຽງສັດ ແລະ ການດຳລົງຊີວິດ ຜີຊະນິດນີ້ສິງສະຖິດຢູ່ນຳເສົາຫຼັກໄມ້ ທີ່ໃຊ້ເພື່ອເປັນຫຼັກມັດເຊືອກຂ້າ ງົວ ຫຼື ຄວາຍ ໃນ ເວລາເຮັດພິທີຕ່າງໆ ຫຼັກນັ້ນສາມາດຈັບຕ້ອງໄດ້.

3) **ຢາງລຸງ:**

ແມ່ນຜີເຮືອນ ເຊິ່ງລວມມີວິນຍານຂອງ ພໍ່ແມ່ ແລະ ບັນດາຍາດພີ່ນ້ອງທີ່ຕາຍລ່ວງລັບໄປແລ້ວ.

4) **ຢາງກ໋ຳ:**

ເປັນຜີຜູ້ຮັກສາຄຸ້ມຄອງຫວ້ຍນ໋ຳ ພູເຂົາ ຢູ່ໃກ້ໆບ້ານພິນເບ ມີພູໜຶ່ງຊື່ວ່າ "ລິລອຍ" ຊຶ່ງພູດັ່ງກ່າວ ເຊື່ອກັນ ວ່າມີ ຢາງກ໋ຳນີ້ສິງສະຖິດຢູ່.

5) **ຢາງເດີ:**

ແມ່ນຜີທີ່ມີຢູ່ໃນແມ່ນ໋ຳ ຫຼື ນ໋ຳ ກ່ອນທີ່ຈະເຂົ້າປ່າ ຫຼື ລົງແມ່ນ໋ຳ ຕ້ອງໄດ້ສວດມົນອະທິຖານຫາຜີຊະນິດນີ້ ກ່ອນ ເພື່ອໃຫ້ຄຸ້ມຄອງຮັກສາ ໃນເວລາຫາປາເພື່ອໃຫ້ໄດ້ປາຫຼາຍ ຫຼື ໃນເວລາເກັບກູ້ຜົນຜະລິດ ຖ້າຢາກ ໃຫ້ເກັບກ່ຽວໄດ້ຫຼາຍກໍ່ຕ້ອງໄດ້ອະທິຖານຫາຜີຊະນິດນີ້ ມີເລື້ອງເຫຼົ່າສູ່ກັນຟັງວ່າ ຖ້າຫາກບໍ່ຄອບຜີນີ້ກ່ອນ ກໍ່ຈະມີເລື້ອງບໍ່ດີເກີດຂຶ້ນ ໃນເວລາຈະຂ້າມນ໋ຳແມ່ນຈະເອົານ໋ຳລ້າງໜ້າ ແລະ ກໍ່ຮ້ອງ ບອກຢາງເດີ່ກ່ອນ ຈະຂ້າມນ໋ຳ ອີກຢ່າງໜຶ່ງພວກບໍ່ມີຄວາມເຊື່ອວ່າ ຜີຈະມີຢູ່ນຳສັດ ແລະ ພືດ.

4. ໝໍໄສຍະສາດ "ອາລະມົ້ນ"

"ອາລະມົ້ນ" ແມ່ນພາສາຂອງຄົນເຜົ່າກະໂດ ໝາຍເຖິງໝໍໄສຍະສາດທີ່ຮັກສາໂລກ ດ້ວຍວິທີສວດມົນ ໃນບ້ານ ຕັ້ງໂກມີ 5 ຄົນ (ຍິງແລະຊາຍ) ການທີ່ຈະເປັນ ອາລະມົ້ນ ໄດ້ນັ້ນ ບາງເທື່ອກໍ່ຖືກບອກໃນເວລາຝັນ ບາງຄັ້ງກໍ່ເຮັດ ໃຫ້ຄົນນັ້ນເຈັບເປັນ ຫຼື ບາງເທື່ອກໍ່ຖືກຜີເຂົ້າແບບກະທັນຫັນ ຜູ້ຖືກຜີເຂົ້າກໍ່ຈະເຫຼົ່າເລື້ອງອອກມາ ຊຶ່ງແມ່ນເລື່ອງທີ່ ຄົນຖືກຜີເຂົ້ານັ້ນບໍ່ເຄີຍຮູ້ເລື້ອງມາກ່ອນ ຄົນໃນບ້ານເຫັນເປັນແນວນັ້ນກໍ່ເຊື່ອຖື ໃນການ ເປັນອາລະມົ້ນ ນີ້ບໍ່ກ່ຽວກັບ ອາຍຸ ຫຼື ເພດ ເຖິງແມ່ນວ່າໝໍຜີຈະໄດ້ສວດມົນໃນເວລາງານພິທີ ແລະ ເວລາຮັກສາ ຄົນເຈັບ ແຕ່ເຂົາເຈົ້າກໍ່ບໍ່ໄດ້ໃຊ້ ເວດມົນຫຍັງຫຼາຍ ຊຶ່ງບໍ່ຄືກັບໝໍຜີທົ່ວໄປທີ່ພວກເຮົາເຄີຍ ົບເຫັນ.

ອາລະມົ້ນ ມີວິທີເບິ່ງອາການຂອງຄົນໄຂ້ດັ່ງນີ້: ທຳອິດທາງຄອບຄົວຄົນເຈັບຈະແຈ້ງຫົວໜ້າເຮືອນວ່າ "ຢາກໃຫ້ ອາລະມົ້ນມາເບິ່ງອາການຄົນເຈັບໃຫ້ແດ່" ກ່ອນຈະເຮັດພິທີຈະຕ້ອງໄດ້ບອກກ່າວຕໍ່ຫົ້ງປະຈຳບ້ານເສຍກ່ອນ ຊຶ່ງຫົວ ໜ້າເຮືອນຈະເປັນຜູ້ບອກກ່າວ ຫຼັງຈາກນັ້ນໝໍຜີຈະກຳເອົາເຂົ້າສານໃສ່ລົງໄປໃນຖ້ວຍນ້ອຍ ແລ້ວເອົາມີດແຫຼມສຽບ ລົງໃສ່ກາງຖ້ວຍ ຜູ້ທຳພິທີນັ້ນຈະເປັນຜູ້ຖາມຜີ ເຖິງສາເຫດທີ່ໄດ້ມາເຮັດໃຫ້ຜູ້ນີ້ເຈັບໄຂ້ ໃນຂະນະທີ່ຕັ້ງມີດແຕ່ລະຄັ້ງ ອາລະມົ້ນຈະຖາມວ່າຜູ້ໃດໃນເຮືອນນີ້ເປັນຄົນເຮັດຜິດ ຫາກວ່າບໍ່ໄດ້ເຮັດຜິດມີດຈະໂຫ້ຍລົງ ແລະ ສະແດງວ່າເປັນ ຍ້ອນພະຍາດອື່ນບໍ່ແມ່ນຍ້ອນຜີ ໃນກໍລະນີນີ້ແມ່ນໃຫ້ຜູ້ປ່ວຍໄປໂຮງໝໍ ແຕ່ຖ້າຫາກວ່າມີດບໍ່ໂຫ້ຍລົງສະແດງວ່າ ເປັນຍ້ອນຜີເຮັດໃຫ້ເຈັບປ່ວຍ ໃນກໍລະນີນີ້ຮ້ອງວ່າ "ຕູຕົກ" ຫຼືວ່າ "ແກ້ຮິດ" ຄົນເຈັບຈະຕ້ອງໄດ້ແກ້ຮິດດ້ວຍການ ສ່ຽງທວາຍອີກຄັ້ງໜຶ່ງ ໃນຄັ້ງນີ້ ອາລະມົ້ນ ຈະເປັນຜູ້ຖາມຜີກ່ຽວກັບສາເຫດ ໂດຍຖາມຜີວ່າຈະໃຫ້ແກ້ຄວາມຜິດ ຫຼື

ວ່າແກ້ຮີດແນວໃດ ຫຼືດ້ວຍຫຍັງ ໂດຍເລີ້ມຈາກຄຳວ່າ "ດ້ວຍໄກ່ກໍ່ໃຫ້ຕັ້ງ ດ້ວຍໝູ ແບ້ ງົວ ຄວາຍ ຖາມຕໍ່ໆໄປຈົນ ກ່ວາມິດຈະຕັ້ງ" ຖ້າຫາກມິດຕັ້ງຢູ່ຄຳຖາມໃດ ກໍ່ໃຫ້ແກ້ຮີດຕາມດ້ວຍສັດປະເພດນັ້ນ ແລ້ວຈຶ່ງຈະຫາຍຈາກອາການ ປ່ວຍ ການສ່ຽງທວາຍຈະເຮັດຢູ່ບ່ອນໃດກໍ່ໄດ້ບໍ່ກ່ຽວກັບຫ້ຽງຂອງບ້ານ ພາຍຫຼັງທີ່ຮູ້ວ່າຈະຕ້ອງແກ້ ຮີດດ້ວຍຫຍັງ ອາລະມຶ້ນ ຈະສັ່ງໃຫ້ຂ້າສັດນັ້ນ ແລ້ວເອົາເຄື່ອງໃນອອກກ່ອນຈຶ່ງຕົ້ມໝົດທັ້ງໂຕ ສ່ວນຫົວ ແລະ ຂາຈະຕັດອອກ ແລ້ວເອົາໃຫ້ຜີ, ຜູ້ເອົາໃຫ້ແມ່ນຫົວໜ້າເຮືອນ ສ່ວນເຄື່ອງໃນແມ່ນເອົາມາແຕ່ງເປັນອາຫານ ຫຼັງຈາກເອົາຂອງເສັນ ຫວ້າຍຂຶ້ນຫ້ຽງໄດ້ 1 ຊົ່ວໂມງແລ້ວ ກໍ່ສາມາດເອົາມາກິນໄດ້ ໃນການເຮັດພິທີດັ່ງກ່າວ ຖ້າຫາກວ່າ 3 ຫາ 4 ມື້ຜ່ານ ໄປແລ້ວ ຖ້າອາການປ່ວຍຍັງບໍ່ທັນດີຂຶ້ນ ກໍ່ຈະປະຕິບັດຊ້ຳຄືເກົ່າຕາມຂັ້ນຕອນທີ່ໄດ້ກ່າວມານັ້ນ, ຄົນເຈັບຈະຕ້ອງ ໄດ້ຢູ່ຫ້ອງຂອງຕົນເອງ ອາລະມຶ້ນຕ້ອງໄດ້ເຂົ້າໄປເຮັດພິທີຢູ່ໃນຫ້ອງນັ້ນ ສ່ວນຄົນອື່ນໆທີ່ບໍ່ແມ່ນຕະກຸນດຽວກັນແມ່ນ ບໍ່ສາມາດມາຮ່ວມພິທີໄດ້.

ຢູ່ບ້ານພົນເບ ມີອາລະມຶ້ນ 3 ຄົນ ທັ້ງສາມແມ່ນຜູ້ຊາຍ ຊຶ່ງເປັນຜູ້ເຖົ້າມີອາຍຸປະມານ 60 ຫາ 70 ປີ ຖ້າຫາກບໍ່ ມີ ອາລະມຶ້ນ ເຂົ້າຮ່ວມແລ້ວກໍ່ບໍ່ສາມາດເຮັດຮີດຂອງບ້ານໄດ້ ເພາະສະນັ້ນຕ້ອງໄດ້ນັດມື້ ຫຼື ປຶກສາກັບຜູ້ເຖົ້າຂອງ ບ້ານເສຍກ່ອນຈຶ່ງເຮັດໄດ້ ປະຈຸບັນນີ້ ເມື່ອມີຄົນເຈັບປ່ວຍ ສ່ວນຫຼາຍກໍ່ພາກັນເອົາໄປປົວ ຢູ່ໂຮງໝໍໃນຕົວເມືອງ.

5. ສັດລ້ຽງ ແລະ ສັດສຳລັບໃຊ້ໃນພິທີກຳ.

ສຳລັບຄົນເຜົ່າກະໂດແລ້ວ ສັດລ້ຽງຖືວ່າເປັນຊັບສົມບັດຢ່າງໜຶ່ງຂອງຄອບຄົວ, ທັ້ງເປັນສະບຽງອາຫານ ແລະ ເປັນແຫຼ່ງໃຫ້ຄຸນປະໂຫຍດທາງດ້ານໂປຕອີນໄດ້ອີກ ຄົນເຜົ່າກະໂດບໍ່ໄດ້ລ້ຽງສັດໄວ້ເພື່ອເປັນສິນຄ້າ ໂດຍພື້ນຖານ ແລ້ວແມ່ນລ້ຽງເພື່ອບໍລິໂພກພາຍໃນຄອບຄົວ ກໍລະນີ ງົວ ຄວາຍ ແມ່ນຈະລ້ຽງໄວ້ໃຊ້ເຂົ້າໃນ ເວລາມີພິທີການຕ່າງໆ ເຊັ່ນວ່າ: ເປັນຄ່າສິນສອດແຕ່ງດອງ ຫຼື ບາງເທື່ອກໍ່ໃຊ້ແທນເງິນສົດ ເພື່ອແລກຊື້ເອົາລົດຈັກ ແລະ ສິນຄ້າທີ່ມີລາຄາ ແພງອື່ນໆກໍ່ໄດ້ເຊັ່ນດຽວກັນ ໃນເວລາມື້ເດືອນເຕັມດວງ ໃນມື້ນັ້ນເຂົາເອີ້ນວ່າ 15 ຄ່ຳ ຊຶ່ງເປັນມື້ທີ່ສຳຄັນແມ່ນມື້ ພັກຜ່ອນ ຄົນໃນບ້ານຈະຢຸດເຮັດວຽກເຖິງແມ່ນວ່າຈະເປັນເວລາທີ່ກຳລັງປຸກເຮືອນຢູ່ກໍ່ຕາມຕ້ອງໄດ້ຢຸດ ແຕ່ຖ້າຫາກ ວ່າຖືກກໍລະນີ ທີ່ຫຼັງຄາເຮືອນຫາກຮົ່ວຢູ່ ກໍ່ສາມາດສ້ອມແຊມໄດ້ ນອກນັ້ນກໍ່ຍັງບໍ່ສາມາດໄປເຮັດໄຮ່ໄດ້ ແຕ່ໃນທາງ ກົງກັນຂ້າມ ຖ້າຫາກວ່າ ມີການຈັດພິທີກຳຕ່າງໆ ດ້ວຍການຂ້າງົວ ຄວາຍ ໝູ ຫຼື ໄກ່ ໃນມື້ແບບນີ້ກໍ່ເປັນການດີ ຫຼາຍ ສຳລັບມື້ດວງຈັນເຄິ່ງດວງ ແມ່ນພວກເຂົາເຈົ້າຈະບໍ່ຖືວ່າເປັນມື້ດີ.

ຫຼັກການ ໃນການເອົາ ສັດລ້ຽງມາຂ້າເພື່ອໃຫ້ຜີ (ເຮັດພິທີ) ແມ່ນມີດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້:

1. ສຳລັບການຂ້າສັດໃຫ່ຍເຊັ່ນ: ຄວາຍ ງົວ ຫຼື ແບ້ ຈະຕ້ອງໄດ້ຕອກຫຼັກໄວ້ເພື່ອມັດ ໃຫ້ຢູ່ກັບທີ່ເພື່ອປ້ອງກັນ ອັນຕະລາຍຈາກການດີ້ນຂອງສັດທີ່ຖືກຂ້າ, ສ່ວນໝູ ໄກ່ ແມ່ນບໍ່ມີການມັດໃສ່ ກັບຫຼັກ.

2. ໃນເວລານຳສັດມາປະກອບພິທີເຊັ່ນ: ການແກ້ຮີດ ຫຼື ງານພິທີກຳຕ່າງໆ, ເມື່ອມີການຂ້າຄວາຍ ຫຼື ງົວ ກໍ່ຕ້ອງໄດ້ຂ້າໝູນຳທຸກໆຄັ້ງ ຖ້າຫາກວ່າມີການແກ້ຮີດດ້ວຍໝູ ກໍ່ຕ້ອງໄດ້ຂ້າໄກ່ໄປນຳ ລວມຄວາມແລ້ວ ແມ່ນເມື່ອຂ້າສັດໃຫ່ຍກໍ່ຕ້ອງຂ້າສັດນ້ອຍກວ່ານັ້ນໄປນຳ ສະເໝີ.

3. ສັດທີ່ສາມາດນຳມາເຮັດພິທີໄດ້ແມ່ນ: ໄກ່ ໝູ ແບ້ ຄວາຍ ແຕ່ວ່າ ໝາ ແມວ ເປັດ ແລະ ບັນດານົກ ແມ່ນບໍ່ສາມາດນຳມາເປັນຂອງເສັນຫວ້າຍໃນພິທີໄດ້.

ເຜົ່າກະໂດ ແມ່ນມີອາຊີບໃນການຖາງປ່າເຮັດໄຮ່ ດັ່ງນັ້ນຈຶ່ງຕ້ອງໄດ້ມີການຍົກຍ້າຍບ້ານເພື່ອຊອກຫາເນື້ອທີ່ທຳ ມາຫາກິນໄປເລື້ອຍໆ ປະຫວັດການຍົກຍ້າຍຂອງສອງບ້ານນີ້ ເຖິງວ່າຈະມີການປະຕິບັດສືບທອດກັນມາຈາກຫຼາຍ ຊົ່ວຄົນແລ້ວ ແຕ່ກໍ່ບໍ່ມີລາຍລະອຽດຂອງໄລຍະເວລາທີ່ແນ່ນອນ ຖືກບັນທຶກໄວ້.

ບົດທີ 3

ປະຫວັດການຍົກຍ້າຍ ຂອງບ້ານຕ້ງໂກ ແລະ ພີນເບ

1. ປະຫວັດການຍົກຍ້າຍ ຂອງບ້ານຕ້ງໂກ

ໂດຍດັ່ງເດີມແລ້ວ ຄົນຊົນເຜົ່າກະໂດແມ່ນເຄີຍອາໄສຢູ່ບ້ານຕາມກຸ໋ງ ແຂວງກວາງຈິ ປະເທດຫວຽດນາມ ພາຍ ຫຼັງທີ່ໄດ້ຍົກຍ້າຍມາ ຈຶ່ງມາຕັ້ງບ້ານເຮືອນຢູ່ ແລ້ວໃສ່ຊື່ມາເປັນບ້ານພີນເບຢູ່ແຄມນ້ຳອາວ ຕໍ່ຈາກນັ້ນໄດ້ມີກຸ່ມຄົນ ຈຳນວນໜຶ່ງ ແຍກຕົວອອກມາຈາກບ້ານພີນເບ ແລ້ວມາຕັ້ງຢູ່ບ້ານອາຈີ່ງຕະລີ ແຕ່ວ່າມີເລື້ອງທີ່ບໍ່ດີເກີດຂຶ້ນ ຊຶ່ງເອີ້ນ ວ່າ "ສູນຮິດ" ຊຶ່ງມັກເຮັດໃຫ້ມີຄົນເຈັບເປັນເລື້ອຍໆ ສະນັ້ນຈຶ່ງຍົກຍ້າຍອອກຈາກເຂດດັ່ງກ່າວ ມາຕັ້ງຢູ່ເຂດບ້ານຕຸ໋ງ ກັນໂມ້ຍ ແຕ່ວ່າບ່ອນທີ່ມາຢູ່ນີ້ກໍ່ມີສິ່ງບໍ່ດີເຊັ່ນດຽວກັນ ຄືເກີດມີການເຈັບໄຂ້ ແລະ ຢູ່ບໍ່ເປັນສຸກ ນອກຈາກນັ້ນເຂດ ດັ່ງກ່າວ ຍັງເປັນເຂດທີ່ມີປ່າດົງຕຶບໜາ ແລະ ມີເສືອໝາຍບາງຄັ້ງມັນກໍ່ອອກມາກິນຄົນໃນບ້ານ ໃນເວລາອອກໄປ ເຮັດໄຮ່ ເຊິ່ງແມ່ນເລື່ອງໂຊກບໍ່ດີ ຂອງປະຊາຊົນໃນບ້ານດັ່ງກ່າວ.

ຫຼັງຈາກນັ້ນ ເຂົາເຈົ້າຈຶ່ງໄດ້ຍົກຍ້າຍບ້ານອີກຄັ້ງໜຶ່ງ ຊຶ່ງໄດ້ຍ້າຍມາຕັ້ງຢູ່ຂອບເຂດບໍລິເວນທີ່ຕັ້ງບ້ານຕ້ງໂກ ໃນປະຈຸບັນ ໃນປະມານ30 ປີກ່ອນໜ້ານີ້ ປະມານ ປີ 1972-73 ຜູ້ທີ່ມາຕັ້ງບ້ານຢູ່ບ້ານຕ້ງໂກ ທຳອິດແມ່ນພໍ່ເຖົ້າ ອິ່ມ ມາລິໂກ ອາຍຸ76ປີ ແລະ ພໍ່ເຖົ້າ ບຸນໂອຍ ອາຍຸ 60 ປີ (ແຕ່ກ່ອນເປັນເຈົ້າເມືອງສະໜ້ອຍ ແຕ່ໃນປະຈຸບັນໄດ້ກະ ສຽນແລ້ວ) ພໍ່ເຖົ້າ ອິ່ມມາລິໂກ ຖືກບັນທຶກວ່າແມ່ນເດັກນ້ອຍໃນບ້ານຕຸ໋ງກັນໂມ້ຍ ແລະ ລາວຍັງຈື່ສະພາບຂອງບ້ານ ຕຸ໋ງກັນໂມ້ຍໄດ້ດີ ແຕ່ບໍ່ມີໃຜຈື່ສະພາບຂອງບ້ານອາຈີ່ງຕະລີ ຊື່ຂອງບ້ານຕ້ງໂກແມ່ນຕັ້ງຕາມ ນາມສະກຸນ ພໍ່ເຖົ້າ ອິ່ມ ມາລິໂກ ແຕ່ເດີມຊື່ຂອງໝູ່ບ້ານນີ້ແມ່ນຊື່ "ມາລິໂກ" ແຕ່ຕໍ່ມາໄລຍະໜຶ່ງຈຶ່ງໄດ້ປ່ຽນມາເປັນ "ບ້ານຕ້ງໂກ" ຊຶ່ງຄຳວ່າ "ມາລິ" ແປວ່າຕັ້ງ ຫຼື ສ້າງ ພາຍຫຼັງທີ່ຕັ້ງເປັນບ້ານຕ້ງໂກ ຂຶ້ນທຳອິດນັ້ນ ກໍ່ມີຄົນມາຢູ່ອາໄສຢູ່ຈຳນວນບໍ່ໜ້ອຍ.

ໝາຍເຫດ: ຖ້າຫາກໄດ້ໄປຢ້ຽມເຮືອນ ຂອງຫົວໜ້າຄອບຄົວຂອງຕະກຸນປະເລະແລ້ວ ຈະໄດ້ຟັງເລື່ອງລາວຕ່າງໆ ກ່ຽວກັບ ຄວາມເປັນມາຂອງບ້ານ "ແຕ່ກ່ອນບ້ານແມ່ນເກີດມາຈາກຄອບຄົວດຽວ ເຊິ່ງມີການລວມຈຳນວນຄົນ ໃນຄອບ ຄົວ ປະເລະຂຶ້ນມາ" ແຕ່ປະຈຸບັນນີ້ ຕະກຸນປະເລະ ບໍ່ໄດ້ມີແຕ່ຢູ່ລາວບ່ອນດຽວ ຍັງມີຢູ່ຫວຽດນາມນຳອີກ.

ພົນລະເມືອງລວມທັງໝົດຂອງບ້ານຕ້ງໂກ ມີ 470 ຄົນ ໃນນັ້ນມີຜູ້ຊາຍ170 ຄົນ ແລະ ຜູ້ຍິງ 300 ຄົນ ເຖິງແມ່ນ ວ່າຈະມີການບັນທຶກໄວ້ ໃນຄະນະບ້ານຈຳນວນຄອບຄົວມີທັງໝົດ 73 ຄອບຄົວ ແຕ່ມີຍັງ 20 ຄອບຄົວ ທີ່ເປັນສຳ ຮອງ "ຄອບຄົວສຳຮອງ ໝາຍເຖິງຄອບຄົວທີ່ແຕ່ງດອງແລ້ວ ແຕ່ຍັງບໍ່ທັນແຍກອອກຈາກພໍ່ແມ່ ແລະ ຍັງບໍ່ສາມາດ ແຍກເຮືອນອອກໄດ້ເທື່ອ ມີແຕ່ຕໍ່ເຮືອນອອກຢູ່ນຳພໍ່ແມ່ ແຕ່ເຂົ້າເຈົ້າກໍ່ມີຫ້ອງສະເພາະຂອງຕົນເອງ" ພວກເຂົາຈຶ່ງຍັງ ບໍ່ທັນໄດ້ຖືກບັນທຶກເຂົ້າສຳມະໂນຄອບຄົວພາຍໃນບ້ານ ຈຳນວນຫຼັງຄາເຮືອນປະກອບມີ 37 ຫຼັງ ມີຜູ້ເຖົ້າທີ່ມີອາຍຸ ກາຍ 90 ປີ ມີຜູ້ຊາຍໜຶ່ງຄົນ ແລະ ຜູ້ຍິງໜຶ່ງຄົນ ເປັນຜູ້ທີ່ມີອາຍຸສູງສຸດ ກວ່າອາຍຸຂອງບ້ານ ຫຼັງຈາກເວລາປະມານ 1 ປີ ຂັ້ນເທິງກໍ່ໄດ້ມີແຜນການຈະເຮັດຖະໜົນເຊື່ອມຕໍ່ລະຫວ່າງ ເມືອງສະໜ້ອຍຫາ ປະເທດຫວຽດນາມແລະຈະໃຫ້ ບັນດາບ້ານຕ່າງໆ ຍ້າຍມາຢູ່ລຽບຕາມເສັ້ນທາງດັ່ງກ່າວ ຂັ້ນເທິງຈະໃຫ້ຫົວໜ້າບ້ານ ຫຼື ຄະນະບ້ານ ມາບຸກເບີກໃນ ການຕັ້ງບ້ານໃໝ່ກ່ອນ ຈາກນັ້ນຈຶ່ງໃຫ້ບັນດາຄອບຄົວອື່ນໆ ມາສ້າງຕັ້ງເຮືອນຢູ່ຕາມແຄມທາງນັ້ນ ທັງນີ້ກໍ່ເພື່ອອຳ ນວຍຄວາມສະດວກໃນ ການໄປມາຫາສູ່ກັນ ລວມທັງເພື່ອການພັດທະນາຂົງເຂດດັ່ງກ່າວ.

ໝາຍເຫດ: ຄຳວ່າ "ຄອບຄົວ" ທີ່ກ່າວເຖິງນັ້ນ ແມ່ນໝາຍເຖິງຄອບຄົວທີ່ຂຶ້ນທະບຽນ ກັບຫ້ອງການບ້ານ (ໂຄງຮ່າງພື້ນຖານ ຈະມີພໍ່ແມ່ແລະລູກ) ຈາກຜົນຂອງການສຳຫຼວດ ໂດຍທົ່ວໄປແລ້ວຈະແບ່ງຕາມຫົວໜ່ວຍທີ່ມີໃຊ້ເຕົາໄຟ ດັ່ງນັ້ນ ຈະບໍ່ເບິ່ງຕາມສາຍພົວພັນ ຂອງກຸ່ມຄອບຄົວທີ່ຢູ່ເຮືອນດຽວກັນ ຫຼື ຄົນລະເຮືອນ.

2. ປະຫວັດການຍົກຍ້າຍ ຂອງບ້ານ ພັນເບ

ຊື່ຂອງບ້ານພັນເບ ແມ່ນມາຈາກເມືອງພັນ ແຂວງສະຫວັນນະເຂດ ປະຫວັດການຍົກຍ້າຍຂອງເຂົາເຈົ້າແມ່ນ ມີດັ່ງນີ້: ແຕ່ກ່ອນແມ່ນມາຈາກບ້ານ ພັນເຊ ເຊິ່ງຄຳວ່າ "ເຊ" ແມ່ນສຽງອ່ານຂອງໂຕໜັງສືຝະລັ່ງ ບ້ານນີ້ຢູ່ມາປະມານ 30 ປີ ຈາກນັ້ນກໍ່ຍົກຍ້າຍໄປຢູ່ບ້ານທີ່ງອາວາວໄດ້ຢູ່ປະມານ 30 ປີ ຕໍ່ຈາກນັ້ນ ຈຶ່ງຍ້າຍອອກຈາກບ້ານທີ່ງອາວາວ ໃນປະຈຸບັນແມ່ນຍ້າຍມາຢູ່ບ້ານພັນເບ ເຊິ່ງຜ່ານມາໄດ້ 30 ປີ ແຕ່ຍັງນຳໃຊ້ຫ້ວຍນ້ຳອາວາວ ທີ່ໄຫຼມາແຕ່ເທິງ ພູອາວາວດັ່ງເດີມ ຊຶ່ງໃນປະຈຸບັນແມ່ນເປັນທີ່ຕັ້ງຂອງບ້ານອາວາວ ໃນເວລານັ້ນການຍົກຍ້າຍໄປແບບພ້ອມພຽງກັນ ມາເລື້ອຍໆ ເວລາທີ່ໄດ້ຍ້າຍມາຢູ່ບ້ານນີ້ ໄດ້ເຮັດບຸນຫາບັນພະບູລຸດຂຶ້ນຊຶ່ງເພີ້ນເອີ້ນວ່າ: ງານບຸນ "ບຸນຈະລະປົບ" ການຍ້າຍຂອງເຂົາເຈົ້າບໍ່ແມ່ນຍ້າຍພຽງເທື່ອດຽວ ແຕ່ຍ້າຍມາເທື່ອລະໜ້ອຍ ຄອບຄົວປຣິນໄດ້ເວົ້າວ່າ: ຄົນບ້ານພັນເບນີ້ ແມ່ນເລີ່ມຍ້າຍມາໄດ້10ປີກ່ອນແລ້ວ, ສ່ວນເຮືອນຍາວຂອງຄອບຄົວປຣິນ ແມ່ນສ້າງຂຶ້ນມາຕັ້ງແຕ່ 30 ປີກ່ອນນີ້ ເຊິ່ງເປັນເຮືອນທີ່ເກົ່າແກ່ທີ່ສຸດໃນບ້ານພັນເບ ແລະ ຖືກແຜ່ຂະຫຍາຍໃນຕໍ່ມາ.

ໃນປະຈຸບັນ ບ້ານພັນເບມີພົນລະເມືອງທັງໝົດ155 ຄົນ ຜູ້ຊາຍ73 ຄົນ ແລະ ຜູ້ຍິງ 82 ຄົນ ຈຳນວນຄົວເຮືອນມີ 40 ຄົວເຮືອນ ຊຶ່ງມີ 7 ຄອບຄົວ ບໍ່ໄດ້ຈົດທະບຽນສົມລົດ ມີເຮືອນທັງໝົດ 17 ຫຼັງ ຈຳນວນເຮືອນແບ່ງຕາມຊື່ຂອງຕະກຸນ ມີ: ຕະກູນປຣິນ 6 ຫຼັງ ຕະກຸນຕູເວນ 5 ຫຼັງ ຕະກຸນວຽນ 4 ຫຼັງ ແລະອີກ 1 ຫຼັງ ແມ່ນຕະກຸນດ່າງ ແລະ ຕະລໍ, ບ້ານພັນເບນີ້ ຖືກອ້ອມດ້ວຍພັນດາເຮືອນ ເຊິ່ງຈະປຸກໃຫ້ຫຼັງຄາຕໍ່ໃສ່ກັນ ໂດຍມີຂອບເຂດເດີ່ນບ້ານເປັນຮູບສາມແຈ ເຮືອນແມ່ນເຮັດດ້ວຍໄມ້ ແລະ ຢູ່ລຸ່ມທີ່ຕັ້ງຂອງບ້ານກໍ່ແມ່ນແມ່ນ້ຳອາວາວ (ຢູ່ເຂດຕົ້ນຂອງແມ່ນ້ຳອາວາວ ຈະເປັນ ເຂດທີ່ຕັ້ງຂອງບ້ານອາວາວ) ໃນເຂດນີ້ຮ້ອງວ່າຂອບເຂດອາວາວ ຢູ່ບໍລິເວນນີ້ແມ່ນມີການພົວພັນແຕ່ງດອງກັບບ້ານຕ້ງໂກນຳອີກ ນອກນີ້ຢູ່ທາງ ທິດຕາເວັນຕົກສຽງເໜືອຫ່າງຈາກ ພູລີລອຍ ກໍ່ມີຄືກັນ.

ອາຊີບຂອງຄົນໃນບ້ານພັນເບນີ້ ກໍ່ບໍ່ແຕກຕ່າງກັບຂອງຄົນບ້ານຕ້ງໂກເທົ່າໃດ ແຕ່ວ່າການປູກກາເຟ ແລະ ພືກໄຫ ແມ່ນປູກເພື່ອຫວັງທີ່ຈະນຳໄປເປັນສິນຄ້າສົ່ງອອກ.

ໝາຍເຫດ: ສັງຄົມພາຍນອກຂອງທັງສອງບ້ານນີ້ ແມ່ນມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນເມື່ອປຽບທຽບກັນແລ້ວ ຄົນບ້ານຕ້ງໂກເຊິ່ງເຂົ້າມາຕັ້ງຖິ່ນຖານຢູ່ໃນເຂດນີ້ມີນິໃສງ່າຍໆ ຈາກອາລົມມັກຮ້າຍເປັນອາລົມດີ ເຊິ່ງຕ່າງກັບ ຄົນຂອງບ້ານພັນເບ ຊຶ່ງມີຊີວິດແບບລຽບງ່າຍ ສະພາບແວດລ້ອມຂອງບ່ອນຢູ່ອາໄສ ບ້ານກໍ່ມີລັກສະນະລຽບງ່າຍດີ ແຕ່ວ່າອີກດ້ານໜຶ່ງແມ່ນບໍ່ຄ່ອຍເປັນຄົນເປີດເຜີຍ, ຢູ່ບ້ານຕ້ງໂກ ມີຄົນຈຳນວນໜຶ່ງສາມາດເວົ້າ ແລະ ຂຽນພາສາລາວໄດ້ຢູ່ ແຕ່ບ້ານພັນເບແມ່ນບໍ່ມີຄົນທີ່ຮູ້ພາສາລາວ ມີພຽງຜູ້ດຽວຄົນຊື່ວ່າ ທ້າວ ບຸນເມີ ເຊິ່ງເປັນຄົນຈາກບ້ານຕ້ງໂກ ແລະ ເຮັດວຽກຢູ່ກັບວັດທະນະທຳເມືອງສະໜ້ວຍ ລາວເປັນຜູ້ແປພາສາໃຫ້ ແລະໄວ້ວາງໃຈໄດ້ໃນເວລາລົງສຳຫຼວດ, ສຳຫລັບຜູ້ເຖົ້າແມ່ນບໍ່ໄດ້ໃຫ້ຂໍ້ມູນຈຳແນກຊື່ ແລະ ອາຍຸຂອງລູກໃນຄອບຄົວ ດັ່ງນັ້ນໃນມື້ຕໍ່ມາຈຶ່ງໄດ້ຂໍຮ້ອງໃຫ້ປະກອບຂໍ້ມູນລະອຽດ ເພີ້ມເຕີມອີກ.

ເຮືອນຫຼັກຂອງຕະກຸນວຽນ (ຮູບແນະນຳ*41*^{E} ແລະ *50*^{F}) ເຮືອນຂອງບ້ານພັນເບ ແມ່ນມີອາຍຸຫຼາຍກ່ວ30 ປີແລ້ວ ເຖິງແມ່ນວ່າຖືກຄວັນໄຟເຄືອບເຫຼື້ອມຢູ່ ແຕ່ກໍ່ຍັງມີສະພາບແຂງແຮງ ຍ້ອນເຮັດດ້ວຍໄມ້ດູ່ ວັດສະດຸຂອງເຮືອນບໍ່ໄດ້ໃຊ້ເນື້ອແຂງເປັນຫຼັກ ແຕ່ມີການປະຍຸກໃຊ້ທັງໄມ້ເນື້ອແຂງ ແລະ ໄມ້ໄຜ່ ແຕ່ໃນປະຈຸບັນແມ່ນນຳໃຊ້ໄມ້ໄຜ່ເປັນສ່ວນໃຫ່ຍ, ໄມ້ທີ່ນຳມາປຸກສ່ວນໜຶ່ງ ໄດ້ນຳມາຈາກທົ່ງພຽງອາວາວ ບ່ອນທີ່ເຄີຍຢູ່ອາໄສຢູ່ມາກ່ອນ ແລະ ສ່ວນໜຶ່ງກໍ່ຕັດມາຈາກບໍລິເວນພູລີລອຍ ບ້ານທີ່ງາມແບບນີ້ແມ່ນຖືກສ້າງຂຶ້ນເພື່ອຈຸດປະສົງນຳໃຊ້ໄລຍະຍາວ ຊຶ່ງບໍ່ປະກົດເຫັນຢູ່ໃນ ບ້ານຕ້ງໂກ.

ບົດທີ 4

ພິທີການທາງສາດສະໜາ ງານບຸນປະເພນີ
ແລະ ວິທີການດຳລົງຊີວິດ

ໃນບົດນີ້ຈະໄດ້ກ່າວເຖິງ ກິດຈະກຳໃນວັນພິເສດເຊັ່ນ: ມື້ ຂໍ້ຫ້າມຕ່າງໆ ເວລາຖືພາ ການເກີດລູກ ພິທີການ ຂອງວັນແຕ່ງດອງ ການຕາຍ ແລະ ງານບຸນບັນພະບູລຸດ (ຈະລະປຶບ).

1. ຂໍ້ຫ້າມຕ່າງໆ ເວລາຖືພາ ແລະ ເກີດລູກ

1. ໃນເວລາເມຍຖືພາ, ຜົວແລະເມຍແມ່ນຫ້າມບໍ່ໃຫ້ເຂົ້າໃກ້ຫີ້ງ (ຊຶ່ງຖືວ່າເປັນເຂດທີ່ສັກສິດຂອງຕະກຸນ).
2. ເວລາມີພິທີກຳເຮັດຮີດຢູ່ໃນໄຮ່ແລະຂອບເຂດການປູກຝັ່ງ ຫຼື ເຂດໃດກໍ່ຕາມ ຄູ່ຜົວເມຍດັ່ງກ່າວແມ່ນບໍ່ສາມາດໄປຮ່ວມໄດ້.
3. ກໍລະນີມີຄົນຕາຍ ຄູ່ຜົວເມຍດັ່ງກ່າວສາມາດເຂົ້າຮ່ວມຄົບງັນ ງານສົບໄດ້ ແຕ່ເວລາເອົາຄົນຕາຍໄປປ່າ ຫຼື ເວລາຝັ່ງສົບ ແມ່ນບໍ່ໃຫ້ເຂົ້າຮ່ວມເດັດຂາດ.
4. ເມື່ອເມຍຖືພາໄດ້ 8 ເດືອນແລ້ວ ຜູ້ເປັນຜົວຕ້ອງໄດ້ເຂົ້າໄປປ່າເພື່ອເຮັດຕູບນ້ອຍ ຕຽງນອນ ແລະ ສິ່ງທີ່ຈຳເປັນໄວ້ໃນປ່າເພື່ອໃຊ້ເວລາອອກລູກ ແລະ ຕູບນ້ອຍນັ້ນ ບໍ່ສາມາດນຳໃຊ້ໄດ້ ກ່ອນເວລາອອກ.
5. ໃນເວລາ 10 ມື້ ກ່ອນອອກລູກ ເມຍຈະຕ້ອງປົດເຄື່ອງປະດັບທີ່ມີໃນໂຕອອກເຊັ່ນວ່າ: ຕຸ້ມຫູ ແຫວນ ຫຼື ສາຍຄໍ ທີ່ແມ່ມານໃສ່ຢັ້ນ ສ່ວນຜົມກໍ່ບໍ່ໃຫ້ມັດ.
6. ກ່ອນມື້ອອກປະມານ 1-2 ມື້ ຈະໃຫ້ໄປນອນກະກຽມຢູ່ໃນປ່າ ຫຼື ເມື່ອເວລາແມ່ມານກຳລັງເຈັບທ້ອງອອກລູກຕ້ອງໄດ້ພາໄປອອກຢູ່ໃນຕູບນ້ອຍທີ່ເຮັດໄວ້ນັ້ນ ໃນເວລາອອກລູກແລ້ວ ຜົວຈະເປັນຜູ້ເບິ່ງແຍງທຸກຢ່າງ ແລະ ຈະຕ້ອງນອນໃນຕູບນ້ອຍໃນປ່າເປັນເວລາ30ວັນ ຖ້າຫາກຜົວມີວຽກຫຼາຍຢູ່ນຳເມຍບໍ່ໄດ້ດົນກໍ່ສາມາດຢູ່ພຽງແຕ່15 ວັນກໍ່ໄດ້ ຫຼື ອາດຈະມີອ້າຍ ເອື້ອຍ ນ້ອງມາຢູ່ນຳກໍ່ໄດ້ (ປະຈຸບັນນີ້ແມ່ນບໍ່ໄດ້ເຮັດເຮືອນນ້ອຍຢູ່ໃນປ່າແລ້ວສ່ວນຫຼາຍຈະເຮັດຢູ່ບໍລິເວນອ້ອມແອ້ມເຮືອນຂອງຕົນເອງ ແຕ່ວ່າຈະໃຫ້ມີໄລຍະຫ່າງໄກຢູ່ ພໍສົມຄວນ).
7. ພາຍຫຼັງຢູ່ໄດ້ 30 ວັນແລ້ວ ກໍ່ກັບມາຢູ່ເຮືອນຂອງຕົນເອງໄດ້ ແຕ່ວ່າຄູ່ຜົວເມຍດັ່ງກ່າວ ນັ້ນຕ້ອງໄດ້ຢູ່ໃນຫ້ອງຂອງຕົນເອງເປັນເວລາ 3 ເດືອນ ບໍ່ສາມາດໄປຫ້ອງຂອງພໍ່ແມ່ ແລະ ຫ້ອງອື່ນໆ ພາຍໃນເຮືອນໄດ້ ນອກນັ້ນ ຍັງບໍ່ໃຫ້ໄປເຮືອນຂອງໝູ່ຄູ່ ຫຼື ເຮືອນຂອງຄົນໃນບ້ານດຽວກັນ ໃນໄລຍະນີ້ ຜູ້ເປັນແມ່ສາມາດເຮັດວຽກເຮືອນໄດ້ ຜົວກໍ່ເຮັດວຽກໄດ້ເຊັ່ນດຽວກັນ.
8. ໃນຂະນະທີ່ຖືພາໄດ້ 3 ເດືອນ ຈົນຫຼັງຈາກອອກລູກເຖິງ ໄລຍະພັກຟື້ນນັ້ນ ຫ້າມບໍ່ໃຫ້ກິນໜໍ່ໄມ້ ແລະ ບໍ່ໃຫ້ກິນໜໍ່ຈໍ່ (ເປັນພືດຊະນິດໜຶ່ງ ທີ່ຄົນກະໂດເອີ້ນເປັນຢາເຢັນທີ່ເຮັດໃຫ້ເດັກນ້ອຍດີທ້ອງ) ແລະ ຍ້ອນວ່າຈະມີຜົນກະທົບຕໍ່ເດັກນ້ອຍໃນທ້ອງ ເຮັດໃຫ້ອອກລູກກ່ອນກຳນົດໄດ້ ແມ່ລູກອ່ອນກິນສັດປ່າກໍ່ໄດ້ ສັດໃຫຍ່ເຊັ່ນ: ງົວ ຄວາຍ ແລະ ໝູກໍ່ໄດ້ເຊັ່ນດຽວກັນ ແຕ່ຫ້າມກິນໝູ ແລະ ປະເພດສັດເລືອຄານ ອ່ຽນ ປາໄຫລ.

ໝາຍເຫດ: ຄົນຕະກຸນ ປະເລະ ແລະ ຕະກຸນຕັ້ງໂກ ນັ້ນແມ່ນຫ້າມບໍ່ໃຫ້ກິນໝູ ຫຼື ອາຫານຈຳ ພວກສັດເລືອຄານເຊັ່ນ: ອ່ຽນ ປາໄຫລ ແລະ ອື່ນໆ, ຜູ້ຍິງທີ່ຈະມາເປັນລູກໃພ້ຂອງຕະກຸນປະເລະນີ້ ຖ້າຫາກຢາກກິນອາຫານດັ່ງ

ກ່າວຕ້ອງໄດ້ ເສຍໝູ 2 ໂຕ ຕະກຸນປະແລະ ຫ້າມບໍ່ໃຫ້ກິນໝາຢູ່ໃນເຮືອນ ແຕ່ຖ້າຢູ່ນອກເຮືອນແມ່ນກິນໄດ້ ອີງຕາມເລື່ອງທີ່ຊາວບ້ານເຫຼົ່າໃນສະໄໝສົງຄາມ ຕອນທີ່ພວກທະຫານຫວຽດນາມເຂົ້າມາບ້ານຕັ້ງໂກ ນີ້ ຖ້າທະຫານຜູ້ໃດໄດ້ກິນໝາ ແມ່ນຈະບໍ່ອະນຸຍາດໃຫ້ເຂົ້າເຮືອນຂອງຕະກຸນປະແລະ, ແຕ່ຢູ່ໃນບ້ານຕັ້ງໂກ ຂໍ້ຫ້າມດັ່ງກ່າວມີແຕ່ໃຊ້ກັບຄົນຂອງຕະກຸນປະເລະ ແລະ ຕະກຸນຕັ້ງໂກ ເທົ່ານັ້ນ.

9. ເມື່ອລູກມີອາຍຸຮອດ 3 ເດືອນແລ້ວ ຖ້ວຍຂອງເດັກນ້ອຍຈຶ່ງສາມາດເອົາຂຶ້ນຫ້ອຍມຸ້ງນທີ້ງໄດ້ ໃນເວລານີ້ ຈະມີການເຮັດພິທີ ຮັບເອົາສະມະຊິກໃໝ່ຂອງຕະກຸນ ແລະ ເດັກນ້ອຍຄົນນັ້ນກໍ່ສາມາດພົບຄົນຂອງຄອບຄົວອື່ນໄດ້ເຊັ່ນ: ຍາດພີ່ນ້ອງພາຍໃນບ້ານ ແລະ ກໍ່ເລີ່ມດຳລົງຊີວິດຄືກັບຄົນໜຶ່ງຂອງຄອບຄົວ, ຮູບແບບຂອງພິທີ ແມ່ນຫົວໜ້າເຮືອນຫຼື "ສູນຮິດ" ຈະເປັນຜູ້ເຮັດພິທີເອົາຖ້ວຍຂອງເດັກນ້ອຍຂຶ້ນຫ້ອຍຢູ່ທີ້ງ ຊຶ່ງຈະເອົາໄກ່ ຫຼື ໝູ ເສັ້ນຫວ້າຍ ເພື່ອບອກກ່າວຢູ່ທາງກ້ອງທີ້ງນັ້ນ, ຜູ້ເຮັດພິທີຈະນັ່ງປັ່ນໜ້າເຂົ້າຫາທີ້ງ ເພື່ອອະທິຖານຂໍຄວາມໂຊກດີມີສຸກ ແລະ ສຸຂະພາບທີ່ແຂງແຮງໃຫ້ແກ່ເດັກນ້ອຍ ຖ້າຫາກຫົວໜ້າຄອບຄົວບໍ່ຢູ່ກໍ່ໃຫ້ຜູ້ທີ່ມີອາຍຸໜຸດລົງມາ ເປັນຕົວແທນເຮັດພິທີນັ້ນໃຫ້ ກໍລະນີນີ້ແມ່ນຜູ້ທີ່ເປັນຕົວແທນຕ້ອງໄດ້ບອກກ່າວທີ້ງເສຍກ່ອນ ຈຶ່ງສາມາດທີ່ຈະເລີ້ມພິທີໄດ້.

2. ການແຕ່ງດອງ ແລະພິທີຂອງງານດອງ

ສັງຄົມຂອງກະໂດ ແມ່ນເປັນສັງຄົມທີ່ຂຶ້ນກັບຜູ້ເປັນພໍ່ຫຼາຍ ອີງຕາມການສອບຖາມລະອຽດແລ້ວ ໃນເມື່ອກ່ອນ ແຕ່ລະຕະກຸນຈະຢູ່ເປັນຄອບຄົວໃຫຍ່ໃນເຮືອນຍາວໃຜມັນ ຜູ້ທີ່ມີອາຍຸສູງກ່ວາໝູ່ ຫຼື ອ້າຍກົກຈະເປັນຫົວໜ້າເຮືອນ ຄອບຄົວຢູ່ອ້ອມບໍລິເວນບ້ານສະໜ້ອຍນີ້ ຍັງເຮັດເຮືອນຍາວປຸກຢາຍເປັນແຕ່ລະຈຸດລຽນກັນ ແຍກກັນຢູ່ ແລະ ຈົນມາຮອດປະຈຸບັນນີ້ ລະບົບຂອງສັງຄົມ ແລະ ຄອບຄົວຂອງເຂົາເຈົ້າ ກໍ່ຍັງຖືກຮັກສາສະພາບໄວ້ເປັນຢ່າງດີ, ຄົນທີ່ມີນາມສະກຸນດຽວກັນ ແມ່ນບໍ່ສາມາດແຕ່ງດອງກັນໄດ້ ເມື່ອເວລາຜູ້ຍິງແຕ່ງດອງແລ້ວ ຕ້ອງໄດ້ປ່ຽນນາມສະກຸນ ນອກຈາກນີ້ ເຖິງແມ່ນວ່າລູກອ້າຍລູກນ້ອງກັນ ແຕ່ຖ້າຫາກນາມສະກຸນບໍ່ຄືກັນ ກໍ່ສາມາດແຕ່ງດອງກັນໄດ້ ເຖິງແມ່ນວ່າຈະມີກໍລະນີທີ່ຜູ້ເປັນເຂີຍ ໄດ້ເຂົ້າໄປຢູ່ໃນເຮືອນທີ່ມີແຕ່ລູກສາວກໍ່ຕາມ ແຕ່ເຂີຍຜູ້ນັ້ນກໍ່ບໍ່ຈຳເປັນຕ້ອງປ່ຽນນາມສະກຸນ ສຳລັບຊັບສົມບັດຂອງພໍ່ແມ່ ຕ້ອງແບ່ງໃຫ້ບັນດາລູກເທົ່າທຽມກັນ.

ໃນສະໄໝກ່ອນ ເມື່ອລູກຊາຍຫຼືຍິງເຕີບໃຫຍ່ແລ້ວ ຕ້ອງໄດ້ຍ້າຍບ່ອນນອນມາຢູ່ ຫ້ອງຮັບແຂກ ໃນປະຈຸບັນ ກໍລະນີຂອງລູກສາວແມ່ນແບ່ງເອົາສ່ວນໜຶ່ງນຳຫ້ອງພໍ່ແມ່ ຫຼື ບາງທີກໍ່ພົບເຫັນການນຳໃຊ້ບໍລິເວນເນື້ອທີ່ ທາງດ້ານຫຼັງເຮືອນໃຫ່ຍໃກ້ກັບເຂດຫ້ອງນອນພໍ່ແມ່ ໃນກໍລະນີຂອງລູກຊາຍ ແມ່ນຍ້າຍອອກມານອນຢູ່ຫ້ອງຮັບແຂກ ເມື່ອຮອດເວລາເລີ້ມມັກຜູ້ສາວ ລູກຊາຍກໍ່ອອກບ້ານໄປລົ້ມສາວ ຜູ້ເປັນພໍ່ແມ່ກໍ່ຈະກະກຽມ ງົວ ຄວາຍ ໄວ້ ເພື່ອເປັນຄ່າສິນສອດ ທອງໝັ້ນ ໄວ້ເພື່ອໃຊ້ເຂົ້າໃນງານແຕ່ງດອງ.

ຄົນຊົນເຜົ່າກະໂດນີ້ ຖ້າຫາກວ່າຜູ້ຍິງມີອາຍຸກາຍ 15 ປີ ຫຼື ຜູ້ຊາຍອາຍຸກາຍ18 ປີແລ້ວ ກໍ່ສາມາດແຕ່ງດອງໄດ້ ໃນບ້ານນີ້ ມີຜູ້ຊາຍໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມສົງຄາມຫວຽດນາມຫຼາຍ ມີບາງຄົນຍັງບໍ່ທັນໄດ້ແຕ່ງດອງ ແລະ ກໍ່ມີຜູ້ຊາຍ ຈຳນວນບໍ່ໜ້ອຍ ທີ່ເມຍມີອາຍຸຕ່ຳກ່ວາຜົວຫຼາຍ.

ຂັ້ນຕອນຂອງການແຕ່ງດອງ ມີດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້:

1. ເມື່ອລູກຊາຍພົບພໍ້ຜູ້ຍິງທີ່ພ້ອມຈະແຕ່ງດອງນຳແລ້ວ ທາງຝ່າຍຊາຍຈະແຈ້ງໃຫ້ທາງພໍ່ແມ່ຂອງຕົນເອງຮັບຮູ້ ຄວາມຮັກຂອງຄູ່ບ່າວສາວ ແມ່ນຈະບໍ່ຖືກບັງຄັບເຖິງແມ່ນວ່າຈະຮັກກັບຄົນເຜົ່າອື່ນກໍ່ຕາມ, ເຄີຍມີເລື່ອງເຫຼົ່າກັນວ່າ ໃນມື້ເດືອນເຕັມດວງ ແມ່ນເປັນມື້ພັກວຽກໃນການເຮັດໄຮ່ ແລະ ກໍ່ເປັນມື້ທີ່ດີສຳລັບ ການນັດອອກມາພົບພໍ້ກັນແບບລັບໆ ຂອງຄູ່ບ່າວສາວ.

2. ເມື່ອທັງສອງຮັກກັນແລ້ວ ກໍ່ຕ້ອງການຢາກແຕ່ງດອງກັນ ແລະ ມີການໄປສູ່ຂໍກັນ ຊຶ່ງໜ້າທີ່ນີ້ຈະເປັນຂອງ ຫົວໜ້າຄອບຄົວ (ຜູ້ເປັນພໍ່) ຊຶ່ງຈະຕ້ອງໄປບ້ານຂອງຜູ້ຍິງ ທີ່ລູກຊາຍຕົນຮັກເພື່ອ ຂໍລູກສາວຂອງເຮືອນ ຫຼັງນັ້ນ ມາເປັນລູກສະໃພ້ທາງຝ່າຍຜູ້ສາວແມ່ນເປັນຝ່າຍຮຽກເອົາຄ່າດອງ ສົມມຸດວ່າຝ່າຍຍິງຕ້ອງການ ຄ່າດອງປະມານ 1 ລ້ານກີບ ທາງຜູ້ຊາຍກໍ່ຕ້ອງໄດ້ຈ່າຍໃຫ້ພໍ່ແມ່ຜູ້ສາວ ໃນເວລາດຽວກັນນັ້ນດ້ວຍນ້ອງ ຂອງຜູ້ສາວກໍ່ຈະໄດ້ປະມານ 1/10 ຂອງຈຳນວນເງິນດັ່ງກ່າວ ການຈ່າຍອາດຈະປຽບທຽບລາຄາເງິນເປັນ ງົວ ຄວາຍ ໄຫເຫລົ້າ ໝໍ້ທອງປະນໍ ຜ້າງຫາດ ຫຼື ວ່າຕາມວິທີ ທີ່ສືບທອດມາແຕ່ຫວງດນາມ ຊຶ່ງຈະຈ່າຍ ເປັນເສື້ອຜ້າເຄື່ອງໃຊ້ທີ່ຈຳເປັນກໍ່ໄດ້, ຖ້າຫາກວ່າທາງຜູ້ຊາຍບໍ່ສາມາດຈ່າຍ ກໍ່ບໍ່ມີສິດໄດ້ແຕ່ງກັບລູກສາວ ເຂົາເຈົ້າ ຖ້າຫາກຜູ້ຊາຍຕົກລົງ ກໍ່ສາມາດເຮັດພິທີແຕ່ງດອງຂຶ້ນໄດ້ພາຍໃນເວລາ 2 ຫາ 3 ເດືອນ ຫຼັງຈາກ ມື້ສູ່ຂໍ.

3. ພາຍຫຼັງສູ່ຂໍແລ້ວກໍ່ນັດມື້ກັນ ພິທີແຕ່ງດອງຈະໄດ້ຈັດຂຶ້ນທີ່ເຮືອນຂອງຝ່າຍຍິງ ແລະ ແທ່ເຈົ້າສາວໄປຫາ ເຮືອນຜູ້ຊາຍ ໃນຂະນະນັ້ນ ຝ່າຍຊາຍຈະເປັນຜູ້ມອບສິນສອດ ທີ່ໄດ້ຕົກລົງກັນໄວ້ ໃຫ້ທາງພໍ່ແມ່ຝ່າຍຍິງ ທັງໝົດ, ຄ່າດອງຕາມປົກກະຕິຈະຢູ່ປະມານ 5 ໂຕຄວາຍ ແຕ່ບໍ່ຈຳເປັນຈະຕ້ອງໄດ້ມອບໃຫ້ທັງໝົດບາດ ດຽວ ການຈ່າຍສາມາດໃຫ້ໄປເລື້ອຍໆຈົນໝົດ (ໃນການໃຫ້ຄ່າດອງນີ້ ແມ່ນເພື່ອຄວາມຮັກແພງຂອງທັງ ສອງຄອບຄົວ ນອກນັ້ນຍັງເປັນການບໍ່ໃຫ້ຄູ່ຜົວເມຍ ປະຮ້າງກັນໄດ້ງ່າຍ ຖ້າຈ່າຍຄ່າດອງບໍ່ໝົດ ຈະບໍ່ສາ ມາດຢ່າຮ້າງໄດ້ ຖ້າຢາກຮ້າງກັນຝ່າຍຊາຍກໍ່ຕ້ອງຊົດໃຊ້ຄ່າດອງເໜືອນເດີມ) ຫຼັງຈາກເຮັດພິທີແຕ່ງດອງ ສິ້ນສຸດລົງແລ້ວ ຜູ້ເປັນເມຍກໍ່ເຂົ້າມາຢູ່ເຮືອນຂອງຜູ້ຊາຍ, ເມື່ອໄດ້ມາຢູ່ນຳກັນຝ່າຍຍິງ ຈະນຳເອົາສົມບັດ ສ່ວນຕົວ ມາມອບໃຫ້ຜູ້ເປັນຜົວຕາມຈຳນວນອັນສົມຄວນ ແຕ່ກ່ອນຫຼັງຈາກງານດອງສິ້ນສຸດລົງແລ້ວທາງ ຝ່າຍຊາຍຈະຕ້ອງສືບຕໍ່ມອບຄວາຍ ຫຼື ງົວໃຫ້ແກ່ເຮືອນຂອງຝ່າຍຍິງໄປເລື້ອຍໆ ພ້ອມດຽວກັນນັ້ນທາງ ຝ່າຍຍິງກໍ່ຕ້ອງເອົາເຄື່ອງນຸ່ງ ແລະ ອາຫານໃຫ້ແກ່ຝ່າຍຊາຍ ຖ້າຫາກບໍ່ມີເງື່ອນໄຂຫຍັງພໍ ກໍ່ສາມາດຍົກ ເວັ້ນໄດ້ ແຕ່ວ່າການມອບໃຫ້ເຊິ່ງກັນແລະກັນແມ່ນເປັນຄວາມຍິນດີຂອງທັງສອງຝ່າຍ.

4. (ຈາກປະເພນີທີ່ປະຕິບັດຢູ່ບ້ານຕ້ຽໂກ) ຖ້າຫາກມີເຫດການທີ່ວ່າ ພາຍຫຼັງແຕ່ງດອງໄດ້ 1 ເດືອນແລ້ວເມື່ອ ຜູ້ເປັນເມຍຈະບ້ານເກີດເປັນເທື່ອທຳອິດ ທາງເຮືອນຝ່າຍຊາຍ (ເຮືອນເລກທີ 24) ຕ້ອງໄດ້ມອບໝູໃຫ້ ເຮືອນຂອງຝ່າຍເມຍ (ເຮືອນເລກທີ36) ແຕ່ໃນຕົວຈິງແລ້ວເຮືອນນີ້ບໍ່ແມ່ນເຮືອນທີ່ເມຍເກີດ ແມ່ນເຮັດຢູ່ ເຮືອນຂອງຫົວໜ້າເຮືອນຊື່ອາລີເບນ ຕະກຸນໂຕຣຍ (ເຮືອນເລກທີ31) ຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມພິທີແມ່ນຫົວໜ້າເຮືອນ ຂອງຕະກຸນໂຕຣຍ ອາລີເບນ ການລ້ຽງອາຫານແມ່ນລ້ຽງໝົດທຸກຄົນໃນບ້ານ (ເລກທີຂອງເຮືອນແມ່ນເບິ່ງ ຕາມຮູບ 6 -1 ຂອງ ບົດທີ 6 ຫຼື ຮູບແນະນຳແນະນຳ 41E).

5. ຫຼັງຈາກແຕ່ງ 10 ປີຜ່ານໄປ ຜູ້ເປັນເມຍຕ້ອງໄດ້ກັບເມືອບ້ານເພື່ອເອົາຖວ້ຍຕົນເອງອອກຈາກຫົ້ງ ກ່ອນທີ່ ເອົາອອກຕ້ອງເສັ່ນຫວາຍໝູໃຫ້ຫົ້ງເສຍກ່ອນ ຖ້າຫາກບໍ່ປະຕິບັດແລ້ວ ຈະເຮັດໃຫ້ບັນດາລູກຂອງເຂົາເຈົ້າ ບໍ່ສະບາຍ ໃນຕອນນີ້ຖ້ວຍເມຍທີ່ມີຢູ່ບ້ານເກີດນັ້ນຕ້ອງໄດ້ປົດອອກມາແລະເອົາໄປໄວ້ທ້ອຍ ຢູ່ຫົ້ງຕົນເອງ ໃນເຮືອນຢູ່ປະຈຸບັນ ຖ້າຫາກບໍ່ມີຫົ້ງກໍ່ຕ້ອງໄດ້ເຮັດໃໝ່ ຖ້າບໍ່ດັ່ງນັ້ນກໍ່ຈະເຈັບເປັນ (ຜູ້ຍິງຫຼັງຈາກແຕ່ງດອງ ເປັນເວລາ 10 ປີແລ້ວ ຈຶ່ງສາມາດເປັນສະມາຊິກຂອງຄອບຄົວຂອງຜົວໄດ້ແລະ ສາມາດວາງຕົວຕາມສະ ບາຍໄດ້).

3. ພິທີກຳ ຂອງງານສົບ

"ກຸໂມຍ" ແມ່ນຄຳສັບຂອງຊົນເຜົ່າ ທີ່ໝາຍເຖິງງານສົບ ຊຶ່ງບ່ອນສິ້ນໃຈຂອງຄົນໃນຄອບຄົວແມ່ນຢູ່ ໃນຫ້ອງແຕ່

ລະຄອບຄົວນັ້ນເລີຍ ເຊິ່ງເອີ້ນວ່າ "ມິ່ງບີ" (ບ່ອນນອນຂອງຄອບຄົວ ແລະ ສ່ວນຫຼາຍແມ່ນມີເຕົາໄຟ) ແຕ່ບໍ່ແມ່ນ "ມ້ອງຕູມ້ອຍ"ເຊິ່ງແມ່ນສະຖານທີ່ໃຊ້ເປັນຫ້ອງຮັບແຂກແລະໃກ້ກັບຫິ້ງບູຊາ ເຊິ່ງເປັນເຂດຫວງຫ້າມຮ້ອງວ່າ "ທະບູ່" ຕອນທີ່ຍັງມີຊີວິດແມ່ນໃຫ້ນອນປັ່ນຫົວໄປທາງປ່ອງຢ້ຽມ ເວລາຕາຍແລ້ວ ແມ່ນເອົາປັ່ນຕີນໄປທາງປ່ອງຢ້ຽມ ຜູ້ຍິງ ຫຼື ຜູ້ຊາຍກໍ່ບໍ່ຕ່າງກັນ ຫຼັງຈາກຕາຍແລ້ວບັນດາຍາດພີ່ນ້ອງກໍ່ມາລວມກັນ ສະເພາະຄົນພາຍໃນເຮືອນຈະສັ່ງລາຄົນຕາຍໃນຫ້ອງນອນເປັນຄັ້ງສຸດທ້າຍ ແຕ່ສະເພາະຍາດພີ່ນ້ອງທີ່ຢູ່ໄກ ທີ່ມາຮ່ວມງານສົບແມ່ນຈະບໍ່ໃຫ້ຂຶ້ນເຮືອນຄົນຕາຍ ແຕ່ສາມາດຂຶ້ນເຮືອນຫຼັງອື່ນໄດ້ ເມື່ອເວລາເອົາສົບຜູ້ຕາຍອອກຈາກບ້ານ ຫ້າມບໍ່ໃຫ້ຫາມຜ່ານຫິ້ງບູຊາ ແລະ ຕ້ອງໃຫ້ຫາມຄົນຕາຍອອກຜ່ານທາງປະຕູປ່ອງຢ້ຽມ ເມື່ອຫາມອອກຈາກເຮືອນແລ້ວກໍ່ເອົາໃສ່ໂລງສົບ ໂດຍໃຫ້ປັ່ນຫົວໄປທາງ ທິດຕາເວັນອອກ.

ໃນສະໄໝກ່ອນ ຫີບສົບແມ່ນເຮັດຈາກໄມ້ທ່ອນໃຫຍ່ທ່ອນດຽວເຊິ່ງທາງໃນຖືກຄວັດອອກ ແຕ່ວ່າໃນປະຈຸບັນນີ້ ໄມ້ທ່ອນໃຫຍ່ມີໜ້ອຍແລ້ວ ກໍ່ເລີຍໃຊ້ໄມ້ແປ້ນປະກອບໃສ່ກັນເຮັດເປັນຫີບເອົາ, ໃນເວລາມີຄົນຕາຍຈຶ່ງສາມາດເຮັດຫີບສົບໄດ້ ຫີບສົບຫຼືໂລງ ເອີ້ນວ່າ "ຫອມຕູລາງ" ຫີບສົບແມ່ນຈະເຮັດໂດຍຄອບຄົວຂອງຜູ້ຕາຍ ແຕ່ວ່າຄົນພາຍໃນບ້ານກໍ່ສາມາດມາຊ່ວຍເຮັດນຳກັນໄດ້, ເວລາເອົາສົບໃສ່ຫີບແມ່ນບໍ່ໄດ້ເຮັດຢູ່ຕໍ່ໜ້າເຮືອນ ແຕ່ຈະເຮັດຢູ່ຫຼັງບ້ານ ສະຖານທີ່ໄວ້ສົບນີ້ຈະມຸງຫຼັງຄາ ແລະ ຈະມີພິທີການເຊັ່ນ: ປະກອບຫິ້ງບູຊາ ແລະ ເຄື່ອງເສັ້ນຫວ້າຍ ໃນພິທີນັ້ນຈະຂ້າຄວາຍເອົາແຕ່ຕັບຂອງຄວາຍມາປີ້ງ ແລະ ຍັດໃສ່ບັ້ງໄມ້ໄຜ່ວາງໄວ້ຂ້າງສົບ ແລະ ອະທິຖານວ່າ "ຂໍເຊີນຜູ ຕາຍມາກິນ ແລະ ຂໍໃຫ້ໄປສູ່ສຸຂະຕິ " ນອກຈາກຕັບຄວາຍແລ້ວ ສ່ວນອື່ນໆກໍ່ເອົາມາປະກອບເປັນອາຫານໃນງານໄດ້.

ພິທີງານສົບ ແມ່ນບໍ່ມີພຽງແຕ່ພີ່ນ້ອງມາຮ່ວມເທົ່ານັ້ນ ຍັງມີຄົນຂອງບ້ານທຸກຄົນ ແລະ ໃຊ້ເວລາ 2 ມື້ 2 ຄືນ ໃນຊ່ວງເວລາ 2 ມື້ນີ້ ບັນດາຍາດພີ່ນ້ອງ ແລະ ຄົນຂອງບ້ານຈະມາຊ່ວຍວຸກ ຢູ່ໃນງານຈະມີການປ່ຽນກັນ ຕີຄ້ອງ ຕີກອງ ຕະຫລອດມື້ຕະຫລອດຄືນ ຢູ່ບໍລິເວນອ້ອມສົບຄົນຕາຍນັ້ນ ຜູ້ຕີຄ້ອງອາດຈະເປັນຄົນທີ່ມາຮ່ວມງານສົບ ຕີກໍ່ໄດ້ ແລະ ສິ່ງປ່ຽນກັນໄປມາ ອາດຈະຕີໄປທາງໃດກໍ່ໄດ້ ໂດຍໃຫ້ຂາດສຽງ, ສຳລັບເຮືອນຄົນຕາຍນັ້ນ ມີແຕ່ຄົນໃນຄອບ ຄົວຂອງຜູ້ຕາຍເທົ່ານັ້ນທີ່ມີສິດ ເຂົ້າອອກເຮືອນໄດ້.

ເມື່ອເວລາເສັດສິ້ນພິທີແລ້ວ ຂະບວນແຫ່ສົບ "ໂປວິດ" ຈະແຫ່ສົບໄປຫາບ່ອນຝັງສົບ ຫຼື ປ່າຊ້າ "ປີ່ງກູໂມຍ" ເຖິງແມ່ນວ່າມີຄົນຫຼາຍຢູ່ໃນຂະບວນ ແຕ່ຈະບໍ່ແຫ່ກາຍທາງໜ້າບ້ານ ຂະບວນຈະແຫ່ຈາກທາງຫຼັງບ້ານໄປຫາບ່ອນຝັງສົບຂອງບ້ານ ບ້ານຕ່າງໂກແມ່ນມີໄລຍະຫ່າງ ຈາກສິ້ນຂອງບ້ານໄປທາງທິດເໜືອ ຕາມທາງຮ່ອມເຂົ້າໄປ ໃນປ່າ ປະມານ□ 50 ແມັດ ໃນເວລາແຫ່ສົບຄົນຕາຍໄປນັ້ນ ຜູ້ອື່ນໆຈະຕ້ອງຖື ຈົກ ຊວນ ສຽມໄປພ້ອມ ເພື່ອໄປຂຸດຂຸມຝັງ ຊຶ່ງພວກເຂົາຈະບໍ່ຂຸດຂຸມຝັງໄວ້ລວງໜ້າ ເມື່ອໄປຮອດປ່າຊ້າຈຶ່ງຈະຊ່ວຍກັນຂຸດ ເມື່ອເວລາເອົາສົບຄົນຕາຍຝັງດິນແລ້ວ ກໍ່ເອົາກ້ອນຫີນໝາຍໄວ້ວ່າຢູ່ເທິງໜ້າດິນ ບ່ອນຫົວຂອງຜູ້ຕາຍປັ່ນໄປທາງທິດຕາເວັນອອກ ແລະ ຂາແມ່ນປັ່ນໄປທາງທິດຕາເວັນຕົກ, ຈາກນັ້ນຢູ່ທາງເທິງຂອງຂຸມສົບແມ່ນເຮັດຮ້ານນ້ອຍໃສ່ ໂດຍເອົາເຄື່ອງໃຊ້ຂອງຄົນຕາຍ ແລະ ຂອງກິນວາງໃສ່, ເມື່ອເວລາກັບຈາກບ່ອນຝັງສົບ ແມ່ນສາມາດຜ່ານທາງກາງຂອງບ້ານໄດ້ ແລະ ກ່ອນຈະເຂົ້າເຮືອນຕ້ອງໄດ້ລ້າງມືດ້ວຍນ້ຳອຸ່ນ ຜູ້ຍິງທີ່ເປັນປະຈຳເດືອນ ຫຼື ຜູ້ຍິງມີລູກຈະບໍ່ໃຫ້ໄປສົ່ງສະການ ແລະ ບໍ່ໃຫ້ໄປຮ່ວມໃນພິທີງານສົບ.

ກໍລະນີເດັກນ້ອຍອາຍຸບໍ່ທັນຮອດ 1 ປີ ຫາກຕາຍໄປແລ້ວນັ້ນ ແມ່ນບໍ່ໄດ້ເຮັດພິທີສົບຢູ່ໃກ້ບ້ານ ຖ້າເຮືອນເດັກນ້ອຍເປັນຄົນທຸກ ກໍ່ຈະມີການອະທິຖານໃຫ້ຊາດໜ້າເກີດຢູ່ບ່ອນຮັ່ງມີ ແລະ ສ່ວນຫຼາຍຈະບໍ່ໄດ້ເຮັດພິທີສົບໃຫ້ ໃນກໍລະນີທີ່ຕາຍຢູ່ນອກບ້ານ ແມ່ນບໍ່ມີການເຮັດພິທີສົບຈະໃຫ້ຝັງຢູ່ໃນປ່າເລີຍ ສຳລັບຄົນຕາຍທຸ້ງຜູ້ທີ່ໄປຝັງຈະເຮັດໂລງໃຫ້ແຕ່ ຫ້າມບໍ່ໃຫ້ສຳຜັດກັບສົບຜູ້ຕາຍຢ່າງເດັດຂາດ ໃນການເອົາໃສ່ໂລງແມ່ນໃຊ້ໄມ້ເຂ່ຍຄົນຕາຍເຂົ້າໃສ່ໂລງ ແລ້ວຝັງໄວ້ໃນຂອບເຂດທີ່ຕາຍນັ້ນເລີຍ, ເມື່ອມີຄົນຕາຍຢູ່ໃນບ້ານ ແມ່ນຫ້າມບໍ່ໃຫ້ເຮັດໄຮ່ເປັນເວລາ 7 ມື້ ຫາກບໍ່

ປະຕິບັດຕາມ ກໍ່ຈະມີແນວບໍ່ດີເກີດຂຶ້ນເຊັ່ນ: ຈະເກັບກູ້ຜົນຜະລິດບໍ່ໄດ້ດີ, ສ່ວນການລ່າສັດນັ້ນແມ່ນສາມາດເຮັດໄດ້ ນອກນີ້ຍັງບໍ່ສາມາດເຮັດບຸນ ໃນບ້ານໄດ້ແຕ່ວ່າສາມາດໄປຮ່ວມງານບຸນຂອງບ້ານອື່ນໄດ້.

4. ງານບຸນບັນພະບູລຸດ "ຈະລະປຶບ" (ຈັດທຸກໆ 30 ປີ)

ເລື້ອງລາວຂອງງານບຸນ "ຈະລະປຶບ" ນີ້ແມ່ນໄດ້ສອບຖາມຈາກຫົວໜ້າຜູ້ເຖົ້າຂອງທັງ 2 ບ້ານຕັ້ງໂກ ແລະບ້ານ ພິນເບ, ບ້ານຕັ້ງໂກ ແມ່ນໄດ້ຈັດຂຶ້ນໃນປີ 1998 ສ່ວນບ້ານພິນເບແມ່ນໃນປີ 1975 ເນື້ອໃນຂອງງານທີ່ສາມາດ ລວບລວມມາໄດ້ ມີດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້:

"ຈະລະປຶບ" ຖືວ່າເປັນບຸນໃຫ່ຍຂອງເຜົ່າກະໂດ, ໂດຍຈະເຮັດທຸກໆ30 ປີ ຄົນພາຍໃນບ້ານຈະຮ່ວມກັນເຮັດບຸນ ນີ້ຂຶ້ນ ເພື່ອອຸທິດສ່ວນບຸນກຸສົນໃຫ້ແກ່ບັນພະບູລຸດ ເວລາຮອບວຽນທີ່ເຮັດບຸນນີ້ແມ່ນຈະຢູ່ໃນ ລະຫວ່າງ 20 ປີຂຶ້ນໄປ ຫາ 30 ປີກໍ່ໄດ້, ຢູ່ໃນໄລຍະປະມານວັນທີ່ 14-15-16 ຂອງເດືອນ 3 ຫຼືເດືອນ 4 ຊຶ່ງຈະເປັນມື້ເດືອນເພັ້ງ ແລະ ງານ ບຸນຈະໃຊ້ເວລາປະມານ 3 ມື້ 3 ຄືນ ເວລາຫາມື້ໃນການຈັດງານບຸນນີ້ ແມ່ນອາລິເບນ ຈະເປັນຜູ້ຕັດສິນໃຈໃຫ້ ພວກ ອາລິເບນ ຂອງບ້ານຈະປຶກສາກັບຜູ້ເຖົ້າຂອງບ້ານ ເພື່ອວາງແຜນວຽກລະອຽດຂອງງານແລະ ພ້ອມທັງຖາມຄວາມ ສະດວກຂອງບັນດາຊາວໜຸ່ມຂອງໝູ່ບ້ານ ສຸດທ້າຍກໍ່ຈະເລືອກມື້ໄດ້ ງານບຸນນີ້ຖືເປັນງານບຸນໃຫ່ຍຂອງບ້ານກ່ອນ ແລະ ຫຼັງບຸນໃຫ່ຍນີ້ ເຖິງແມ່ນວ່າເຮືອນໃດບໍ່ມີຄົນເຄີຍຕາຍກໍ່ຕາມ ກໍ່ຕ້ອງໄດ້ມາຮ່ວມງານບຸນໃຫ່ຍຂອງບ້ານສະເໝີ ງານບຸນໃຫ່ຍນີ້ ຄົນຂອງບ້ານທັງໝົດຕ້ອງໄດ້ມາຊ່ວຍກັນກະກຽມງານ ນອກຈາກນີ້ບັນດາພີ່ນ້ອງທີ່ດຳລົງຊີວິດຢູ່ ບ່ອນຫ່າງໄກ ກໍ່ຕ້ອງໄດ້ຮ້ອງມາຮ່ວມ.

ເຜົ່າກະໂດນີ້ບໍ່ມີພາສາຂຽນ ເພາະສະນັ້ນໃນເວລາເຮັດການນັດໝາຍໃນການໄປຮ່ວມພິທີຕ່າງໆ ເຂົາຈະໃຊ້ວິ ທີຫັກງ່າໄມ້ເພື່ອບັນທຶກຈຳນວນມື້ທີ່ຜ່ານໄປ ຈົນຮອດມື້ງານ, ວິທີການເຊີນແຂກມາຮ່ວມງານບຸນໃຫ່ຍນັ້ນ ເພື່ອບໍ່ໃຫ້ ຫຼົງລືມມື້ ຜູ້ທີ່ເຊີນຈະກຽມໄມ້ທ່ອນນ້ອຍໆ ຫຼື ໄມ້ໄຜ່ ຊຶ່ງຈະຫັກໄມ້ໃຫ້ມີຈຳນວນທ່ອນ ເທົ່າກັບຈຳນວນມື້ທີ່ຍັງເຫຼືອ ກ່ອນຈະຮອດມື້ບຸນນັ້ນ ຕອນເອົາໄມ້ໃຫ້ຜູ້ເຊີນຈະບອກໄປວ່າ (ໃຫ້ຫັກໄມ້ນັ້ນມື້ລະທ່ອນ ເມື່ອໄມ້ຫັກໝົດແລ້ວກໍ່ສະ ແດງວ່າຮອດມື້ບຸນ) ສ່ວນແຂກຜູ້ທີ່ຢູ່ຫ່າງໄກກໍ່ຫັກໄມ້ມານຳເວລາເດີນທາງເລີຍ, ສ່ວນຜູ້ຢູ່ໃກ້ກໍ່ຫັກ ໄມ້ໄວ້ຈົນໝົດກໍ່ ແມ່ນຮອດມື້ ວິທີນີ້ແມ່ນເປັນວິທີບັນທຶກເວລາ ຢ່າງສະຫຼາດຫຼາຍ.

ພິທີງານບຸນ "ຈະລະປຶບ" ທີ່ເຮັດທຸກໆ30ປີ ໃນການຈັດບຸນນີ້ມີ 2 ຄວາມໝາຍຄື ເມື່ອເວລາໄດ້ຜ່ານພົ້ນໄປໄດ້ ເຖິງ 30ປີ ຜູ້ສູງອາຍຸກໍ່ເຈັບເປັນ ດິນປູກຝັງກໍ່ເຊື່ອມຄຸນນະພາບ ຈຳເປັນຕ້ອງໄດ້ຟື້ນຟູສະພາບດິນຄືນໃໝ່ ວິທີແກ້ໄຂ ບັນຫາດັ່ງກ່າວນີ້ມີຄື:1.ຕ້ອງໄດ້ຍົກຍ້າຍບ້ານ 2.ຕ້ອງໄດ້ເຮັດບຸນໃຫ່ຍໃຫ້ແກ່ບັນພະບູລຸດ ເພື່ອອຸທິດສ່ວນບຸນກຸສົນ ເຖິງຜູ້ຕາຍ ຂອງຍາດຕິພີ່ນ້ອງທີ່ຍັງມີຊີວິດຢູ່ ອະທິຖານປັດເປົ່າຂໍໃຫ້ບັນຫາດັ່ງກ່າວຫາຍໝົດໄປ, ຢູ່ບ້ານພິນເບປະ ມານທຸກໆ 30 ປີໃດ ຈະມີການຍົກຍ້າຍຖິ່ນຖານ ແລະ ເຮັດບຸນນີ້ໄປນຳ, ສ່ວນທາງບ້ານ ຕັ້ງໂກແມ່ນເຮັດບຸນໃນປີ 1998 ນີ້ ແຕ່ບໍ່ໄດ້ຍ້າຍບ້ານ ແລະ ໄດ້ມີການປູກເຮືອນໃໝ່ຂຶ້ນ ດັ່ງທີ່ທ້າວ ບຸນເນີ ຄົນຢູ່ໃນພະແນກວັດທະນະທຳ ເມືອງສະໝວຍ ໄດ້ບອກໄວ້.

4-1 ພິທີຂ້າຄວາຍ

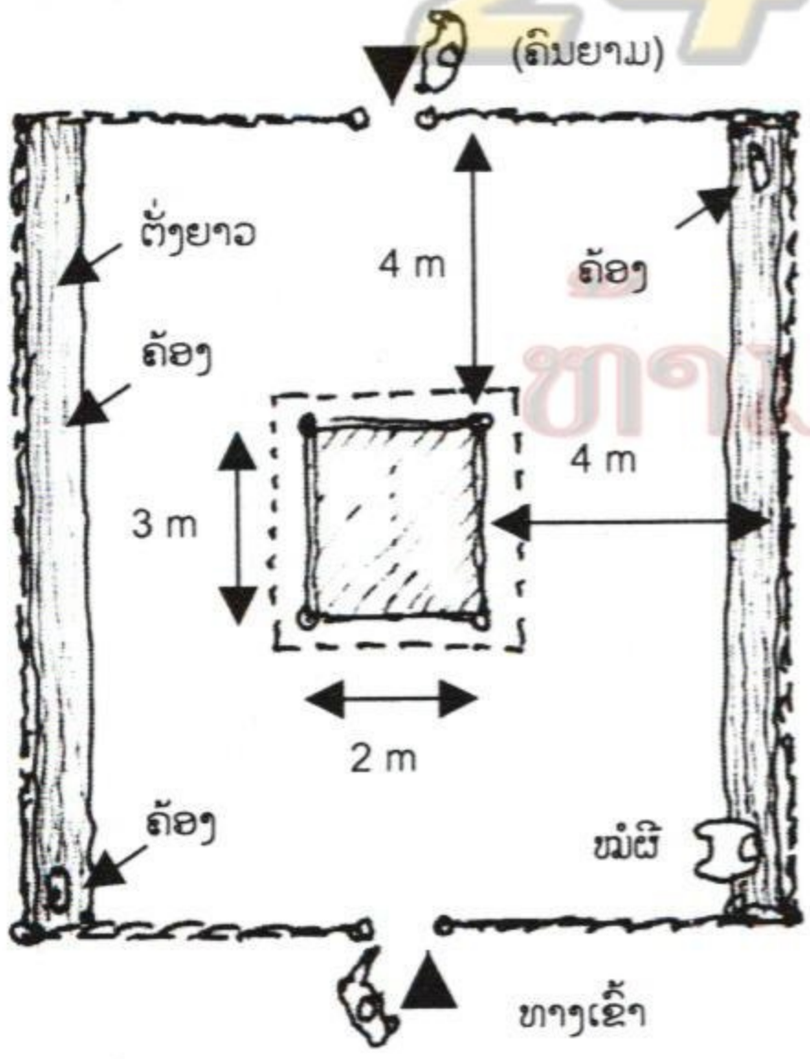
ໃນງານບຸນດັ່ງກ່າວນີ້ ແຕ່ລະຫຼັງເຮືອນຕ້ອງໄດ້ອອກຄວາຍໜຶ່ງໂຕ (ແຕ່ບໍ່ແມ່ນແຕ່ລະຄອບຄົວ) ນອກ ຈາກນີ້ ເພື່ອຕ້ອນຮັບແຂກຂອງບ້ານ ທັງໝົດຫຼັງຄາເຮືອນຈະຕ້ອງໄດ້ອອກຄວາຍຕື່ມອີກ 2 ໂຕ ຍ້ອນເປັນ ແນວນັ້ນ ເວລາຈັດງານຈຶ່ງແກ່ຍາວ ເນື່ອງຈາກວ່າໄດ້ຂ້າຄວາຍຫລາຍໂຕ ເປັນເຫດໃຫ້ກິນຄວາຍບໍ່ໝົດໄລຍະ ເວລາເຮັດບຸນຈຶ່ງແມ່ນແກ່ຍາວອອກເຖິງ 3 ມື້ 3 ຄືນ, ບັນດາງົວ ຄວາຍ ທີ່ອອກກັນນັ້ນຈະມັດຄ້າງຄືນ ຢູ່ກັບ

ຫຼັກໃຈກາງຂອງບ້ານ ເມື່ອດວງຕາເວັນຂຶ້ນແລ້ວກໍ່ຂ້າພ້ອມກັນ ໃນກໍລະນີນີ້ ສ່ວນຫຼາຍເຈົ້າຂອງຄວາຍແມ່ນບໍ່ສາມາດຂ້າຄວາຍຂອງຕົນເອງ ເພື່ອເປັນກຽດໃຫ້ແກ່ແຂກທີ່ມາຮ່ວມເຊັ່ນວ່າ ແຂກຕ່າງເມືອງ ຫຼື ຄົນບ້ານອື່ນໆ ທີ່ໄດ້ຖືກເຊີນເຂົ້າຮ່ວມນັ້ນ ເປັນຜູ້ຂ້າຄວາຍ.

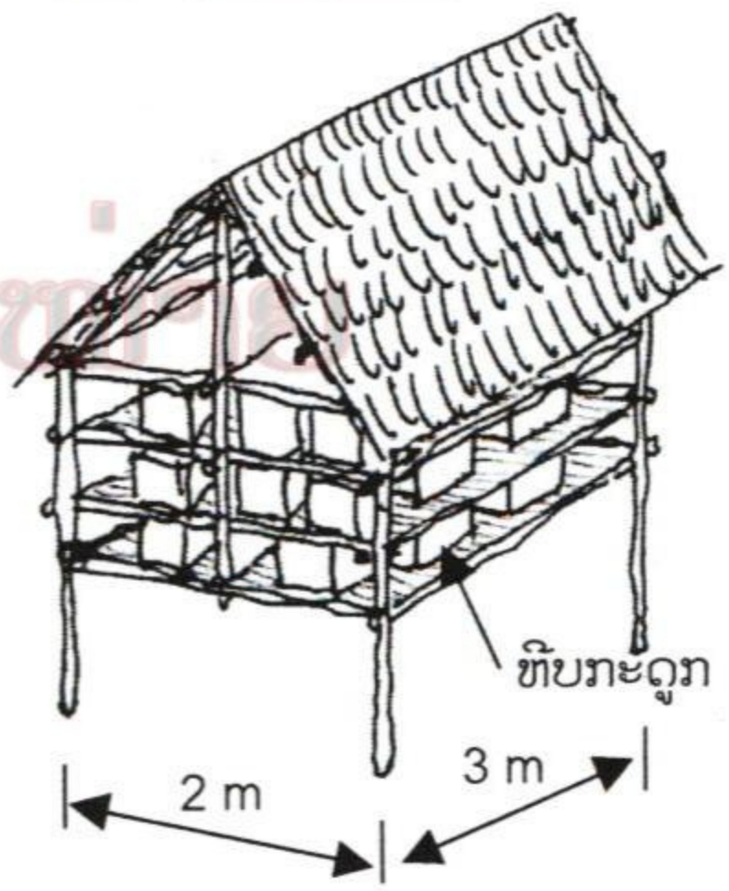
ວິທີການຂ້າຄວາຍແມ່ນມີການກຳນົດໄວ້ ແຂກຜູ້ທີ່ຖືກເຊີນຂ້າຄວາຍນັ້ນ ຈະຢືນຢູ່ໃກ້ກັບຫຼັກຄວາຍແລ້ວເອົາຫອກແທງ ບ່ອນກົກຂາໜ້າກໍ້ຂວາຂອງຄວາຍເພື່ອບໍ່ໃຫ້ດິ້ນແຮງ ໃນຕອນທຳອິດຢູ່ບໍລິເວນອ້ອມຂ້າງນັ້ນ ຈະມີຄົນບັນເລງເຄື່ອງດົນຕີເຊັ່ນ: ຕີຄ້ອງ ເປົ່າຊະໄນ ເຄາະໄມ້ໄຜ່ ພ້ອມກັນຮ້ອງເພງ ພາກັນນັ່ງເປັນວົງອ້ອມຢ່າງຝົດຟື້ນໄປພ້ອມໆກັນ ກັບການແທງຄວາຍ, ຢູ່ທາງນອກວົງກໍ່ຈະມີບັນດາຄົນ ພາຍໃນ ບ້ານແລະ ແຂກມາຈາກບ້ານອື່ນ ສະຫຼອງກັນຢ່າງແໜ້ນໜາ ການຂ້າງົວແມ່ນໃຊ້ເວລາປະມານໜຶ່ງຊົ່ວໂມງກໍ່ສຳເລັດ ພາຍຫຼັງຄວາຍຕາຍແລ້ວ ເຂົາຈະນຳເອົາທຸກສ່ວນມາແຕ່ງກິນແລະກໍ່ແປງຮີດພາຍໃນຄອບຄົວເສຍກ່ອນ ຫຼັງຈາກນັ້ນຈຶ່ງສາມາດແບ່ງປັນກັນກິນໄດ້.

4-2 ອານຕຸງກັນໂມ້ຍ ຂອງບ້ານຕັ້ງໂກ

ເຮືອນບູຊາຫຼືເຮືອນເກັບມ້ຽນກະດູກຂອງຄົນທີ່ຕາຍ ຂອງບ້ານຕັ້ງໂກ (ຕົວຢ່າງຮ້ານບູຊາ ໃນປີ 1998) ດ້ານໜ້າກ້ວາງ 2 ແມັດ ຄວາມຍາວ 3 ແມັດ ແລະ ມີຮ່າງຂະໜາດໃຫຍ່ຍຶດໄວ້ ພ້ອມດ້ວຍການມຸງຫຼັງຄາ ເອີ້ນວ່າ "ອານຕຸງກັນໂມ້ຍ" ປຸກຂຶ້ນຢູ່ໃຈກາງຂອງບ້ານ ລາຍລະອຽດເບິ່ງຮູບສະແດງໄວ້ຢູ່ (ຮູບ4-1) ດ້ານໜ້າແບ່ງອອກເປັນ 2 ລ່ອກ ແລະເຮັດເປັນຖ້ານແບ່ງໄວ້ ໂດຍຄິດໄລ່ຕາມຈຳນວນຕະກຸນທີ່ມີໃນບ້ານ, ບັນດາຕະກຸນ ນີ້ຈະມີລຳດັບຊັ້ນ ເວົ້າກັນວ່າຊັ້ນທີ 1 ແມ່ນ ຂອງຕະກຸນໂວະເໜ່ງ ເຊິ່ງເປັນຕະກຸນມີສາຍເລືອດ.

(ຮູບ 4-1) ບໍລິເວນ ອານຕຸງກັນໂມ້ຍ

(ຮູບ 4-2) ເຮືອນ ອານຕຸງກັນໂມ້ຍ

ມາຈາກຊິນຊັ້ນຊຸນນາງ ຫີບກະດູກຂອງຕະກຸນດັ່ງກ່າວ ມີຂະໜາດປະມານ 30 ຫາ 50 ເຊັນຕິແມັດ ນອກ ຈາກນີ້ ບັນດາຮ່າງຊາກກະດູກຂອງຄົນທີ່ຕາຍໄປຫຼັງຈາກງານ "ຈະລະປຶບ" ຄັ້ງກ່ອນກໍ່ຖືກຂຸດຂຶ້ນມາ ເທື່ອລະ ສົບ ແລ້ວເອົາມາໄວ້ຖ້ານໃນຮ້ານບູຊາເຊິ່ງມີລາຍຊື່ ແລະ ນາມສະກຸນຂຽນຕິດໄວ້ ຮ່າງກະດູກຂອງສົບທີ່ເຄີຍ ເຮັດ "ຈະລະປຶບ" ແລ້ວຈະ ບໍ່ໄດ້ເອົາມາເຮັດອີກ.

"ອານຕຸງກັນໂມ້ຍ" ແມ່ນຢູ່ໃນຮົ້ວທີ່ເຮັດອ້ອມໄວ້ ດັ່ງສະແດງໃນ(ຮູບ 4-2) ບ່ອນດັ່ງກ່າວຈະເຮັດເປັນສີ່ ດ້ານມີຂະໜາດ 4 ຄູນ 4 ແມັດ ທາງນອກແມ່ນອ້ອມດ້ວຍຮົ້ວໄມ້ໄຜ່, ທາງກາງຂອງຮົ້ວທິດຕາເວັນອອກ ແລະ ທິດຕາເວັນຕົກ ແມ່ນມີທາງເຂົ້າເຮັດໄວ້ເພື່ອເປັນບ່ອນທຽວເຂົ້າ-ອອກ ໃນເວລາ3 ມື້ ທີ່ເຮັດງານບຸນ "ຈະລະ ປຶບ" ນີ້ ຢູ່ປາກທາງເຂົ້າທັງສອງດ້ານຈະມີຄົນຍາມ ຢູ່ດ້ານໃນຮົ້ວໄມ້ໄຜ່ເບື້ອງທິດເໜືອແລະໃຕ້ນັ້ນ ຈະມີຕົ່ງ ຍາວຢູ່ສອງຂ້າງ ຕົ່ງຍາວນັ້ນຈະມີຄ້ອງວາງໄວ້ ກໍລະນີ ຂອງບ້ານຕັ້ງໂກແມ່ນຢູ່ຂ້າງຂອງຕົ່ງຍາວ ທ່ານໂວະ ເໜ່ງ (ຫົວໜ້າເຮືອນຕະກຸນຕັ້ງໂກ) ຈະນັ່ງຢູ່ ແລະ ອອກຄຳສັ່ງ ໃຫ້ຕີຄ້ອງ ຕີກອງນັ້ນ ພ້ອມທັງຟ້ອນອ້ອມ ບ່ອນນັ້ນ ແລະ ຈະຕີທັງເວັນທັງຄືນບໍ່ໃຫ້ຂາດສຽງ ແລະ ປ່ຽນກັນໄປມາຕາມແຕ່ລະຕະກຸນ ມື້ທຳອິດມີແຕ່ຄົນ ໃນບ້ານ ແລະ ບັນດາພີ່ນ້ອງເທົ່ານັ້ນ ມື້ຕໍ່ມາຈຶ່ງສາມາດໃຫ້ແຂກແລະຄົນນອກບ້ານເຂົ້າມາໄດ້ (ນອກຈາກຄົນ ໃນຕະກຸນມາຈູດທູບທຽນຍິ່ງເປັນການດີ) ເວລາງານບຸນສຳເລັດແລ້ວ ກະດູກທີ່ຖືກບັນຈຸໃສ່ຫີບໄມ້ ແລະ ຈະບໍ່ ຖືກນຳຄືນມາຝັງໄວ້ບ່ອນເກົ່າ ຈະເປັນສະຖານທີ່ໃໝ່ ຢູ່ໃນປ່າທີ່ຫ່າງໄກຈາກບ້ານ ກະດູກຈະຖືກຝັງຄາ ໃນຫີບ ໄມ້ນັ້ນເລີຍ, ໃນເວລາຝັງແມ່ນຝັງລວມກັນສະເພາະເປັນຕະກຸນ ຖ້າຕະກຸນໃດມີເຖິງ 10 ຄົນ ກໍ່ຝັງໄວ້ບ່ອນ ດຽວ ພ້ອມທັງເຮັດເຮືອນມຸ່ງຫຼັງຄາ ຕາມຈຳນວນແຕ່ລະຕະກຸນພາຍໃນບ້ານ, ກະດູກທີ່ຜ່ານການເຮັດພິທີ "ຈະລະປຶບ" ແມ່ນຈະບໍ່ຖືກຂຸດຂຶ້ນມາເຮັດພິທີອີກ.

ບົດທີ 5

ວິທີການປຸກເຮືອນ ແລະ ຈຸດພິເສດຂອງເຮືອນ

1. ການປຸກເຮືອນ

ເມື່ອເວລາມີການຕັດສິນໃຈວ່າ ຈະຍົກຍ້າຍບ້ານຕ້ອງໄດ້ໄປຫາສະຖານທີ່ຕັ້ງບ້ານໃໝ່ ເມື່ອພົບສະຖານທີ່ ທີ່ເໝາະສົມໃນການຕັ້ງບ້ານແລ້ວ ເຂົາເຈົ້າຈະມີການສ່ຽງທວ່າຍວ່າສະຖານທີ່ໆພົບນັ້ນດີ ຫຼື ບໍ່ ໂດຍມີວິທີການດັ່ງນີ້: ໃນເບື້ອງຕົ້ນຈະຂຸດຂຸມແລ້ວ ນຳເມັດເຂົ້າສານຢອດໃສ່ປະມານ 6 ເມັດ ແລ້ວຖົມຄືນ, ຈາກນັ້ນກ່ຳກັບເມືອບ້ານແລ້ວ ນອນເພື່ອສ່ຽງເອົາຕາມຄວາມຝັນ, ຖ້າຫາກຝັນດີກ່ຳຈະຕັດສິນໃຈເລືອກເອົາບ່ອນນັ້ນເລີຍ ແຕ່ຖ້າຫາຝັນບໍ່ດີ ກ່ຳຕ້ອງປ່ຽນສະຖານທີ່ເປັນບ່ອນໃໝ່ ຫຼື ອາດຈະເບິ່ງເມັດເຂົ້າສານ ຖ້າຫາກວ່າເມັດເຂົ້າສານນັ້ນສູນຫາຍໄປ ສະແດງວ່າເປັນສະຖານທີ່ບໍ່ດີ ບໍ່ຄວນຕັ້ງບ້ານໃສ່ ແຕ່ກົງກັນຂ້າມ ຖ້າເມັດເຂົ້າສານຍັງຄົບກ່ຳສາມາດຕັ້ງບ້ານໄດ້ ຫຼັງຈາກຕັດສິນໃຈໄດ້ແລ້ວ ເມື່ອຈະຕັ້ງເຮືອນກ່ຳສ່ຽງທວ່າຍຄືກັນ ຫຼື ຖ້າຫາກມີການປຸກເຮືອນຄົນໃໝ່ ກ່ຳຈະບໍ່ເລືອກປຸກໃສ່ເຂດເຮືອນຫຼັງເກົ່າ ແລະ ເລືອກເອົາບໍລິເວນຢູ່ໃກ້ໆກັບເຮືອນເກົ່ານັ້ນ ວິທີຕັດສິນໃຈກ່ຳຂຶ້ນກັບການສ່ຽງຄວາມຝັນ ກໍລະ ນີຂອງບ້ານຕັ້ງໂກນັ້ນການປຸກເຮືອນຄົນໃໝ່ ແມ່ນຈະເລືອກເອົາບໍລິເວນຕໍ່ໜ້າຂອງສະຖານທີ່ ທີ່ເຮືອນ ເປ່ເພນັ້ນ.

ສຳລັບຜູ້ທີ່ຈະສ່ຽງທວ່າຍຄວາມຝັນເລືອກສະຖານທີ່ຈະປຸກເຮືອນໃສ່ນັ້ນ ແມ່ນອາໄສຄວາມຝັນຂອງຜູ້ເປັນຫົວໜ້າເຮືອນ ຫຼື ເຈົ້າຂອງເຮືອນ, ເຮືອນທີ່ຈະປຸກນັ້ນໂດຍພື້ນຖານແລ້ວ ຈະປຸກໃສ່ໃສກ່ຳໄດ້ຢູ່ພາຍໃນບ້ານນັ້ນ ແຕ່ໃນຕົວຈິງແລ້ວ ແຕ່ລະຕະກຸນຈະປຸກຢູ່ໃກ້ໆກັນ ໃນບັນດາເຮືອນຍາວຂອງເຜົ່າກະໂດນີ້ ຍັງບໍ່ພົບເຫັນຕະກຸນໃດ ທີ່ຈະເສີມຂະຫຍາຍເຮືອນຍາວ ໂດຍອີງຕາມການເພີ້ມຂຶ້ນຂອງຄົນ ໃນຄອບຄົວຄືກັນກັບເຮືອນຍາວ ຢູ່ລັດສາຣາວັກ ປະເທດມາເລເຊຍ, ເຮືອນຍາວຂອງກະໂດແມ່ນຈະບໍ່ມີການຂະຫຍາຍເນື້ອທີ່ເພີ້ມຕື່ມ ແຕ່ເປັນລັກສະນະຖາວອນເລີຍ ກໍລະນີທີ່ແຕ່ງດອງແລ້ວ ຈຳນວນຄອບຄົວເພີ້ມຂຶ້ນນັ້ນ ອາດຈະອາໄສຢູ່ນຳພໍ່ແມ່ກ່ອນ ຊຶ່ງຢູ່ຫ້ອງທີ່ມີພື້ນທີ່ຫວ່າງຢູ່ນັ້ນ ຫຼື ວ່າຈະແຍກອອກມາເຮັດເຮືອນນ້ອຍຢູ່ບໍລິເວນໃກ້ໆ ເຮືອນພໍ່ແມ່ດ້ວຍການເສີມຄານ ຕໍ່ເປັນທາງຍ່າງແລ້ວຂັ້ນຫ້ອງນ້ອຍຢູ່ ຫຼື ແບ່ງຫ້ອງນ້ອຍຢູ່ທາງຫຼັງເຕົາໄຟເຮັດເປັນຫ້ອງນອນຂອງລູກຕໍ່ໃສ່ບໍລິເວນທາງຂ້າງຂອງທາງຍ່າງໃນເຮືອນ, ແຕ່ວ່າສະຖານທີ່ແບບນັ້ນ ບໍ່ສາມາດເປັນຫ້ອງຂອງຄອບຄົວໄດ້ເລີຍ ຫ້ອງທີ່ຕື່ມໃສ່ນັ້ນຖືວ່າເປັນຫ້ອງສຳຮອງຂອງຄອບຄົວນັ້ນ.

ການຕັດໄມ້ໄຜ່ຢູ່ປ່າເພື່ອມາເຮັດເຮືອນນັ້ນມີຂັ້ນຕອນດັ່ງນີ້: ເມື່ອຕັດໄມ້ແລ້ວ ຫ້າມບໍ່ໃຫ້ຫາມທ່ອນໄມ້ນັ້ນເຂົ້າມາໃນບ້ານເລີຍ ແຕ່ຈະປະໄວ້ໃນປ່າກ່ອນປະມານຄືນໜຶ່ງ ແລະ ໃນຄືນນັ້ນຈະມານອນສ່ຽງຄວາມຝັນ ຖ້າຫາກຝັນເຫັນເລື້ອງບໍ່ດີກ່ຳຈະບໍ່ເອົາໄມ້ນັ້ນ ແຕ່ຖ້າຫາກຝັນດີກ່ຳສາມາດຫາມໄມ້ນັ້ນເຂົ້າມາບ້ານໄດ້ ກ່ອນຈະເລີ້ມສ້າງເຮືອນຫົວໜ້າເຮືອນຈະໄປເຂດທີ່ຕັ້ງຫົ້ງນັ້ນ ແລະ ມີເຄື່ອງເສັ່ນຫວ້າຍໝູ ຫຼື ຈະເອົາໄກ່ກ່ຳໄດ້ເພື່ອບອກກ່າວ ຂໍອະນຸຍາດຈາກຜີບັນພະບຸລຸດ.

ໄມ້ທ່ອນທີ່ຈະເອົາມາເຮັດເສົາ ແລະ ຮ່າງເຮືອນນັ້ນ ຖ້າຈະໃຫ້ດີກ່ຳຕ້ອງແມ່ນໄມ້ ອາລ່ອງຊູອິ ຫຼື ເອັ້ນ ວ່າໄມ້ດູ່ ແຕ່ໃນປະຈຸບັນນີ້ບໍ່ຄ່ອຍຈະມີໄມ້ຊະນິດນີ້ຢູ່ໃກ້ບ້ານແລ້ວ ເພາະສະນັ້ນ ຈຶ່ງໃຊ້ໄມ້ເຊິ່ງເປັນໄມ້ເນື້ອແດງແລະໄມ້ເນື້ອແຂງແຕ່ ກ່ຳຍັງບໍ່ເທົ່າໄມ້ ອາລ່ອງຊູອິ .

ການເຮັດເຮືອນແມ່ນຈະຊ່ວຍກັນເປັນກຸ່ມຄອບຄົວ ສ່ວນຫົວໜ້າຄອບຄົວຈະເປັນຜູ້ສັ່ງການຜູ້ໜຸ່ມຈະເປັນຜູ້ປະຕິບັດ ຕໍ່ໄປນີ້ແມ່ນຕົວຢ່າງຂອງເຮືອນຍາວຕະກຸນປະເລະ (ຢູ່ມາໄດ້10-30ປີ ມີຂະໜາດ ກ້ວາງ 6ແມັດ ຍາວ100 ແມັດ) ໃນປີ 2002 ໄດ້ປຸກຄືນແບ່ງເປັນ 4 ຫຼັງ ກ່ຽວກັບເຫດຜົນທີ່ໄດ້ແບ່ງອອກເປັນ 4 ຫຼັງ ໃນເວລາປຸກຄືນໃໝ່ນີ້

ຫົວໜ້າຜູ້ທີໜຶ່ງຂອງຄອບຄົວປະແລະໄດ້ເລົ່າວ່າ:ໃນເບື້ອງຕົ້ນຖ້າຫາກເຮືອນຍາວໂພດ ກໍ່ຈະບໍ່ສະດວກໃນເວລານຳໃຊ້ ແລະ ອີກຢ່າງໜຶ່ງແມ່ນບໍ່ສາມາດຫາໄມ້ທ່ອນໃຫຍ່ໄດ້ ເຫດຜົນທີ3 ແມ່ນໄມ້ທີ່ເຄີຍຕັດມາ ກໍ່ໃຊ້ມາໄດ້ສາມເທື່ອ ແລ້ວຈຶ່ງຕ້ອງໄດ້ແບ່ງເຮືອນອອກເປັນຫລາຍຫຼັງ ແຕ່ສິ່ງທີ່ດີກໍ່ຄືເຖິງວ່າຈະແຍກອອກເປັນ4ຫຼັງ ແຕ່ຄວາມສຳພັນຂອງຄອບຄົວກໍ່ຍັງຄືເກົ່າ ກັບເວລາທີ່ເປັນຫຼັງດຽວກັນ.

ເວລາທັງໝົດທີ່ໃຊ້ປຸກເຮືອນແມ່ນປະມານ 2 ເດືອນ ເວລາສຳລັບຕັດທ່ອນໄມ້ ແລະ ໄມ້ໄຜ່ທີ່ມາເຮັດເປັນສ່ວນປະກອບເຮືອນ ແມ່ນປະມານ50 ມື້ ແລະເວລາປຸກສ້າງປະມານ10ມື້ ຂັ້ນຕອນຕັດໄມ້ ແລະ ແປຮູບ ໄມ້ທ່ອນນັ້ນຈະແມ່ນຫົວໜ້າຄົວຄອບເປັນຜູ້ເຮັດ ແຕ່ເວລາປຸກສ້າງແທ້ໃຊ້ເວລາປະມານ10ມື້ ທັງໝົດບ້ານທັງຍິງແລະຊາຍນັ້ນຈະມາຊ່ວຍກັນປຸກເຮືອນດັ່ງກ່າວ ລັກສະນະນີ້ພວກເຂົາເອີ້ນວ່າ “ຢຸຍ” ໃນມື້ໜຶ່ງຈະໃຊ້ຄົນປະມານ 100 ຄົນ ແລະ ຈະຕ້ອງໄດ້ຄ້ຳໝູ 1 ໂຕ ເພື່ອເປັນອາຫານລ້ຽງຄົນທີ່ມາຊ່ວຍວຽກ ດັ່ງນັ້ນໃນເວລາ 10 ມື້ ກໍ່ຕ້ອງໄດ້ຄ້ຳໝູ 10 ໂຕ ແລະ ຫຼັງຈາກນີ້ເມື່ອ ເຮັດບ້ານໃໝ່ຫຼັງທີ 2 ກໍ່ຕ້ອງໄດ້ເສັ້ນໄຫວ້ ແບ້ 1 ໂຕ ໃຫ້ສານເຈົ້າ ໃນເວລາປຸກເຮືອນສຳເລັດແລ້ວກໍ່ຕ້ອງໄດ້ຂ້າຄວາຍ ຫຼື ງົວ ແລະໝູ ຢ່າງລະ1ໂຕ ເພື່ອລ້ຽງຄົນໃນບ້ານໃນພິທີຂຶ້ນເຮືອນໃໝ່ ເຊິ່ງໃນຄືນນັ້ນຈະມີການຕີຄ້ອງ ຕີກອງ ຄົບງັນ ກິນເຫຼົ້ານຳກັນຕະຫລອດມື້ ຕະຫລອດຄືນ.

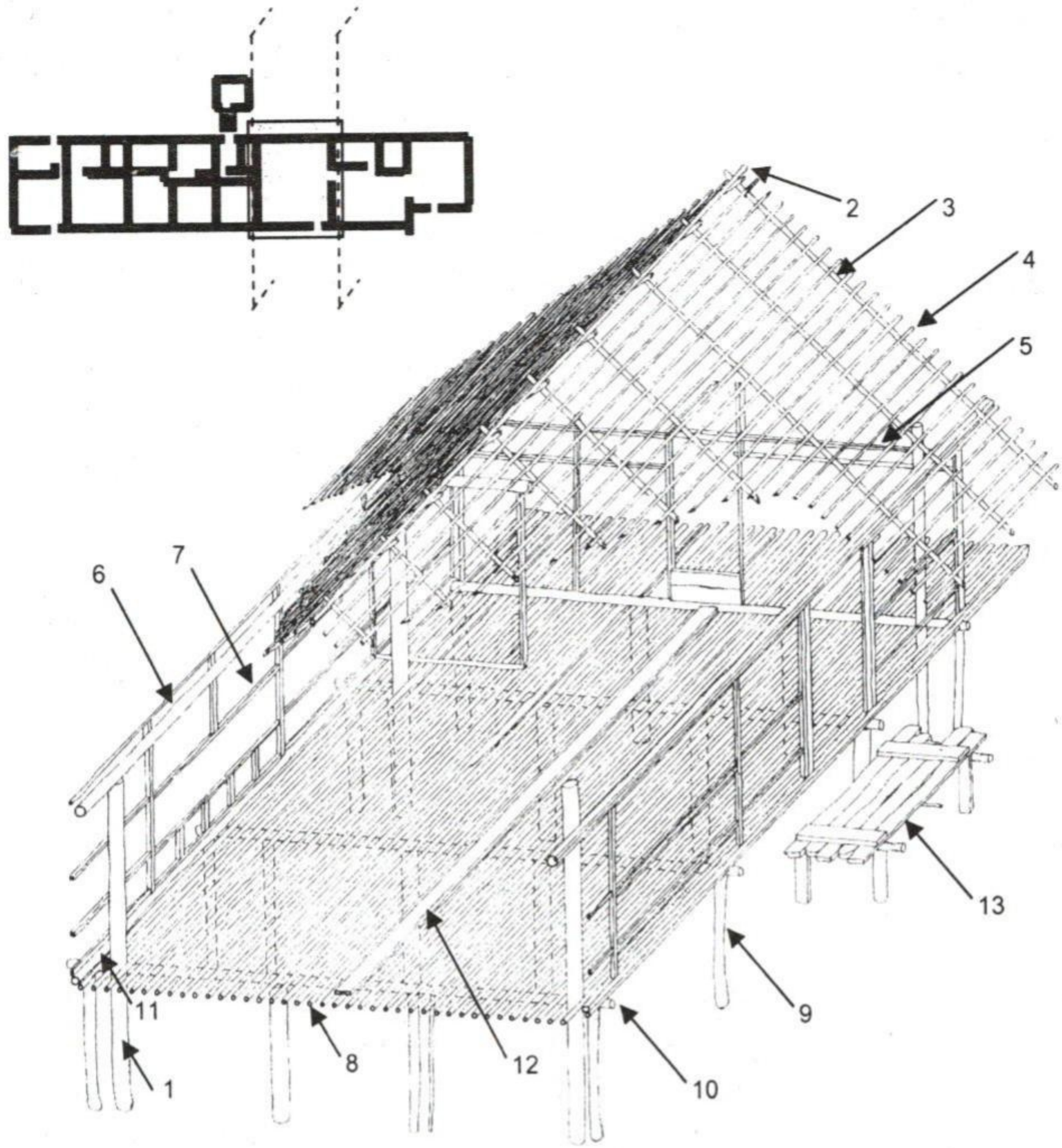
ຂັ້ນຕອນຂອງການປະກອບເຮືອນແມ່ນມີຕາມລຳດັບດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້:1.ບາກເສົາເຮືອນແລະຕັ້ງເສົາ 2.ປະກອບໂຄງພື້ນເຮືອນ 3.ຕໍ່ຂື່ໃສ່ລະຫວ່າງເສົາຫາເສົາ 4.ຕໍ່ຄານແລະ ຂື່ໃສ່ຫຼັງຄາ 5. ຮອງໄມ້ໂຄງຫຼັງຄາດ້ວຍທ່ອນໄມ້ສັ້ນຕັ້ງແຕ່ລຸ່ມຫາເທິງ 6.ຫຼັງຈາກຮອງໄມ້ໂຄງຫຼັງຄາແລ້ວກໍ່ປົດໄມ່ຮອງອອກ ສ່ວນເທິງຂອງເຮືອນທີ່ເຮັດຈາກຄານ ແລະ ຂື່ນັ້ນຈະໃຊ້ໄມ້ເນື້ອແຂງຮ້ອງວ່າ “ນາມເກ່” ເປັນໄມ້ໃຫຍ່ ແລະ ກິນ ສ່ວນວິທີນຳໃຊ້ນັ້ນ ຈະມີການກຳນົດໄວ້ຢູ່ສົ້ນທາງກົກຂອງທ່ອນໄມ້ຈະຕ້ອງປັ່ນໄປເບື້ອງທີ່ຕັ້ງຫົ້ງ, ສຳລັບຂື່ນັ້ນຕ້ອງປັ່ນປາຍໄປທາງທິດຕາເວັນອອກ ແລະ ທາງກົກປັ່ນໄປທາງທິດຕາເວັນຕົກ ກ່ຽວກັບຄານມ້ອງຕຸມ້ອຍນີ້ທາງກົກຈະຊີ້ໄປທາງທິດເໜືອ ເຊິ່ງຈະເປັນທາງທີ່ມີຫົ້ງຢູ່ ແລະ ປາຍຄານຈະຊີ້ໄປທາງທິດໃຕ້ ການປະກອບເຮືອນຂອງຊົນເຜົ່າກະໂດ (ເຮືອນເລກທີ່ 2) ມີລາຍລະອຽດເອກະສານເພີ້ມເຕີມ (ຮູບ5-1).

2. ການນຳໃຊ້ຫົວໜ່ວຍວັດແທກ ດວ້ຍຮ່າງກາຍຄົນ ຂອງຄົນເຜົ່າກະໂດ

ເຜົ່າກະໂດ ໃນປະຈຸບັນນີ້ແມ່ນນຳໃຊ້ຫົວໜ່ວຍວັດແທກເປັນແມັດ ເມື່ອຕ້ອງການຄວາມຍາວ ແຕ່ວ່າໃນການວັດແທກແບບປະມານ ຊຶ່ງນຳໃຊ້ຮ່າງກາຍຂອງຄົນກໍ່ຍັງນຳໃຊ້ກັນຢູ່ເຊັ່ນ: ຫົວໜ່ວຍການນຳໃຊ້ ຄືບ ສອກ ວາ ກໍ່ແມ່ນວິທີໜຶ່ງສາມາດເຮັດເຮືອນໄດ້ຄືກັນ ແຕ່ຄວາມຍາວທີ່ໄດ້ຂອງເຮືອນແຕ່ລະຫຼັງຈະຕ່າງກັນຫຼາຍ ຍ້ອນວ່າໃຊ້ຫົວໜ່ວຍສອກ ຈຸດທີ່ໜ້າສັງເກດກໍ່ຄືເຮືອນຂອງແຕ່ລະຕະກຸນ ຈະມີຄວາມຍາວຕ່າງກັນ ຊຶ່ງເວົ້າສະເພາະການສ້າງ ປຸກເຮືອນຂອງຕະກຸນດຽວ ແລະ ໃນເວລາດຽວ ແມ່ນບໍ່ພຽງແຕ່ວິທີການປຸກສ້າງຄືກັນ ແຕ່ຂະໜາດຂອງເຮືອນກໍ່ຍັງຄືກັນ ສະແດງວ່າໃຊ້ສອກຂອງຄົນຜູ້ດຽວກັນ (ຕົວຢ່າງເອົາສອກຂອງຜູ້ເປັນຫົວໜ້າຄອບຄົວ) ບັນດາຫົວໜ່ວຍທີ່ເອົາມາວັດແທກເພື່ອປຸກເຮືອນສ່ວນຫລາຍແມ່ນເພີ້ມນຳໃຊ້ສອກ ບັນດາຫົວໜ່ວຍຂອງຮ່າງກາຍຂອງຄົນ ເບິ່ງ(ຮູບ5-2) ແລະ ຂະໜາດຄວາມກ້ວາງຂອງນິ້ວໂປ້ ເບິ່ງ(ຮູບ11) ເຊິ່ງນຳໃຊ້ໃນເວລາວຽກງານຈັກສານເຊັ່ນ:ເວລາສານແຫ.

3. ການຢູ່ອາໄສ ແລະເນື້ອທີ່ບໍລິເວນຂອງມ້ອງຕູມ້ອຍ ທີ່ມີຫົ້ງຢູ່ໃນ

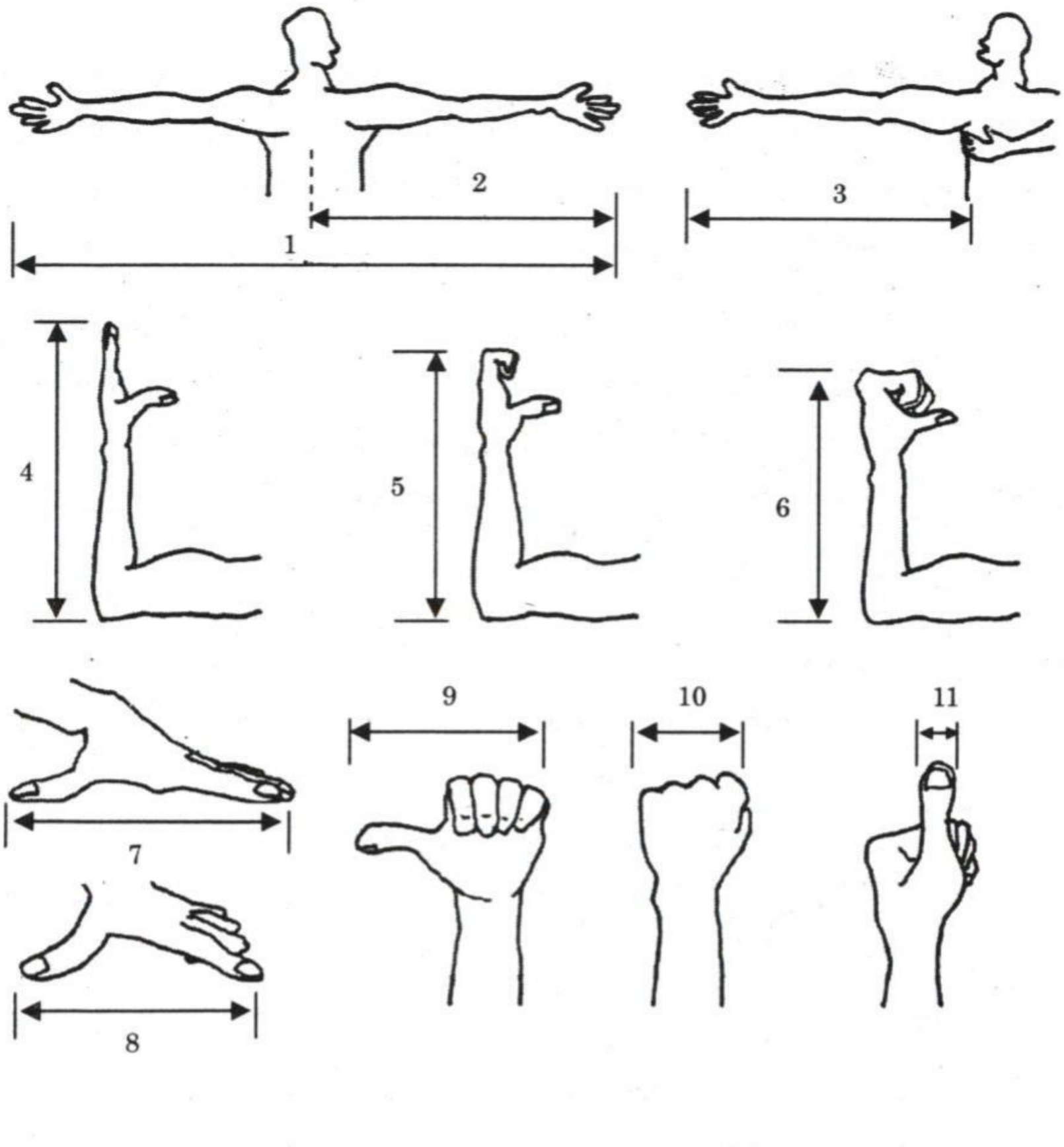
ໃນເຮືອນຂອງເຜົ່າກະໂດນີ້ “ມ້ອງຕູມ້ອຍ” ແມ່ນພາກສ່ວນໃຈກາງຂອງເຮືອນ ແລະເປັນຫ້ອງກ້ວາງເຊິ່ງໃຊ້ເປັນບ່ອນຕ້ອນຮັບແຂກ ໂດຍທົ່ວໄປແຕ່ລະຕະກຸນຈະມີ “ມ້ອງຕູມ້ອຍ”ໜຶ່ງຫ້ອງ ໃນເມື່ອກ່ອນແຕ່ລະຕະກຸນຈະຢູ່ເຮືອນດຽວກັນ ແລະ ບໍ່ມີເຮືອນແຍກກັນຢູ່ຄືໃນປະຈຸບັນ ໃນບ້ານຂອງໜຶ່ງຕະກຸນຈະມີ “ມ້ອງຕູມ້ອຍ” ຢູ່ໃຈກາງ ແລະ ເປັນບ່ອນຮັບແຂກ ໃນເມື່ອກ່ອນເຖິງແມ່ນວ່າແຂກຈະມາຢ້ຽມເຮືອນເປັນເທື່ອທຳອິດກໍ່ຕາມແຕ່ກໍ່ຮູ້ທີ່ຕັ້ງ“ມ້ອງຕູມ້ອຍ”

1. ເສົາ (ti no pung, ຕິໂນະປຸງ)
2. ໄມ້ອົກໄກ່ (ku pong, ກຸປ່ອງ)
3. ໄມ້ຊີຍົວ (chu wai, ຈຸໄວ)
4. ໄມ້ຂ້າວ (par roi, ປ່າຣອຍ)
5. ຄານ (par pa ka, ປ່າປະກະ)
6. ຄໍ່ສອງ (prang jung, ປຣັ້ງຈຸ)
7. ໄມ້ຂອບປ່ອງຍັ້ງມ (ku po a rung, ກາປຸອາຣຸ)
8. ໄມ້ຕິງ (pa ren, ປາເຣັ້ງ)
9. ເສົາພາງ (tan peng, ຕັ້ງເປ)
10. ຂາງ (a nyu, ອານຸຍ)
11. ເສົາ (kan bong, ກັ້ງບຸ)
12. ໄມ້ກາງຫ້ອງຮັບແຂກ (ra rong,ຣາຣ່ອ)
13. ລະບຽງທາງເຂົ້າ (an trong, ອັນຕຣອ)

ຄໍ່ຫັ້ງຄາ (ka rang mou, ກະຣັ້ງມູ, ເຮືອນຫັ້ງນີ້ບໍ່ມີ)
ພື້ນເຮືອນ (tu pang hung, ຕູປັ້ງຮັ້ງ)
ຝາທາງນອກ (ta rang rung, ຕາຣັ້ງຣຸ)
ຝາຂັ້ນ (tang rung, ຕັ້ງຣຸ)
ແນວມຸງຫັ້ງຄາ (prang, ປຣັ້ງ)

(ຮູບ 5-1) ໂຄງຮ່າງຂອງເຮືອນກະໂດ ແລະ ສ່ວນຕ່າງໆຂອງເຮືອນ
(ເຮືອນເບີ 2 ຢູ່ໃນບ້ານຕັ້ງໂກ)

1. ອາຈຸງ (achung)	2. ໂຈໂຣມ (chorom, ເຄິ່ງໜຶ່ງຂອງ ອາຈຸນ)	3. ມົວຕຣອກ (muatrok)
4. ໂມກັດ (mokat)	5. ປຣານຸງ (pranung)	6. ປາກັງ (pakang)
7. ຕິດາ (tidar)	8. ຕູເບັນ (twuben)	9. ຕານພູນ (talpowl)
10. ການໂພວາ (karpowa)	11. ຕັງພາວ (tanpowl)	

(ຮູບ 5-2) ຫົວໜ່ວຍວັດແທກ ອີງຕາມພາກສ່ວນຮ່າງກາຍຄົນ ທີ່ເຜົ່າກະໂດນຳໃຊ້

ໄດ້ໃນທັນທີ ຍ້ອນວ່າຫ້ອງດັ່ງກ່າວນັ້ນຈະມີຈຸດເດັ່ນຊຶ່ງເຮັດໃຫ້ຜູ້ມາຢ້ຽມຢາມຮູ້ ລາຍລະອຽດແມ່ນສະແດງແຜນ ວາດໄວ້ໃຫ້ເບິ່ງ (ຮູບ5-3) ບໍລິເວນຂອງມ້ອງຕູມ້ອຍຈະແບ່ງຝາເປັນ 2 ສ່ວນ ຊ້າຍແລະຂວາ ຢູ່ສ່ວນເທິງຂອງສັນຫຼັງ ຄາຈະໝາຍເຂດຂອງມ້ອງຕູມ້ອຍ ດ້ວຍການນຳເອົາເຂົາຄວາຍ ມາມັດຕິດໄຂວກັນ ຢູ່ສອງຈຸດຂອງຂອບເຂດຫ້ອງ ມ້ອງຕູມ້ອຍນັ້ນ ໃນປະຈຸບັນນີ້ຢູ່ທາງດ້ານໜ້າຂອງຫ້ອງມ້ອງຕູມ້ອຍ ໃນເຮືອນແຕ່ລະຫຼັງຈະມີ ທາງເຂົ້າອອກຢູ່ຕໍ່ໜ້າ ມ້ອງຕູມ້ອຍ ຊຶ່ງຈະເຮັດເປັນລະບຽງທາງເຂົ້າ ຕໍ່ໃສ່ຂັ້ນໄດ ຕ່ຳກວ່າພື້ນເຮືອນເລັກນ້ອຍ ໃນເມື່ອກ່ອນສ່ວນຫຼາຍຂັ້ນ ໄດຈະກ່າຍເຂົ້າໃສ່ພື້ນຂອງຫ້ອງມ້ອງຕູມ້ອຍ່ໂດຍກົງ ຢູ່ທັງສອງສິ້ນຂອງຈອມສີໜ້າແມ່ນຈະເຮັດເປັນຮູບເຂົາຄວາຍ ເອ້ໃສ່ ເຊິ່ງຍັງຫຼົງເຫຼືອຢູ່ໃນເຮືອນບາງຫຼັງ ໃນບ້ານຕັງໂກ ໃນປະຈຸບັນ.

ໃນເມື່ອກ່ອນ ແຕ່ລະຄອບຄົວບ່ໄດ້ຂັ້ນຫ້ອງຢ່າງລະອຽດ ແລະ ມີພຽງແຕ່ຝາຂັ້ນຫ້ອງຕາມລວງຂອງຂື່ ເທົ່ານັ້ນ

ສຳລັບທາງເຂົ້າອອກລະຫວ່າງຫ້ອງ ແມ່ນເຮັດປະຕູເປັນຂອບແບບວົງມົນຕັ້ງຍາວທາງ ແລະ ຕົກແຕ່ງດ້ວຍຫວາຍມີ ລວດລາຍງາມ ຢູ່ທັງສອງຟາກຂອງຂອບປະຕູກໍ່ຈະເຮັດປ່ອຍເປັນທາງປະໄວ້ ຫາກເບິ່ງຈາກກ້ຳ ມ້ອງຕູມ້ອຍ ທັງ ສອງເບື້ອງຊ້າຍ ແລະ ຂວາຈະເຫັນຂອບວົງມົນງາມ ຕໍ່ເນື່ອງກັນຂັ້ນເປັນແຕ່ລະຫ້ອງ ເບິ່ງແລ້ວຊອດກັນໃສ່ກັນຈົນ ສຸດຄວາມຍາວຂອງເຮືອນ ຕົວຢ່າງຢູ່ບ້ານຕ້ງໂກ ເຮືອນເບີ 29 ແລະ 34 ຈະມີລັກສະນະເກົ່າແກ່ ຄືດັ່ງທີ່ກ່າວມານັ້ນ.

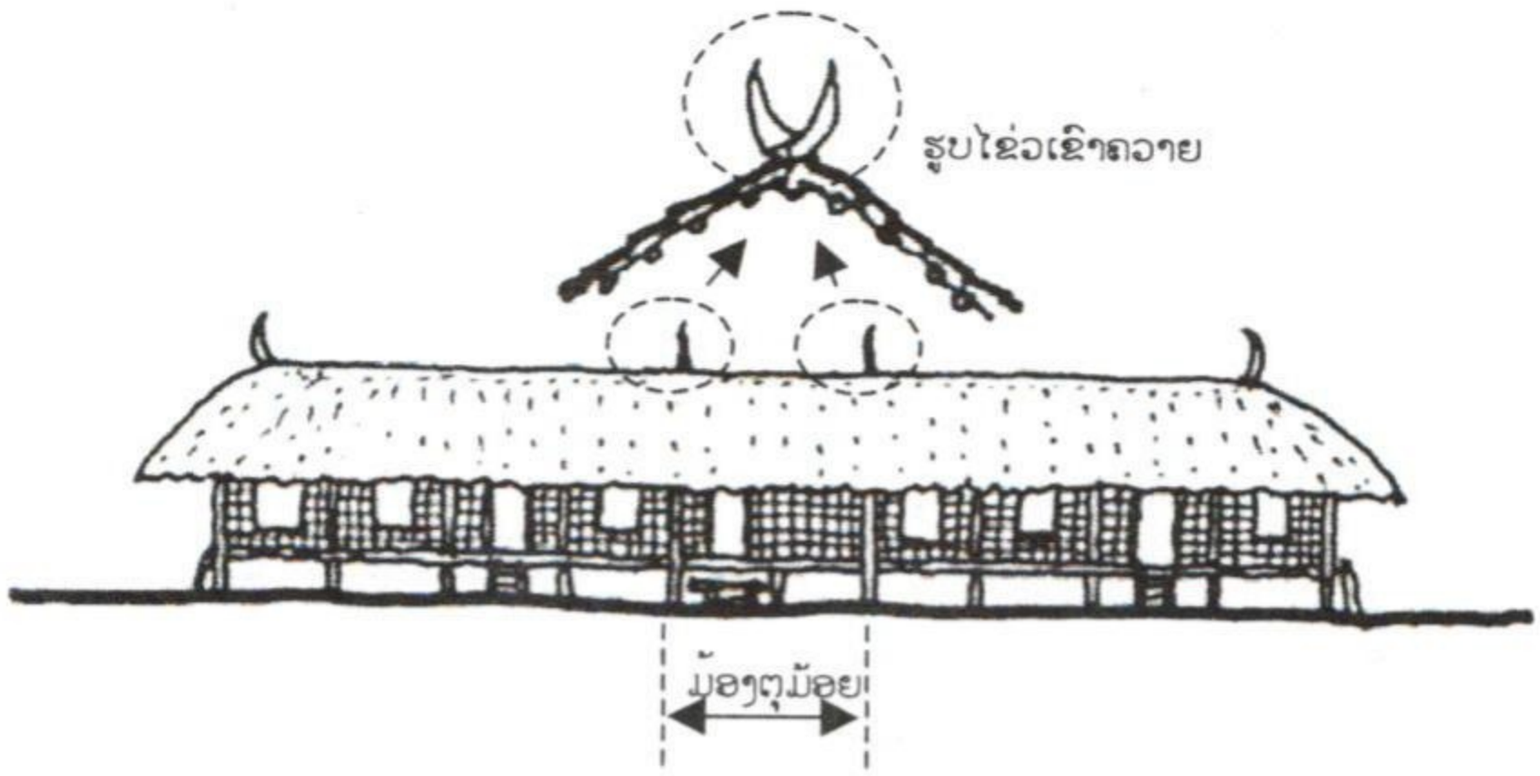
ຢູ່ພາກສ່ວນເທິງຂອງຝາຂັ້ນມ້ອງຕູມ້ອຍໃນເມື່ອກ່ອນດັ່ງສະແດງໃນ (ຮູບ5-4) ຈະເອ້ດ້ວຍຫົວຄວາຍຢູ່ເບື້ອງ ຊ້າຍ ເບື້ອງຂວາແມ່ນຫົວງົວ ແລະ ທາງດ້ານເທິງຂອງປະຕູຈະມີຮູບຫົວແບ້ ສຳລັບເສົາຈະແກະສະຫຼັກ ດ້ວຍລາຍ ເຄືອໄມ້ທີ່ສວຍງາມ ມີສະເພາະແຕ່ເສົາຢູ່ຫ້ອງ “ມ້ອງຕູມ້ອຍ” ເທົ່ານັ້ນ ອີງຕາມຄຳບອກເຫົ່າຂອງຫົວໜ້າ ໃນບ້ານ ຕ້ງໂກ ແມ່ນເຮືອນຫຼັງນີ້ມີຈຸດພິເສດ 3 ອັນຄື: 1.ເຮືອນຫຼັງນີ້ສະແດງເຖິງຄວາມດຸໝັ່ນຂອງຕະກຸນ 2.ສະແດງໃຫ້ເຫັນ ເຖິງຄວາມເກັ່ງ ມີຄວາມຈະອຽດອ່ອນ ແລະ ປານີດໃນການປຸກເຮືອນ 3. ສະແດງເຖິງຄວາມຮັ່ງມີ.

3-1 ການຈັດ ມ້ອງຕຸມ້ອຍ (ຫ້ອງຮັບແຂກ)

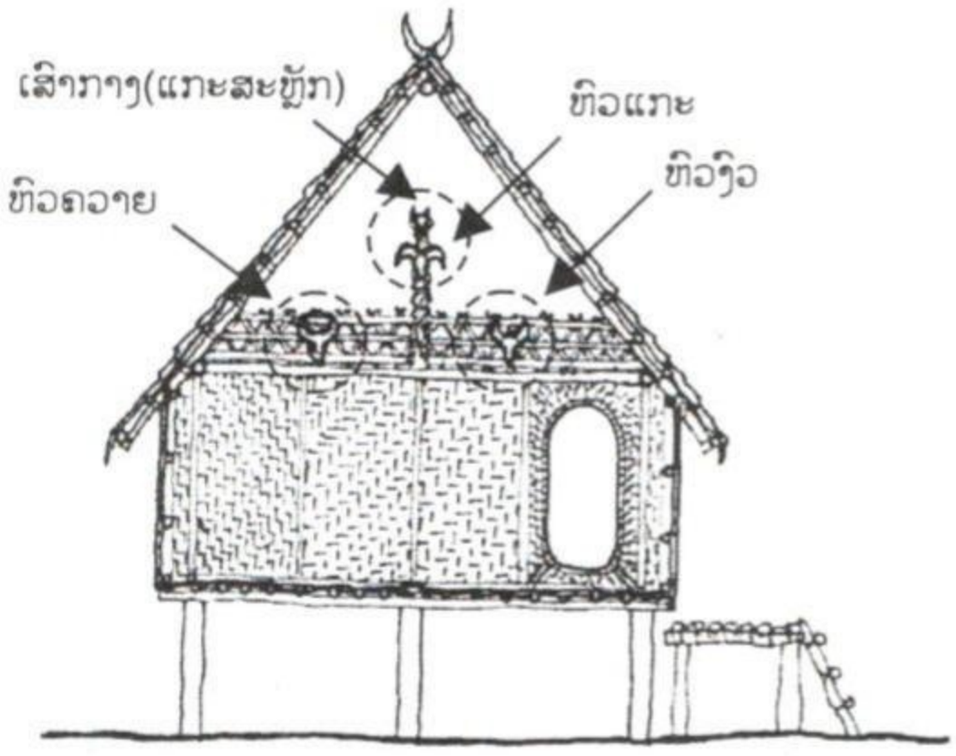
(ຮູບ5-6) ແມ່ນຮູບຂອງຫົ້ງເຮັດຂຶ້ນຢູ່ມ້ອງຕູມ້ອຍຂອງຕະກຸນປະແລະ, ຫົວໜ້າຄອບຄົວຂອງບ້ານ ນີ້ເວົ້າວ່າ: ການທ້ອຍຂອງຫົ້ງໃນເຮືອນຫຼັງນີ້ແມ່ນຖືກຕ້ອງຕາມປະເພນີ ຂອງເຜົ່າກະໂດ ແລະ ປະໂກ ການ ທ້ອຍຫົ້ງຂອງເຮືອນຕະກຸນໂຕຣຍ ແມ່ນມີຄວາມແຕກຕ່າງຫຼາຍຢູ່ບ່ອນວ່າ ບໍ່ມີໄມ້ທ້ອຍ, ກໍລະນີຂອງຕະກຸນ ໂຕຣຍແມ່ນຈະທ້ອຍຖ້ວຍໄວ້ຢູ່ຂີ້ ບ່ອນຫ້ອງຮັບແຂກ (ມ້ອງຕູມ້ອຍ) ເລີຍ, ສ່ວນຕະກຸນປະແລະ ແມ່ນບໍ່ສົນ ນຳການເຮັດຮ້ານນ້ອຍ ແຕ່ຈະເຮັດໄມ້ທ້ອຍຍື່ນອອກມາເພື່ອທ້ອຍໃສ່ ກໍລະນີຂອງຕະກຸນໂຕຣຍ ແມ່ນເປັນ ແບບສະໄໝໃໝ່ເຊິ່ງບໍ່ແມ່ນວິທີໃນສະໄໝກ່ອນ ຈຸດພິເສດດັ່ງກ່າວມີສະແດງໄວ້ໃນ (ຮູບ 5-5).

1. ຢູ່ດ້ານເທິງສຸດແມ່ນມີກັບໄມ້ເກົ່າທ້ອຍຢູ່ ສ່ວນດ້ານໃນກັບຈະມີຖ້ວຍຂອງຫົວໜ້າຄອບຄົວ ຂອງພໍ່ແມ່ ວາງລຽນຢູ່ ສ່ວນທາງໃນກັບຈະບໍ່ໄດ້ມີຫຍັງໃສ່ ກັບໄມ້ສີຄັນດຳນີ້ແມ່ນ ຖືກນຳໃຊ້ມາຫຼາຍປີແລ້ວເມື່ອ ເວລາປູກເຮືອນຄືນໃໝ່ ກໍ່ຍັງນຳມາໃຊ້ຄືເກົ່າ ເວລາຈະເຮັດອາບາໄມໃຫ້ກັບໄມ້ນັ້ນຕ້ອງໄດ້ເສັ້ນຫວ້າຍ ຄວາຍໜຶ່ງໂຕ ໄມ້ທ້ອຍຖ້ວຍແມ່ນຈະມີຈັກອັນກໍ່ໄດ້ ແລະ ໃນກໍລະນີໃນຮູບນີ້ ແມ່ນມີຈຳນວນຂອງໄມ້ ທ້ອຍຢູ່ 4 ອັນລຽນກັນລົງມາຕາມລະດັບຫຼັງຄາ ລຳດັບຂອງການທ້ອຍ ແມ່ນຈະທ້ອຍຕາມລຳດັບຂອງ ຄວາມອາວຸໂສຂອງຄອບຄົວຕັ້ງແຕ່ເທິງລົງລຸ່ມ ສ່ວນລຳດັບທາງຂ້າງ ຈະບໍ່ກຳນົດຜູ້ ອາຍຸສູງຈະຢູ່ຊ້າຍ ຫຼື ຂວາ,ໄດ້ ແຕ່ຖ້ວຍຂອງຜົວເມຍຕ້ອງຢູ່ຕິດກັນ ເມື່ອຄົນພາຍໃນຄອບຄົວເພີ້ມຂຶ້ນ (ເກີດໄດ້3 ເດືອນ) ຫຼື ເວລາມີຄົນຕາຍ ຫົວໜ້າເຮືອນຈະເປັນຜູ້ອອກຄຳສັ່ງ ໃຫ້ທ້ອຍ ຫຼື ປົດຖ້ວຍນັ້ນອອກ ພ້ອມທັງເສັ້ນ ຫວ້າຍດ້ວຍໄກ່ ຫຼື ໝູ.

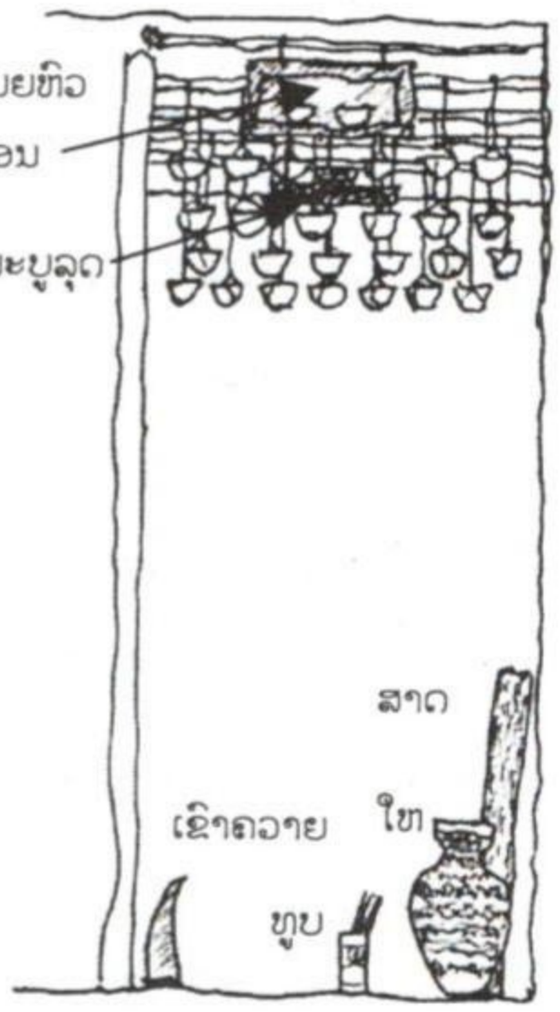
2. ຈາກກັບໄມ້ຂອງຫົວໜ້າເຮືອນ ຈະມີຖ້ານສີ່ຫຼ່ຽມທ້ອຍໃສ່ ແລະ ຢູ່ໃນຖ້ານນັ້ນຈະມີຖ້ວຍວາງຢູ່ ຖ້ວຍນີ້ ແມ່ນຖ້ວຍຂອງບັນພະບູລຸດທີ່ຕາຍໄປແລ້ວ ຢູ່ທາງຂ້າງຂອງຫົ້ງຈະມີຝາຍື່ນອອກມາ, ຢູ່ບ່ອນນີ້ມີໄຫຊຶ່ງ ແມ່ນມໍລະດົກ (ມີລາຄາເທົ່າຄວາຍ 2 ໂຕ) ໜ່ວຍໜຶ່ງ ແລະ ມີເຂົ້າຄວາຍ ມີບັ້ງໄວ້ສຽບທູບວາງໄວ້ຢູ່ ພື້ນ ໂດຍປົກກະຕິແລ້ວ ແມ່ນບໍ່ໃຫ້ແຕະຕ້ອງເຂົ້າຄວາຍທີ່ວາງຢູ່ໃນຫົ້ງນັ້ນ ມີແຕ່ເວລາເຮັດພິທີ “ຈະລະ ປົບ” ຈຶ່ງສາມາດຖືເອົາອອກໄປນອກໄດ້ ສຳລັບບັ້ງທູບແມ່ນໃຕ້ໃນເວລາເດືອນເພັ້ງ ແລະ ເດືອນດັບ ເພື່ອອະທິຖານຫາບັນພະບູລຸດ ແລະ ຈະບໍ່ໃຕ້ໃນໂອກາດອື່ນ ສ່ວນໄຫນັ້ນແມ່ນບໍ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບຫົ້ງແລະ ສາມາດຈັບຕ້ອງໄດ້ແຕ່ວ່າຈະມີຂໍ້ຫ້າມບໍ່ໃຫ້ເຂົ້າໃກ້ ຫຼື ນອນຢູ່ໃກ້ຫົ້ງໄດ້.

(ຮູບ 5-3) ຮູບຮ່າງ ຂອງສັນຫຼັງຄາ ເຊິ່ງໝາຍເຖິງເຂດຂອງມ້ອງຕຸມ້ອຍໄວ້

(ຮູບ 5-4) ຮູບຮ່າງ ຂອງຝາຂັ້ນມ້ອງຕຸມ້ອຍ

(ຮູບ 5-5) ທາງໃນຂອງຫໍ້ງ

ໝາຍເຫດ: ເຂົ້າຄວາຍຂອງຕະກຸນປະແລະ ແມ່ນໄດ້ຮັບຕ່ໆກັນມາ ແລະ ເປັນຂອງມີຄ່າ ໂດຍທົ່ວໄປແລ້ວ ຈະຕັ້ງເຂົ້າຄວາຍໄວ້ບ່ອນເດ່ັ່ງກາງພື້ນຂອງຫໍ້ງ ຫຼື ອາດຈະມ້ຽນໄວ້ກາງຂ້າງຝາຂອງຫໍ້ງ, ຫໍ້ງຂອງຕະກຸນປະແລະ ຈະບໍ່ມີຄ້ອງ ແຕ່ວ່າຖືກຮັກສາໄວ້ຢູ່ນຳພໍ່ເຖົ້າໂວະແໜງ (ເຮືອນເລກທີ່13) ເຊິ່ງມີເຊື້ອສາຍຈາກຂຸນນາງມາຕັ້ງແຕ່ອານາຈັກເວ້ ປະເທດຫວຽດນາມ ຄ້ອງດັ່ງກ່າວເປັນຄ້ອງທີ່ເກົ່າແກ່ ປົກກະຕິແລ້ວຖ້າບໍ່ໄດ້ເສັ່ນຫວ້າຍ ສັດລ້ຽງແມ່ນຈະບໍ່ມີໂອກາດໄດ້ເຫັນ, ຕະກຸນໂວະແໜງຈະບໍ່ມີຕຳແໜ່ງຫຍັງ ແຕ່ເຫຼົ່າກັນວ່າຈະມີສິດຍ້ອນສາຍເລືອດທີ່ມີ ແລະ ໄດ້ຮັບຄວາມເຄົາລົບຈາກຄົນໃນບ້ານ.

3 -2 ການນຳໃຊ້ ມ້ອງຕຸມ້ອຍ (ຫ້ອງຮັບແຂກ)

ບໍລິເວນເຂດ ມ້ອງຕູມ້ອຍ ຈະແບ່ງອອກເປັນສອງເຂດ ເບື້ອງທີ່ມີທີ້ງ ແລະ ເບື້ອງທີ່ມີທາງເຂົ້າອອກ ຊຶ່ງ ມີເຂດແດນສະແດງໃຫ້ເຫັນຕາມພື້ນທາງລຸ່ມເອີ້ນວ່າ "ລັນລອງ" (ເຂດທາງຍ່າງ) ເດັກນ້ອຍທັ້ງຍິງ ແລະຊາຍ ໃນຕະກຸນດຽວກັນ ເມື່ອມີອາຍຸຮອດ15ປີ ແລ້ວຈະແຍກໄດ້ຫ້ອງນອນອອກຈາກພໍ່ແມ່ໄປຢູ່ຫ້ອງ ມ້ອງຕູມ້ອຍ ຖ້າໄດ້ແຍກນອນອອກຈາກຫ້ອງພໍ່ແມ່ເທື່ອໜຶ່ງແລ້ວ ກໍ່ບໍ່ສາມາດກັບມານອນຫ້ອງພໍ່ແມ່ ໄດ້ເປັນເທື່ອທີສອງ ອີກ ໃນກໍລະນີ ມ້ອງຕູມ້ອຍ ຂອງຕະກຸນປະແລະ ລູກຜູ້ຊາຍ ຈະນອນຢູ່ທາງໃກ້ກັບທາງເຂົ້າອອກ ສ່ວນລູກ ສາວຈະນອນບໍລິເວນທີ້ງຢູ່ທາງກ້ຳຕາເວັນຕົກ, ທັ້ງສອງຄົນຈະນອນຄົນລະເບື້ອງ ໂດຍຈະປິ່ນຕີນເຂົ້າຫາກັນ ແລະ ຫ້າມບໍ່ໃຫ້ທັ້ງສອງສົນທະນາກັນຢູ່ພາຍໃນຫ້ອງນັ້ນ ກໍລະນີຂອງຄົນເຜົ່າກະໂດບ້ານອື່ນກໍ່ເຊັ່ນດຽວກັນ ໃນຕອນທີ່ຄະນະໄດ້ພັກຄ້າງຄືນຢູ່ເຮືອນຕະກຸນປຣິນ ໃນບ້ານພິນເບນັ້ນ ສຳລັບຜູ້ຍິງຫ້າມບໍ່ໃຫ້ນອນຢູ່ເບື້ອງ ທີ້ງເຂົ້າຢູ່ທາງທິດຕາເວັນຕົກ ແຕ່ສຳລັບຕະກຸນປະແລະ ແມ່ນກົງກັນຂ້າມກັນ ຢູ່ໃນມ້ອງຕູມ້ອຍນີ້ ລູກອ້າຍ ລູກນ້ອງ ທີ່ມີເພດຕ່າງກັນແຕ່ມີເຊື້ອສາຍດຽວກັນກໍ່ຈະໃຫ້ນອນເຂດດຽວກັນໄດ້.

ເຖິງຢ່າງໃດກໍ່ຕາມຕັ້ງແຕ່ເກີດມາ ເມື່ອຖືກລ້ຽງຢູ່ໃນເຮືອນດຽວ ເປັນອ້າຍນ້ອງກັນແລະບໍ່ມີຄວາມຮູ້ສຶກ ວ່າແມ່ນເພດຕ່າງກັນ, ນອກຈາກນີ້ ກໍລະນີໃນສັງຄົມຂອງຄົນເຜົ່າກະໂດ ສຳລັບເຊື້ອສາຍດຽວກັນແລ້ວແມ່ນ ຈະຖືກຫ້າມບໍ່ໃຫ້ແຕ່ງດອງກັນ, ກົງກັນຂ້າມເວລາຄົນໃນຕະກຸນດຽວກັນຫາກເກີດມີຄວາມມັກຮັກກັນ ແລະ ໄດ້ລ່ວງເກີນກັນນັ້ນ ທັ້ງສອງຄົນກໍ່ບໍ່ສາມາດແຕ່ງດອງກັນໄດ້, ທາງຝ່າຍຍິງຈະເອົາສິ້ນຂອງຕົນເອງ ໃຫ້ແກ່ ຝ່າຍ ຊາຍ ແລະ ທາງຝ່າຍຊາຍ ກໍ່ຕ້ອງໄດ້ເສຍແບ້ ຫຼື ໝູ ໃຫ້ແກ່ທາງຝ່າຍຍິງ ເພື່ອເອົາເສັນຫວ້າຍທີ້ງທີ່ ຢູ່ໃນເຮືອນຫຼັງນັ້ນ ເພື່ອເປັນການຂໍໂທດໃນສິ່ງທີ່ໄດ້ຜິດພາດໄປແລ້ວ.

ນອກຈາກນີ້ ຕຳແໜ່ງຫົວໜ້າຄອບຄົວແມ່ນບໍ່ສາມາດປ່ຽນກັນໄດ້ ຈົນກ່ວາຫົວໜ້າຄອບຄົວຈະເສຍຊີວິດ ກໍລະ ນີ ເວລາທີ່ຫົວໜ້າຄອບຄົວໄດ້ໄປເຮັດວຽກຢູ່ສະຖານທີ່ຫ່າງໄກ ແລະ ດົນນານກໍ່ອາດຈະໃຫ້ຜູ້ເປັນນ້ອງມາເຮັດພິທີ ຕາງໜ້າກໍ່ໄດ້ ແຕ່ຈະບໍ່ມີການອະນຸຍາດນ້ອງ ຫຼື ໃຫ້ຜູ້ອື່ນມາເປັນຫົວໜ້າຄອບຄົວແທນ ແຕ່ໃນເມື່ອຫົວໜ້າຄອບຄົວ ຕາຍແລ້ວ ຜູ້ທີ່ເປັນລູກກົກກໍ່ສາມາດເປັນແທນໄດ້.

4. ການຢູ່ອາໄສຂອງຄອບຄົວ ແລະ ຊື່ຂອງບັນດາຫ້ອງພາຍໃນເຮືອນ

ຢ່າງໜ້ອຍໃນເວລາ 10 ຫາ 20 ປີກ່ອນ ເຜົ່າກະໂດແມ່ນໃຊ້ເວລາຢູ່ອາໄສຮ່ວມກັນ ຢູ່ກ້ອງຫຼັງຄາເຮືອນຍາວ ອັນດຽວກັນ ຢູ່ໃນລະບົບການດຳລົງຊີວິດແບບເອົາຜູ້ຊາຍເປັນຫຼັກ ໃນປະຈຸບັນນີ້ເຫັນວ່າຄົນເຜົ່າກະໂດທີ່ຢູ່ອ້ອມ ແອ້ມເມືອງສະໜ້ວຍນັ້ນ ໄດ້ເລີ້ມແຍກຄອບຄົວອອກຈາກເຮືອນໃຫ່ຍໃນຕະກຸນດຽວກັນ ສະພາບເຮືອນຍາວທີ່ມີໜຶ່ງ ຕະກຸນທີ່ຢູ່ໃນເຮືອນຫຼັງດຽວກັນ ເປັນຄອບຄົວໃຫຍ່ຕາມປະເພນີດັ້ງເດີມນັ້ນ ແມ່ນມີໜ້ອຍແລ້ວ ແລະ ໄດ້ມີຕົວຢ່າງ ເຮືອນຍາວຫຼາຍຫຼັງແບບເດີມ ແຕ່ບໍ່ມີຄົນຢູ່ເນື່ອງຈາກວ່າຄອບຄົວແຍກອອກໄປຢູ່ເຮືອນນ້ອຍຕ່າງ ຫາກ.

ໝາຍເຫດ. ຢູ່ໃນບົດນີ້ ເຮົາຈຳແນກປະເພດເຮືອນອອກເປັນ 3 ແບບ ໂດຍອີງຕາມການນຳໃຊ້

a. **ເຮືອນຍາວ**: ແມ່ນເຮືອນທີ່ມີການຢູ່ລວມກັນຂອງບັນດາກຸ່ມຄອບຄົວໃນຕະກຸນດຽວກັນຫຼືເຊື້ອສາຍດຽວກັນ ທີ່ຖືເອົາທາງພໍ່ເປັນຫຼັກ, ແຕ່ໃນປະຈຸບັນນີ້ ເຮືອນຍາວແມ່ນໄດ້ຕ່າງຈາກເຮືອນຍາວໃນສະໄໝກ່ອນທີ່ໃຫຍ່ ແລະມີການຢູ່ລວມກັນຂອງກຸ່ມຄົນຫຼາຍຄອບຄົວກາຍມາເປັນເຮືອນສະເພາະກຸ່ມຄອບຄົວ ທີ່ມີເຊື້ອສາຍໃກ້ ກັນ ເຖິງຢ່າງໃດກໍ່ຕາມ ກໍ່ຍັງມີເຮືອນຍາວທີ່ຍັງມີການອານຸລັກ ລັກສະນະຂອງເຮືອນຍາວແບບເດີມໄວ້ຢູ່.

b. **ເຮືອນຍາວກາງ**: ແມ່ນເຮືອນທີ່ຢູ່ອາໄສຂອງບັນດາຄອບຄົວທີ່ມີເຊື້ອສາຍໃກ້ກັນ ແຕ່ວ່າມີຄວາມແຕກຕ່າງກັບເຮືອນຍາວສະໄໝກ່ອນຢູ່ບ່ອນວ່າ: ໄດ້ມີການແບ່ງປະເພດຂອງຫ້ອງ ອອກຕາມການນຳໃຊ້ເຊັ່ນ: ຈາກຫ້ອງທີ່ເຄີຍເປັນທັ້ງຫ້ອງແຕ່ງກິນ ແລະ ຫ້ອງນອນ ແມ່ນກາຍມາເປັນຫ້ອງນອນສະເພາະ ແລະ ຢູ່ແຈຂອງເຮືອນຈະແມ່ນຫ້ອງແຕ່ງກິນຫຼືຫ້ອງກິນເຂົ້າທີ່ມີເຕົາໄຟ ສຳລັບຫ້ອງນ້ອງຕຸ້ມ້ອຍແມ່ນເປັນທັ້ງຫ້ອງຮັບແຂກ ແລະ ຫ້ອງພັກຜ່ອນຫຼັກຂອງຄົນໃນຄອບຄົວ.

c. **ເຮືອນນ້ອຍ**: ແມ່ນມີຈຳນວນຫ້ອງໜ້ອຍ ຕັ້ງແຕ່ 1 ຫ້ອງ, ເປັນເຮືອນທີ່ມີເນື້ອທີ່ນຳໃຊ້ບໍ່ສົມບູນ ມີຫ້ອງທີ່ມີເຕົາໄຟ ແຕ່ບໍ່ມີຫ້ອງຂອງນ້ອງຕຸ້ມ້ອຍຢ່າງຊັດເຈນ ບໍ່ມີລະບຽບຫ້ອງຄືບຄືກັບເຮືອນຍາວ.

ເຜົ່າກະໂດ ຈະມີລະບົບສັງຄົມແບບໃຫ້ຜູ້ຊາຍເປັນຫຼັກ ຈາກພໍ່ແມ່ແລະລູກ(ແຕ່ລະຄອບຄົວນ້ອຍ) ປະກອບກັນເຂົ້າເປັນຄອບຄົວໃຫຍ່ ແລະ ຢູ່ອາໄສກ້ອງຫຼັງຄາດຽວກັນໃນເຮືອນຍາວ ເວົ້າໃນທາງໜຶ່ງແມ່ນ ແຕ່ລະຄອບຄົວນ້ອຍຈະເປັນພາກສ່ວນໜຶ່ງຂອງຄອບຄົວໃຫຍ່ ແລະ ເປັນກຸ່ມຄອບຄົວໃໝ່ ທີ່ມີຂະໜາດໃຫຍ່ ເຊິ່ງຢູ່ໃນເຮືອນຫຼັງດຽວກັນ ແລະ ຫົວໜ້າຄອບຄົວ ຈະແມ່ນຂອດໃຫ່ຍຂອງຄອບຄົວ ເຖິງວ່າບັນດາຄອບຄົວນ້ອຍນັ້ນ ຈະມີພື້ນຖານການດຳລົງຊີວິດເປັນຄອບຄົວໃຜມັນກໍ່ຕາມ ໃນທາງໜຶ່ງກໍ່ສາມາດເວົ້າໄດ້ວ່າ ພຽງແຕ່ການດຳລົງຊີວິດປະຈຳວັນເທົ່ານັ້ນ ໃນເວລາມີງານພິທີກຳ ແລະ ງານບຸນຕ່າງໆນັ້ນ ຫົວໜ້າຄອບຄົວຈະເປັນຫລັກທັ້ງເລື້ອງເຈັບເປັນ ແລະເປັນທັ້ງຜູ້ຄວບຄຸມໃຫ້ເຮັດເລື່ອງຕ່າງໆ ໃນປະຈຸບັນນີ້ເມື່ອເວລາປຸກເຮືອນຄົນໃໝ່ແລ້ວ ສ່ວນຫຼາຍຈະນິຍົມປຸກແຍກອອກຈາກກັນ ເຖິງຢ່າງໃດກໍ່ຕາມ ທັ້ງນັ້ນຈະຖືກກຳນົດໃຫ້ຢູ່ເຮືອນ ຂອງຫົວໜ້າຄອບຄົວສະເໜີ ເວລາມີພິທີກຳ ກໍ່ຕ້ອງໄດ້ເຮັດຢູ່ເຮືອນທີ່ມີທັ້ງນັ້ນ ຊຶ່ງຍັງເປັນການຮັກສາສາຍສຳພັນລະຫວ່າງຄອບຄົວ ຖືເປັນຄວາມສຳຄັນທີ່ດີ.

ຄົນເຜົ່າກະໂດ ໃນເວລາກິນເຂົ້າຜູ້ຍິງ ແລະ ຊາຍຈະກິນຮ່ວມກັນ ສ່ວນຄົນກະໄນນັ້ນຈະມີປະເພນີ ເມື່ອຜູ້ຊາຍກິນແລ້ວຜູ້ຍິງຈຶ່ງຄ່ອຍໄດ້ກິນ ເຖິງຈະຢູ່ໃນສັງຄົມລະບົບຄອບຄົວທີ່ມີຜູ້ຊາຍເປັນຫຼັກກໍ່ຕາມ ໃນສາຂາຂອງຊົນເຜົ່ານັ້ນກໍ່ຍອມຮັບວ່າມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນ ນອກຈາກນີ້ໃນເວລາແຕ່ງກິນຈະບໍ່ສາມາດເອົາໄມ້ມາດັງໄຟຢູ່ເຕົາໄຟທີ່ຢູ່ໃກ້ກັບທັ້ງ ຫຼື ຫ້ອງນອນຂອງພໍ່ແມ່ບໍ່ໄດ້ເດັດຂາດ ແລະ ຫ້າມບໍ່ໃຫ້ຫາມໄມ້ຟືນຜ່ານທາງປ້ອງຢ້ຽມ ຕ້ອງໄດ້ຫາມຜ່ານປະຕູຫຼັງບ້ານເທົ່ານັ້ນ, ແຕ່ກ່ອນຈະຮອດປະຕູທາງເຂົ້າມາຫາຫ້ອງນ້ອງຕຸ້ມ້ອຍ ຫຼື ຫ້ອງທີ່ມີທັ້ງ ຈະມີຂັ້ນໄດທາງຂຶ້ນ(ກຳປອງ)ກ່າຍໃສ່ພື້ນຫ້ອງຮັບແຂກ ແລະ ຫ້ອງນອນຂອງແຕ່ລະຄອບຄົວ ແຕ່ໃນປະຈຸບັນນີ້ຈະນິຍົມກັນເຮັດລະບຽງທາງຂຶ້ນ ຊຶ່ງເຮັດດ້ວຍໄມ້ລຽນກັນເປັນຮ້ານຫຼຸດຕ່ຳຈາກພື້ນເຮືອນເລັກນ້ອຍຢູ່ທາງເຂົ້າຫານ້ອງຕຸ້ມ້ອຍ ຊຶ່ງເຮັດໄວ້ສຳລັບການວາງເຄື່ອງ ແລະ ປົດເກີບກໍ່ເປັນຄວາມສະດວກອີກແບບ.

ຄອບຄົວນ້ອຍ ຊຶ່ງປະກອບມີຜົວເມຍແລະ ລູກຈະມີ 1 ຫ້ອງ ຢູ່ໃນເຮືອນຍາວນັ້ນ ຈະເປັນທັ້ງບ່ອນນອນເປັນທັ້ງບ່ອນປະກອບອາຫານແລະອື່ນໆ ໃນການດຳລົງຊີວິດໂດຍພື້ນຖານ ຢູ່ໃນຫ້ອງນີ້ຈະປະກອນມີເຕົາໄຟ ແລະ ບ່ອນແຕ່ງກິນ "ອາໂບອຸຍ" ຢູ່ທາງເທິງເຕົາໄຟຈະຫ້ອຍຮ້ານໄວ້ວາງເຄື່ອງ "ຕຽນ" ຢູ່ທາງກ້ອງຫຼັງຄາຈະມີບ່ອນຫ່ວາງເອົາໄວ້ເພື່ອເກັບມ້ຽນສິ່ງຂອງເອີ້ນວ່າ "ຕະລຶງ" ຢູ່ຕິດກັບຊາຍຄາຈະເຮັດຮ້ານໄມ້ຍື່ນອອກເອີ້ນວ່າ "ຢະ" ແຕ່ວ່າແບບຢ່າງຫ້ອງທີ່ມີເນື້ອທີ່ເຫຼືອເຟືອ ແລະ ເຮືອນໃໝ່ທີ່ຖືກສ້າງຂຶ້ນ ໃນປະຈຸບັນນີ້ເຮັດຫ້ອງຄົວທີ່ມີເຕົາໄຟ ແລະ ຫ້ອງນອນແຍກເປັນຄົນລະຫ້ອງ ມີຫລາຍໃນປະຈຸບັນ ໂດຍສະເພາະໃນກໍ່ລະນີເຮືອນທີ່ປຸກສ້າງໃໝ່ກໍ່ເຮັດແບບນີ້ຄືກັນ.

ຊື່ແຕ່ລະຫ້ອງ ຢູ່ໃນພາຍເຮືອນຍາວ ຂອງຄົນຊົນເຜົ່າກະໂດມີດັ່ງນີ້:

Mong Moi	ແມ່ນຫ້ອງໃຊ້ສຳລັບຕ້ອນຮັບແຂກແລະມີຢູ່ໃຈກາງດ້ານໜ້າຂອງເຮືອນ.
Mong Tu Moi Bi	ແມ່ນຫ້ອງນອນສຳລັບແຂກ
Mong Bi	ຫ້ອງນອນຂອງຄອບຄົວຄົນພິເສດ ຫຼື ຫ້ອງຮັບແຂກ.
A Bo A Am Bi	ຫ້ອງນອນຂອງພໍ່ແມ່ (ເປັນຫ້ອງສຳຄັນເປັນພິເສດພາຍໃນເຮືອນ).
A Bo Ku Mo Bi	ຫ້ອງນອນຂອງລູກສາວ.
A Bo Bi	ຫ້ອງນອນທົ່ວໄປ.
A Bo Ta Cha	ຫ້ອງສຳລັບປະກອບອາຫານ ແລະ ບ່ອນນອນ.
Dung Ta Cha	ຫ້ອງຄົວກິນ(ແຍກອອກຈາກເຮືອນໃຫ່ຍ ບໍ່ມີຫ້ອງນອນ)
A Bo Tu Took	ຫ້ອງບໍລິເວນທີ່ມີທ້ຳ(ບາງຄັ້ງຫ້ອງຫົວໜ້າຄອບຄົວມີທ້ຳຢູ່ເລີຍ)

ອຸປະກອນ ແລະ ເຄື່ອງໃຊ້ຕ່າງໆ:

A Bo Oui	ເຕົາໄຟ
Tu Ri Al	ຮ້ານຂາງໄຟ
Ta Rung	ຫ້ອງມ້ຽນເຄື່ອງ(ຢູ່ກ້ອງຫຼັງຄາ ພື້ນເປັນໄມ້ຫຼືໄມ້ໄຜ່)
Yah	ບ່ອນມ້ຽນເຄື່ອງ(ຢູ່ກ້ອງຊາຍຄາພື້ນເປັນແຜ່ນໄມ້ໄວ້ເກັບມ້ຽນໝໍ້)
Ta Lan Lung	ຝາດ້ານນອກ
Tan Lung	ຝາໃນເຮືອນ
An Trong	ລະບຽງທາງເຂົ້າອອກ
Kam Pong	ຂັ້ນໄດທາງເຂົ້າ
A Tang An Long	ປະຕູທາງເຂົ້າອອກ
Long Kyack	ປ່ອງຢ້ຽມ
Kan Diyap An Long Kryack	ບານປະຕູປ່ອງຢ້ຽມ
Ku Po An Long	ຂອບປະຕູ ແລະ ຂອບປ່ອງຢ້ຽມ

24/7 VII
ห้ามจำหน่าย

ບົດທີ 6

ບ້ານ ຂອງເຜົ່າກະໂດ ແລະ ການຢູ່ອາໄສ

ເຖິງແມ່ນວ່າການສຳຫຼວດນີ້ມີເວລາອັນສັ້ນ ແຕ່ໄດ້ສຳພາດແຕ່ລະເຮືອນແຕ່ລະຄອບຄົວຢ່າງລະອຽດ ກ່ຽວກັບສາຍພົວພັນຄອບຂອງຄົນໃນບ້ານ ກ່ຽວກັບການປະກອບເນື້ອທີ່ບໍລິເວນທີ່ຢູ່ອາໄສ ພ້ອມນີ້ກໍ່ມີບໍລິເວນທີ່ຢູ່ອາໄສ ການດຳລົງຊີວິດແບບຖາວອນ ຫຼື ການນຳໃຊ້ບໍລິເວນບ່ອນຄົວກິນ ຂໍ້ມູນທີ່ໄດ້ຈາກການສຳຫຼວດນີ້ ສາມາດເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບໂຄງຮ່າງບ້ານ ສະພາບເຮືອນແລະການດຳລົງຊີວິດ ດັ່ງນັ້ນຂໍ້ມູນເຫຼົ່ານັ້ນແມ່ນສ່ວນສຳຄັນໃນບົດນີ້ ແລະ ບົດທີ 6 ນີ້ ເວົ້າເຖິງຈຸດພິເສດຂອງຄົນເຜົ່າກະໂດ ໃນປະຈຸບັນຢູ່ໃນເມືອງສະໝ້ວຍ (ເບິ່ງຂໍ້ມູນລະອຽດໃນເອກະສານຕິດຄັດ).

1. ອົງປະກອບເນື້ອທີ່ບໍລິເວນຂອງບ້ານ ແລະ ທີ່ຕັ້ງຂອງບ້ານ.

ໂດຍສະເລ່ຍແລ້ວເງື່ອນໄຂຂອງສະຖານທີ່ ທີ່ຈະຕັ້ງຖິ່ນຖານ ຂອງຄົນເຜົ່າກະໂດໃນ 6 ບ້ານທີ່ໄດ້ລົງສຳຫຼວດນັ້ນ ຈະເປັນບໍລິເວນບ່ອນຮາບພຽງ ຍົກເວັ້ນໃນກໍລະນີຂອງຄົນບ້ານຕັ້ງໂກ ຢູ່ໃນບ້ານເຫຼົ່ານີ້ມີແຕ່ບ້ານພິນເບ ທີ່ມີລັກສະນະຂອບເຂດບ້ານເປັນເນື້ອທີ່ແບບວົງມົນ ບັນດາເຮືອນທີ່ປຸກລຽນກັນເປັນລະບຽບ ນອກຈາກນັ້ນອີກ 4 ບ້ານທີ່ມີເດີ່ນບ້ານ ແຕ່ບັນດາເຮືອນແມ່ນບໍ່ເປັນແຖວລະບຽບ ສຳລັບບ້ານຕັ້ງໂກແມ່ນມີລັກສະນະຂອງທີ່ຕັ້ງບ້ານ ເປັນເນີນຈາກສູງນັບຈາກທາງທິດໃຕ້ ເປັນຄ້ອຍຫລຸດລົງເລື້ອຍໆ ໄປຕາມທິດເໜືອ ເຮືອນຈະຕັ້ງຢູ່ຕາມສັນພູຕາມແລວ ຂອງທີ່ຕັ້ງບ້ານ ຊຶ່ງຈະປັ່ນທາງດ້ານໜ້າເຮືອນແຕ່ລະຫຼັງ ປັ່ນເຂົ້າຫາແກນກາງຂອງບ້ານ ເວົ້າສະເພາະແລ້ວລັກສະນະຂອງບ້ານ ແມ່ນເປັນເສັ້ນຊື ແລະເຮືອນແຕ່ລະຫຼັງຈະຖືກປຸກໄປຕາມລັກສະນະຂອງຂອບເຂດບ້ານ.

ສຳລັບບ້ານພິນເບ ແມ່ນຕັ້ງຢູ່ບໍລິເວນພູພຽງ ເຊິ່ງຈະມີຂອບເຂດເນື້ອທີ່ຂອງບ້ານເປັນຮູບສາມແຈ ເກີດຈາກການລຽນກັນບັນດາຂອງເຮືອນຍາວ ຢູ່ບໍລິເວນເດີ່ນບ້ານຈະເຫັນບັນດາເສົາຂ້າຄວາຍລຽນກັນຢູ່ ແລະ ທາງດ້ານຫຼັງຂອງບ້ານນັ້ນກໍ່ມີປ່າໄມ້ກວ້າງ ແລະ ເລົ້າເຂົ້າ ລັກສະນະຂອງບໍລິເວນບ້ານດັ່ງກ່າວ ເຮັດໃຫ້ເຮົາສາມາດມະໂນພາບຮູບຮ່າງຂອງບ້ານນັ້ນໄດ້ງ່າຍ ໃນບ້ານພິນເບກ່ອນຈະເຂົ້າສູ່ບໍລິເວນເດີ່ນບ້ານເຮົາຈະເຫັນເຮືອນ 4 ຫຼັງຕັ້ງຢູ່ ເຊິ່ງແມ່ນເຮືອນທີ່ຂະຫຍາຍອອກຈາກເຮືອນຍາວ ເນື່ອງຈາກການເພີ່ມຂຶ້ນຂອງຈຳນວນຄອບຄົວ.

ຢູ່ບໍລິເວນອ້ອມຮອບບ່ອນຢູ່ອາໄສນີ້ ຈຳເປັນຕ້ອງມີແມ່ນ້ຳເພື່ອໃຊ້ໃນການດຳລົງຊີວິດ ບັນດາສິ່ງແວດລ້ອມທີ່ມີຄຸນປະໂຫຍດຕໍ່ການດຳລົງຊີວິດນັ້ນເຊັ່ນວ່າ: ແມ່ນ້ຳ ຫ້ວຍນ້ຳ ຮ່ອມພູ ແລະ ພູເຂົາ ດັ່ງນີ້ເປັນຕົ້ນ ທຸກໆຢ່າງຈະຖືກຕັ້ງຊື່ໄວ້ໝົດ ແລະ ພວກເຂົາຈະໃຊ້ນຳກັນພາຍໃນບ້ານ ແລະ ບ້ານທີ່ໃກ້ຄຽງກັນ ໂດຍສະເພາະແລ້ວແມ່ນ້ຳແມ່ນສະຖານທີ່ ທີ່ຂາດບໍ່ໄດ້ຕໍ່ການດຳລົງຊີວິດປະຈຳວັນ ແລະ ເຮົາສາມາດໄດ້ເວົ້າວ່າເສັ້ນທາງໄປຫາບໍລິເວນ ແມ່ນ້ຳກໍ່ແມ່ນບໍລິເວນດຳລົງຊີວິດ ບໍລິເວນແມ່ນ້ຳບໍ່ເປັນພຽງແຕ່ເພື່ອ ການນຳໃຊ້ປະຈຳວັນເທົ່ານັ້ນ ແຕ່ເປັນພາກສ່ວນສຳຄັນ ແລະ ຂາດບໍ່ໄດ້ຂອງບໍລິເວນຢູ່ອາໄສ ແມ່ນ້ຳບໍ່ເປັນພຽງແຕ່ໃຊ້ໃນການແຕ່ງຢູ່ຄົວກິນ ການຊັກລ້າງ ຫຼື ອາບເທົ່ານັ້ນ ແຕ່ຍັງເປັນບ່ອນລອຍຫຼິ້ນຂອງເດັກນ້ອຍ ແລະ ເປັນແຫຼ່ງຫາປູຫາປານຳອີກ ໃນປະຈຸບັນຍັງຖືກນຳໃຊ້ເປັນບ່ອນຜະລິດກະແສໄຟຟ້ານຳອີກດ້ວຍ.

ບ້ານຕັ້ງໂກແລະບ້ານພິນເບນີ້ ຢູ່ໃນບໍລິເວນທາງເໜືອຂອງປ່າຂ້າງບ້ານ ແມ່ນທີ່ຕັ້ງຂອງບ່ອນຝັງສົບ "ປ໋ຽຄຸມຸຍ" ແລະ ຢູ່ທາງເໜືອຂອງບໍລິເວນຝັງສົບໄປອີກແມ່ນບ່ອນທີ່ຕັ້ງສານເຈົ້າຂອງຜີປ່າ, ນອກຈາກນີ້ເຖິງແມ່ນວ່າຄົນກະໂດ ຈະມີການແບ່ງທິດຕາເວັນອອກ ແລະ ທິດຕາເວັນຕົກຢ່າງຈະແຈ້ງ ຕາມການເຄື່ອນໄຫວຂອງຕາເວັນ ກໍ່ຕາມແຕ່ວິທີ

ການດັ່ງກ່າວນັ້ນບໍ່ໄດ້ເປັນຫຼັກການຫຍັງ ໃນການກຳນົດບໍລິເວນຂອງບ້ານ ແລະ ເຮືອນ ຖ້າສັງເກດເບິ່ງຮູບແບບຂອງ ບໍລິເວນທີ່ຢູ່ອາໄສແລ້ວ ບ້ານຕັ້ງໂກຈະມີສະຖານທີ່ແບບຈັດເປັນເສັ້ນຊື່ ແລະ ບ້ານພັນເບ ເປັນແບບວົງມົນ ແຕ່ວ່າ ທັງສອງບ້ານ ແມ່ນມີຄວາມຄິດໃນການເຮັດບ່ອນເຊື່ອມຕໍ່ລະຫວ່າງເດີ່ນບ້ານ ກັບ ທາງຍ່າງ ໃນບ້ານຄືກັນເຊັ່ນ:ເສັ້ນ ທາງຍ່າງໃນບ້ານ ແລະ ເດີ່ນບ້ານແມ່ນທາງດ້ານໜ້າ ແລະ ຈຳແນກກັບບໍລິເວນເນື້ອທີ່ທາງຫຼັງຢ່າງຈະແຈ້ງ ຢູ່ທາງ ເຂົ້າມ້ອງຕຸມ້ອຍ “ຫ້ອງຮັບແຂກ” ແມ່ນຢູ່ທາງດ້ານໜ້າ ແລະ ຫົ້ງ ແມ່ນຢູ່ກົງກັນຂ້າມກັບທາງເຂົ້າຢູ່ຂ້າງຝາ ສ່ວນ ເຮືອນນ້ອຍຂອງຫ້ອງແຕ່ງກິນ ຫຼື ຫ້ອງນອນຂອງລູກສາວທີ່ຍັງບໍ່ທັນແຕ່ງງານ ແມ່ນຢູ່ທາງຫຼັງ ເສົາທີ່ໃຊ້ເປັນບ່ອນຂ້າ ສັດໃນພິທີຕ່າງໆ ແມ່ນຢູ່ທາງກາງຂອງດ້ານໜ້າຂອງບ້ານ ແຕ່ວ່າໃນສະຖານທີ່ຂອງຮ້ານບູຊາເມື່ອງານສົບ ຫຼື ບ່ອນ ຈັດພິທີງານສົບ ແມ່ນຈະນຳໃຊ້ ບໍລິເວນທາງຫຼັງ ສ່ວນທາງໜ້າແມ່ນຫ້າມບໍ່ໃຫ້ໃຊ້ ເພາະສະນັ້ນທາງຍ່າງຂອງ ບ້ານ ຕັ້ງໂກ ແລະ ເດີ່ນກ້ວາງຂອງບ້ານພັນເບ ຈຶ່ງມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນພຽງແຕ່ຮູບຮ່າງ ແຕ່ວ່າຄວາມຄິດໃນການຈັດບໍລິ ເວນຂອງເຮືອນແມ່ນຄືກັນ.

ເຖິງແມ່ນວ່າເຜົ່າກະໂດຈະເປັນສັງຄົມທີ່ມີລະບົບໃຫ້ທາງພໍ່ເປັນຫຼັກ ອີງຕາມການສຳຫຼວດແລ້ວກໍ່ບໍ່ພົບເຫັນຕົວ ຢ່າງບ້ານທີ່ມີແຕ່ 1 ຕະກຸນ ຈາກການສອບຖາມແລ້ວມີຄອບຄົວໜຶ່ງ (ຄອບຄົວຂອງຕະກຸນປະແລະ ໃນບ້ານຕັ້ງໂກ) ໄດ້ເຫຼົ່າວ່າ ໃນສະໄໝກ່ອນເຄີຍມີບ້ານທີ່ມີບັນດາຄອບຄົວຂອງຕະກຸນດຽວກັນຢູ່ ແຕ່ວ່າຈາກຜົນການ ສຳຫຼວດແລ້ວ ຄິດວ່າບັນດາໝູ່ບ້ານນັ້ນ ແມ່ນປະກອບດ້ວຍຫຼາຍຕະກຸນ ບ້ານຕັ້ງໂກແມ່ນປະກອບດ້ວຍ 10 ຕະກຸນ ບ້ານພັນເບ ມີ 5 ຕະກຸນ ຢູ່ໃນສອງບ້ານນີ້ ມີທັງຄອບຄົວໃຫຍ່ນ້ອຍລວມກັນຢູ່ ໃນປະຈຸບັນເກືອບທັງໝົດຂອງບັນດາຕະກຸນນ້ອຍ ນັ້ນ ແມ່ນຍົກຍ້າຍມາຢູ່ນຳເມື່ອເວລາ 30 ປີກ່ອນ ຖ້າເປັນຕະກຸນດຽວກັນແລ້ວ ສ່ວນຫຼາຍຕັ້ງເຮືອນໃກ້ກັນ ແລະແຕ່ ລະຕະກຸນຢູ່ເປັນກຸ່ມແບ່ງຈາກຕະກຸນອື່ນໃນບ້ານດຽວ.

ໃນນີ້ເມື່ອເບິ່ງຄວາມເປັນມາຂອງການແຍກເຮືອນ ກໍລະນີຕະກຸນປະແລະຢູ່ບ້ານຕັ້ງໂກ ມີເຮືອນລັກສະນະຍາວ ໃຫຍ່ຖືກມ້າງຍ້ອນເກົ່າ ແລະ ສ້າງເຮືອນຍາວນ້ອຍຢູ່ບໍລິເວນໃກ້ຄຽງແທນ ສ່ວນຕົວຢ່າງຂອງຕະກຸນປລິນ ຕະກຸນຕູ ເວນ ທີ່ຢູ່ບ້ານພັນເບນັ້ນ ຄອບຄົວຢູ່ໃນເຮືອນຍາວແມ່ນມີຈຳນວນເພີ້ມຂຶ້ນ ເຮັດໃຫ້ການຢູ່ອາໄສ ເກີດຄວາມຫຍຸ້ງ ຍາກ ດັ່ງນັ້ນຈຶ່ງແບ່ງອອກ ຍ້ອນເປັນດັ່ງນີ້ ໃນຊຸມປີຜ່ານມານີ້ບັນດາເຮືອນຍາວແມ່ນຖືກແຍກ ອອກເປັນເຮືອນຂອງ ຄອບຄົວນ້ອຍ ແຕ່ວ່າບັນດາຕະກຸນໄດ້ແຍກອອກມາກໍ່ປຸກເຮືອນໃກ້ກັນກັບຕະກຸນດຽວກັນ, ກໍລະນີ ນີ້ເຖິງແມ່ນວ່າ ຈະແຍກອອກຈາກເຮືອນຍາວກໍ່ຕາມ ແຕ່ກໍ່ຢູ່ບໍລິເວນໃກ້ກັນກັບຕະກຸນດຽວກັນ ໝາຍຄວາມວ່າ ຍັງມີການຍຶດໝັ້ນ ກັບການອາໄສຢູ່ເຮືອນຍາວ ເຖິງຢ່າງໃດກໍ່ຕາມຢູ່ໃນກຸ່ມຂອງຕະກຸນໜຶ່ງ ນັ້ນແມ່ນມີຫ້ອງມ້ອງຕູມ້ອຍ 1 ຫ້ອງ ຖ້າບໍ່ ລວມ ກໍລະນີຄອບຄົວທີ່ແຍກອອກຈາກກັນແລ້ວ ການໃຫ້ຄວາມສຳຄັນກັບການດຳລົງຊີວິດ ແລະ ປະເພນີໃນການຢູ່ ເຮືອນຍາວນັ້ນກໍ່ຍັງມີຢູ່ ແຕ່ດຽວນີ້ ກໍລະນີທີ່ມີການເຮັດຮ້ານບ່ອນຫ້ອຍຖ້ວຍ ໃສ່ກັບເຮືອນໃໝ່ຂອງຄອບຄົວທີ່ແບ່ງ ອອກມາເຊັ່ນ ເຮືອນຂອງຕະກຸນໂຕຣຍສະໄໝໃໝ່ ເຫດຜົນທີ່ເຮັດນັ້ນມີ 2 ອັນຄື: ທຳອິດແມ່ນອີງຕາມແບບລະ ບົບຂອງສັງຄົມກະໂດແລ້ວ ຖ້າຫາກຫຼາຍປີຜ່ານໄປແລ້ວການພົວພັນສາຍເລືອດຄົນລຸ້ນຕໍ່ມາ ນັ້ນກໍ່ມີຄວາມຈືດຈາງ ລົງໂດຍທຳມະຊາດ ຕ້ອງການສ້າງລະບົບການຈັດຕັ້ງຄົນໃໝ່ ອີກເຫດຜົນໜຶ່ງ ແມ່ນມີປະກົດການປ່ຽນແປງຂອງປະ ເພນີເຊັ່ນວ່າ ໄດ້ມີບັນດາຄົນທີ່ຍົກຍ້າຍໄປຢູ່ໃນຕົວເມືອງ ບ່ອນທີ່ມີຄວາມ ທັນສະໄໝຂຶ້ນ ດັ່ງນັ້ນການຢູ່ອາໄສ ແລະ ລະບົບຕະກຸນຂອງເຜົ່າກະໂດຈຶ່ງມີການປ່ຽນໄປ ໂດຍຫຼີກລ້ຽງບໍ່ໄດ້ ແລະ ການເຕົ້າໂຮມຂອງບັນດາຕະກຸນຕ່າງໆນັ້ນ ກໍ່ບໍ່ຄ່ອຍເຮັດຢ່າງເອົາຈິງເອົາຈັງຄືແຕ່ເກົ່າແລ້ວ, ແຕ່ກໍລະນີຕະກຸນປະແລະນັ້ນ ແມ່ນເຮືອນຍາວໄດ້ແຍກເປັນ 4 ຫຼັງ ແຕ່ຍັງຮັກສາປະເພນີຄື: ຢູ່ມ້ອງຕູມ້ອຍ (ຫ້ອງຮັບແຂກ) ມີຫົ້ງທີ່ຖ້ວຍຂອງໝົດທຸກຄົນໃນຕະກຸນ ແລະ ປະຕິບັດບຸນ ປະເພນີຕ່າງໆຢ່າງບໍ່ຂາດ, ສ່ວນການປ່ຽນແປງໃນຕະກຸນໂຕຣຍເກີດຂຶ້ນຍ້ອນສາຍເຫດດັ່ງກ່າວ.

2. ໂຄງສ້າງສັງຄົມທີ່ມີການຈຳກັດລຳດັບຂອງບໍລິເວນທີ່ຢູ່ອາໄສ ແລະ ບ້ານ

ເມື່ອສັງເກດສະພາບຂອງການເປັນດອງກັນແລ້ວ ກໍ່ສາມາດເຂົ້າໃຈເຖິງທີ່ຕັ້ງ ແລະ ການພົວພັນຂອງ ບັນດາ ເຮືອນແຕ່ລະຕະກຸນພາຍໃນບ້ານ ຖ້າເບິ່ງໂດຍລວມແລ້ວ ກໍລະນີທີ່ລູກສາວໄດ້ແຕ່ງດອງເປັນສະໄພ້ ຂອງບ້ານອື່ນ ນັ້ນຈະມີໜ້າຍກ່ວາ ການແຕ່ງດອງເປັນສະໄພ້ໃນບ້ານດຽວກັນ ມີແນວໂນ້ມວ່າການແຕ່ງດອງກັບຄົນບ້ານອື່ນ ມັກ ຖືກ ປະຕິບັດໂດຍໃນບ້ານ ຫຼື ຕະກຸນດຽວກັນເປັນປະເພນີມາຈົນເຖິງລຸ້ນຄົນປະຈຸບັນ ເຫດການແນວນີ້ອາດຈະເພື່ອ ສ້າງສາຍສຳພັນລະຫວ່າງບ້ານຕໍ່ບ້ານ ແລະ ຕະກຸນຕໍ່ຕະກຸນໃຫ້ໜັກແໜ້ນຕື່ມອີກ.

2-1. ໂຄງສ້າງສັງຄົມ ແລະ ບໍລິເວນທີ່ຢູ່ອາໄສ ຂອງບ້ານຕ້ງໂກ

(ຮູບ 6-1) ແມ່ນສະແດງການຮວບຮວມ ແລະການເຂົ້າເປັນອັນດຽວກັນ ຂອງແຕ່ລະຕະກຸນ ແລະສະແດງການ ເຕົ້າໂຮມ ແລະ ການຂະຫຍາຍຂອງລະບົບເຮືອນຍາວຂອງບ້ານຕ້ງໂກ ຢູ່ບ່ອນເໜືອສຸດແມ່ນບໍລິເວນ ຕະກຸນໂຕຣຍ ເຊິ່ງແມ່ນຕະກຸນໃຫຍ່ທີ່ສຸດ ແລະ ຢູ່ບ່ອນທາງເຂົ້າຂອງບ້ານແມ່ນບໍລິເວນຕະກຸນປະແລະ ເຊິ່ງໃຫຍ່ເປັນອັນດັບທີ 2 ຢູ່ໃນພາກສ່ວນທາງກາງຂອງບ້ານ ແມ່ນເຮືອນຂອງຕະກຸນປະຕະ ຕັ້ງຢູ່ບ່ອນເຊື່ອມຕໍ່ຂອງສອງຕະກຸນນັ້ນ ເຖິງແມ່ນ ວ່າບ້ານຕ້ງໂກຈະປະກອບມີ 10 ຕະກຸນ ແຕ່ວ່າອີກ 7 ຕະກຸນກໍ່ແມ່ນຕະກຸນນ້ອຍ ເຊິ່ງມີເຮືອນແຕ່ 1 ຫາ 2 ຫຼັງເທົ່າ ນັ້ນ ແລະ ປົນກັນຢູ່ໃນເຂດຂອງຕະກຸນປະຕະ ທາງກາງຂອງບ້ານ ເປັນສະຖານທີ ທີ່ເຮັດພິທີ ແລະ ງານບຸນຕ່າງໆ ມີ ເສົາຫລັກຂ້າຄວາຍ ຊຶ່ງຕັ້ງຢູ່ທາງທິດເໜືອເລັກນ້ອຍ ຄືກັບວ່າແມ່ນອານາເຂດຂອງຕະກຸນໂຕຣຍ.

ເພື່ອເປັນການທຳຄວາມເຂົ້າໃຈ ກ່ຽວກັບສາຍພົວພັນການແຕ່ງດອງ ລະຫວ່າງຄົນພາຍໃນບ້ານ ເຮົາໄດ້ສັງລວມ ສະແດງເປັນ(ຮູບ 6-2) ໂດຍອີງຕາມໂຄງຮ່າງບ້ານ ຕະກຸນໂຕຣຍ ຈະມີອາຍຸຫຼາຍກວ່າ 4 ຫາ 5 ຊົ່ວຄົນ ແລະ ໄດ້ຢູ່ ລວມນຳກັນ ເຊິ່ງໄດ້ສະແດງແບ່ງອອກເປັນ 2 ຈຸດ ໂດຍພິຈະລະນາຕາມເຊື້ອສາຍວົງຕະກຸນ ແລະ ຂອບເຂດການຢູ່ ອາໄສ ລູກສອນຊີ້ບອກລະຫວ່າງ 2 ຕະກຸນ ແມ່ນເລີ້ມຈາກຄອບຄົວຂອງສະໄພ້ເອງ ຫາບ່ອນທີ່ໄປເປັນສະໄພ້ ຢູ່ໃນ ຮູບນີ້ ໄດ້ສະແດງລາຍຊື່ຜູ້ແຕ່ງດອງຂອງແຕ່ລະຕະກຸນ ເຊິ່ງມີທັງຜູ້ທີ່ມີຊີວິດ ແລະ ຜູ້ເສຍຊີວິດ ຂອງຄົນບ້ານຕ້ງໂກ ລວມທັງຜູ້ທີ່ເປັນໝ້າຍ ຈຳນວນຄູ່ແຕ່ງດອງຢູ່ໃນບ້ານຕ້ງໂກ ມີທັງໝົດ 143 ຄູ່ ໃນນີ້ຄູ່ແຕ່ງດອງລະຫວ່າງ ບ້ານຕ່າງ ກັນມີ 91 ຄູ່ (ມີ 31ບ້ານ ຫຼື ເຂດ) ສ່ວນອີກ 52ຄູ່ ແມ່ນແຕ່ງດອງເອົາກັນຢູ່ໃນບ້ານດຽວກັນ ຮູບສະແດງແມ່ນບັນລະ ຍາຍເຖິງ ການພົວພັນຂອງຄອບຄົວ 52 ຄູ່ ຈາກຮູບນີ້ເຮົາຈະເຫັນຈຸດພິເສດຕໍ່ໄປນີ້.

1. ຢູ່ໃນ 3 ຕະກຸນໃຫຍ່ ໂຕຣຍ ປະແລະ ແລະ ປະຕະນີ້ ຄອບຄົວຕະກຸນໂຕຣຍ ແມ່ນ ເປັນຕະກຸນທີ່ໃຫຍ່ ແລະ ມີສາຍພົວພັນຢ່າງແໜ້ນແຟ້ນ ມີສະໄພ້ 27 ຄົນໃນບ້ານ ພິເສດແມ່ນຕະກຸນ ປະແລະ ມີສະໄພ້ທີ່ ມາຈາກຕະກຸນໂຕຣຍ ຢູ່ 9 ຄົນ ສາຍດຽວກັນ ນອກຈາກນີ້ ຕະກຸນໂຕຣຍ ມີສະໄພ້ ຕະກຸນຕ້ງໂກເຊິ່ງມີ ສາຍເລືອດມາຈາກເຜົ່າກະໂດ 4 ຄົນ ເຊິ່ງເຮັດໃຫ້ຕະກຸນໂຕຣຍໃຫຍ່ຂຶ້ນ ມັນເປັນທີ່ຈະແຈ້ງວ່າການພົວ ພັນກັນຂອງທັງ 3 ຕະກຸນນີ້ ແມ່ນເປັນໄປໂດຍມີການ ຮັບເອົາສະໄພ້ຂອງກັນແລະກັນ.
2. ມີ 6 ຕະກຸນນ້ອຍ ຍົກເວັ້ນຕະກຸນຕ້ງໂກ ບໍ່ມີສາຍພົວພັນການແຕ່ງດອງນຳກັນໃນ 6 ຕະກຸນນີ້ ແຕ່ວ່າມີ ສາຍພົວການແຕ່ງດອງກັບ ບັນດາ3 ຕະກຸນໃຫຍ່ຄື: ຕະກຸນໂຕຣຍ ຕະກຸນປະເລ ແລະ ຕະກຸນປະຕະ ຫາກຍົກເວັ້ນ ຕະກຸນຕິເມແລ້ວ ແມ່ນລ້ວນແຕ່ມີບັນດາຕະກຸນນ້ອຍ ທີ່ສ້າງສາຍສຳພັນການແຕ່ງດອງນຳ ກັນ ກັບຫຼາຍຕະກຸນໃຫຍ່ ຕົວຢ່າງ: ກໍລະນີຂອງຕະກຸນປວ້ຍ ແມ່ນມີສະໄພ້ຜູ້ໜຶ່ງໃຫ້ ແລະ ກໍ່ມີການຮັບ ສະໄພ້ ຜູ້ໜຶ່ງເອົາກັນກັບ 3 ຕະກຸນໃຫຍ່ ຈຶ່ງເຮັດໃຫ້ສາຍສຳພັນແໜ້ນແຟ້ນ ກໍລະນີຂອງ ຕະກຸນກາວາ ກໍ່ ມີການພົວພັນການແຕ່ງດອງ ກັບ ຕະກຸນໂຕຣຍຄືກັນ.

3. ກໍລະນີຂອງຕະກຸນນ້ອຍໄດ້ມີຕົວຢ່າງທີ່ເດັ່ນ ໃນການຮັບຮອງເອົາສະໄພ້ຈາກ 3 ຕະກຸນໃຫຍ່ ເຖິງແມ່ນວ່າກໍລະນີ ນີ້ຈະມີຢູ່ໜ້ອຍເຊັ່ນ: ຕະກຸນລະໄລ ແລະ ຕະກຸນອາແດງ ໄດ້ຮັບສະໄພ້ຈາກ 3 ຕະກຸນໃຫຍ່ ຝ່າຍດຽວ ແລະ ຕະກຸນຕິເນ (ມີພຽງ 1 ຄົນ) ຕະກຸນເປຣມ ມອບສະໄພ້ໃຫ້ 3 ຕະກຸນໃຫຍ່ຢ່າງຝ່າຍດຽວ ກໍລະນີຂອງຕະກຸນເປຣມແມ່ນຕະກຸນນ້ອຍ ມີແຕ່ເຮືອນຫຼັງດຽວແຕ່ວ່າໄດ້ສິ່ງສະໄພ້ໃຫ້ ຕະກູນປະແລະ ແລະຕະກຸນໂຕຣຍ ເຖິງ 5 ຄົນ ແລະ ບໍ່ໄດ້ເອົາສະໄພ້ຈາກທາງໃນບ້ານ ຢູ່ໃນຕະກຸນເປຣມນີ້ ມີສະໄພ້ 2 ຄົນທີ່ມີອາຍຸກາຍ 70 ປີ ແລະ ຖືໄດ້ວ່າເປັນຕະກຸນທີ່ໄດ້ຢູ່ໃນບ້ານຕັ້ງແຕ່ສະໄໝ ກ່ອນຍ້າຍມາເປັນບ້ານໃນປະຈຸບັນ ຖ້າບໍ່ນັບຕະກຸນເປຣມແລ້ວ ການທີ່ມີສາຍພົວພັນເປັນດອງ ຂອງຄອບຄົວນ້ອຍເຊິ່ງໄດ້ຮັບສະໄພ້ຈາກຕະກຸນໃຫຍ່ຂອງບ້ານຕ່າງໂກນີ້ ຫຼື ວ່າສິ່ງລູກສາວໄປເປັນສະໄພ້ໃຫ້ຕະກຸນໃຫຍ່ ຖືວ່າແມ່ນເປັນເງື່ອນໄຂທີ່ເຮັດໃຫ້ ຕະກຸນກາຍເປັນສະມະຊິກ ໜຶ່ງຂອງບ້ານ.

ບັນດາຈຸດພິເສດດັ່ງກ່າວ ໄດ້ຊີ້ບອກເຖິງການມີຜົນສະທ້ອນ ຂອງການມີຄວາມພົວພັນລະຫວ່າງຕະກຸນ ພ້ອມກັບ ການສ້າງອານາເຂດດຳລົງຊີວິດ ຂອງຕະກຸນທີ່ອາໄສຢູ່ໃນບໍລິເວນຂອງບ້ານກະໂດ ມັນອາດເວົ້າໄດ້ວ່າບໍລິເວນເນື້ອທີ່ບ້ານຕ່າງໂກມີລັກສະນະຂອງການພົວພັນກັນ ລະຫວ່າງບັນດາຕະກຸນໃຫຍ່ ແລະ ນ້ອຍ ຄືມີບໍລິເວນ 3 ຕະກຸນໃຫຍ່ ລຽນກັນ ແລະ ຢູ່ຂ້າງບໍລິເວນຕະກຸນໃຫຍ່ມີ 7 ຕະກຸນນ້ອຍຢູ່ ພ້ອມດຽວກັນນີ້ ກໍ່ສາມາດເວົ້າໄດ້ວ່າຮູບຮ່າງລັກສະນະຂອງບ້ານດັ່ງກ່າວ ແມ່ນລັກສະນະທີ່ເຮັດໃຫ້ສາຍພົວພັນທາງສາຍເລືອດຂອງບັນດາວົງຕະກຸນ ມີການຂະຫຍາຍໄປເລື້ອຍໆ.

2-2 ໂຄງສ້າງສັງຄົມ ແລະ ບໍລິເວນທີ່ຢູ່ອາໄສ ຂອງບ້ານພີນເບ

ໄດ້ມີການສຳຫຼວດບ້ານພີນເບ ຄືກັນກັບກໍລະນີຂອງບ້ານຕ່າງໂກ ບ້ານພີນເບແມ່ນມີຂະໜາດ ແລະ ຈຳນວນພົນລະເມືອງນ້ອຍກ່ວາ ແຕ່ວ່າມີຄວາມໜາແໜ້ນສູງ ດັ່ງທີ່ໄດ້ສະແດງຢູ່ໃນ(ຮູບ6-3) ເນື້ອທີ່ບໍລິເວນບ້ານແມ່ນມີດິນເປັນລັກສະນະທົ່ງພຽງ ແລະ ມີລັກສະນະຄືຮູບ 3 ແຈ ເຊິ່ງປະກອບດ້ວຍ ບ້ານຂອງຕະກຸນວຽນ ຕະກຸນປຣິນ ແລະ ຕະກຸນຕູເວນ ຕະກຸນນອ້ຍ ທີ່ມີເຮືອນພຽງ 1 ຫຼັງ ແມ່ນຕະກຸນຕະລໍ ແລະ ຕະກຸນດາງ ເຊິ່ງຍ້າຍຕື່ມເຂົ້າມາໃນບ້ານ ຫຼັງຈາກຕະກຸນຕະລໍ ແລະ ຕະກຸນດາງມີຂຶ້ນ ແຕ່ວ່າເຮືອນບໍ່ໄດ້ຢູ່ແຄມເດີ່ນບ້ານ ຢູ່ທີ່ທາງຫຼັງຂອງຕະກຸນປຣິນ ເຮືອນຍາວ 2 ຫຼັງ ຂອງຕະກຸນວຽນ ຢູ່ທາງຕາເວັນອອກສຽງເໜືອຂອງບ້ານ ແລະ ທາງຫຼັງເຮືອນຍາວ 2 ຫຼັງ ຂອງຕະກຸນວຽນ ບໍ່ເໝາະສົມຕັ້ງເຮືອນ ເພາະວ່າເປັນບໍລິເວນເຈ້ຍພູ ຢູ່ທາງຫຼັງເຮືອນມີຕົ້ນໄມ້ໃຫຍ່ ແລະ ຈາກນີ້ເປັນບໍລິເວນເຈ້ຍພູທີ່ບໍ່ຊັນ ແລະ ມີຫຍ້າປະມານ 200 ແມັດ ຈະຮອດແມ່ນ້ຳອາວາວ.

ບ້ານພີນເບແມ່ນມີປະຫວັດຍ້າຍບ້ານມາໄດ້ ຫຼາຍກ່ວາ 30 ປີເທົ່າກັບບ້ານຕ່າງໂກ ຜ່ານການສຳຫຼວດໂດຍການສອບຖາມຄົນພາຍໃນບ້ານ ລັກສະນະຂອງບ້ານກັບການປ່ຽນແປງ ຫຼັງຈາກການຍົກຍ້າຍບ້ານອາຍຸຂອງເຮືອນແລະ ວົງຕະກຸນ ຜ່ານມາສາມາດອະທິບາຍໄດ້ດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້: ກ່ອນອື່ນເຮົາຈະເວົ້າວ່າ ເຮືອນທີ່ໄດ້ສ້າງແຕ່ເມື່ອສະໄໝລິເລີ່ມສ້າງຕັ້ງບ້ານມາ ແມ່ນມີພຽງເຮືອນຫຼັງດຽວ ເຊິ່ງເປັນຂອງຕະກຸນປຣິນ (ເຮືອນເລກທີ9)ເທົ່ານັ້ນ ໃນການກໍ່ສ້າງເຮືອນຫຼັງດັ່ງກ່າວ ແມ່ນໄດ້ນຳໃຊ້ໄມ້ໃຫຍ່ ເປັນຈຳນວນຫຼວງຫຼາຍ ແລະ ເຊິ່ງຈັດໄດ້ວ່າເປັນເຮືອນທີ່ມີລັກສະນະພິເສດໃນບັນດາເຮືອນຂອງເຜົ່າກະໂດ ເພາະວ່າໂດຍປົກກະຕິແລ້ວເຮືອນບໍ່ຄົງດົນທຸກໆ10ປາຍປີ ຕອ້ງມ້າງ ແລະ ສ້າງໃໝ່ ເມື່ອນັບທັ້ງບ້ານຕ່າງໂກແລ້ວ ເຮືອນດັ່ງກ່າວແມ່ນບໍ່ສາມາດຫາຊິມໄດ້ຢູ່ໃສອີກແລ້ວ.

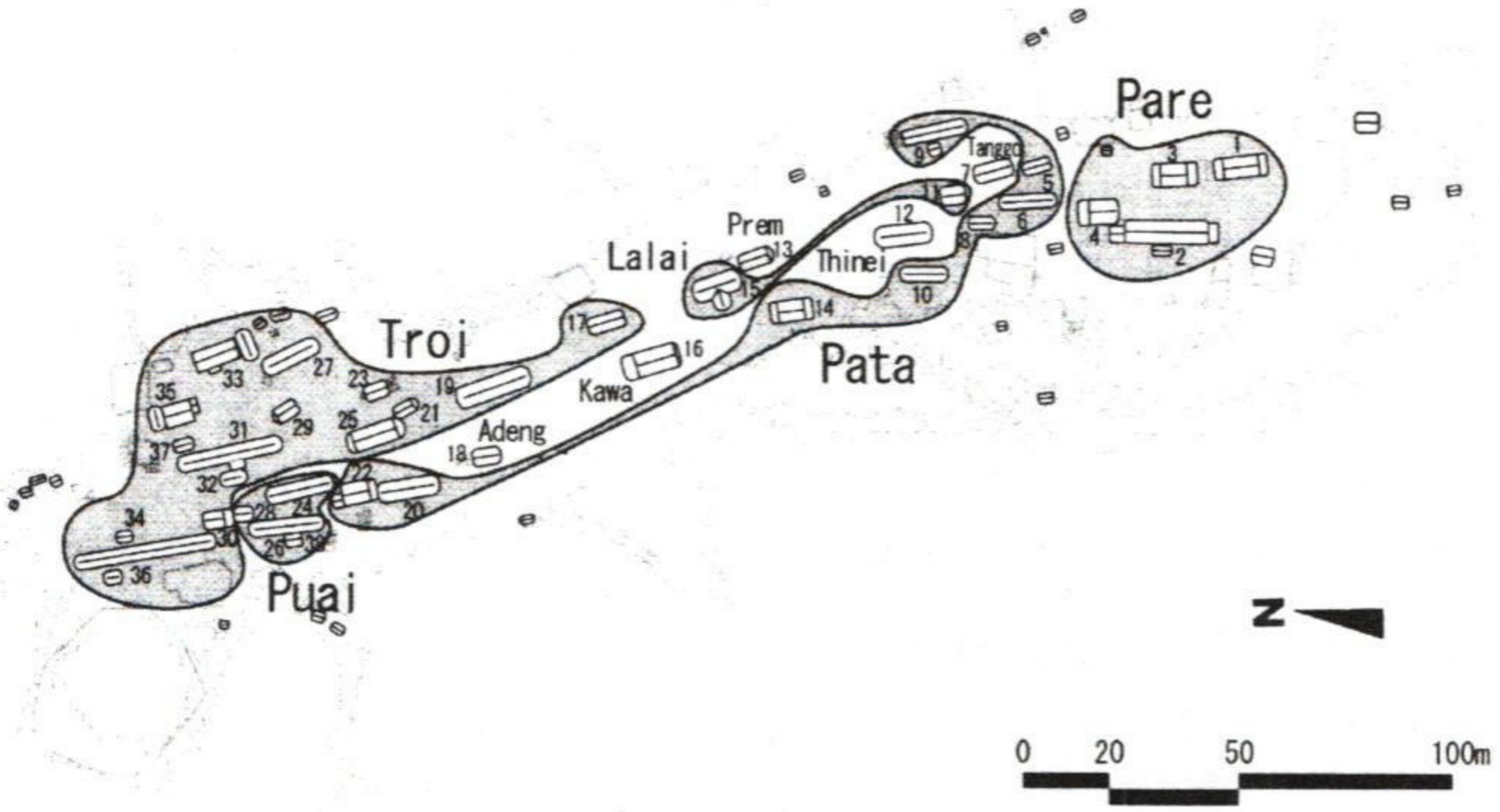
ໃນເວລາເຕົ້າໂຮມກັນເປັນບ້ານນັ້ນ ມີຕະກຸນວຽນ ຢູ່ທາງທິດຕາເວັນອອກສຽງເໜືອ ຕະກຸນປຣິນ ແລະ ຕະກຸນຕູເວນ ຢູ່ທາງທິດໃຕ້ໄດ້ສ້າງເຮືອນຍາວຂຶ້ນຕາມລຳດັບ ໃນແຖວໜຶ່ງກ່ອນຂອງເນື້ອທີ່ລັກສະນະຮູບສາມແຈ (ມີທິດເໜືອ ແລະ ທິດໃຕ້) ບໍ່ໄດ້ປຸກເຮືອນຫຼາຍເປັນບໍລິເວນແບບເປີດໂລ່ງໄວ້ ແຕ່ວ່າໃນເວລານັ້ນກໍ່ມີແຜນການສ້າງ

ເຮືອນຢູ່ອາໄສແຖວນັ້ນ ແລະ ເມື່ອເວລາຜ່ານໄປ ຄອບຄົວທີ່ແຍກອອກຈາກ ຕະກຸນປຣິນ ໄດ້ສ້າງເຮືອນເທື່ອລະ ໜ້ອຍ ແລະ ໄດ້ປະກອບສ້າງຮູບສາມແຈຄື ໃນປະຈຸບັນ ເຫດການແນວນີ້ໝາຍຄວາມວ່າ ໄດ້ມີການຕັດສິນກຳນົດ ເນື້ອທີ່ຂອງເດີ່ນບ້ານ ແລະ ຈຳກັດ ຈຳນວນຫຼັງທີ່ສາມາດສ້າງໄດ້ຢູ່ຕາມແຄມເນື້ອທີ່ຮູບສາມແຈນັ້ນ ຍ້ອນແນວນີ້ 2 ຕະກຸນອື່ນ ກໍ່ມີຄວາມຄວາມຫຍຸ້ງຍາກໃນການຕັ້ງເຮືອນ ບໍລິເວນອ້ອມຮອບເຮືອນເຂົ້າເຈົ້າກໍ່ເລີຍຕ້ອງສ້າງເຮືອນ ຢູ່ ແຖວທາງເຂົ້າຂອງບ້ານ ໂດຍສະເພາະແລ້ວກໍລະນີຂອງຕະກຸນຕູເວນ ຊຶ່ງຢູ່ໃນເງື່ອນໄຂການປຸກເຮືອນທີ່ຄວາມຫຍຸ້ງ ຍາກຄືລອງກ້ວາງຕໍ່ກັບບໍລິເວນເດີ່ນແຄບຢູ່ແລ້ວ ແລະ ໄດ້ແຍກຂະຫຍາຍເຮືອນອອກຢູ່ດ້ານຫຼັງເຮືອນເດີມ ຊຶ່ງແມ່ນ ແຖວໃກ້ໆຖະໜົນ ມີພຽງແຕ່ເຮືອນເລກທີ 6 ຊຶ່ງເປັນເຮືອນຕະກຸນຕູເວນ ຢູ່ນອກອານາເຂດຂອງຕະກຸນເອງ ຢູ່ ທີ່ທາງທິດຕາເວັນຕົກສຽງເໜືອຂອງອານາເຂດຕະກຸນ ທີ່ອ້ອມຮອບບໍລິເວນເດີ່ນບ້ານ ເຮົາຄາດໄດ້ວ່າເຫດຜົນຂອງ ເຫດການນີ້ຄື: ເມຍຂອງຄອບຄົວຢູ່ເຮືອນເລກທີ 6 ມາຈາກ ຕະກຸນວຽນ ຢູ່ເຮືອນເລກທີ 1 ເປັນລູກສາວຂອງຫົວໜ້າ ເຮືອນຢູ່ບ້ານພັນເບ ບໍ່ຄ່ອຍມີການແຕ່ງກັນໃນບ້ານຄືເຫດການດັ່ງກ່າວ ຢ່າງໃດກໍ່ຕາມການຈັດຕັ້ງໂຄງສ້າງບ້ານດັ່ງ ກ່າວສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ຕະກຸນຕູເວນ ຢູ່ໃນສະພາບທີ່ສະດວກໃນການດຳລົງຊີວິດ ແລະ ເຮັດພິທີການຕ່າງໆ.

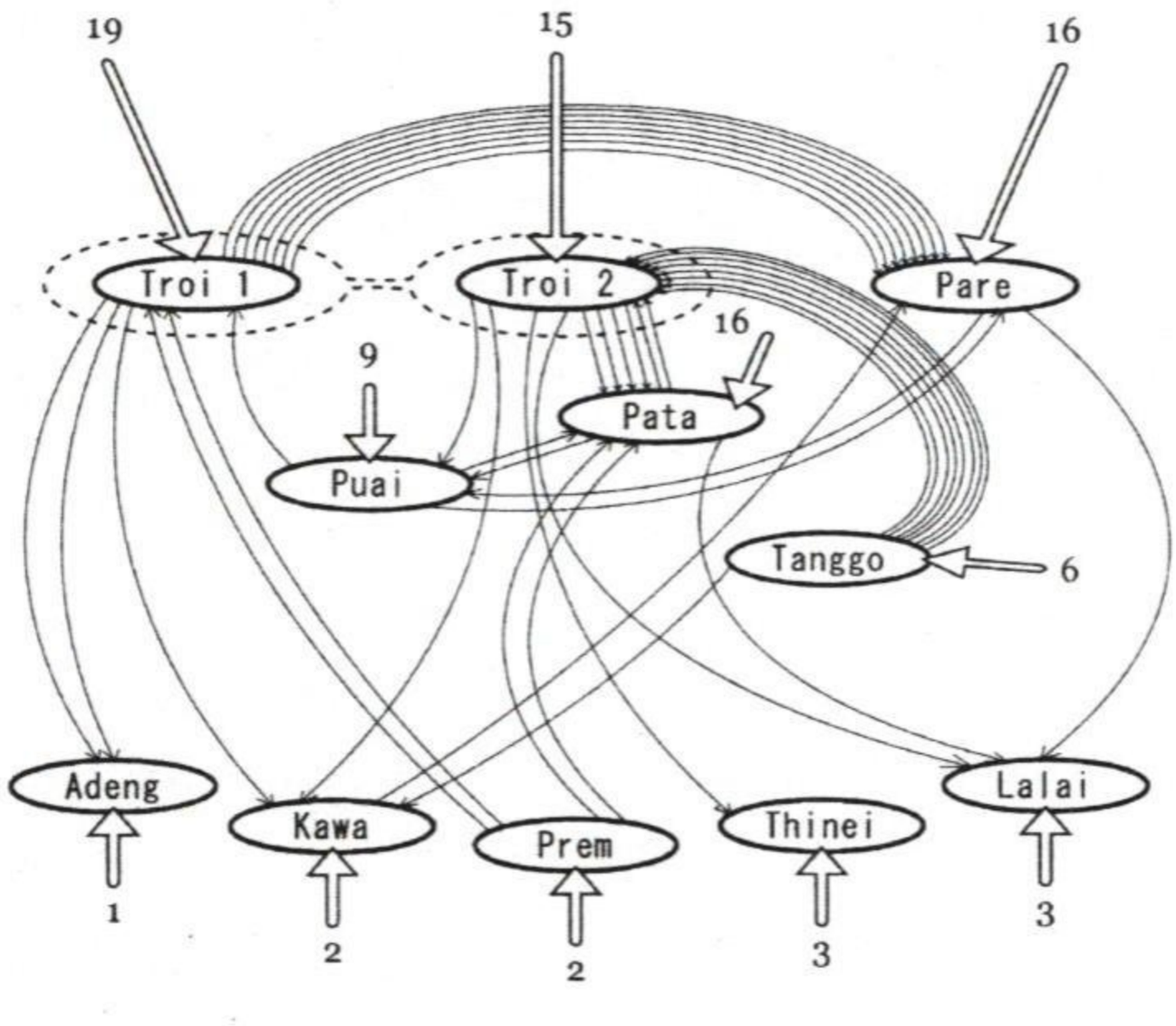
ເພື່ອເປັນການທຳຄວາມເຂົ້າໃຈ ກ່ຽວກັບການພົວພັນຂອງແຕ່ລະຕະກຸນ ດັ່ງດຽວກັນນັ້ນ(ຮູບ6-4)ໄດ້ຖືກສະແດງ ຂຶ້ນມາເພື່ອອະທິບາຍການຈັດລຳດັບ ຂອງການພົວພັນການແຕ່ງດອງຂອງເຮືອນຢູ່ໃນບໍລິເວນບ້ານ ແຕ່ວ່າໃນກໍລະ ນີຕະກຸນວຽນນີ້ ຄອບຄົວທັງໝົດເຊິ່ງຢູ່ມາໄດ້ຫຼາຍລຸ້ນຄົນແມ່ນມີຢູ່ທຸກໆເຮືອນ ແລະ ສ່ວນກໍລະນີ ຕະກຸນປຣິນແມ່ນ ສອງຄອບຄົວ ເຮືອນເລກທີ 4 ແລະ 5 ມີການພົວພັນກັບເຮືອນເລກທີ 9 ເຊິ່ງເປັນເຮືອນຫຼັກມາໄດ້ ຫຼາຍລຸ້ນຄົນແລ້ວ ລູກສອນທີ່ຕໍ່ຕະກຸນ ແມ່ນສະແດງເຖິງການພົວພັນການແຕ່ງດອງບ່ອນເລີ່ມຕົ້ນ ຂອງຕະກຸນທີ່ເມຍເກີດ ແລະ ຕໍ່ໄປ ແມ່ນຕະກຸນທີ່ເຂົ້າເປັນສະໃພ້ຮູບທີ່ຕິດຄັດ ແມ່ນອະທິບາຍຕາມອາຍຸຂອງເວລາການສຳຫຼວດກ່ຽວກັບ ຕົວຢ່າງ ທັງ ໝົດຂອງການພົວພັນການແຕ່ງດອງ ທີ່ສາມາດເກັບກຳມາໄດ້ ໃນບ້ານພັນເບ ລວມທັງພໍ່ແມ່ຜູ້ທີ່ໄດ້ລ່ວງລັບໄປແລ້ວ ແລະ ຄົນໃນລຸ້ນປະຈຸບັນ ແຕ່ວ່າອາຍຸຂອງຜູ້ຕາຍແມ່ນຖືກບັນທຶກແບບຄາດເດົາເອົາ ຈາກບັນດາຮູບສາມາດສະຫຼຸບ ໄດ້ຄື:

1) ສຳລັບບ້ານພັນເບ ແມ່ນແຕກຕ່າງກັບບ້ານຕົ້ງໂກ ແລະ ບໍ່ມັກການແຕ່ງງານກັບຄົນໃນບ້ານ ໃນທັງໝົດ50ຄູ່ ມີຄູ່ແຕ່ງດອງກັບບ້ານອື່ນເຖິງ 45 ຄູ່ ສ່ວນຄູ່ພາຍໃນມູ່ບ້ານມີພຽງແຕ່ 4 ຄູ່ ເຊິ່ງບໍ່ຮອດ 10% ແຕ່ຜູ້ຍິງທີ່ຕາຍ ຈາກຜົວໄປມີພຽງ 1 ຄົນເທົ່ານັ້ນ ຍິ່ງໄປກ່ວານີ້ ໂດຍອີງຕາມການສອບຖາມແລ້ວ ຜູ້ຍິງທີ່ເຮົາຮູ້ເຊື້ອສາຍມີຜູ້ ໜຶ່ງແລະ ທັງໝົດມີພຽງ 6 ຄູ່ເທົ່ານັ້ນ ເມື່ອທຽບກັບບ້ານຕົ້ງໂກທີ່ມີຄູ່ແຕ່ງງານ ລະຫວ່າງຄົນພາຍໃນບ້ານເຖິງ 40% ແລ້ວເຫັນວ່າຍັງມີໜ້ອຍຫຼາຍ ບ້ານພັນເບ ມີ 3 ຕະກຸນໃຫຍ່ ເຊິ່ງຢູ່ມາດົນຕັ້ງແຕ່ສະໄໝຍົກຍ້າຍບ້ານ ມາແຕ່ເປັນຕະກຸນທີ່ມີຄວາມສຳພັນການແຕ່ງດອງຈິດຈາງ ແລະ ບໍ່ເລິກເຊິ່ງ 45 ຄູ່ທີ່ແຕ່ງດອງກັບ ຄົນນອກ ບ້ານ ແລະ ບ້ານເກີດຂອງສະໃພ້ທັງໝົດມີ 25 ບ້ານ ແລະ ມີຫຼາຍກໍລະນີ ທີ່ຢູ່ຮວມກັນໃນຕະກຸນດຽວເຊັ່ນ ມາຈາກບ້ານປັນໄຕ(9 ຕົວຢ່າງ) ບ້ານລາວາ(5 ຕົວຢ່າງ) ບ້ານຕະລະ(5 ຕົວຢ່າງ) ແລະອື່ນໆ ບ້ານເກີດຂອງ ບັນດາສະໃພ້ຈະມີຫຼາກຫຼາຍຂຶ້ນ ໝາຍເຖິງສາຍພົວພັນກັບນອກບ້ານບໍ່ໄດ້ເປັນສາຍສຳພັນລະຫວ່າງຕະກຸນ ສະເພາະ.

2) ເມື່ອສັງເກດເບິ່ງ 4 ຄູ່ ທີ່ແຕ່ງກັນພາຍໃນບ້ານ ເຫັນວ່າອາຍຸຂອງສະໃພ້ແມ່ນນ້ອຍປະມານ 20-30 ປີ ສ່ວນ 2 ຄູ່ ທີ່ໄດ້ແຕ່ງດອງມາຕັ້ງແຕ່ອາດີດປະມານ 60 -80 ປີ ເຊິ່ງໄດ້ຢູ່ຮ່ວມກັນຫຼາຍກວ່າ ເຄິ່ງສັດຕະວັດແລ້ວ (ຮູບ6-4) ໄດ້ສະແດງວ່າລະຫວ່າງປະຈຸບັນກັບອາດີດ ສາຍພົວພັນການແຕ່ງດອງກັນໃນບ້ານ ປ່ຽນແປງເປັນ ທິດປີ້ນກັນບ້ານພັນເບແມ່ນບ້ານນ້ອຍ ດັ່ງນັ້ນເພື່ອຮັກສາສັງຄົມຈຶ່ງຖືວ່າການແຕ່ງດອງກັນກັບຄົນນອກບ້ານ ມີຄວາມສຳຄັນ ໃນສະພາບດັ່ງກ່າວນີ້ ຍັງມີການແຕ່ງດອງຢູ່ພາຍໃນບ້ານ ຜົນການສຳຫຼວດນັ້ນ

(ຮູບ 6 -1) ສະແດງກຸ່ມຕະກຸນຂອງຄົນ ໃນບ້ານຕ້ງໂກ

- ລູກສອນ ແມ່ນສະແດງທິດທາງທີ່ຍ້າຍໄປເປັນລູກສະໃພ້.
- ລູກສອນໃຫຍ່ ແມ່ນບອກຈຳນວນຂອງລູກໃພ້ ຈາກນອກບ້ານ

ແຕ່ງກັບຄົນໃນບ້ານ	52 ຕົວຢ່າງ
ແຕ່ງກັບຄົນນອກບ້ານ	91 ຕົວຢ່າງ

(ຮູບ 6-2) ສາຍພົວພັນທາງຄອບຄົວຂອງຄົນໃນບ້ານຕ້ງໂກ

ມີໜ້ອຍ ບໍ່ພຽງພໍຈຶ່ງບໍ່ໄດ້ມີຄວາມເຫັນຢ່າງແໜ້ນແຟ້ນ ແຕ່ວ່າອາດຈະເວົ້າໄດ້ວ່າ ການແຕ່ງດອງຢູ່ພາຍໃນ ບ້ານຂອງກໍລະນີ້ບ້ານພິນເບ ແມ່ນເພື່ອຮັກສາຄວາມສົມດຸນ ໃນສາຍພົວພັນການແຕ່ງດອງທີ່ຖືກຈຳກັດ ເຖິງ ວ່າໂຄງສ້າງບ້ານພິນເບບໍ່ໄດ້ສະທ້ອນຄວາມສຳພັນ ລະຫວ່າງແຕ່ລະຕະກຸນໂດຍກົງຄືກັບບ້ານຕົງໂກກໍ່ຕາມ ບັນດາຕະກຸນ ໄດ້ສ້າງບໍລິເວນຂອບເຂດການດຳລົງຊີວິດເປັນຕະກຸນ ເປັນກຸ່ມ ນອກຈາກກໍລະນີຂອງຕະກຸນ ຕູເວນ ເຊິ່ງມີເຮືອນຢູ່ບ່ອນຫ່າງ ແລະ ເບ້ືອງກົງກັນຂ້າມຂອງເດີ່ນບ້ານ ບໍລິເວນອານາເຂດທີ່ອ້ອມຮອບເດີ່ນ ບ້ານຖືກແບ່ງ ແລະ ໃຊ້ໃນການດຳລົງຊີວິດດ້ວຍແຕ່ລະຕະກຸນຢ່າງຈະແຈ້ງ ສະພາບແນວນີ້ໄດ້ສະແດງວ່າ ຍັງຄົງມີການດຳລົງຊີວິດແບບຢູ່ໃນເຮືອນຍາວ ໃນສະພາບປະຈຸບັນຂອງຄົນເຜົ່າກະໂດ ຄວາມສຳພັນການ ແຕ່ງດອງ ພາຍໃນບ້ານຈະເປັນແນວໃດກໍ່ຕາມ ແຕ່ປະເພນີຕາມດຳລົງຊີວິດ ລະບົບເຮືອນຍາວຍັງສືບທອດ ມາຢ່າງແໜ້ນແຟ້ນ ແລະ ໃຫ້ອິດທິພົນຕໍ່ກັບໂຄງສ້າງບ້ານໃນຕະກຸນຫຼາຍຂຶ້ນ.

2-3. ໂຄງສ້າງສັງຄົມ ແລະ ບໍລິເວນທີ່ຢູ່ອາໄສ ຂອງເຜົ່າກະໂດ

ໃນນີ້ບໍ່ພຽງແຕ່ຮູບຮ່າງຂອບເຂດຂອງບ້ານຕົງໂກ ແລະ ບ້ານພິນເບ ທີ່ມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນເທົ່ານັ້ນ ແຕ່ໃນ ທາງໂຄງສ້າງສັງຄົມແລ້ວແມ່ນມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນຫຼາຍ ດັ່ງທີ່ໄດ້ບັນຍາຍມາກ່ອນນີ້ສາມາດເວົ້າໄດ້ວ່າຄວາມຄິດ ໃນການຈັດແຈງເນ້ືອທີ່ ບໍລິເວນບ້ານແມ່ນຄືກັນ ແຕ່ຖ້າສັງເກດເບ່ິງໂຄງສ້າງສັງຄົມຂອງສອງບ້ານ ກ່ຽວກັບເລ້ືອງ ສາຍສຳພັນການແຕ່ງດອງແລ້ວ ເຫັນວ່າມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນຫຼາຍ ຄຽງຄູ່ກັນນີ້ ເຖິງຈະເວົ້າວ່າມີການນິຍົມເອົາສະ ໃພ້ມາຈາກບ້ານອ່ືນ ແຕ່ກໍລະນີຂອງບ້ານຕົງໂກ ກໍ່ມີການປ່ຽນແປງກົດເກນເທ່ືອລະໜ້ອຍ ໃນການມີສາຍພົວພັນ ແຕ່ງດອງຊ່ຶງຮັບເອົາສະໃພ້ພາຍໃນບ້ານ ສ່ວນກໍລະນີບ້ານພິນເບ ເຫັນໄດ້ວ່າການແຕ່ງດອງ ກັບຄົນໃນບ້ານແມ່ນບໍ່ ຖືກສະໜັບສະໜູນ ແຕ່ການແຕ່ງດອງກັບຄົນນອກບ້ານແມ່ນຖືກສະໜັບສະໜູນ.

ນອກຈາກນ້ີເມ່ືອລວມທັງ ຂໍ້ມູນຂອງບ້ານທ່ີໄດ້ສຳຫຼວດແລ້ວ ຢູ່ບ້ານກະໂດນ້ັນ ໃນໝ່ໍໆນ້ີແມ່ນຢູ່ໃນໄລຍະກຳລັງ ມີການປ່ຽນແປງ ເຊ່ິງເຮືອນຍາວໄດ້ຖືກແຍກເຮັດເປັນເຮືອນຍາວກາງ ແລະເຮືອນນ້ອຍ ເຖິງແມ່ນວ່າການແບ່ງຕ່ືອນ້ີ ຈະມີລັກສະນະວິທີດກໍ່ຕາມ ປະເພນີຂອງເຮືອນທ່ີມີທ້ຳບູຊາ ກໍ່ຍັງມີຢູ່ເຮືອນຂອງຫົວໜ້າຕະກຸນ ເພາະສະນ້ັນເຖິງ ແມ່ນວ່າ ມີການປ່ຽນການຢູ່ອາໄສຈາກເຮືອນຍາວຫຼັງດຽວ ມາເປັນແບບມີເຮືອນຍາວກາງ ແລະ ເຮືອນນ້ອຍ ກໍ່ຕາມ ແຕ່ບັນດາປະເພດຕ່າງໆ ເຊ່ັນ ການສ້າງທ້ຳກໍ່ຍັງຖືກສືບຕໍ່ປະຕິບັດຢູ່.

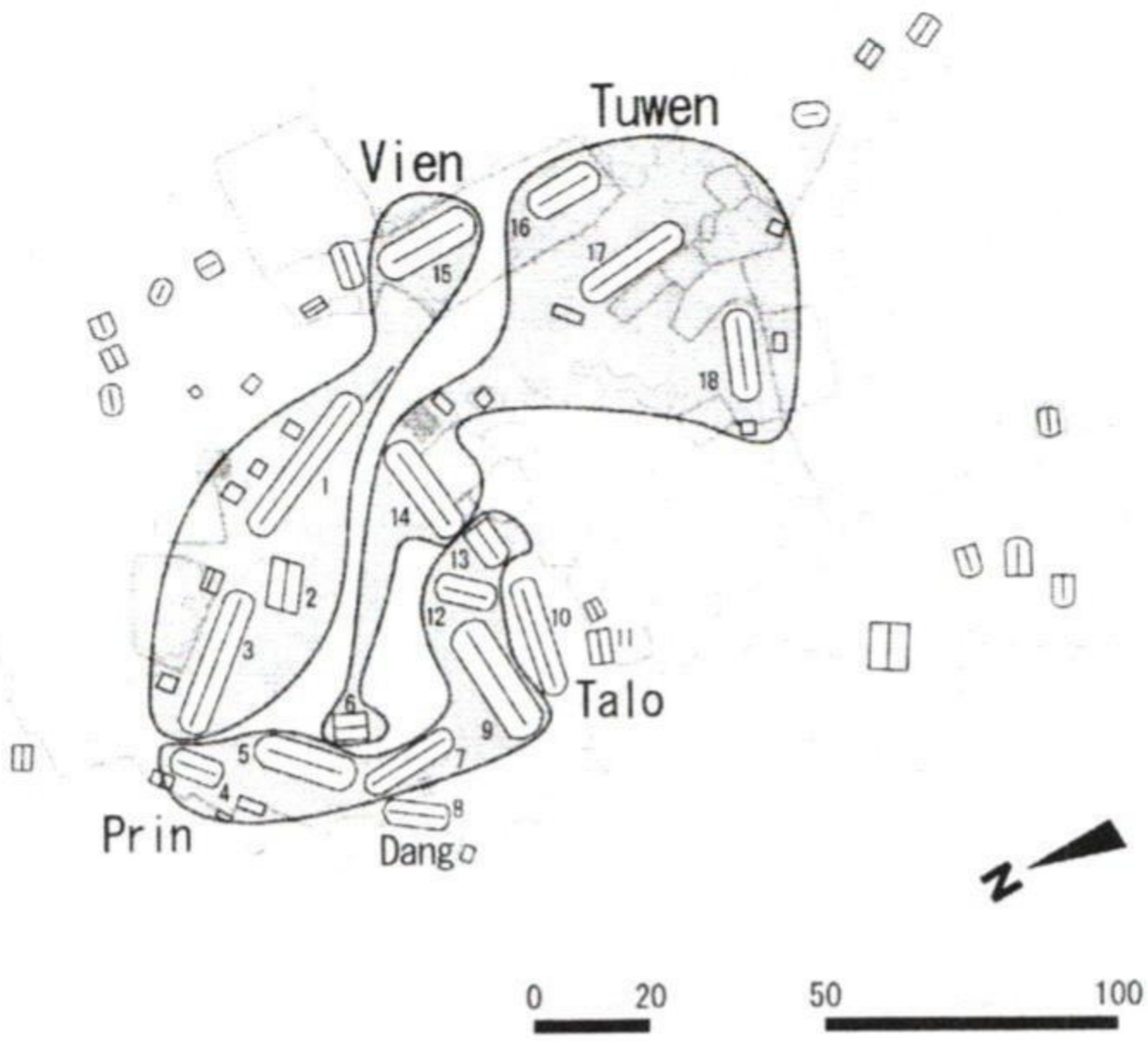
3. ການປະກອບຂອງເນ້ືອທ່ີຂອງເຮືອນຍາວ ແລະ ການຢູ່ອາໄສ

ອີງຕາມການສຳຫຼວດສອບຖາມແລ້ວ ເວົ້າກັນວ່າເຮືອນຍາວທ່ີມີຂະໜາດຍາວຫຼາຍ ເຮືອນໃນແຕ່ກ່ອນມັນບໍ່ມີ ຄວາມຈຳເປ້ັນ ທ່ີຈະສົມທຽບກັບບ້ານຍາວຂອງບ້ານປ້ັນໄຕກໍ່ໄດ້ ແລະ ເປ້ັນທ່ີແນ່ນອນວ່າເປ້ັນເວລາສິບໆປ ກ່ອນນ້ີ ແຕ່ລະຕະກຸນຂອງເຜົ່າກະໂດແມ່ນອາໄສຢູ່ເຮືອນຍາວຂອງໃຜມັນ ແຕ່ວ່າຈາກການສອບຖາມແລ້ວ ບໍ່ສາມາດທ່ີຈະ ສັງລວມລັກສະນະຂອງເນ້ືອທ່ີບໍລິເວນ ແລະ ຮູບຮ່າງຂອງເຮືອນໃນແຕ່ກ່ອນໄດ້ ຢູ່ໃນການສຳຫຼວດສ່ວນປະກອບ ຂອງເນ້ືອທ່ີບໍລິເວນເຮືອນຍາວ ແລະ ວິທີການຢູ່ອາໄສຂອງສອງບ້ານນ້ີ ໄດ້ມີການຄາດເດົາສະພາບ ແລະ ການຢູ່ອາ ໄສຂອງເຮືອນຍາວໃຫຍ່ໃນສະໄໝກ່ອນ ໂດຍໄດ້ຄາດເດົາ ຂ້ັນຕອນການປ່ຽນແປງ ແລະ ການປ່ຽນແປງຂອງວິທີ ການ ຢູ່ອາໄສໃນເຮືອນ.

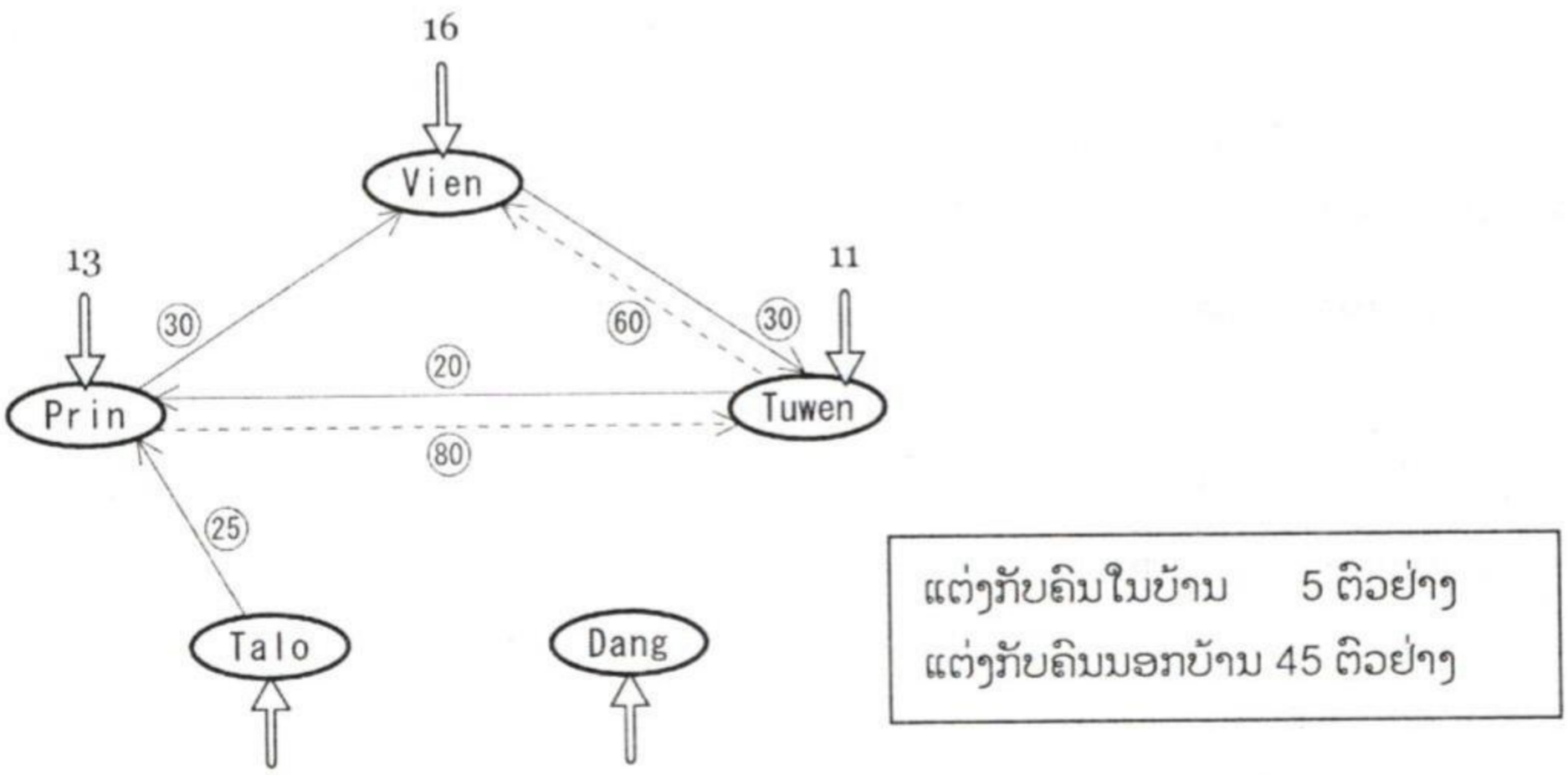
3-1. ການຢູ່ອາໄສທ່ີມີການປ່ຽນແປງຫຼາຍແບບ ແລະ ເຮືອນຍາວຂອງບ້ານຕົງໂກ

ເຮືອນຍາວຂອງບ້ານຕົງໂກນ້ີ ປະກອບມ ີ 2ປະເພດ ແບບທ ຳອິດແມ່ນຈະມ ີບ ັນດາຫ ້ອງຕ ່ ຽງເປ ັນແຖວດ ຽວ

ກັນ (ຕໍ່ລຽນກັນແລະ ເປັນແຖວດຽວ) ແບບທີ 2 ແມ່ນ ຈະມີທາງຍ່າງ ຫຼື ບໍລິເວນໂລ່ງແບ່ງລະຫວ່າງຫ້ອງຝັ່ງທາງໜ້າ ແລະ ທາງຫຼັງ (ຕໍ່ລຽນກັນ ແລະ ເປັນສອງແຖວ).

(ຮູບ 6-3) ບັນດາຕະກຸນໃນບ້ານພິນເບ

- ລູກສອນ ແມ່ນທິດທາງທີ່ຍ້າຍໄປເປັນສະໄພ້ ຕົວເລກໃນວົງມົນແມ່ນອາຍຸ.
- ລູກສອນເສັ້ນຂາດ ແມ່ນສະໄພ້ເສຍຊີວິດແລ້ວ.
- ລູກສອນໃຫຍ່ຈາກທາງນອກ ແມ່ນບອກຈຳນວນຂອງລູກໃພ້ ມາຈາກບ້ານອື່ນ.

(ຮູບ 6-4) ສາຍພົວພັນການແຕ່ງງານ ລະຫວ່າງຕະກຸນໃນບ້ານພິນເບ

- **ເຮືອນຍາວແບບ ແຖວດຽວ**

ສຳລັບເຮືອນຍາວປະເພດນີ້ ໄດ້ມີຕົວຢ່າງທີ່ເດັ່ນຢູ່ທາງເໜືອຂອງບ້ານທີ່ຕັ້ງຢູ່ ໃນອານາເຂດຂອງຕະກຸນ ໂຕຣຍ ເຊິ່ງແມ່ນເຮືອນນໍ້າເບີ 36 ແລະ 31 ນອກຈາກນີ້ ຢູ່ທາງພາກໃຕ້ແມ່ນເຮືອນນໍ້າເບີ 11 ຂອງຕະກຸນ ປະຕະແລະ ຕະກຸນປ້ວຍ ເຮືອນນໍ້າເບີ26 ເຊິ່ງຕັ້ງຢູ່ທາງຂ້າງຂອງເຮືອນຕະກຸນໂຕຣຍ ແລະ ບໍ່ມີຂະໜາດຍາວ ເທົ່າໃດ ແຕ່ມີລັກສະນະເປັນແບບແຖວດຽວ ນອກຈາກນີ້ ເຮືອນທີ່ມີຫ້ອງປະມານ 2 ຫາ 3 ຫ້ອງສ່ວນຫຼາຍ ກໍ່ ແມ່ນເປັນແບບແຖວດຽວ ເຮືອນຂອງຕະກຸນໂຕຣຍແມ່ນມີ 2 ຫຼັງ ເຊິ່ງສ້າງມາແຕ່ປີ 1992 ເຮືອນຂອງຕະກຸນ ປະຕະແມ່ນສ້າງໃນປີ1995 ຕະກຸນປ້ວຍສ້າງໃນປີ1992 ແລະ ເຮືອນທັງໝົດນີ້ກໍ່ບໍ່ເກົ່າປານໃດ ເຖິງແມ່ນວ່າ ເຮືອນນໍ້າເບີ 33 ຂອງ ຕະກຸນໂຕຣຍແມ່ນສ້າງຂຶ້ນເປັນຂອງຄອບຄົວດຽວ ແລະ ມີທຶ່ງບູຊາກໍ່ຕາມເວົ້າກັນວ່າຢູ່ ທາງຫຼັງຂອງເຮືອນນໍ້າເບີ 36 ເຄີຍມີເຮືອນຍາວທີ່ມີຂະໜາດ 100 ແມັດ ແລະ ມີຄອບຄົວຢູ່ຕັ້ງວ່າ 42 ຄອບ ຄົວ ຢູ່ໃນນີ້ ເຄີຍມີຄອບຄົວທີ່ຢູ່ມາໄດ້ 12 ປີ ກ່ອນທີ່ຈະມ້າງເຮືອນ 30 ຄອບຄົວ ແມ່ນມາແບ່ງກັນຢູ່ອ້ອມບໍລິ ເວນເຮືອນນໍ້າເບີ 36 ເຊິ່ງມີຢູ່ 6 ຫຼັງ ອີກ 9 ຄອບຄົວ ແມ່ນຍົກຍ້າຍໄປຢູ່ໃນຕົວເມືອງສະໜ້ອຍ.

ຈຸດພິເສດຂອງບໍລິເວນສະຖານທີ່ເຮືອນແບບແຖວດຽວແມ່ນ: ຄວາມກວ້າງ(ທາງເບື້ອງຂວາງຂອງເຮືອນ) ແມ່ນແຄບ ແລະ ຍາວພຽງກັນໄປເຮືອນປ້ວຍມີພຽງ 2.7ແມັດ ເຮືອນປະຕະມີພຽງ 2.9 ແມັດ ຄວາມຍາວແມ່ນ 37.2 ແມັດ ແລະ ຂອງເຮືອນຍາວຕະກຸນໂຕຣຍ ນໍ້າເບີ 36 ກໍ່ມີພຽງ 3.7 ແມັດ ຢູ່ທາງໃນມີລັກສະນະຂັ້ນຕໍ່ກັນ ດ້ວຍຝາເຊິ່ງບໍ່ເຖິງເພດານ ແລະ ມີຫຼັງຄາຊັ້ນ 50 ອົງສາ ເຖິງແມ່ນວ່າຢູ່ບໍລິເວນພາຍໃນ ຈະແບ່ງເປັນລ່ອກ ນ້ອຍໆແບບງ່າຍໆ ແຕ່ສາມາດຮູ້ສຶກໄດ້ເຖິງ ຄວາມເປັນເຮືອນຍາວອັນດຽວກັນ ໂດຍມີເພດານຮ່ວມກັນ ແລະ ບັນດາລ່ອກທີ່ແບ່ງນັ້ນກໍ່ບໍ່ຮອດກ້ອງຫຼັງຄາ ຖ້າບໍ່ນັບຫ້ອງທີ່ໃຊ້ໄວ້ຮັບແຂກແລ້ວ ບັນດາຫ້ອງທີ່ເຫຼືອ ແມ່ນເປັນ ບໍລິເວນຂອງຫ້ອງແຕ່ລະຄອບຄົວ ສາມາດຮູ້ໄດ້ໂດຍສັງເກດຈາກການ ແບ່ງເຂດຂອງເຕົາໄຟທີ່ມີພື້ນຢູ່ໃຕ້ຫຼັງ ຄາອັນດຽວກັນນີ້ ຫ້ອງຂອງຜົວເມຍ(ລວມທັງຜົວເມຍທີ່ມີລູກຢູ່ນຳ ພໍ່ລູກ ຫຼື ແມ່ລູກ)ຈະລຽນກັນເປັນແຖວດຽວ ແລະ ຈະມີຮູບຮ່າງຕໍ່ກັນດ້ວຍທາງຜ່ານເປັນສາຍ ຢູ່ທາງໜ້າແຕ່ລະຫ້ອງຈະມີທາງເຂົ້າອອກມີຂອບປະຕູເປັນ ຮູບແອນລິບ ເຊິ່ງເຮັດດ້ວຍໄມ້ໄຜ່ຢ່າງສວຍງາມ ແລະ ຢູ່ພາຍໃນຫ້ອງຝາຈະສານໄມ້ໄຜ່ໃສ່ເຊັ່ນດຽວກັນ.

ກ່ຽວກັບຄອບຄົວຂອງໂຕຣຍທີ່ຢູ່ເຮືອນເບີ36 ໂດຍອີງຕາມການສອບຖາມແລ້ວ ຍັງມີຄົນທີ່ບໍ່ສາມາດນຳ ຮອຍເຊື້ອສາຍໄດ້ ອາໄສຢູ່ ໃນຫ້ອງທີ່ຫ່ວາງມີ 3 ຄອບຄົວ ທີ່ບໍ່ແມ່ນພີ່ນ້ອງໃກ້ກັນ ອາໄສຢູ່ແລະໃນນີ້ 3 ມີ ຄອບຄົວ ຍ້າຍທີ່ໄປຢູ່ເມືອງສະໜ້ອຍ ແລະ ອາໄສຢູ່ລຽບຕາມເສັ້ນທາງໃຫຍ່ ແລະ ມີອີກ 3 ຫ້ອງຈະເປັນຫ້ອງ ຫ່ວາງ ຍ້ອນເຂົາເຈົ້າຍ້າຍບ້ານ ນອກຈາກນີ້ ເຮືອນນໍ້າເບີ 31 ແມ່ນເປັນອັນດັບທີ 2 ຮອງຈາກ ເຮືອນເບີ 36 ແຕ່ໃນປະຈຸບັນນີ້ ມີຜົວ:ເມຍເຖົ້າອາໄສຢູ່ພຽງຫຼັງໜຶ່ງ ໃນເມື່ອກ່ອນມີບັນດາລູກຂອງນ້ອງຊາຍ 2 ຄົນ ຢູ່ນຳກັນ (ຄູ່ 2 ອ້າຍນ້ອງ ທີ່ເມຍຕາຍປະ) ໄດ້ຍ້າຍມາປຸກເຮືອນຍາວຢູ່ໃກ້.

ໃນເຮືອນຍາວສັ້ນຂອງຕະກຸນປ້ວຍ ແລະ ຕະກຸນປະຕະນີ້ ມີຄອບຄົວທີ່ຢູ່ນຳກັນເປັນອ້າຍນ້ອງກັນ ແລະ ເປັນພີ່ນ້ອງສະໜິດ ເຊິ່ງບໍ່ຄືກັບກໍລະນີຂອງຕະກຸນໂຕຣຍ ຖ້າຫາກສັງເກດເບິ່ງວິທີການຢູ່ອາໄສ ຂອງເຂົ້າເຈົ້າ ແລ້ວ ຜູ້ເຖົ້າທີ່ຢູ່ຫ້ອງໃກ້ຫ້ອງຮັບແຂກ ຫຼື ຫ້ອງຂ້າງທີ່ຕັ້ງຫົ້ງ ຈະເປັນຫົວໜ້າເຮືອນຄ້າຍຄືກັນກັບເຮືອນຍາວ ອີກແບບໜຶ່ງ ວິທີການຢູ່ຂອງເຮືອນເບີ 11 ຂອງປະຕະ ແລະ ເບີ26 ຂອງປ້ວຍ ຫ້ອງຂອງຜົວເມຍ ທີ່ຢູ່ຖັດຈາກ ຫ້ອງຫົວໜ້າເຮືອນ ຫຼື ຫ້ອງຜູ້ເຖົ້າ ບັນດາຫ້ອງຖັດໄປນັ້ນຈະຖືກຈັດໄວ້ຕາມລຳດັບ ສະຫຼຸບແລ້ວຢູ່ໃນເຮືອນ ຍາວນັ້ນ ຫ້ອງນ້ອງຕູ້ນ້ອຍ ຫຼື ຫ້ອງຮັບແຂກ ຈະຖືເປັນສຳຄັນ ແລະ ບັນດາຫ້ອງຊ້າຍຂວາຖັດກັນໄປຈະມີ ຄວາມສຳຄັນຕາມລຳດັບ.

- **ເຮືອນຍາວແບບ ສອງແຖວ**

ອີກທາງໜຶ່ງ ໃນຕົວຢ່າງຂອງເຮືອນຍາວແບບສອງແຖວນີ້ ຢູ່ໃນອານາເຂດຂອງຕະກຸນປະແລະ ທີ່ຕັ້ງຢູ່ທາງໃຕ້ຂອງບ້ານ ແລະ ຕະກຸນໂຕຣຍເຮືອນເບີ19 ແລະ ເຮືອນເບີ25 ຂອງຕະກຸນໂຕຣຍຢູ່ທາງໃຕ້ ເຮືອນເບີ 20 ຕະກຸນປະຕະ ແລະ ຕະກຸນປະແລະ ມີ 4 ຫ້ອງ ສ້າງໃນປີ 2002 ຕະກຸນໂຕຣຍເບີ19 ສ້າງຂຶ້ນໃນປີ 1997 ເຮືອນເບີ 25 ສ້າງຂຶ້ນປີ 2002 ເມື່ອປຽບທຽບແລ້ວແມ່ນຖືກສ້າງໃນໝໍ່ໆນີ້ ແຕ່ວ່າເຮືອນເບີ 20 ຂອງຕະກຸນປະຕະ ແມ່ນສ້າງຂຶ້ນໃນປີ1984 ແລະຖືກສ້າງຄືນເປັນສິບໆປີແລ້ວ ໃນເມື່ອກ່ອນເຊິ່ງທັງໝົດລວມໄດ້ປະມານ 20 ປີ ເພາະສະນັ້ນອາຍຸຂອງການສ້າງ ຈຶ່ງບໍ່ສາມາດພິສູດໄດ້ວ່າ ເຮືອນສອງແຖວຈະໃໝ່ກ່ວາ ເຮືອນແບບແຖວດຽວ.

ຈຸດພິເສດຂອງເຮືອນແບບສອງແຖວດຽວແມ່ນ:ສຳຄັນທີ່ສຸດກໍ່ແມ່ນຊ່ວງຂອງເຮືອນກ້ວາງ ຄວາມຊັນຂອງຫຼັງຄາແມ່ນມີໜ້ອຍ, ເມື່ອສັງເກດເບິ່ງເຮືອນທັງ 4 ຫຼັງຂອງ ຕະກຸນປະແລະ ເຫັນໄດ້ວ່າ ເຮືອນເບີ 1ແລະ ເບີ 2 ມີຄວາມກ້ວາງ 5 ແມັດ ເຮືອນເບີ 3 ແລະ 4 ກວ້າງ 5.3 ແມັດ ເມື່ອເບິ່ງຂອງຕະກຸນໂຕຣຍແມ່ນ ເຮືອນເບີ 19 ກ້ວາງ 5.1 ແມັດ, ເຮືອນເບີ 25 ກວ້າງ 5.4 ແມັດ ແລະ ເຮືອນເບີ 20 ມີອາຍຸການສ້າງເກົ່າ ແລະ ມີຄວາມກ້ວາງ 4.5 ແມັດ, ເມື່ອເບິ່ງຮູບຕັດທາງດ້ານໃນແລ້ວ ເຮືອນເບີ 20 ຕະກຸນປະຕະ ເຊິ່ງມີຄວາມກ້ວາງໜ້ອຍກ່ອນໝູ່ນັ້ນ ບ່ອນທີ່ແບ່ງບໍລິເວນຂອງຫ້ອງທັງສອງຟາກນັ້ນບໍ່ໄດ້ຢູ່ເຄິ່ງກາງເຮືອນ ແຕ່ແບ່ງເຄິ່ງທາງໜ້າ 2.5 ແມັດ ແລະ ເຄິ່ງທາງໃນ 2 ແມັດ, ນອກນີ້ ເຮືອນເບີ 19 ແລະ ເບີ25 ກໍ່ແບ່ງລັກສະນະດຽວກັນລົງໄປຮອດຫ້ອງເຮືອນ ເມື່ອລວມທັງຕະກຸນປະຕະແລ້ວ ເຫັນໄດ້ວ່າຕົວຢ່າງຂອງການແບ່ງດັ່ງກ່າວ ເປັນແບບງ່າຍໆ ແລະ ເຮັດຫ້ອງລ່ວງກັນເລີຍເຊິ່ງບໍ່ໄດ້ຊຶ່ງບໍ່ໄດ້ແບ່ງເປັນທາງທຽວ, ຕໍ່ເນື້ອໃນດັ່ງກ່າວນີ້ສຳລັບເຮືອນເບີ 2 ຂອງຕະກຸນປະແລະ ຢູ່ແຕ່ລະບ່ອນຈະຖືກແບ່ງບ່ອນກາງທາງຍ່າງ ແລະ ເມື່ອບໍ່ນັບຫ້ອງຮັບແຂກຢູ່ທາງກາງຂອງເຮືອນຈະມີທາງຍ່າງແບບສະໄໝໃໝ່ທຽວຫາແຕ່ລະຫ້ອງ ໂດຍບໍ່ຈຳເປັນຕ້ອງຜ່ານຫ້ອງຂອງຄົນອື່ນ ຄືກັບກໍລະນີເຮືອນແຖວດຽວ ເລື່ອງຄວາມກ້ວາງຂອງບັນດາຫ້ອງນັ້ນ ໂດຍອີງໃສ່ຕົວຢ່າງຫ້ອງແລ້ວ ຄວາມກ້ວາງຂອງຫ້ອງຈະຖືກແບ່ງໂດຍອີງຕາມຄວາມຈຳເປັນ.

ເມື່ອເບິ່ງເຖິງວິທີການຢູ່ອາໄສແລ້ວແມ່ນມີລັກສະນະທີ່ສັບສົນກ່ວາ ກໍລະນີຂອງເຮືອນຍາວແຖວດຽວ, ໃນຕົວຢ່າງຂອງເຮືອນເບີ 20 ຂອງຕະກຸນປະຕະ ຈາກລຸ້ນທີ່ຫ້າ ຕ່ຳສຸດແມ່ນສີ່ຊົ່ວຄົນ ໄດ້ອາໄສຢູ່ເຮືອນຫຼັງດຽວກັນ ແຕ່ວ່າລຸ້ນທີສອງມີຄູ່ຜົວເມຍ ຊຶ່ງປະຈຸບັນຍັງແຕ່ເມຍ ກໍ່ອາໄສຢູ່ນຳກັນໃນເຮືອນເບີ20 ເຊັ່ນດຽວກັນ ກ່ອນລຸ້ນທີ່ສີ່ ຊຶ່ງແມ່ນອ້າຍນ້ອງກັນຈະມີຫ້ອງແບ່ງຢາຍຊ້າຍແລະຂວາ ການແບ່ງຫ້ອງຕ່າງໆ ຈະມີລຳດັບຈາກຫ້ອງຂອງຜູ້ເຖົ້າອາວຸໂສສູງສຸດ ຫາ ຫ້ອງຂອງຜູ້ໜຸ່ມສຸດ ນອກຈາກນີ້ຈຳນວນຫ້ອງແມ່ນບໍ່ພໍກັນແລະໄດ້ມີການສ້າງເຮືອນຂຶ້ນ ໄດ້ຕັ້ງຢູ່ທາງຂ້າງຊຶ່ງແມ່ນເຮືອນຍາວເບີ 22 ທີ່ມີຫ້ອງຢູ່ 4 ຫ້ອງ ແຕ່ວ່າສີ່ຄູ່ຜົວເມຍແລະ ຄອບຄົວທີ່ມີລູກນ້ອຍທີ່ຍ້າຍໄປຢູ່ເຮືອນໃໝ່ນັ້ນ ແມ່ນບໍ່ມີຄວາມສຳພັນແໜ້ນແຟ້ນກັນເທົ່າໃດ ຕົວຢ່າງນີ້ແມ່ນສະແດງສາຍພົວພັນສັງຄົມທີ່ແໜ້ນແຟ້ນ ບົນພື້ນຖານຂອງສາຍເລືອດດຽວກັນຂອງຝ່າຍພໍ່ ຍັງສາມາດເວົ້າໄດ້ວ່າແມ່ນການສະແດງເຖິງ ຄວາມແໜ້ນແຟ້ນຂອງການດຳລົງຊີວິດ ຢູ່ຮ່ວມກັນຂອງແຕ່ລະຕະກຸນເຊິ່ງມີເຮືອນຍາວເປັນແກ່ນສານໃນການເຕົ້າໂຮມກັນວົງຕະກຸນ.

ເມື່ອສັງເກດເບິ່ງຕົວຢ່າງຂອງເຮືອນແບບ 2 ແຖວຫຼັງອື່ນແລ້ວ ໃນກໍລະນີຂອງເຮືອນນ້ຳເບີ 19 ແລະ ເຮືອນເບີ 25 ຂອງຕະກຸນໂຕຣຍ ແລະ ເຮືອນເບີ 2 ຂອງຕະກຸນປະແລະ ແຫ່ງມີວິທີການຢູ່ອາໄສທີ່ສັບສົນກ່ວາ ກໍລະນີຂອງເຮືອນເບີ19 ຂອງຕະກຸນໂຕຣຍ ໃນບັນດາລູກຫຼານສີ່ອ້າຍນ້ອງທີ່ຕາຍແລ້ວ ແມ່ນມີລູກຂອງອ້າຍຜູ້ທີສາມຍ້າຍອອກໄປປຸກເຮືອນນ້ອຍຢູ່ ສ່ວນລູກຫຼານຂອງອ້າຍນ້ອງອີກສາມຄົນທີ່ເຫຼືອນັ້ນແມ່ນຍັງອາໄສຢູ່ນຳ

ກັນ ເມຍສອງຄົນຂອງອ້າຍກົກ ແລະ ເມຍຂອງອ້າຍຜູ້ທີສອງ ແມ່ນແຍກຫ້ອງກັນຢູ່ ສອງຟາກຂອງຫ້ອງມ້ອງຕຸມ້ອຍ ແລະ ບັນດາລູກໜ້ານຂອງເຂົາ ກໍ່ຢູ່ຖັດໄປຕໍ່ຈາກຫ້ອງຂອງເຂົາເຈົ້າ ແຕ່ວ່າຄູ່ຜົວເມຍເຊິ່ງແມ່ນລູກຂອງນ້ອງຜູ້ທີສີ່ ທີ່ຕາຍໄປແລ້ວແມ່ນມີສອງຄູ່ຜົວເມຍ ແບ່ງກັນຢູ່ທາງສົ້ນຊ້າຍ ແລະ ຂວາຂອງເຮືອນ ເຮືອນເບີ 25ຂອງຕະກຸນໂຕຣຍມີສາມລຸ້ນ ເຊິ່ງມີໂຄງສ້າງທີ່ສັບສົນ ໂດຍມີໜ້ານ ແລະບັນດາຍາດພີ່ນ້ອງຂອງສາມອ້າຍນ້ອງອາໄສຢູ່ ແຕ່ວ່າສຳລັບກໍລະນີ ຂອງຄອບຄົວຫົວໜ້າເຮືອນ ແມ່ນຜູ້ເຖົ້າອາວຸໂສຢູ່ທາງຂ້າງ ຂອງຫ້ອງຮັບແຂກເຊິ່ງຢູ່ໃກ້ກັບຫົ້ງ ແຕ່ບັນດາລູກຊາຍບໍ່ໄດ້ຢູ່ນຳເຮືອນຫຼັງນີ້ ພວກເຂົາເຈົ້າທັງສອງຄອບຄົວ ແມ່ນປຸກເຮືອນນ້ອຍຢູ່ນຳກັນຢູ່ໃກ້ໆ .

ນອກຈາກນີ້ ຍັງມີເຮືອນເບີ 2 ຂອງຕະກຸນປະເລະ ເຊິ່ງມີໂຄງຮ່າງຂອງການຢູ່ອາໄສແບບເຕົ້າໂຮມກັນມາຮອດປີ2002ນີ້ ໄດ້ມີເຈັດອ້າຍນ້ອງ (ໃນເວລາສຳຫຼວດມີພຽງສີ່ຄົນ) ລວມທັງເຂົາເຈົ້າ ກໍ່ມີລູກໜ້ານຂອງຄົນລຸ້ນທີສາມ ເຄີຍອາໄສຢູ່ໃນເຮືອນຍາວໃຫຍ່ແຕ່ໃນປະຈຸບັນແມ່ນແຍກກັນຢູ່ 4 ຫຼັງຄາເຮືອນ ແລະ ຢູ່ໃນເຮືອນເບີ2 ເຊິ່ງຍາວ30 ແມັດ ມີບັນດາລູກຂອງສີ່ອ້າຍນ້ອງອາໄສຢູ່ ທາງທິດເໜືອຂອງມ້ອງຕູມ້ອຍແມ່ນ ອານາເຂດດຳລົງຊີວິດ ຂອງສຳລັບຫົວໜ້າເຮືອນ ເຊິ່ງແມ່ນລູກຊາຍຜູ້ທີສາມ ກຳລັງເຮັດໜ້າທີ່ຢູ່ ແຕ່ຢູ່ທາງໃຕ້ແມ່ນມີບັນດາຄອບຄົວຂອງອ້າຍກົກທີ່ໄດ້ຕາຍລ່ວງລັບໄປແລ້ວ ລວມມີຜົວເຊິ່ງເປັນລູກຊາຍຜູ້ທີຫົກແລະເມຍ, ເມຍຂອງລູກຊາຍຜູ້ທີເຈັດໄດ້ຕາຍແລ້ວ ແລະ ໄດ້ແບ່ງກັນອາໄສຢູ່ ເຊິ່ງບໍ່ແມ່ນການຢູ່ອາໄສທີ່ສົມປົນກັນ ອີກທາງໜຶ່ງ ເຖິງແມ່ນວ່າ ອີກສາມອ້າຍນ້ອງຈະແຍກກັນຢູ່ເຮືອນຍາວຄົນລະຫຼັງແຕ່ ສີ່ຄູ່ຜົວເມຍ ເຊິ່ງເປັນລູກຂອງອ້າຍຜູ້ທີສອງ ແມ່ນບໍ່ອາໄສຢູ່ໃນເຮືອນເບີ 3 ແລະ ໄດ້ອາໄສຢູ່ 2 ຫ້ອງ ຂອງເຮືອນເບີ 1, ນອກນີ້ ຫົວໜ້າເຮືອນຂອງຕະກຸນປະເລະ ຍັງມີເຮືອນຫຼາຍຢູ່ເມືອງສະໜ້ວຍ ເຊິ່ງບໍ່ໄດ້ອາໄສຢູ່ ໂດຍປົກກະຕິແລ້ວ ລູກຊາຍຜູ້ທີສີ່ ທີ່ຢູ່ເຮືອນເບີ 4 ຈະມາເຮັດພິທີຕ່າງໆ ຢູ່ມ້ອງຕູມ້ອຍຂອງເຮືອນເບີ 2 ເຖິງແມ່ນວ່າທັງໝົດຕະກຸນປະເລະຈະແຍກກັນຢູ່ເຮືອນ4 ຫຼັງ ແຕ່ການອາໄສເຮືອນ4 ຫຼັງ ຂອງຕະກຸນປະແລະ ແມ່ນບໍ່ສາມາດແບ່ງອານາເຂດໄດ້ ແລະ ມີການຢູ່ອາໄສເຮືອນຍາວໂດຍສືບຕໍ່ມາແຕ່ດັ່ງເດີມຢ່າງແໜ້ນແຟ້ນ.

- **ເຮືອນຍາວກາງ**

ອີກທາງໜຶ່ງຢູ່ໃນບ້ານຕົ້ງໂກນີ້ ມີບັນດາກຸ່ມຄອບຄົວນ້ອຍດຳລົງຊີວິດຢູ່ໃນເຮືອນຍາວກາງເຊິ່ງມີໂຄງຮ່າງແຕກຕ່າງກັບລະບົບເຊື້ອສາຍວົງຕະກຸນນ້ອຍ ແລະການນຳໃຊ້ທີ່ແຕກຕ່າງກັບເຮືອນຍາວ ໃນນີ້ມີຫຼາຍຕົວຢ່າງໃຫ້ເຫັນເຊັ່ນ ໃນບ້ານຍາວກາງຫຼັງໜຶ່ງ ລວມມີ 3 ຫາ 4 ຄອບຄົວ ປະກອບດ້ວຍຜົວເມຍ ແລະ ລູກຂອງຍາດພີ່ນ້ອງໃກ້ຄຽງ ຂອງບັນດາອ້າຍນ້ອງທີ່ໄດ້ກ່າວມາກ່ອນນັ້ນ, ເມື່ອເບິ່ງເຮືອນຈາກແຜນຜັງທາງເທິງລົງມາ ຈະມີແຖວລັກສະນະເປັນສອງແຖວ ໃນບັນດາເຮືອນດັ່ງກ່າວມີ: ເຮືອນເບີ3ຂອງຕະກຸນປະເລະ ແລະ ເຮືອນເບີ 14 ຂອງຕະກຸນປະຕະ ເຮືອນເບີ 15 ຂອງຕະກຸນລະໄລ ເຮືອນເບີ 22 ຂອງຕະກຸນປ້ວຍ ເຮືອນເບີ 27 ເຮືອນ ເບີ 33 ແລະ ເຮືອນເບີ 35 ຂອງຕະກຸນໂຕຣຍ, ບັນດາເຮືອນທັງໝົດນີ້ ແມ່ນຖືກສ້າງຂຶ້ນໃນໝໍ່ໆນີ້ ບັນດາຮູບຮ່າງມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນໜ້ອຍຫາຫຼາຍ ແຕ່ເມື່ອເບິ່ງແຜນຜັງແລ້ວ ຢູ່ທາງໜ້າຈະມີຫ້ອງຮັບແຂກ ທີ່ກ້ວາງ ແລະຍາວ ສ່ວນຢູ່ທາງຫຼັງແມ່ນມີບັນດາຫ້ອງນອນຕ່າງໆແບ່ງກັນຢູ່ເຊິ່ງບໍ່ມີເຕົາໄຟ ແຕ່ລະຫ້ອງຈະມີທາງເຂົ້າຫາໂດຍກົງຈາກຫ້ອງຮັບແຂກ ເຊິ່ງນີ້ເປັນຈຸດພິເສດຢ່າງໜຶ່ງຂອງເຮືອນຍາວກາງ ສ່ວນບໍລິເວນຂອງສະຖານທີ່ຄົວກິນ ແມ່ນຈະມີຢູ່ສົ້ນຂອງເຮືອນຢູ່ຂ້າງ ໜຶ່ງຕິດກັບທາງກ້ວາງຂອງເຮືອນ ຫຼື ທັງສອງຂ້າງ ກໍລະນີ ມີຢູ່ສົ້ນໜຶ່ງຂອງເຮືອນ ແມ່ນເຮືອນເບີ 33 ແລະເຮືອນເບີ 35.

ເພາະສະນັ້ນດັ່ງທີ່ໄດ້ກ່າວມາແລ້ວວ່າ ບັນດາເຮືອນຍາວກາງມີລັກສະນະພິເສດ ທາງດ້ານໂຄງສ້າງ ແລະ

ແຕກຕ່າງກັບເຮືອນຍາວຢ່າງເຫັນໄດ້ແຈ້ງ ສຳລັບກໍລະນີຂອງເຮືອນຍາວ ແມ່ນບັນດາຫົວໜ່ວຍຄອບຄົວຈະແບ່ງກັນຕາມຈຳນວນຂອງເຕົາໄຟ ແລະ ຢູ່ບ່ອນດັ່ງກ່າວຈະເປັນບ່ອນດຳລົງຊີວິດທຸງຕົ້ມຄົວກິນ ລວມທັງເປັນບ່ອນນອນຕາມປົກກະຕິ ແຕ່ສຳລັບເຮືອນຍາວກາງແມ່ນບໍ່ມີບ່ອນເຮັດກິນຢູ່ໃນຫ້ອງນອນ ສະຫຼຸບແລ້ວຫ້ອງນອນຂອງເຮືອນຍາວແມ່ນເປັນທີ່ຕັ້ງຫຼັກ ຂອງການດຳລົງຊີວິດຜົວເມຍ ແລະ ລູກ ສ່ວນຫ້ອງຂອງເຮືອນຍາວກາງໂດຍທົ່ວໄປແລ້ວຈະມີຄວາມເປັນຫ້ອງນອນໜາຍກ່ວາແລະຂະໜາດກໍ່ນ້ອຍ ດັ່ງນັ້ນຫ້ອງຮັບແຂກທີ່ກ້ວາງຢູ່ທາງໜ້ານັ້ນ ເຖິງແມ່ນວ່າຈະໃຊ້ເປັນບ່ອນຮັບແຂກແຕ່ໃນມື້ປົກກະຕິແລ້ວ ກໍ່ຍັງນຳໃຊ້ເປັນບ່ອນອາໄສໃນເວລາຕອນສວຍ ແລະຍັງເປັນບ່ອນນອນໃນເວລາກາງຄືນ ຂອງລູກສາວຫຼືລູກຊາຍທີ່ແຍກກອກຈາກຫ້ອງຂອງພໍ່ແມ່ ນອກຈາກນີ້ບໍລິເວນທີ່ແຍກອອກຈາກເຮືອນ ກໍ່ເປັນບ່ອນຄົວກິນຢູ່ແຈເຊິ່ງຢູ່ເຮືອນຍາວຈະມີການຄົວຢູ່ແຕ່ລະຫ້ອງໃຜມັນ ແຕ່ຫ້ອງຂອງເຮືອນຍາວກາງແມ່ນແບ່ງເປັນ 3 ປະເພດ.

- **ເຮືອນນ້ອຍທີ່ບໍ່ສົມບູນແບບ**

ນອກຈາກ3 ກໍລະນີຂ້າງເທິງແລ້ວ ຍັງມີເຮືອນນ້ອຍທີ່ມີແຕ່ຫ້ອງດຽວສຳລັບ1 ຄອບຄົວ ຫຼື ຂັ້ນແບບງ່າຍໆ ແບ່ງເປັນ 2 ຫ້ອງ ເຊິ່ງມີກໍລະນີຂອງຄອບຄົວຂອງນ້ອງຊາຍຜູ້ນ້ອຍ ແລະ ນ້ອງຊາຍອາໄສຢູ່ນຳກັນເຊິ່ງກໍລະນີແບບນີ້ແມ່ນມີໜ້ອຍ, ສ່ວນຮູບຮ່າງແລະຂະໜາດຂອງບ້ານນັ້ນ ແມ່ນມີໜ້ອຍແບບ ການຢູ່ອາໄສໃນເຮືອນນ້ອຍນີ້ ສາເຫດກໍ່ແມ່ນຍ້ອນໄດ້ມີການຈັດແຈງບັນດາຄອບຄົວໃໝ່ມີການເພີ້ມຂຶ້ນຂອງຈຳນວນຄອບຄົວ ຍ້ອນການແຕ່ງດອງ ແລະ ການເພີ້ມຂອງຈຳນວນອ້າຍນ້ອງລູກເຕົ້າ ເມື່ອເຫຼືອຈາກເຮືອນຍາວກໍ່ຈະແຍກມາຢູ່ເຮືອນຍາວກາງແລະ ເຮືອນນ້ອຍ ເຖິງຢ່າງໃດກໍ່ຕາມເວລາເຮັດເຮືອນຍາວຄືນໃໝ່ ແມ່ນໃນປະຈຸບັນມີແນວໂນ້ມໃນການແຍກໄປປຸກເປັນເຮືອນຍາວກາງ ແລະ ເຮືອນນ້ອຍ ເຊິ່ງລັກສະນະຂອງເຮືອນກໍ່ມີການພັດທະນາໃຫ້ເປັນແບບສະໄໝໃໝ່ຫຼາຍຂຶ້ນ ແຕ່ວ່າໃນປະຈຸບັນນີ້ ເນື້ອທີ່ບໍລິເວນເຮືອນນ້ອຍກໍ່ຍັງບໍ່ສາມາດ ຮອງຮັບເອົາການຢູ່ອາໄສໄດ້ຢ່າງເຕັມສ່ວນເທື່ອ ແລະ ບໍ່ສາມາດເຮັດເປັນບໍລິເວນນຳໃຊ້ໄດ້ ຄືກັບເຮືອນຍາວກາງ ແລະ ເຮືອນຍາວ.

3-2. ຈຸດສັງເກດປະເພນີການຢູ່ອາໄສໃນເຮືອນຍາວ ຢູ່ບ້ານພີນເບ

ສຳລັບເຮືອນຍາວຂອງບ້ານພີນເບ ຈຸດພິເສດຂອງແຜນຜັງເຮືອນ ແລະ ວິທີການຢູ່ອາໄສແມ່ນມີຄວາມຄ້າຍຄືກັບບ້ານຕົ້ງໂກແລະມີພາກສ່ວນທີ່ມີລັກສະນະຄືກັບຈຸດພິເສດຂອງກະໂດຫຼາຍບ່ອນ ສ່ວນທີ່ມີຄວາມແຕກຕ່າງຫຼາຍກັບຕົວຢ່າງຂອງຕົ້ງໂກແມ່ນ ໂຄງສ້າງແຜນຜັງຂອງເຮືອນ ຢູ່ບ້ານຕົ້ງໂກຈະບໍ່ມີເຮືອນຍາວກາງສະໄໝໃໝ່ ທີ່ໄດ້ປຸກແຍກອອກມາຈາກເຮືອນຍາວ ເມື່ອລຽງລຳດັບທັງໝົດ17 ຕົວຢ່າງແລ້ວ ແມ່ນມີເຮືອນທີ່ມີ 25 ແມັດ ຫາເຮືອນນ້ອຍທີ່ມີຫ້ອງດຽວ ຢູ່ບ່ອນຫວ່າງຂອງບັນດາເຮືອນຍາວແຖວດຽວ ແມ່ນມີເຮືອນຍາວສອງແຖວປົນຢູ່ 2 ຫຼັງ ເຮືອນ 2ແຖວເຊິ່ງບໍ່ທັນສົມບູນເທື່ອ ແລະ ຢູ່ທັງສອງເບື້ອງມີຫ້ອງນ້ອຍບ່ອນລະຫ້ອງ ເວລາເຮືອນຍາວໃຫຍ່ຖືກມ້າງປຸກຄືນ ຄວາມຍາວຈະຫຼຸດລົງ ແລະ ຕັ້ງຢູ່ໃກ້ໆເຮືອນຍາວເກົ່າ ເຊິ່ງເປັນການປ່ຽນແປງແບບທຳມະດາ.

- **ເຮືອນຍາວແບບ ແຖວດຽວ**

ມີເຮືອນເບີ1 ເຮືອນເບີ3 ແລະ ເຮືອນເບີ14 ຂອງຕະກຸນວຽນ ຊຶ່ງຖືກສ້າງຄືນໃໝ່ໃນປີ 1994, ກ່ອນໜ້ານີ້ແມ່ນໄດ້ຢູ່ໃນເຮືອນຍາວໃຫຍ່ນຳກັນ, ລວມທັງໝົດຕະກຸນແມ່ນແບ່ງອອກເປັນ 3 ຫຼັງ ແລະ ມີທົ່ງຢູ່ລະຫວ່າງກາງ ເຖິງແມ່ນວ່າຄວາມຍາວຂອງເຮືອນຈະມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນ ແຕ່ແຜນຜັງທາງໃນແມ່ນມີລັກສະນະຄ້າຍກັນຄວາມກ້ວາງຂອງຫ້ອງແມ່ນ3.8 ແມັດ ຫາ3.9ແມັດ ແລະ ຈະຖືກແບ່ງເປັນຂັ້ນໆຕາມທາງຍາວຂອງເຮືອນ ບ່ອນເຕົາໄຟຈະແບ່ງບໍລິເວນທັງໝົດທຸກຫ້ອງ ແລະ ຢູ່ທາງໜ້າ(ເບື້ອງເດີ່ນບ້ານ) ແມ່ນເປັນບ່ອນທາງຢ່າງເຂົ້າ

ອອກຕໍ່ກັນກັບຫ້ອງອື່ນ ແລະ ມີຂະໜາດເທົ່າໆກັນ ໂຄງສ້າງດັ່ງກ່າວແມ່ນບໍ່ມີຄວາມແຕກຕ່າງຫຍັງກັບເຮືອນຍາວແຖວດຽວ ສຳລັບບ້ານຕັ້ງໂກ ເມື່ອເບິ່ງວິທີຢູ່ອາໄສແລ້ວ ໃນເມື່ອກ່ອນຕັ້ງແຕ່ລຸ້ນສຸດທ້າຍ ຈາກລຸ້ນທີຫ້າ ນັບຄືນຫຼັງ ແມ່ນໄດ້ອາໄສຢູ່ນຳກັນ ຈາກນັ້ນໃນຕອນປຸກເຮືອນຄືນໃໝ່ ແມ່ນໄດ້ຢູ່ແຍກກັນຕອນລຸ້ນທີ 4 ເຊິ່ງ ແບ່ງອອກເປັນ3 ຫຼັງ ແລະ ຫ້ອງນອນທີ່ເປັນເຂດຄອບຄົວນ້ອຍ ຈະຖືກສອດດ້ວຍທາງຜ່ານຢ່າງເປັນລະບຽບ.

ແຕ່ວ່າ ຢູ່ໃນເຮືອນເບີ 2 ຂອງຕະກຸນວຽນ ທີ່ຖືກແຍກສ້າງອອກມາໃນປີ 1999 ແມ່ນມີຫ້ອງນ້ອຍຢູ່ສອງ ສົ້ນຂອງເຮືອນ ແລະ ບໍ່ມີເຕົາໄຟຢູ່ໃນຫ້ອງ ແຕ່ຈະມີຢູ່ບໍລິເວນ ທາງກາງເຮືອນເຊິ່ງແມ່ນບໍລິເວນຫ້ອງຮັບແຂກ ບ້ານພີນເບເປັນຕົວຢ່າງພຽງໜຶ່ງດຽວເທົ່ານັ້ນ ທີ່ຫ້ອງຜົວເມຍ ແລະ ບໍລິເວນບ່ອນເຮັດກິນ ແມ່ນແຍກກັນຢູ່ແຕ່ ບໍລິເວນບ່ອນເຕົາໄຟແມ່ນຈະເປັນບໍລິເວນດຽວກັບບ່ອນຮັບແຂກ ທັງເປັນບ່ອນເຮັດຢູ່ເຮັດກິນ ແລະ ເປັນບ່ອນ ຢູ່ຕອນສວາຍຂອງຄອບຄົວ ເຊິ່ງແຕກຕ່າງກັບການຢູ່ອາໄສ ໃນເຮືອນຍາວກາງຂອງບ້ານຕັ້ງໂກທີ່ໄດ້ກ່າວມາ ກ່ອນນັ້ນ.

ສຳລັບເຮືອນ 5 ຫຼັງຂອງຕະກຸນຕູເວນ ຄວາມຍາວຂອງເຮືອນແມ່ນຂ້ອນຂ້າງສັ້ນແຕ່ສາມາດເວົ້າໄດ້ວ່າ ແມ່ນເປັນເຮືອນແບບແຖວດຽວ ໃນ4 ຫຼັງແມ່ນໄດ້ສ້າງໃນເດືອນ 9 ປີ 1995 ແລະ ອີກ 1 ຫຼັງນັ້ນ ແມ່ນສ້າງຂຶ້ນ ພາຍຫຼັງໄດ້ມ້ຽງເຮືອນຍາວຫຼັງເກົ່າອອກ ຢູ່ແຕ່ລະຫ້ອງຈະມີເຕົາໄຟ ແລະ ຈະມີທາງເຂົ້າອອກຕໍ່ກັນກັບຫ້ອງ ອື່ນເຊິ່ງຢູ່ທາງສົ້ນໜ້າຫ້ອງ ເມື່ອທຽບກັບໂຄງສ້າງຂອງເຮືອນຕະກຸນວຽນແລ້ວ ແມ່ນບໍ່ແຕກຕ່າງຫຍັງແຕ່ວ່າ ຄວາມກ້ວາງຂອງຫ້ອງແມ່ນ 4ແມັດ ຫາ 4.5 ແມັດ ຖືວ່າຂ້ອນຂ້າງກ້ວາງ ທັງສອງຕະກຸນຕູເວນ ແລະ ຕະກຸນ ວຽນນີ້ ມີສະພາບຄືກັນກັບໃນເມື່ອກ່ອນຢູ່ໃນເຮືອນຍາວແມ່ນຄົນລຸ້ນທີ່ຫຼ້າສຸດ ຊຶ່ງນັບຍ້ອນຫຼັງຈາກລຸ້ນທີຫ້າ ແມ່ນໄດ້ອາໄສຢູ່ນຳກັນ ແຕ່ວ່າເມື່ອເວລາສ້າງເຮືອນໃໝ່ນັ້ນ ກໍ່ໄດ້ແຍກກັນຢູ່ໃນເຮືອນເບີ 4 ນັບຕັ້ງແຕ່ ລຸ້ນທີ່ສາມ ແລະ ທີ່ສີ່ມາ ຍິ່ງໄປກ່ວານັ້ນຢູ່ລະທ່ວາງຫ້ອງຜົວເມຍ ແມ່ນບໍ່ມີຫ້ອງຮັບແຂກຊ້ອນໃສ່ ແລະ ເປັນ ລະບຽບ ແຕ່ວ່າກໍລະນີເຮືອນເບີ17 ຈຳນວນຫ້ອງແມ່ນບໍ່ພໍ ແລະ ມີຄູ່ຜົວເມຍໜຸ່ມຢູ່ນຳກັນສອງຄູ່ ໃນຫ້ອງຮັບ ແຂກ ໃນອານາຄົດອັນໃກ້ໆນີ້ ໄດ້ມີແຜນຈະເຮັດຫ້ອງຮັບແຂກຂັ້ນຢູ່ທາງກາງ ເພື່ອເປັນຫ້ອງນອນ ແຕ່ຢູ່ບ້ານ ພີນເບ ໂດຍປົກກະຕິແລ້ວແມ່ນບໍ່ມີເຮືອນໃດທີ່ຈະບໍ່ມີຫ້ອງຮັບແຂກ ເຊິ່ງເປັນບ່ອນດຽວກັນກັບຫ້ອງນອນຂອງ ລູກຊາຍ ລູກສາວ ທີ່ແຍກອອກມານອນເປັນອິດສະຫຼະຈາກພໍ່ແມ່.

- **ເຮືອນຍາວແບບ ສອງແຖວ**

ສຳລັບເຮືອນຂອງຕະກຸນປຣິນກໍ່ຄືກັນ ທາງດ້ານຈຳນວນແລ້ວແມ່ນມີເຮືອນນ້ອຍ ແບບແຖວດຽວຫຼາຍແຕ່ ກໍ່ມີເຮືອນແບບສອງແຖວສະເພາະຂອງຕະກຸນ ເຮືອນເບີ 9 ແມ່ນຖືກສ້າງຂຶ້ນຕັ້ງແຕ່ສະໄໝຍ້າຍບ້ານ ມາຢູ່ໃນ ປີ1974 ລວມເວລາແລ້ວໄດ້ປະມານ 30 ກ່ວາປີ ໂຄງສ້າງແມ່ນເຮັດດ້ວຍໄມ້ດູ່ແລະ ມີລັກສະນະໂອ່ໂຖງຫຼາຍ ກ່ວາບັນດາເຮືອນອື່ນຂອງກະໂດ ທີ່ໄດ້ສຳຫຼວດໃນຕອນເລີ້ມຕົ້ນ ແຕ່ໃນຄວາມຈິ່ງ ຄວາມກ້ວາງ ຫ້ອງມີເຖິງ 6.2 ແມັດ ເມື່ອຍ່າງເຂົ້າມາຈາກເດີ່ນຫາບ່ອນນ້ອງຕູນ້ອຍ (ຫ້ອງຮັບແຂກ) ແມ່ນຈະເຫັນຫີ້ງຢູ່ບໍລິເວນທາງ ຫຼັງຂອງຫ້ອງນ້ອຍທີ່ຢູ່ທາງໃນກ້ຳຂວາ, ສ່ວນຢູ່ທາງກາງຂອງຫ້ອງຮັບແຂກ (ຢູ່ລຸ່ມຈອມຫຼັງຄາ) ມີລັນລອງ (ທາງຍ່າງ) ເຊິ່ງເຮັດເປັນໄມ້ແປ້ນວາງຢູ່ ເຊິ່ງຢູ່ທັງສອງຟາກແມ່ນເປັນທາງເຂົ້າອອກຫາແຕ່ລະຫ້ອງ ມີແຕ່ຫ້ອງ ຢູ່ທາງຂ້າງຂອງຫີ້ງເທົ່ານັ້ນ ທີ່ບໍ່ຖືກແບ່ງເປັນສອງແຖວ ແລະ ມີຄວາມກ້ວາງ6.2 ແມັດ ຢູ່ກ້ຳທາງໜ້າມີເຕົາໄຟ ແລະ ຢູ່ລະຫວ່າງຫ້ອງດັ່ງກ່າວ ກັບທາງນອກຂອງຫ້ອງຮັບແຂກ ແມ່ນຖືກແບ່ງເປັນສອງແຖວ ແລະ ມີຫ້ອງທີ່ມີ ເຕົາໄຟ ສອງຫ້ອງ.

ການຢູ່ອາໄສ ແມ່ນມີລັກສະນະພິເສດຂອງເຜົ່າກະໂດຄື: ຈະຢູ່ແບບແຍກເຊື້ອສາຍໂດຍກົງ ຊຶ່ງຢູ່ບັນດາ ຫ້ອງທາງຊ້າຍແລະຂວາຂອງຫ້ອງຮັບແຂກ ມີຫ້ອງຂອງອ້າຍກົກ ແລະ ນ້ອງຊາຍຜູ້ທີສາມ ແຍກກັນຢູ່ຢ່າງຈະ ແຈ້ງ ສິ່ງເປັນທີ່ໜ້າສັງເກດກໍ່ຄື ຢູ່ທ້າງສອງຟາກຂອງຫ້ອງຮັບແຂກທີ່ກ້ວາງນັ້ນ ແມ່ນບ່ອນນອນຂອງລູກຍິງຊາຍ 11 ຄົນ ທີ່ແຍກອອກມານອນເປັນ ອິດສະຫຼະຈາກພໍ່ແມ່ ເຊິ່ງແບ່ງກັນນອນຢູ່ເປັນຟາກຂອງຜູ້ຍິງ ແລະ ຜູ້ຊາຍ ແຕ່ວ່າລູກສາມຄົນ ຂອງອ້າຍຜູ້ທີສອງ ຢູ່ເຮືອນທີ່ປຸກແຍກອອກມາ(ເຮືອນເບີ11) ນັ້ນ ແມ່ນນອນລວມກັນ ຢູ່ ບ່ອນຫ້ອງຮັບແຂກ ແລະ ເຖິງແມ່ນໄດ້ແຍກອອກມາສ້າງບ້ານຢູ່ຕ່າງຫາກ ແຕ່ກໍ່ມີຄວາມສຳພັນກັນຢ່າງແໜ້ນ ແຟ້ນກັບເຮືອນໃຫຍ່ຢ່າງເປັນປົກກະຕິ, ນອກຈາກນີ້ ຢູ່ທາງສອງສົ້ນຂອງເຮືອນຫຼັງນີ້ໄດ້ສ້າງຕື່ມ ຢູ່ທາງທິດຕາ ເວັນຕົກສຽງໃຕ້ມີຫ້ອງນ້ອຍ ເຊິ່ງມີເນື້ອທີ່ປະມານ 3.5 ແມັດມົນທົນ ແລະ ເປັນບ່ອນນອນຂອງຄູ່ຜົວເມຍ ເຊິ່ງ ແມ່ນລູກຊາຍຂອງອ້າຍຜູ້ທີສາມກັບລູກນ້ອຍອີກຄົນຂອງເຂົາເຈົ້າ, ອີກຫ້ອງໜຶ່ງ ຢູ່ທາງທິດຕາເວັນ ອອກສຽງ ເໜືອ ມີຫ້ອງຖືກປຸກຂະຫຍາຍຕື່ມຢູ່ທາງເບື້ອງຫຼັງ ເຊິ່ງແມ່ນທາງກ້ວາງຂອງເຮືອນແລະມີເນື້ອທີ່ພຽງ 1.6ແມັດ ມົນທົນ, ບ່ອນນີ້ເຄີຍ ເປັນບ່ອນນອນຂອງລູກສາວສາມຄົນ ພ້ອມທັງຄອບຄົວພໍ່ແມ່ລູກ 6 ຄົນ ເຊິ່ງຖືກສ້າງ ໃໝ່ ໃນຊຸມປີທີ່ຜ່ານມາ.

ປະຈຸບັນເຮືອນເບີ 9 ເຖິງວ່າ ໄດ້ມີບັນດາລູກນັບຄົນຫຼັງຈາກຄົນລຸ້ນທີສີ່ອາໄສຢູ່ ຕອນລຸ້ນທີສາມ ແຕ່ເມື່ອ ກ່ອນຄອບຄົວທີ່ຢູ່ເຮືອນເບີ4 ເຮືອນເບີ5 ເຮືອນນເບີ 7 ເຮືອນເບີ11 ແລະ ເຮືອນເບີ12 ເຄີຍອາໄສຢູ່ນຳກັນ ອີກທາງໜຶ່ງເມື່ອ 30 ປີຫຼັງ ຕອນຍ້າຍບ້ານມານັ້ນ ທັງໝົດຕະກຸນປຣິນບໍ່ໄດ້ມານຳກັນ ສ່ວນໜຶ່ງແມ່ນຍັງເຫຼືອ ຢູ່ບ່ອນເກົ່າແລະ ສືບຕໍ່ດຳລົງຊີວິດ ເມື່ອຜ່ານເວລາຫຼາຍປີ ກໍ່ມີການຍ້າຍເຂົ້າມາເທື່ອລະໜ້ອຍ ແຕ່ວ່າອ້າຍກົກ ຂອງຫົວໜ້າຄອບຄົວ (ເຊິ່ງປະຈຸບັນຕາຍແລ້ວ) ຫຼັງຈາກຍ້າຍບ້ານຜ່ານເວລາ10 ປີ ໄດ້ຢູ່ນຳກັນ ດັ່ງນັ້ນບັນດາ ຄົນຢູ່ເຮືອນນີ້ ຫຼັງຈາກ 30 ປີ ແມ່ນມີການປ່ຽນແປງຫຼາຍ, ໃນໄລຍະທຳອິດລຸ້ນຫຼ້າສຸດ ນັບຈາກລຸ້ນທີຫ້າ ແມ່ນອາໄສຢູ່ນຳກັນ ແຕ່ເມື່ອບັນດາລູກມີຈຳນວນເພີ້ມຂຶ້ນແລ້ວ ຈຶ່ງໄດ້ສ້າງເຮືອນແບ່ງອອກເປັນເຮືອນເບີ 4 ແລະ ເຮືອນເບີ5 ຕາມມາດ້ວຍເຮືອນເບີ11 ຂອງລູກຊາຍຜູ້ທີສອງ ແລະ ເຮືອນເບີ 7 ຂອງລູກຊາຍຜູ້ທີສີ່ ນອກ ຈາກນີ້ ຄູ່ຜົວເມຍລູກຊາຍກົກ ເຊິ່ງແມ່ນໜຶ່ງໃນບັນດາລູກຊາຍຂອງອ້າຍຜູ້ທີສາມ ໄດ້ແຍກອອກມາຢູ່ເຮືອນເບີ 12, ແຕ່ວ່າທົ້ງຂອງຕະກຸນແມ່ນມີຢູ່ເຮືອນຫຼັກ ອີກທາງໜຶ່ງ ຄອບຄົວທີ່ຢູ່ໃນເຮືອນເບີ 5 ຊຶ່ງແມ່ນເຮືອນແຍກ ອອກມາ ໃນຕອນທຳອິດທີ່ຍ້າຍບ້ານ ແມ່ນບໍ່ທັນແລ້ວເທື່ອ, ແຕ່ເປັນທີ່ໜ້າສັງເກດວ່າ ມີການປຸກສ້າງ ເທື່ອລະ ໜ້ອຍປ່ຽນມາເປັນເຮືອນແບບສອງແຖວ ຂະບວນການຢູ່ອາໄສແບບອອ້ມຮອບເຮືອນ ຫຼັກຂອງໝົດຕະກຸນ ປຣິນ ນີ້ເວົ້າໄດ້ວ່າ ແມ່ນການສະແດງ ເຖິງຄວາມໝາຍຫຼັກ ແລະ ຄວາມສຳຄັນຂອງເຮືອນຍາວກະໂດ.

3 -3 ການປະກອບເນື້ອທີ່ບໍລິເວນຂອງເຮືອນຍາວ ແລະ ການຢູ່ອາໄສ

ເວົ້າກັນວ່າ ໂດຍດັ່ງເດີມແລ້ວ ເມືອງສະໜ້ອຍແມ່ນມີຊາຍແດນຕິດກັບປະເທດຫວຽດນາມ ແລະ ກະໂດແມ່ນ ກຸ່ມຊົນເຜົ່າ ທີ່ມີຫຼາຍຄອບຄົວທີ່ພົວພັນເປັນດອງກັບຄົນຫວຽດນາມ ແລະ ກໍ່ຮັບເອົາວັດທະນະທຳທາງດ້ານການດຳ ລົງຊີວິດ ແລະ ເຮືອນທີ່ຢູ່ອາໃສ ເມື່ອໄດ້ຢູ່ໃນສະພາບແວດລ້ອມ ທີ່ກຳລັງພັດທະນາ ວັດທະນະທຳຂອງຊົນເຜົ່າໄດ້ ເມື່ອມີສະພາບເປັນຄືແນວນັ້ນ ແລ້ວຢູ່ອ້ອມຂ້າງຂົງເຂດບໍລິເວນເມືອງສະໜ້ອຍນັ້ນ ມັນເປັນເລື່ອງຍາກທີ່ຈະຫາ ຕົວ ຢ່າງ ຂອງເຮືອນຍາວດັ່ງເດີມແບບຂອງເຜົ່າກະໂດໄດ້ ໂດຍສະເພາະແລ້ວ ຢູ່ໃນສະພາບສັງຄົມທີ່ມີການຂະຫຍາຍ ຕົວຂອງຂໍ້ມູນຂ່າວສານໃນການດຳລົງຊີວິດແລະ ມີການພັດທະນາຂອງຜົນຜະລິດອຸດສາຫະກຳສູງ ເຊິ່ງສະຕິຄວາມ ສົນໃຈ ຂອງຜູ້ຄົນແມ່ນຫັນໄປຫາວັດທະນະທຳອື່ນທີ່ຈະເລີນ ຫຼື ການນຳຍຸກສະໄໝໃໝ່ ແລະ ອີກທາງໜຶ່ງ ຄວາມ ເປັນເອກະລັກຂອງສັງຄົມໃນບ້ານ ແມ່ນບໍ່ມີຄວາມໝັ້ນຄົງ.

ຢູ່ໃນສະພາບສັງຄົມດັ່ງກ່າວນີ້ ການທີ່ຈະຫາເຮືອນຂອງຊົນເຜົ່າແບບດັ່ງເດີມໂດຍກົງນັ້ນ ແມ່ນຍາກຫຼາຍ ໂດຍສະເພາະ ການລວບລວມການຢູ່ອາໄສທີ່ ທີ່ປະດິດເຮືອນຂອງຊົນເຜົ່າ ດັ່ງນັ້ນຢູ່ໃນນີ້ ພວກເຮົາໄດ້ສະຫຼຸບເອົາລັກສະນະ ແລະ ການປ່ຽນແປງຂອງ "ສ່ວນປະກອບຂອງເຮືອນຍາວ ແລະ ການຢູ່ອາໄສ" ໂດຍການວິໄຈຕົວຢ່າງ ທັງ ສອງບ້ານຄື ບ້ານ ຕັ້ງໂກ ແລະ ພິນເບ.

- **ເຮືອນຍາວ ເຊິ່ງເປັນບ່ອນຢູ່ຂອງເຜົ່າກະໂດ**

ເຮືອນຍາວຂອງເຜົ່າກະໂດແມ່ນ ສາມາດເວົ້າໄດ້ວ່າ ເປັນບ່ອນຢູ່ອາໄສຂອງ ແຕ່ລະບັນດາກຸ່ມຄອບຄົວ ທີ່ມີເຊື້ອສາຍວົງສາຄະນາຍາດໃກ້ກັນ ເຖິງວ່າຈະຢູ່ໃນຕະກຸນດຽວກັນ, ບາງເທື່ອກໍ່ມີກໍລະນີທີ່ ບັນດາຄອບຄົວ ບໍ່ມີເຊື້ອສາຍໃກ້ຄຽງກັນປານໃດ ຢ່າງໃດກໍ່ຕາມຜູ້ຢູ່ອາໄສກໍ່ມີຄວາມເຂົ້າໃຈກັນດີ ກ່ຽວກັບສາຍສຳພັນພວກເຂົາເຈົ້າແຕ່ວ່າກໍ່ຍັງມີຫຼາຍກໍລະນີທີ່ ບັນດາຄອບຄົວຢູ່ລວມກັນເປັນກຸ່ມໃຫຍ່ໂດຍມາຈາກການຂະຫຍາຍຂອງ ວົງຕະກຸນດຽວ ອີກທາງໜຶ່ງ ອາຍຸຂອງການນຳໃຊ້ເຮືອນຍາວກໍ່ແມ່ນປະມານສິບປາຍປີ ແລະ ມີກໍລະນີພິເສດ ເຊິ່ງອາຍຸຂອງເຮືອນຄົງດົນ ເຊັ່ນເຮືອນຍາວຕະກຸນປຣິນ ຢູ່ບ້ານພິນເບ ເມື່ອຄິດເຖິງການຍົກຍ້າຍໝູ່ບ້ານທຸກໆ 30 ປີນັ້ນ ຢູ່ໃນເຮືອນຍາວຈະຕ້ອງໄດ້ມີການຈັດແຈງບັນດາຄອບຄົວຂອງຕະກຸນ ໂດຍໃຫ້ຫົວໜ້າເຮືອນເປັນ ຫຼັກ ຈຸດພິເສດດັ່ງກ່າວຂອງເຮືອນຍາວ ແມ່ນມີດັ່ງລຸ່ມນີ້:

1. ໂຄງສ້າງຫຼັກຂອງເຮືອນ ແມ່ນມີພື້ນສູງ 1.2ແມັດ ຫາ1.5 ແມັດ ປະກອບກັບເສົາສຸມຕັ້ງເທິງດິນ ແລະ ເຮັດດ້ວຍວັດສະດຸຈາກໄມ້ ໄມ້ໄຜ່ ແລະ ຫຍ້າຄາ ເຖິງແມ່ນວ່າຄວາມສົມດຸນຂອງ ໄມ້ແລະໄມ້ໄຜ່ໃນເຮືອນແຕ່ລະຫຼັງ ຈະມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນ ແຕ່ຝາແມ່ນເຮັດດ້ວຍໄມ້ໄຜ່ສານກັນ ແລະ ພື້ນກໍ່ແມ່ນພື້ນໄມ້ໄຜ່ ຄວາມກ້ວາງຂອງເຮືອນມີປະມານ 3 ແມັດ ແລະ ມີຄວາມຍາວຕາມຈຳນວນຄອບຄົວຊຶ່ງມີແຜນຜັງຍາວ ພ້ອມດ້ວຍຫຼັງຄາທີ່ຖືກຄ້ຳເປັນຈອມຊັ້ນ ແລະ ສຳລັບຢູ່ທາງສິ້ນເຮືອນມຸງເປັນຮູບເຄິ່ງວົງມົນ, ຢູ່ສ່ວນເທິງ ຂອງຝາຂັ້ນບໍລິເວນທາງໃນເຮືອນ ແມ່ນເປັນຫ້ອງລ່ວງກັນຢູ່ກ້ອງຫຼັງຄາ ແລະ ຢູ່ເບື້ອງ ດ້ານໜ້າດຽວກັນຂອງຝາຂັ້ນແຕ່ລະຫ້ອງ ຈະມີປ່ອງທາງທຽວເປັນຮູບແອນລິບ ເບິ່ງຊອດກັນຕັ້ງແຕ່ຫ້ອງ ທຳອິດຈົນຫ້ອງສຸດທ້າຍ.

2. ຢູ່ພາກສ່ວນທາງກາງຂອງເຮືອນແມ່ນຫ້ອງຮັບແຂກເອີ້ນວ່າ"ມິງຕຸມ້ອຍ" ແລະ ຢູ່ທາງເທິງຂອງຝາຂັ້ນຈະມີຮູບແກະສະຫຼັກ ແລະ ຖືກຕົກແຕ່ງຢ່າງສວຍງາມ ຢູ່ສັນທາງເທິງຂອງຝາຂັ້ນຂອງມິງຕຸມ້ອຍ ຕິດກັບ ຫຼັງຄາ ແລະ ເອ້ດ້ວຍເຂົາຄວຍ 2 ຫົວຢູ່ຄົນລະເບື້ອງ ເຊິ່ງເມື່ອເບິ່ງຈາກທາງນອກແລ້ວ ສາມາດ ຮູ້ໄດ້ວ່າ ແມ່ນ ມ້ອງຕູມ້ອຍ ຈາກເດີ່ນບ້ານເຂົ້າໄປຫາມິງມ້ອຍຈະຕ້ອງຜ່ານທາງເຂົ້າເຊິ່ງຢູ່ທາງເບື້ອງໜ້າຂອງເຮືອນ ດ້ານ ຍາວ ແລະ ຕ້ອງໄດ້ຜ່ານຂັ້ນໄດ ຫຼື ບາງທີກໍ່ມີທ້ຽລະບຽງຮ້ອງວ່າ "ອັນໂຕຣນ" ເຊິ່ງເປັນບ່ອນປົດເກີບແລະ ຢູ່ບ່ອນທາງເຂົ້າມີປະຕູໄຂເຂົ້າໃນ.

3. ເມື່ອເບິ່ງຜ່ານທາງເຂົ້າໆໄປທາງໃນແລ້ວ ຢູ່ທາງໃນກ້ຳຂວາຂອງມິງມ້ອຍແມ່ນມີຫ້ຽ, ເວົ້າລວມແລ້ວຫ້ອງ ມ້ອງຕຸມ້ອຍ ນີ້ນອກຈາກຈະເປັນຫ້ອງແຂກແລ້ວ ຍັງເປັນສູນລວມຂອງຄົນທັງໝົດໃນຄອບຄົວ ໃນເວລາ ເຮັດພິທີການ ແລະ ປະເພນີຕ່າງໆ ນອກຈາກນີ້ ຍັງເປັນບ່ອນນອນຂອງລູກຊາຍແລະລູກສາວ ທີ່ໄດ້ແຍກ ອອກມານອນຕ່າງຫາກຈາກຫ້ອງຂອງພໍ່ແມ່ ໃນຕົວຢ່າງຂອງອງບ້ານນີ້ ເຖິງແມ່ນວ່າຈະມີ ກໍລະນີທີ່ ບໍລິ ເວນ ຫ້ຽແມ່ນຕິດກັບຫ້ອງຂອງຫົວໜ້າເຮືອນກໍ່ຕາມ ສຳລັບກໍລະນີດັ່ງກ່າວກໍ່ຍັງຖືວ່າ ເປັນກໍລະນີໃໝ່ຢູ່.

4. ນອກຈາກມ້ອງຕູມ້ອຍແລ້ວກໍ່ມີແຕ່ທາງຍ່າງເຊິ່ງແບ່ງບັນດາຫ້ອງອອກເປັນແຖວ ສຳລັບຫ້ອງກໍ່ມີຕາມຈຳນວນຄອບຄົວ (ມີຄູ່ຂອງພໍ່ແມ່ລູກແລະລວມທັງກໍລະນີຄອບຄົວ ທີ່ຜົວ ຫຼືເມຍຕາຍປະ) ເຊິ່ງບັນດາຫ້ອງດັ່ງກ່າວປະກອບມີ ບ່ອນທຸງຕົ້ມເຮັດກິນ, ບ່ອນນອນ ແລະ ເປັນບ່ອນປິ່ນປົວເວລາເຈັບເປັນເຊິ່ງແມ່ນ ທີ່ໝັ້ນການດຳລົງຊີວິດທັງໝົດ ໃນອີກດ້ານໜຶ່ງຍ້ອນບັນດາຫ້ອງດັ່ງກ່າວ ແມ່ນລຽນກັນເປັນແຖວ ແລະຕໍ່ກັນ ດັ່ງນັ້ນຢູ່ທາງເບື້ອງ ໜ້າຂອງແຕ່ລະຫ້ອງແມ່ນເປັນທາງໜຽວ ເວົ້າລວມແລ້ວແຕ່ລະຫ້ອງ ແມ່ນເປີດໃສ່ກັນໃນຄອບຄົວເຊື້ອສາຍດຽວກັນ.

5. ໃນການວິທີນຳໃຊ້ຫ້ອງຂອງເຮືອນຍາວນີ້ ສາມາດເຫັນໄດ້ເຖິງການກຳນົດອານາເຂດແບບເປັນແຖວ, ເຊິ່ງວິທີການຢູ່ອາໄສດັ່ງກ່າວ ແມ່ນລະບົບທີ່ສືບທອດກັນມາ ເຊິ່ງໃຫ້ຜູ້ຊາຍເປັນຫຼັກຄື ຢູ່ທາງຂ້າງມ້ອງຕຸມ້ອຍ ແມ່ນຫ້ອງຂອງຫົວໜ້າເຮືອນ ແລະ ຕໍ່ໄປກໍ່ແມ່ນຫ້ອງຂອງພໍ່ທີ່ມີຄວາມອາວຸໂສ ຮອງຈາກຫົວໜ້າເຮືອນ ແລະ ຕໍ່ໆກັນໄປຫາທາງສິ້ນຂອງເຮືອນຍາວ ຜູ້ຕໍ່ມາແມ່ນຈະຮັບຮູ້ເອົາກົດຖັນແຖວດັ່ງກ່າວ ແລ້ວສືບທອດຕໍ່ກັນໃນບັນດາເຊື້ອສາຍວົງຕະກຸນ ໂດຍມີລຳດັບເລີ້ມຈາກລຸ້ນຄົນຜູ້ທີ່ອາວຸໂສກ່ອນໝູ່ຫາລຸ້ນຕໍ່ມາເຊິ່ງວິທີການຢູ່ອາໄສແບບນີ້ ເຖິງແມ່ນວ່າຢູ່ໃນຕະກຸນຂອງເຮືອນຍາວ ຈະມີການສ້າງກຸ່ມນ້ອຍຂຶ້ນກໍ່ຕາມ ສຳລັບການຢູ່ອາໄສຂອງສັງຄົມຊົນເຜົ່າກະໂດ ທີ່ໃຫ້ທາງພໍ່ເປັນຫຼັກແມ່ນເປັນເລື້ອງທຳມະດາ ແລະ ເພື່ອບໍ່ເປັນການລົບກັນລະຫວ່າງບັນດາຄອບຄົວນ້ອຍຈາກທາງເດີ່ນບ້ານ ຫຼື ທາງໜຽວໜ້າບ້ານແມ່ນມີການເຮັດທາງເຂົ້າໃສ່ແຕ່ລະໜ້າຫ້ອງຂອງແຕ່ລະຄອບຄົວ.

6. ການປ່ຽນແປງຂອງໂຄງປະກອບຂອງຄອບຄົວ ແມ່ນແລ້ວແຕ່ກໍລະນີເຊິ່ງເຮັດໃຫ້ມີການປ່ຽນແປງ ລະບົບຫ້ອງ ຫຼື ວ່າມີການຍົກຍ້າຍຄອບຄົວ ສຳລັບວິທີການຢູ່ອາໄສ ແລະແຜນຜັງຂອງເຮືອນຍາວ ໂດຍສັງເກດຈາກ 2 ຕົວຢ່າງບ້ານນີ້ແລ້ວ ແມ່ນສາມາດໄຈ້ແຍກໄດ້ເປັນ 3 ຮູບແບບຄື: ແບບທີ 1 ແມ່ນບໍ່ມີ ການເພີ້ມເນື້ອທີ່ຢູ່ອາໃສ່ຕື່ມ ແຕ່ເວລາຈຳນວນຄອບຄົວຄອນເພີ້ມຂຶ້ນ ຫຼືເວລາລູກໃຫຍ່ຂຶ້ນ ຈະມີການແບ່ງບໍລິເວນຢູ່ພາຍໃນເຮືອນຍາວນັ້ນເລີຍ ໂດຍເຮັດຝາແບ່ງຂຶ້ນຕື່ມ ສຳລັບແບບທີ 2 ແມ່ນຢູ່ທາງສິ້ນຂອງເຮືອນ ຈະມີການເພີ້ມຫ້ອງນ້ອຍໃສ່ຕື່ມ ເວລາຄອບຄົວມີຈຳນວນເພີ້ມຂຶ້ນ ຫຼື ລູກເຕົ້າໃຫຍ່ຂຶ້ນແລະຮູບແບບທີ 3ແມ່ນ ບັນດາຄອບຄົວທີ່ເພີ້ມໃໝ່ນັ້ນ ຈະແຍກອອກມາປຸກເຮືອນນ້ອຍ ຢູ່ໃກ້ກັນເຮືອນຫຼັກ ບັນດາການປ່ຽນແປງທາງດ້ານບໍລິເວນຂອງເຮືອນມີຢູ່ຕະຫຼອດ ຕາມການປ່ຽນແປງຂອງເຊື້ອສາຍລາຍລ່ອງ.

7. ໃນອີກທາງໜຶ່ງ ການກຳເນີດຂຶ້ນແລະການຂະຫຍາຍຂອງເຮືອນຍາວແບບ 2 ແຖວ ສາມາດເວົ້າໄດ້ດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້: ເຮືອນຍາວແບບ2 ແຖວ ແມ່ນມີລະບົບການກໍ່ສ້າງແຕກຕ່າງກັນກັບເຮືອນຍາວແບບແຖວດຽວ ເລັກນ້ອຍ ແລະ ວິທີການກໍ່ສ້າງແມ່ນ ມີຄວາມສັບສົນ ແລະ ຊ່ວງເວລາຂອງການກໍ່ສ້າງກໍ່ດົນແຕ່ວ່າໃນອີກທາງໜຶ່ງ ຍ້ອນວ່າບັນດາຫ້ອງແມ່ນຖືກເຮັດໄວ້ຢູ່ທັງສອງເບື້ອງໜ້າຫຼັງຂອງເຮືອນ ແລະ ຄວາມຍາວ ເຮືອນແມ່ນ ປັບທັງສອງສິ້ນຂອງເຮືອນໃກ້ໄກ ກັບມ້ອງຕຸມ້ອຍ ຊຶ່ງຖືເປັນຈຸດໃຈກາງຂອງເຮືອນ ເຮືອນຍາວແບບ 2 ແຖວນີ້ ແມ່ນຕອບສະໜອງຄວາມຕ້ອງການຂອງຕະກຸນ ໄດ້ງ່າຍກ່ວາເຮືອນຍາວແບບແຖວດຽວ ຢູ່ບ່ອນວ່າ"ມີການແບ່ງຄອບຄົວຢູ່ຕ່ລະຫ້ອງ ຖັດກັນຕາມເຊື້ອສາຍ" ດັ່ງນັ້ນ ຈຶ່ງສາມາດເວົ້າໄດ້ວ່າເຮືອນທີ່ມີການຢູ່ອາໄສແບບເຕົ້າໂຮມກັນຂອງໝົດທຸກຄົນ ໃນຕະກຸນເຊິ່ງເອົາມ້ອງຕຸມ້ອຍເປັນສູນກາງ ແມ່ນເປັນຮູບ ແບບການພັດທະນາທີ່ດີເລີດ, ດັ່ງນັ້ນ ເຮົາສາມາດຄາດຄະເນໄດ້ວ່າ ເຮືອນຍາວແບບ 2 ແຖວນີ້ ແມ່ນເຮືອນຂອງຄອບຄົວໃຫຍ່ ທີ່ມີຜູ້ຊາຍຫຼາຍ ແລະ ມີມາພ້ອມກັບເຮືອນແບບແຖວດຽວ ຕັ້ງແຕ່ດົນນານແລ້ວ.

- **ການແຍກສ່ວນຂອງເຮືອນຍາວ ແລະການເກີດຂຶ້ນຂອງເຮືອນຍາວກາງໃໝ່**

ດຽວນີ້ ແມ່ນຊ່ວງເວລາທີ່ເຮືອນຂອງກະໂດກຳລັງມີການປ່ຽນແປງ, ຢູ່ເມືອງສະໜ້ວຍ ເຮືອນຍາວໃຫຍ່ ແມ່ນກຳລັງຖືກກໍ່ສ້າງເປັນເຮືອນນ້ອຍ, ໂດຍອີງຕາມກໍລະນີຂອງແຕ່ລະບ້ານແລ້ວ ບາງເຮືອນເປັນ ເຮືອນຍາວເກົ່າ ແຕ່ຜູ້ຢູ່ອາໄສເກືອບທັງໝົດແມ່ນຈາກໄປແລ້ວ, ໂດຍປົກກະຕິແລ້ວຈະພົບເຫັນ ເຮືອນຍາວຖືກປະຮ້າງໄວ້ ເຊິ່ງມີຫຼັງຄາ ແລະ ຝາທີ່ເປ່ເພ ພື້ນກໍ່ ຫຼຸດອອກ ແລະ ມີຮອຍໂດກຫຼາຍ ເຊິ່ງບໍ່ເຫຼືອ ລັກສະນະຂອງການຢູ່ອາໄສນຳກັນຂອງຄົນທັງໝົດຕະກຸນ, ເຮືອນຍາວແບບດັ່ງດຶມແມ່ນກຳລັງໝົດສິ້ນໄປແຕ່ວ່າກໍ່ມີກໍລະນີທີ່ ບໍລິເວນພາຍໃນຂອງເຮືອນຍາວ ແມ່ນຖືກແປງຄືນໃໝ່ ແລະ ມີການເກີດຂຶ້ນຂອງເຮືອນ ຍາວເຊິ່ງມີແຜນຜັງແຕກຕ່າງກັບຂອງເຮືອນຍາວແລະ ມີການຢູ່ອາໄສໃນເຮືອນຍາວກາງກໍ່ມີຄວາມແຕກຕ່າງ ຖ້າສັງເກດເບິ່ງການປ່ຽນແປງຂອງ ການຢູ່ອາໄສຂອງເຮືອນທັງສອງແບບແລ້ວ ສາມາດອະທິບາຍໄດ້ດັ່ງລຸ່ມນີ້:

1. **ການເກີດຂຶ້ນ ຝາຂັ້ນຫ້ອງເພື່ອຄວາມເປັນສ່ວນຕົວ ແລະ ທາງໜຽວ**

ໃນຂະບວນການແຍກຕົວຂອງເຮືອນຍາວນີ້ ມີການເກີດຂຶ້ນຂອງເຮືອນຍາວແຖວດຽວເຊິ່ງມີ 3 ຫາ 5 ຫ້ອງ, ຫ້ອງໜຶ່ງແມ່ນ ມ້ອງຕຸມ້ອຍ ແລະອີກຫ້ອງອື່ນແມ່ນບ່ອນຢູ່ຂອງບັນດາຄອບຄົວ ແຕ່ຢູ່ໃນນີ້ມີຕົວຢ່າງຂອງການແບ່ງຫ້ອງທີ່ມີການບັງສາຍຕາບໍ່ໃຫເຫັນກັນ, ນອກຈາກນີ້ແມ່ນມີຕົວຢ່າງທີ່ເຮັດທາງຍ່າງ ຢູ່ທາງເບື້ອງໜ້າໄວ້ຢ່າງຈະແຈ້ງເຊິ່ງຖືກຮັກສາໄວ້ເພື່ອໃຫ້ເປັນບໍລິເວນທາງໜຽວ ບັນດາຕົວຢ່າງເຫຼົ່ານີ້ ບໍ່ວ່າຈະເປັນຫ້ອງໃດກໍ່ຕໍ່ໃສ່ເຊິ່ງກັນແລະກັນ ເຊິ່ງສະແດງອອກເຖິງລັກສະນະຂອງໂຄງຮ່າງທີ່ໄດ້ປັບປຸງໃໝ່ ແລະ ເປັນການຊີ້ບອກໃຫ້ເຫັນເຖິງການປ່ຽນແປງ ຂອງການຢູ່ອາໄສໃນເຮືອນຍາວ, ເຊັ່ນວ່າ ໄດ້ມີການປ່ຽນແປງຈາກການຢູ່ອາໄສແບບລວມກັນຂອງທັງໝົດຕະກຸນ ຫຼື ຄອບຄົວຄ້ຳດັ່ງທີ່ໄດ້ປະຕິບັດກັນມາ ກາຍມາເປັນການຢູ່ອາໄສ ແບບທີ່ມີໄລຍະຫ່າງລະຫວ່າງຄອບຄົວ ຫຼື ວົງຕະກຸນ ຄືກັນກັບການດຳລົງຊີວິດຂອງຄົນສະໄໝໃໝ່ທົ່ວໆໄປ.

2. **ເຮືອນຍາວກາງ ເຊິ່ງແບ່ງບໍລິເວນເນື້ອທີ່ ຕາມປະເພດການນຳໃຊ້**

ໃນບ້ານຕົ້ງໂກນີ້ ແມ່ນສາມາດພົບເຫັນເຮືອນຍາວກາງທີ່ສ້າງໃນເວລາ ເຮືອນຍາວແຍກອອກເປັນເຮືອນໃໝ່ ແລະເຮືອນຂອງກຸ່ມຄົນຕະກຸນນ້ອຍ ທີ່ຍ້າຍເຂົ້າມາຢູ່ຈາກບ້ານອື່ນ ເຮືອນຍາວກາງ ມີລັກສະນະພິເສດ ຢູ່ບ່ອນວ່າ ຫ້ອງທີ່ເຄີຍເປັນທັງບ່ອນພັກຜ່ອນ ບ່ອນນອນ ບ່ອນເຮັດກິນ ແລະ ເຕົາໄຟ ຄືດັ່ງໃນອາດີດ ແມ່ນຖືກແບ່ງອອກເປັນ 3 ຫ້ອງຄື ຫ້ອງສຳລັບຄົວກິນ ຫ້ອງນອນ ແລະ ຫ້ອງສຳລັບພັກຜ່ອນ, ໃນນີ້ ຫ້ອງພັກຜ່ອນ ແມ່ນເປັນທັງຫ້ອງຮັບແຂກ ແລະ ຫ້ອງນອນຂອງລູກຊາຍ ແລະ ລູກສາວ ທີ່ແຍກອອກມານອນຈາກພໍ່ແມ່ ດັ່ງໃນສະໄໝເກົ່າ, ນອກຈາກນີ້ ໄດ້ມີການຈຳກັດໃຫ້ຄວາມກ້ວາງຂອງຫ້ອງທີ່ບໍ່ມີເຕົາໄຟໃຫ້ ແຄບທີ່ສຸດ ແລະ ຢູ່ທາງເຂົ້າກໍ່ມີປະຕູເຮັດໄວ້ ເພື່ອບໍ່ໃຫ້ຄົນອື່ນເຂົ້າອອກໄດ້ຢ່າງສະດວກ ອີກທາງໜຶ່ງຫ້ອງທີ່ຖືກ ສ້າງໄວ້ເປັນຫ້ອງມ້ອງຕຸມ້ອຍນັ້ນແມ່ນຖືກເຮັດໃຫ້ເປັນບໍລິເວນສຳລັບຫ້ອງຮັບແຂກ ແລະ ຫ້ອງ ພັກຜ່ອນສຳລັບ ຄົນໃນເຮືອນດຽວກັນ ເຊິ່ງເຮັດເປັນຫ້ອງທີ່ເປີດໂລ່ງໄວ້ເພື່ອໃຫ້ເຂົ້າອອກງ່າຍ ຕໍ່ກັບບໍລິເວນທາງຍ່າງໜ້າບ້ານເວົ້າລວມແລ້ວ ເຮືອນດັ່ງກ່າວແມ່ນມີລັກສະນະພິເສດຢູ່ບ່ອນວ່າ ມີການແບ່ງແຍກຢ່າງ ຈະແຈ້ງລະຫ່ວ່າງຫ້ອງນອນຂອງແຕ່ລະຄອບຄົວ ທີ່ປິດປະຕູຂັ້ນກັນ ແລະ ຫ້ອງທີ່ມີລັກສະນະເປີດລ່ວງໃສ່ກັນຂອງ ບັນດາຄົນ ທີ່ຢູ່ໃນເຮືອນດຽວກັນ ຍິ່ງໄປກ່ວານີ້ທີ່ຕັ້ງຂອງບໍລິເວນເຕົາໄຟ ເຊິ່ງເປັນບ່ອນທຸງຕົ້ມຄວາກິນ ແມ່ນມີຢູ່ທາງສອງສົ້ນ

ຊ້າຍ ຂວາຂອງເຮືອນ ແລະ ກໍ່ມີຕົວຢ່າງຂອງເຮືອນທີ່ມີເຮືອນຄົວແຍກຕ່າງຫາກ.

ວິທີການຢູ່ອາໄສໃນເຮືອນຍາວກາງດັ່ງກ່າວນີ້ ມີການເຮັດແບ່ງເຂດຂອງເຮືອນອອກເປັນ 3 ເຂດຂຶ້ນໄໝ່ ໂດຍນຳໃຊ້ແຕ່ລະເຂດ ຕາມຄວາມແຕກຕ່າງຂອງການນຳໃຊ້ເຊັ່ນ:ບ່ອນຢູ່ສ່ວນຕົວ ຫຼື ຫ້ອງນອນ ບ່ອນຢູ່ສຳລັບ ລວມກັນ ແລະ ບ່ອນທຸງຕຸ້ມເຮັດກິນ, ເຊິ່ງໃນແຕ່ກ່ອນ ແມ່ນເອົາຫ້ອງຫ້ອງດຽວເປັນບ່ອນເຮັດປົນກັນເລີຍ, ແຕ່ໃນກໍລະນີ ສຳລັບບ້ານຕົ້ງໂກສາມາດເວົ້າໄດ້ວ່າ ລັກສະນະຂອງເຮືອນແມ່ນມີການປ່ຽນແປງເທື່ອລະໜ້ອຍ ແຕ່ວ່າຍັງມີສາຍພົວພັນຂອງວົງຕະກຸນຢ່າງແໜ້ນແຟ້ນຄືເກົ່າ, ສຳລັບເຮືອນຍາວກາງ ແມ່ນມີອາ ນາເຂດຂອງ ການຢູ່ອາໄສນຳກັນຂອງບັນດາຄອບຄົວພີ່ນ້ອງ ແຕ່ວ່າມີແນວໂນ້ມຂອງການຢູ່ອາໄສໄປທາງສະໄໝໃໝ່.

3. ເຮືອນນ້ອຍ ການປ່ຽນແປງອີກດ້ານໜຶ່ງ

ໃນຂ້າງເທິງນັ້ນ ໄດ້ກ່າວເຖິງໜ້ອຍໜຶ່ງກ່ຽວກັບເລື້ອງລາວຂອງເຮືອຍນ້ອຍ ໃນການສຳຫຼວດບ້ານ ແມ່ນມີ ເຮືອນ ນ້ອຍຢູ່ຈຳນວນບໍ່ໜ້ອຍ ເຊິ່ງແມ່ນການຢູ່ອາໄສຂອງ1 ຫຼື 2 ຄອບຄົວ ເຊິ່ງມີພຽງພໍ່ແມ່ລູກເທົ່ານັ້ນ ເຮືອນ ນ້ອຍ ເປັນເຮືອນທີ່ປູກສ້າງຂຶ້ນ ໃນເວລາທີ່ຕະກຸນມີການແຍກຕົວຍ່ອຍອອກໄປອີກ ແຜນຜັງຂອງເຮືອນນ້ອຍ ແມ່ນເປັນແບບງ່າຍໆມີແຕ່ 1 ຫຼື 2 ຫ້ອງເອົາມາແຕ່ເຮືອນຍາວ ແລະ ບໍ່ມີການຂະຫຍາຍຕົວໃໝ່ຄືເຮືອນ ຍາວ ກາງ, ອີກດ້ານໜຶ່ງມີການຄາດຄະເນວ່າ ສຳລັບເຮືອນຍາວໃນແຕ່ກ່ອນແລ້ວ ເມື່ອມີການສ້າງຄອບຄົວ ໃໝ່ຂຶ້ນ ຈຳນວນຄອບຄົວກໍ່ຕ້ອງມີການເພີ້ມຂຶ້ນ ແລະ ເຫຼືອເນື້ອທີ່ຂອງເຮືອນຍາວ, ແຕ່ວ່າເຖິງວ່າຈະບໍ່ມີຫ້ອງຂອງເຂົາ ເຈົ້າເທື່ອ ຄອບຄົວດັ່ງກ່າວກໍ່ຈະຂັ້ນຫ້ອງຢູ່ທາງຂ້າງ ເພື່ອຢູ່ອາໄສຊົ່ວຄາວ ຈົນກ່ວາຈະມີຫ້ອງຂອງຕົນເອງ ເມື່ອ ເປັນດັ່ງນັ້ນ ເຮືອນນ້ອຍແມ່ນສ້າງຂຶ້ນໃນເວລາທີ່ຄອບຄົວໄດ້ມີການຂະຫຍາຍອອກ ແລະ ບໍ່ແມ່ນເຮືອນທີ່ສ້າງ ຂຶ້ນ ຍ້ອນຄວາມຕ້ອງການເປັນຄອບຄົວໃໝ່.

HOUSES & VILLAGES OF THE KADO

-The Longhouses in Salavan of Southern Laos-

Hata Laboratory at Shibaura Institute of Technology

ສະຖາບັນວິຈັຍວັດທະນະທຳ

Institute for Cultural Research
Ministry of Information and Culture, Lao P.D.R.
&
Hata Laboratory
Faculty of Architecture and Building Engineering,
Department of Engineering,
Shibaura Institute of Technology, Japan

Copyright 2005 by Institute for Cultural Research, Ministry of Information and Culture, Lao P.D.R.
&
Hata Laboratory, Faculty of Architecture and Building Engineering,
Department of Engineering, Shibaura Institute of Technology, Japan

Institute for Cultural Research, Ministry of Information and Culture, Lao P.D.R.
Ban Si Muang, Khouvieng Rd., Sisatanak District, Vientiane Capital, Lao P.D.R.
P.O.BOX 5246
Tel.: +856 21 212008
Fax: +856 21 212009

Hata Laboratory, Faculty of Architecture and Building Engineering, Department of Engineering,
Shibaura Institute of Technology, Japan
3-9-14 Shibaura, Minato-ku, Tokyo 108-8548, Japan
Tel.& Fax: +81 3 5476 3091

Published by Hata Laboratory of Shibaura Institute of Technology

139pub./23022005

Printed by Manthaturath Printing Press, Vientiane, Lao P.D.R.

Preface

It is the trend of the world that ethnic cultures have been disappearing with the expansion of market economies and information technology. Laos is not an exception from this trend. In the process of modernization, it is often regarded as out-of-date to focus on ethnic cultures. It is also difficult for ethnic minorities to protect their own cultures.

Institute for Cultural Research has felt the imperative of researching and recording the diversity of Laotian ethnic cultures such as housing or folk crafts. Fortunately, with the support of the Japan Foundation Asian Center, a collaborate team of Institute for Cultural Research and Hata Laboratory of Shibaura Institute of Technology, researched the Tariang village and housing in Dakcheung District of Sekong Province in December 2002. We published our research result in June 2003, in Laos. This report is the result of our second collaboration on the research of Kado village and housing in Samouy District of Salavan Province.

Most people would assume that researching traditional housing is the sample research based on esthetics and preservation of traditional housing. Yet, what we do is total research. The total research is to closely record the way of life of the people and ways of behavior of the residents of the housing while we measure the housing and collect samples. This research method might sound time-consuming, and its purpose might be ambiguous. It is however inevitable to elaborately research the people's life space in order to understand the people's perception of housing and village. Measured plans and interviews serve us as indispensable documents for our purpose. On the other hand, villages are historical entities. Each villages hold traditional elements and new elements, and their mixture produces conflicts among villagers. A mere sample research cannot grasp the dynamism of communities, which exist in human spaces.

Kado people have lively lives with dignity and pride although they may be materially gratified. Their tangible and intangible culture can be likened to DNA, which means that it has been developed for many years, and it may not be restored once lost. Our research in Kado made us rethink what "richness" meant. Especially, for Japanese researchers, who have lost their traditional way of living, it is enviable that Kado people can maintain their traditional life style.

This paper reports about the longhouse of Kado. The longhouse reflects Kado people's spirituality and tradition. We will attempt to publish our paper in Japan and Laos to which the researchers belong. We strongly wish that Laotians realize the rich diversity of their lives enabled by the 49 ethnic groups in our research.

We appreciate all the people in Tanggo village and Pin-B village for their collaboration for our research. We hope their rich cultures could survive eternally.

Chanthaphilith Chiemsisouraj,
Director,
Institute for Cultural Research,
Ministry of Information and Culture,
Lao P.D.R.

Dr. Soichi Hata,
Professor,
Faculty of Architecture and Building Engineering,
Department of Engineering,
Shibaura Institute of Technology,
Japan

Editor's note

This report is the result of research conducted in Salavan province of the Lao People's Democratic Republic from 23 to 31 March 2004. The Study was undertaken within the framework of the joint project, 'Vernacular Architecture in Lao P.D.R. 2004'.

Member of the project

Institute for Cultural Research, Ministry of Information and Culture, Lao P.D.R.

Mr. Chanthaphilith Chiemsisouraj (consultant of the project)
Dr. Bountheng Souksavat (consultant of the project)
Mr. Thanongsone Sibounheuang (research worker)
Ms. Somphavanh Sayavong (research worker)
Mr. Seanchurun Vansarun (Salavan branch of ICR)
Mr. Bunnu Pare (Samouy branch of ICR)
Dr. Kiyomi Arai (expert)

Hata Laboratory of Shibaura Institute of Technology, Japan

Dr. Soichi Hata (professor)
Mr. Tomotaka Hirata (graduate student)
Ms. Ai Fukuyama (graduate student)
Ms. Kanako Sakuraba (undergraduate)
Ms. Mika Suzuki (undergraduate)

Photographer

Mr. Hiromitsu Kurihara (Kurihara photo office)

Outline of the field research

Hearing

- History of the village
- Social structures of the whole village
- Study of folk culture on the ritual and festival
- Units of measure based on a human body
- Methods of constructing a house
- Names of space: inside and outside of a house
- Names of structural parts of a house
- Date of a house constructed
- Genealogy and living style of each household

Survey

- Arrangement of the house in the village and spatial composition of the village (mapping the village)

- Survey of all houses in the village (spatial composition of the house and arrangement of the household commodities inside and outside of a house)
- Drawing of the detail and framework of a house

Photograph

- For recording the life (taken by Kurihara)
- For the supplementation of survey

In the field research for this book, we are indebted to the many locals, interpreter, and travel companions. We would like to thank Mr. Khambai Nyunnalat, who advised us in the matter of ethnic culture of Salavan.

Thanks are given also those who have been involved in the production of this trilingual report: Dr. Kaori Mori who translated the summary from Japanese into English and revised the appendix, and lastly but not least to Dr. Xaypaxa Liengsone for translating the whole of manuscript from Japanese into Lao.

Editor

Contents

Preface *3E*

Editor's note *4E*

Contents of English Edition *6E*

Color Plate List *7E*

Summary: The Space Arrangement and the Way of Living in the Longhouse *8E*

Appendix ***11E***

1. Tanggo Village ***11E***

Map of Tanggo village *11E*

Rough Map and List of House Number *12E*

Legend of Genealogical Chart *13E*

Genealogical Chart *14E*

Adeng/*14E* Kawa/*14E* Lalai/*15E* Pare/*16E*

Pata/*18E* Puai/*21E* Prem/*22E* Tanggo/*22E*

Thinei/*22E* Troi/*23E*

Spatial Composition of House *28E*

2. Pin-B Village ***41E***

Map of Pin-B village *41E*

Rough Map and List of House Number *41E*

Legend of Genealogical Chart *42E*

Dang/*43E* Talo/*43E* Tuwen/*43E* Prin/*45E*

Vien/*47E*

Spatial Composition of House *49E*

Color Plate List

1. Gable with semicircular roof of longhouse with one-line styles *(Tanggo)*.
2. Perspective of a longhouse with two-line styles *(Tanggo)*.
3. *Tanggo* village in a misty morning *(Tanggo)*.
4. Mother holding her baby, climbing a ladder leaned on the entrance *(Tanggo)*.
5. Woman clearing the common place *(Pin-B)*.
6. Dwellers looking down at the common place *(Pin-B)*.
7. Women and children coming back from the field *(Tanggo)*.
8. Longhouse running along the main pathway *(Tanggo)*.
9. Children playing under the semicircular gable roof *(Tanggo)*.
10. Women putting down the firewood from their back *(Tanggo)*.
11. Mothers and children relaxing under the semicircular roof *(Tanggo)*.
12. Family rooms are connected in line *(Tanggo)*.
13. Inside of a longhouse with two-line styles *(Tanggo)*.
14. *Mon tu moi* of a longhouse with two-line styles *(Tanggo)*.
15. Family room of a longhouse with two-line styles *(Tanggo)*.
16. Family room of a longhouse with one-line styles *(Tanggo)*.
17. Family room and corridor of a longhouse with two-line styles *(Tanggo)*.
18. Woman with her baby on her back cooking at the hearth *(Pin-B)*.
19. Mother and children on the hearth *(Tanggo)*.
20. A girl pounding the rice single-mindedly *(Pin-B)*.
21. Woman smashing a kind of plant for preparing dinner *(Tanggo)*.
22. Children enjoying a lunch *(Tanggo)*.
23. Bridal march from the groom's house to her parents' house *(Tanggo)*.
24. Ceremony at *mon tu moi*, before the bride visit her parents' house *(Tanggo)*.
25. Family head offering chicken to the ancestor *(Tanggo)*.
26. Girls going out to take water from the river *(Pin-B)*.
27. Children milling and winnowing the rice *(Tanggo)*.

All the photographs in this book are taken by Hiromitsu Kurihara.

Summary

The Space Arrangement and the Way of Living in the Longhouse

Samouy District is next to the border of Vietnam. Kado people are an ethnic group who live in the borderland between Laos and Vietnam. After the Vietnam War, their living condition was not stable enough to protect their ethnic tradition. Due to these backgrounds, it is getting difficult to find Kado's longhouses in their original shape. Kado people push for modernization because of the influx of information and industrial commodities, and their ethnic community is in danger of losing its tradition.

Modernization makes it difficult to measure the original shape of ethnic housing. Especially, it is difficult to record the way of living, which is a necessary part of ethnic housing. We would like to report what "the space arrangement and the way of living in the Kado's longhouse" was like by analyzing our research in Tanggo and Pin-B village, and to examine how their life style has changed.

1. Kado's Longhouse as an Ethnic Living Space

Kado's longhouse is a space where people in the same lineage group live together. If a member with less genealogical connection lives in the same space, every other resident understands his or her position. Yet, in many cases, a big family lives in a longhouse as if illustrating their genealogy. On the other hand, considering the short span of the sustainability of a longhouse, most moved to a new house every 30 years or so, although some longhouses can sustain for a long term as in Mr. Prin's longhouse in Pinbe village. In each moving, householders have re-united or divided their family members. The characteristics of longhouses are as follows.

(1) The longhouse is built with pillars, which have a height of 1.2 to 1.5 meters. The longhouse is consisted of wood, bamboo, and thatch. The combination of wood and thatch, used for building the longhouse is different in each house, but knitted bamboo is used for walls, and cut and opened bamboo is used for floors. The width of the house is about 3 meters. The length of longhouse is decided on the size of their households. The roof is supported by diagonal strut construction with a steep slope. The gable is semicircular with a steep slope. The rooms are divided with partitions. The oval entrances make it possible to see the next room.

(2) There is a living room called, *mon tu moi* at the center of the house. The partition of *mon tu moi* is adorned with sculptures or decorations. We can find out the location of *mon tu moi* because it is adorned with sculptures of water buffalo horns at the intersection of the partition wall and roof. We can enter *moi tu moi* by using a ladder or a stool called *antoron*, and can go directly to a square or a main passage. A door, which opens inside, is attached to *mon tu moi*.

(3) We can see an altar at the right rear side of *mon tu moi* from the entrance. *Mon tu moi* serves as a space for having guests as well as a ceremonial space for worshipping ancestors. It also functions as bedrooms for single people. Their rooms are separated from parents' room. Some houses in two of the villages have an altar in a householder's room, but it is assumed that this style is a relatively new arrangement.

(4) Except *mon tu moi*, there are rooms, with a hearth. A room for spouses (including spouses with dependent children, and single parents) has a space for cooking, eating, sleeping, and praying. These rooms are connected in line with the rooms of other family members. That is to say, each room is open for all family members.

(5) It is assumed that the arrangement of the longhouse presupposes a hierarchy and a territory. A hierarchy is based on patriarchy. The householder has the highest position and has a room next to *mon tu moi*. Younger couples have a room at the end of the longhouse. The territory reflects the hierarchy. The arrangement of the longhouse is that the householder lives at the center of the house; the children of the householder live next to the householder; the grandchildren of the householder live next to their parents. Thus, the longhouse has various subgroups, but this arrangement is natural for Kado's patriarchal structure. Each subgroup has its own entrance to a square and a main passage, and the entrance secures each group's autonomous life style.

(6) The change of family members also changes the room arrangement and the family structure. According to the two case studies of the two villages, it is supposed that there are three types of changes in the longhouse space arrangement and the way of living. First, they arrange the longhouse in order to prepare for the increase of family or the growth of children by setting up partitions or walls without increasing the space itself. Second, they add a small room to the longhouse in order to prepare for the increase of family or the growth of children. Lastly, when couples or subgroups leave the longhouse, the changes in the arrangement of the longhouse may be inevitable.

(7) There are longhouses with two-line styles. The two-line longhouse has a little different building process from the one-line longhouse. The two-line longhouse has a more complex structure and requires a longer construction period. Since it can have rooms on both sides, the length is shortened, and an edge room is not far from *mon tu moi*. The two-line longhouse can meet the demand of the family to divide some rooms with lineage. It might be safe to say that the two-line longhouse structure has developed so that each room can have more proximity to *mon tu moi*. The two-line longhouse has a big family with many men, and coexists with the one-line longhouse.

2. The Disappearance of the Traditional Longhouse and the Emergence of a New Style Longhouse

Kado's longhouse is now in the process of transition. In Samouy District, huge longhouses are replaced with smaller houses. In some communities, we still can see the traditional longhouse, but many of the residents have left those houses. Those vacant houses are now damaged. The

longhouse, in which a big family used to live, has disappeared.

While the traditional longhouse has disappeared, some live in the traditional longhouse by making special arrangements. Others build a new style of a longhouse, which has characteristic in its planes. The latter offers a new way of living to its residents, too. We summarize the changes in the ways of living as follows.

1) The emergence of eye-aware partitions and halls

In the process of the disappearance of the traditional longhouse, the one-line longhouse with 3-5 rooms is built. The new style longhouse has a *mon tu moi*, and uses other rooms for family members. Some rooms are surrounded by partitions for privacy. Some have a space for a hall. The new style longhouse is understood as a modification of the old one. With the emergence of the new longhouse, the old way of living, which valued community life with the kin has transformed into a new way of living, which values some distance from the kin.

2) The new style longhouse divides life functions

In the process of the disappearance of the old style longhouse, small families or new residents from other areas live in new style longhouses in Tanggo village. While in the old style longhouse, people relaxed, slept, and prayed in the same room, in the new style longhouse, people have a room for sleeping, a room for cooking, and a room for relaxing. The room for relaxing has inherited a function of *mon tu moi*, and it also serves as a bedroom for single people. A bedroom without a hearth is smaller, and has a door that prevents others from entering. The room with *mon tu moi* function is open to a corridor, and is designed so that many people can relax. In short, a characteristic of the new style longhouse is that it divides the rooms; one for privacy, and the other as an open space. Rooms with a hearth are built at both ends of the longhouse, and they are used as a space for cooking and eating. Some have a cooking space in a separate area.

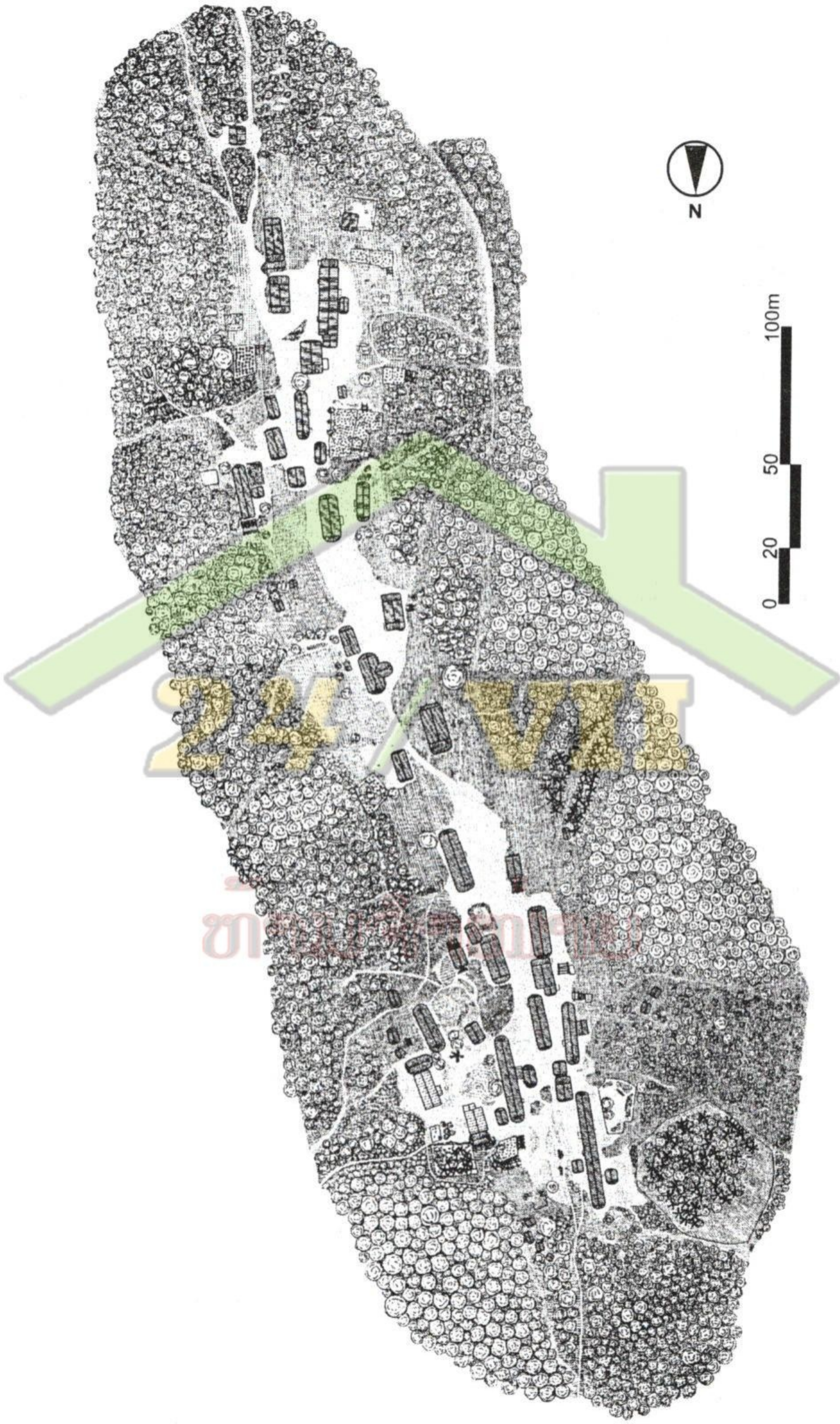
The new style longhouse has transformed a multi-function space into three spaces; a space for social activities; a space for individual activities; and a space for life activities such as cooking and eating. Thus, it has restructured a living space into three zones. Although a way of life has changed in Tanggo village, their way of living that values lineage still remains strong. The longhouse is still divided with the premise that the kin live together. Yet, at the same time, there is a tendency to go towards modernization.

3) Huts as an aspect of transition

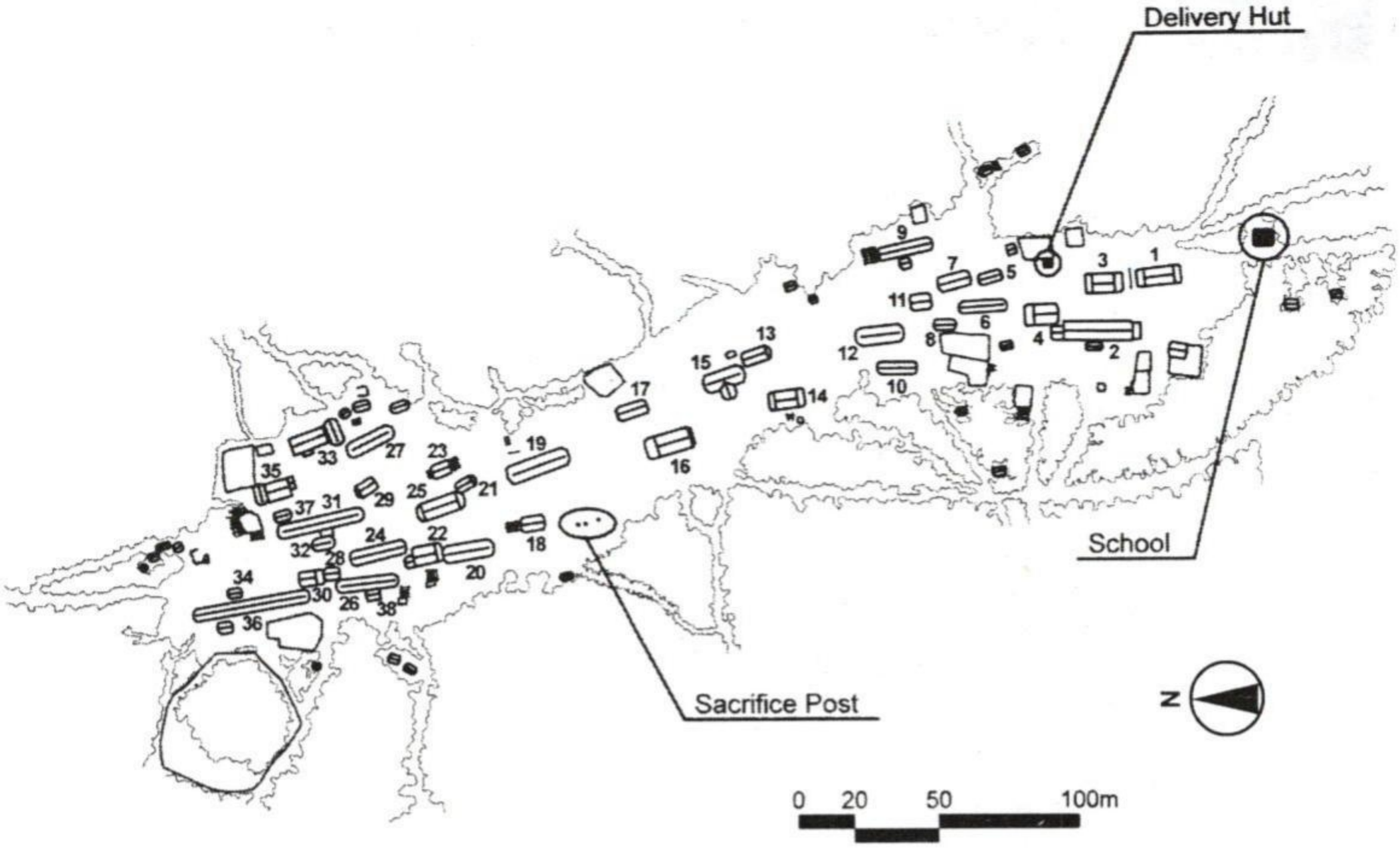
As we have pointed out before, there are nuclear families that live in a smaller hut with one or two rooms. This trend might reflect the transitory process of the longhouse and the separate living of the kin. When we look at the structure of huts, they have a simple structure, and have no elaboration in style. When the kin lived together, a newly wed couple could not have a roof of their own, they then lived in a temporary room. Huts may be understood as one of these temporary rooms, and they may not function to offer a new way of living.

Appendix-1

Tanggo Village (TG)

Map of Tanggo Village

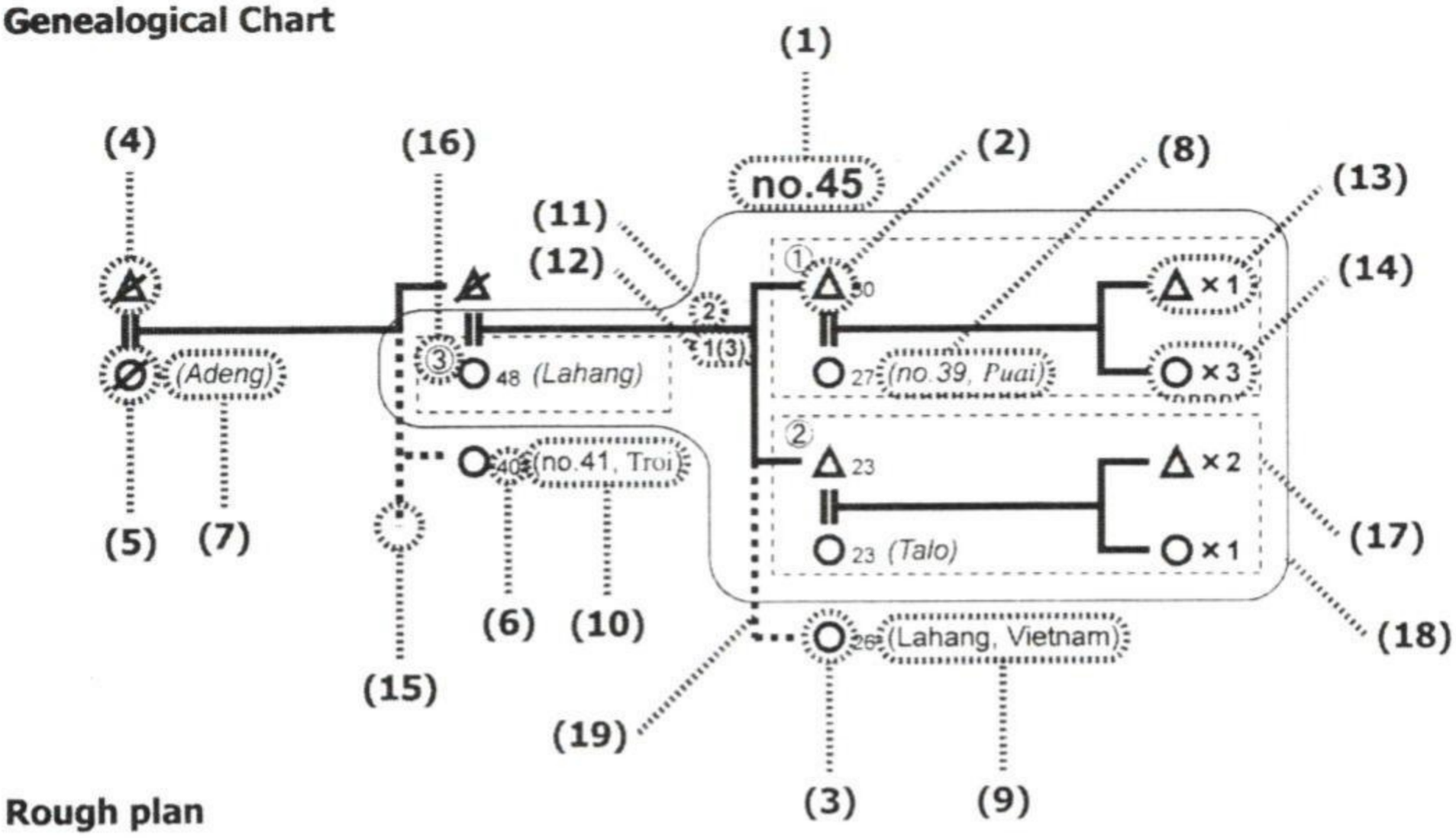
Rough Map of Tanggo Village

No.	Clan	Head of House (age)	No.	Clan	Head of House (age)
1	Pare	Ngie Pare (56)	21	Troi	Be Troi (33)
2	Pare	Nghi Pare (71)	22	Pata	Khieng Pata (58)
3	Pare	Nai Pare (25)	23	Troi	Veng Troi (?)
4	Pare	Ngien Pare (66)	24	Puai	Pri Puai (90)
5	Pata	Khet Pata (60)	25	Troi	Abi Troi (67)
6	Pata	Um Pata (70)	26	Puai	Ngan Puai (40)
7	Tanggo	Bunvoi Tanggo (55)	27	Troi	Mean Troi (45)
8	Pata	Nep Pata (25)	28	Puai	Hiem Puai (22)
9	Pata	Bunn Pata (60)	29	Troi	Ngiep Troi (30)
10	Pata	Dai Pata (30)	30	Troi	Vui Troi (30)
11	Lalai	Ngn Lalai (27)	31	Troi	Hien Troi (85)
12	Thinei	Chai Thinei (60)	32	Troi	Thiang Troi (30)
13	Prem	Ngon Prem (50)	33	Troi	Viet Troi (40)
14	Pata	Vanh Pata (65)	34	Troi	Fong Troi (18)
15	Lalai	Poutroi Lalai (65)	35	Troi	Peui Troi (50)
16	Kawa	Thap Kawa (?)	36	Troi	Taluang Troi (60)
17	Troi	Ngoi Troi (30)	37	Troi	Bung Nge Troi (34)
18	Adeng	Phen Adeng (30)	38	Puai	Huoag Puai (25)
19	Troi	Vek Troi (40)			
20	Pata	Tham Pata (35)			

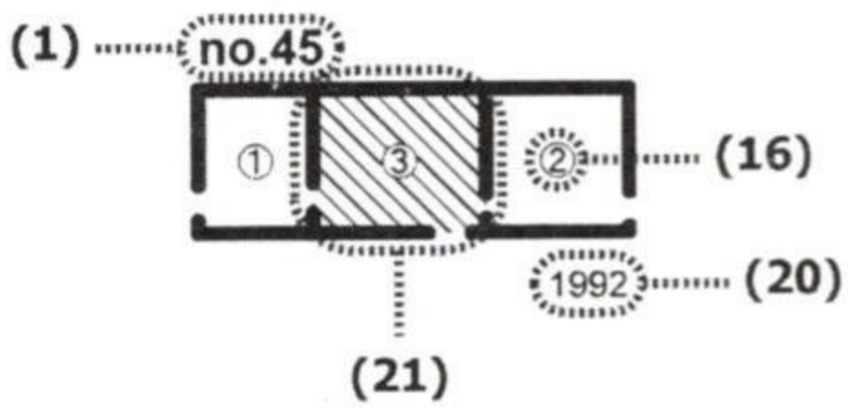
List of House Number

Legend of Genealogical Chart

Genealogical Chart

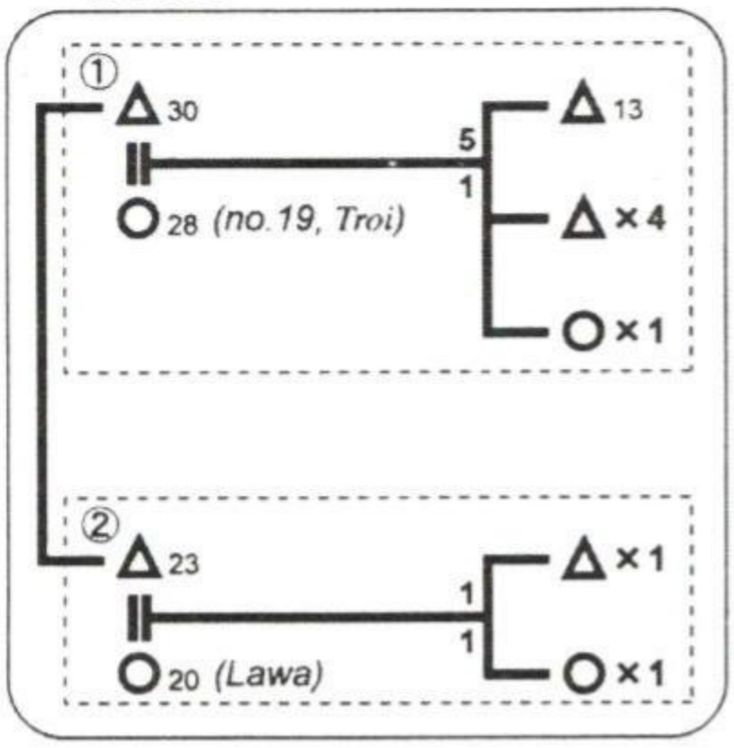
Rough plan

(1) House number
(2) Male
(3) Female
(4) Deceased male
(5) Deceased female
(6) Age
(7) Place of parental home of woman who came as a bride (in italics)
(If the bride came from the outside of Tanggo village, we write the name of village)
(8) Place of parental home of woman who came as a bride (in italics)
(If the bride came from Tanggo village, we write a house number and her father's clan)
(9) Place of present residence (in roman letters)
(In case of residing outside of Salavan or Laos, we add a province or a country name to the village name)
(10) Place of present residence (in roman letters)
(In case of residing in Tanggo village, we write a house number and her clan)
(11) The number of sons (the total number including the deceased)
(12) The number of daughters (the total number including the deceased)
(13) The number of sons (not including the deceased)
(14) The number of daughters (not including the deceased)
(15) In the case of other brothers or sisters were buried in oblivion.
(16) Number for sleeping place
(17) Members of sleeping at same place
(18) Members of residing in same house
(19) Lines for persons who leave their parental home
(20) Date of a house constructed
(21) Living room *(mon tu moi)*

Adeng

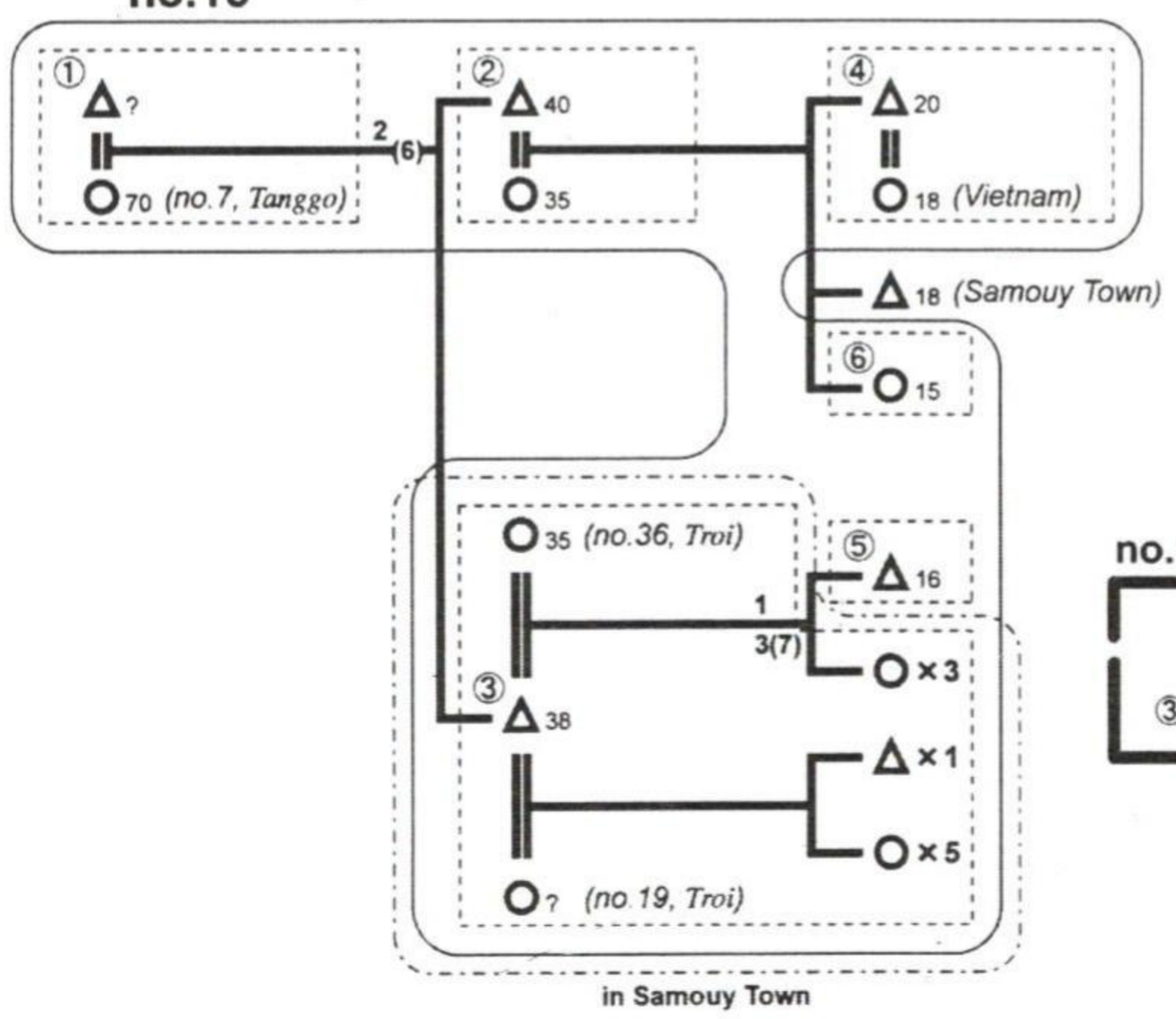
no.18

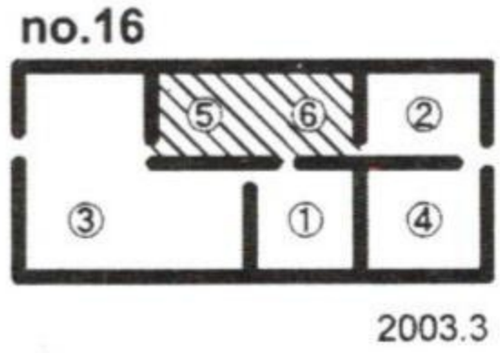

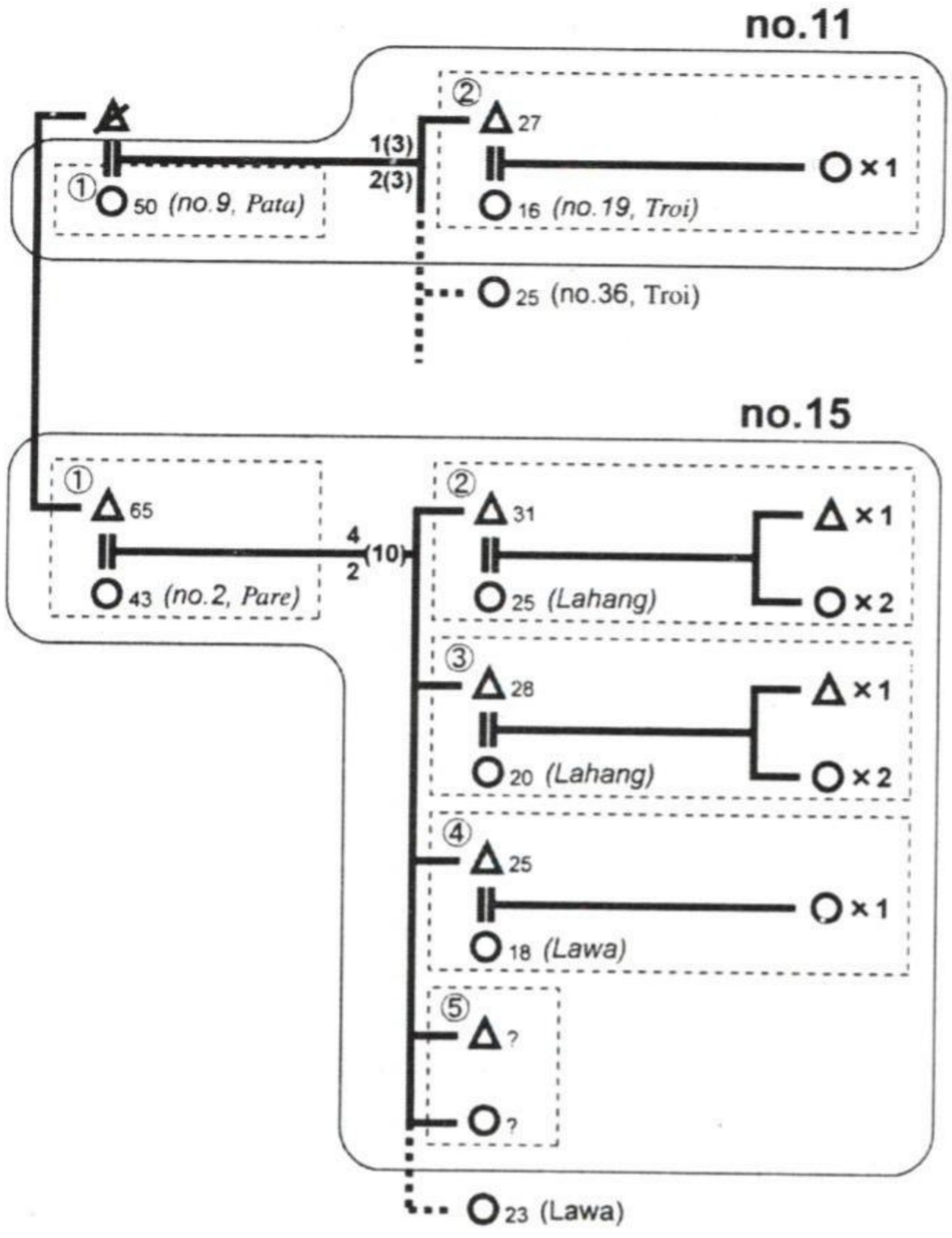
Kawa

no.16

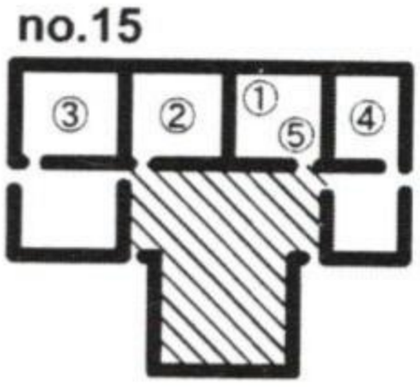

Lalai

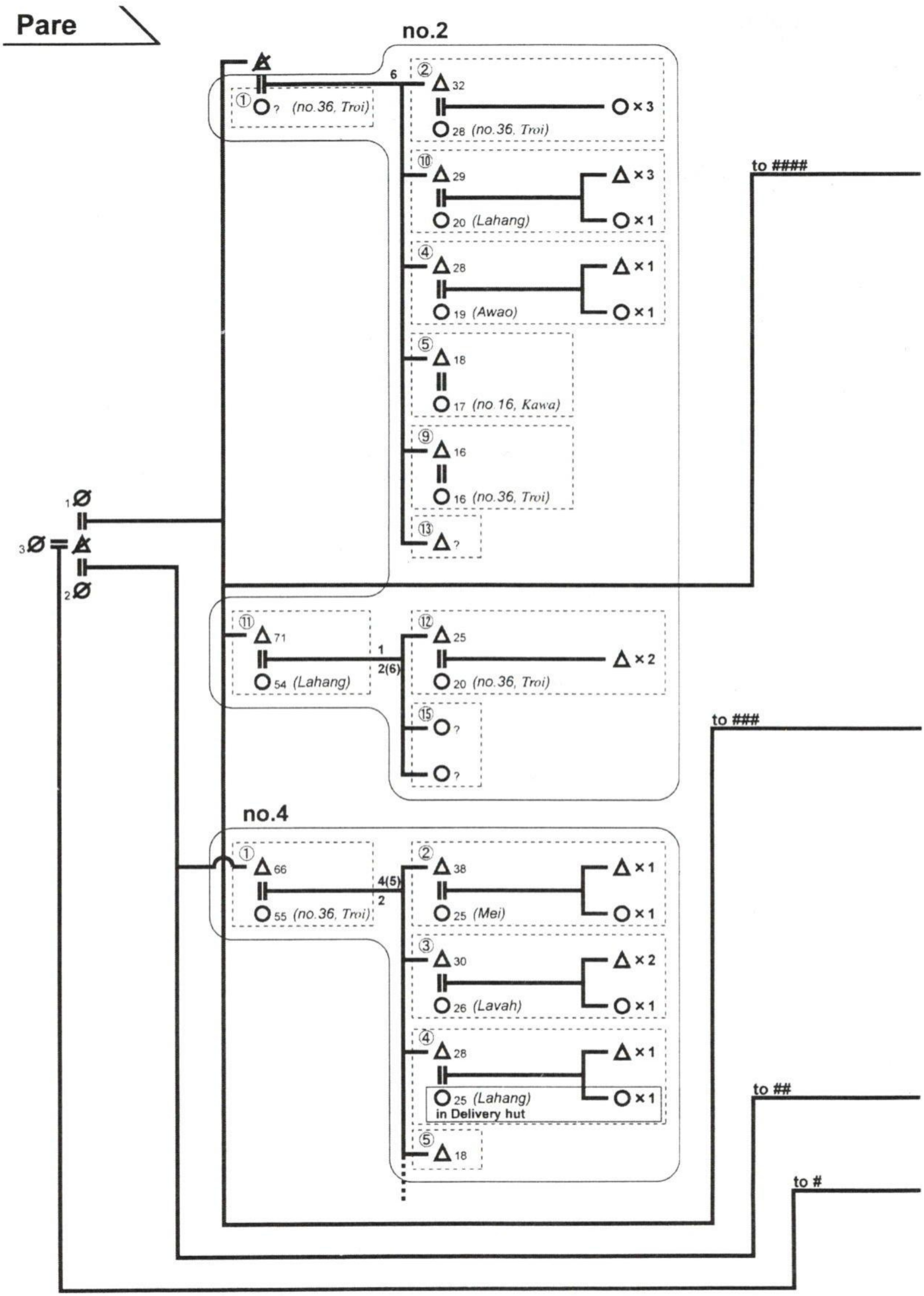

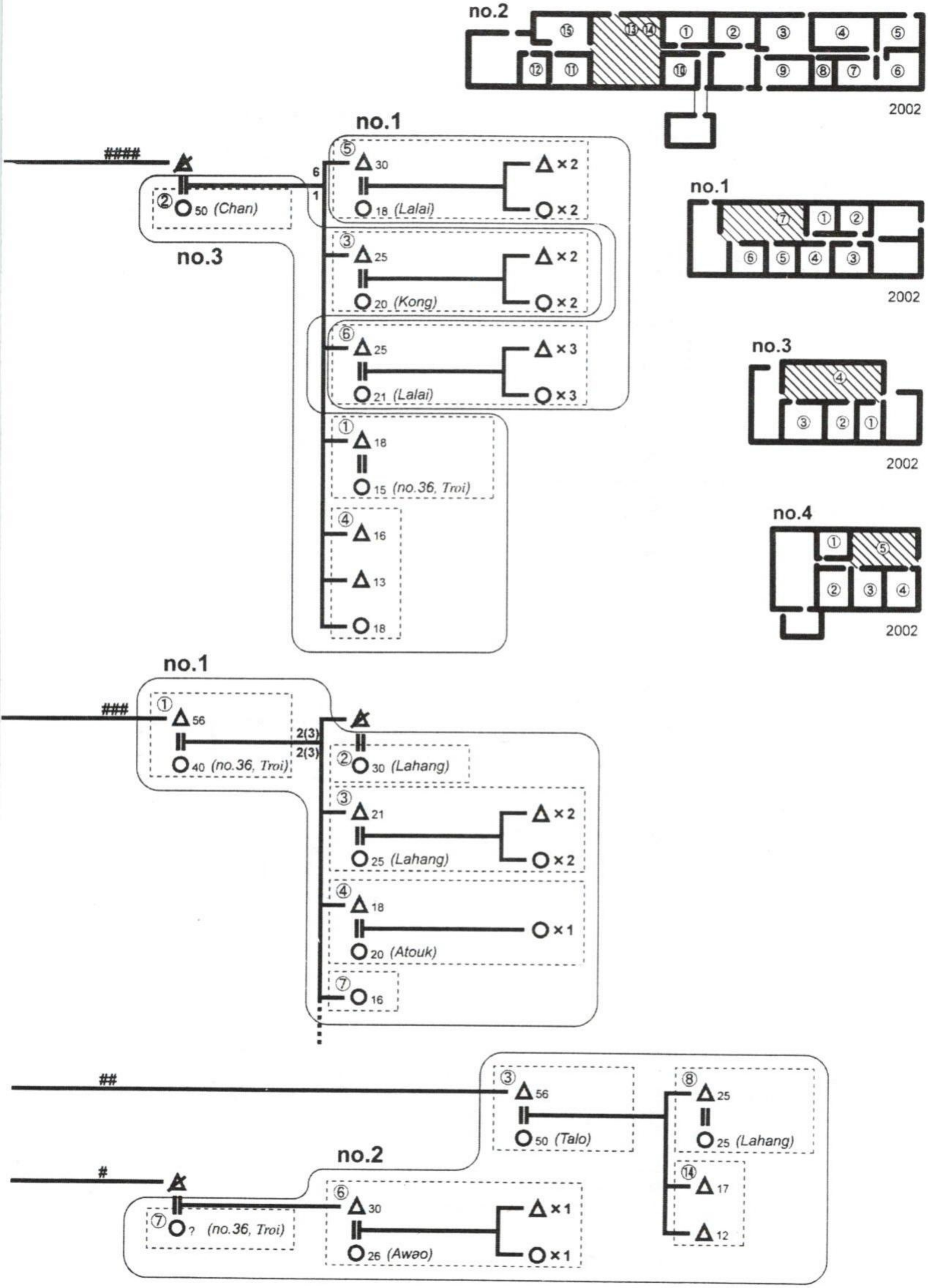

2002

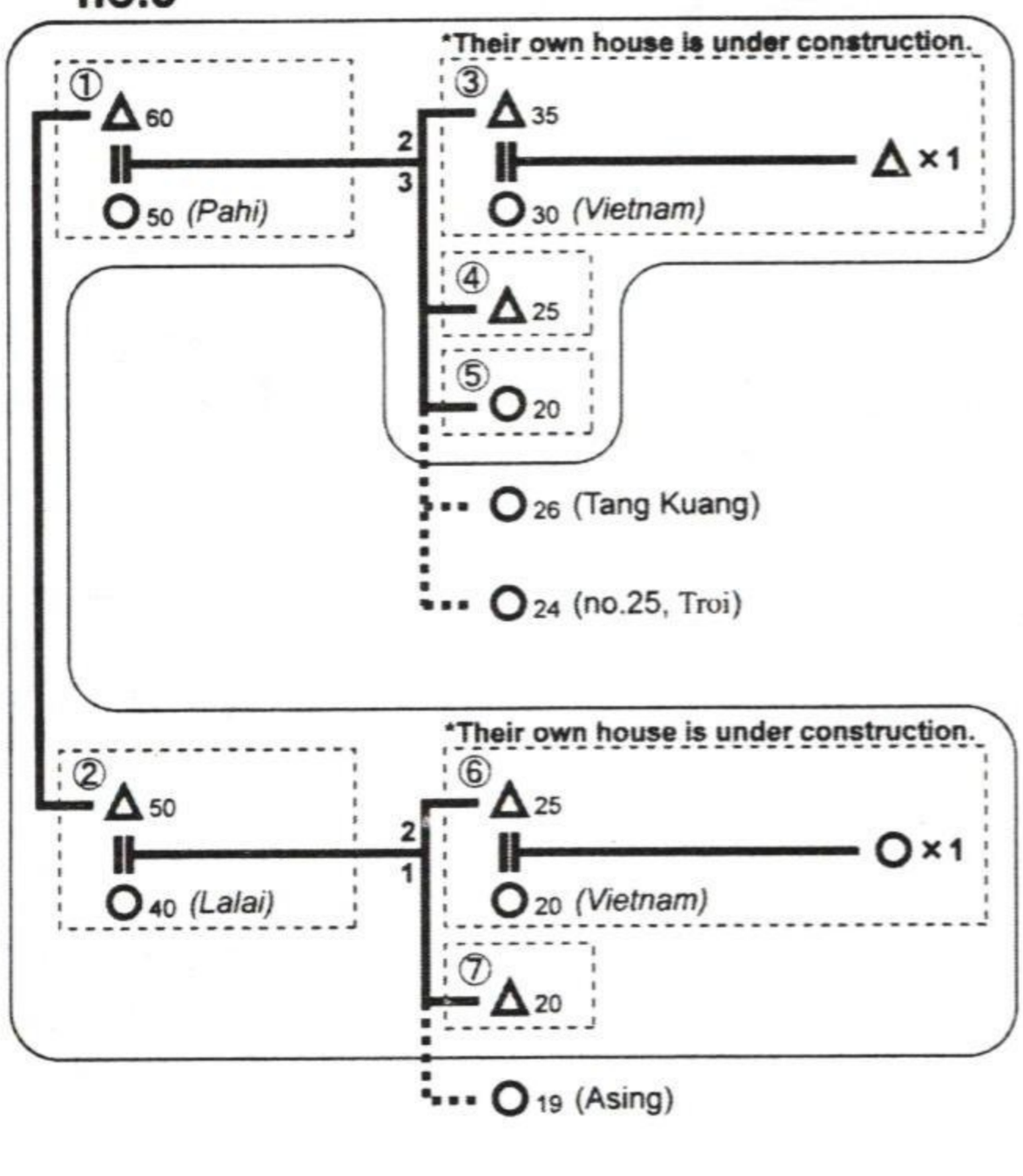
2003.5

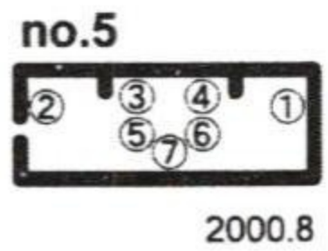

Pare
no.2
6
①
? (no.36, Troi)
②
32
×3
28 (no.36, Troi)
⑩
29
×3
20 (Lahang)
×1
④
28
×1
19 (Awao)
×1
⑤
18
17 (no.16, Kawa)
⑨
16
16 (no.36, Troi)
⑬
?
1
2
3
to ####
to ###
to ##
to #
⑪
71
54 (Lahang)
1
2(6)
⑫
25
×2
20 (no.36, Troi)
⑮
?
?
no.4
①
66
55 (no.36, Troi)
4(5)
2
②
38
×1
25 (Mei)
×1
③
30
×2
26 (Lavah)
×1
④
28
×1
25 (Lahang)
in Delivery hut
×1
⑤
18

no.2
2002
no.1
2002
no.3
2002
no.4
2002
no.1
no.3
no.1
no.2
50 (Chan)
30
18 (Lalai)
×2
25
20 (Kong)
21 (Lalai)
×3
18
15 (no.36, Troi)
16
13
56
40 (no.36, Troi)
30 (Lahang)
21
25 (Lahang)
18
20 (Atouk)
16
56
50 (Talo)
25 (Lahang)
17
12
30
26 (Awao)
? (no.36, Troi)
6
1
2(3)
2(3)

Pata

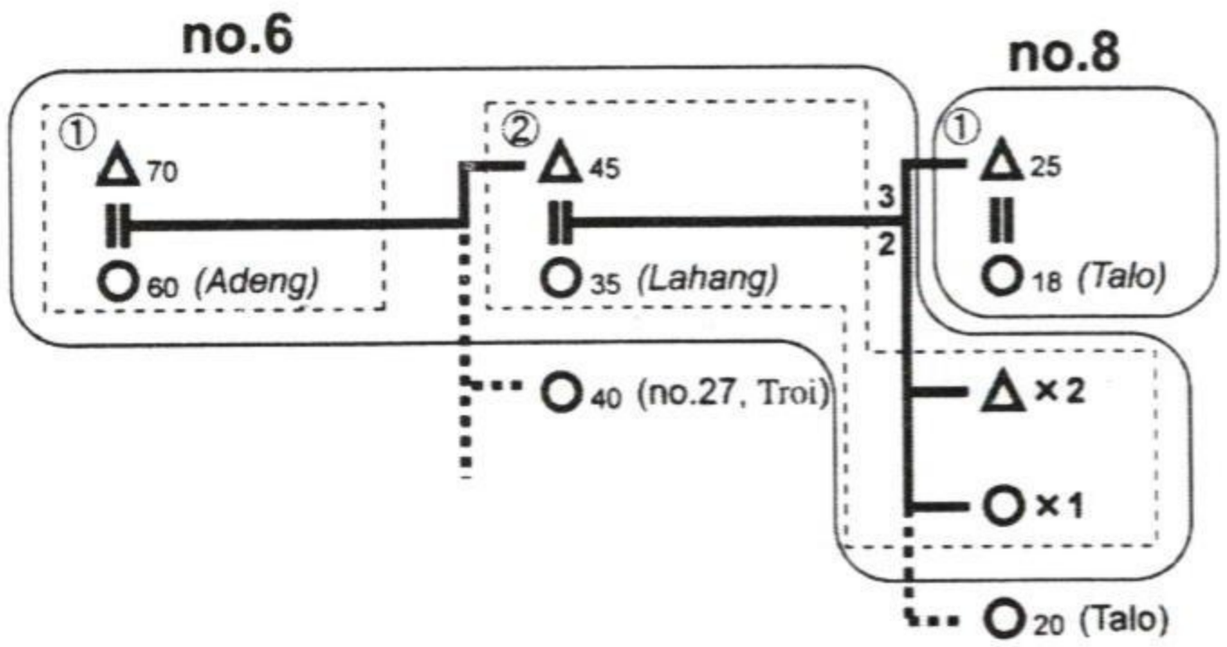
no.5

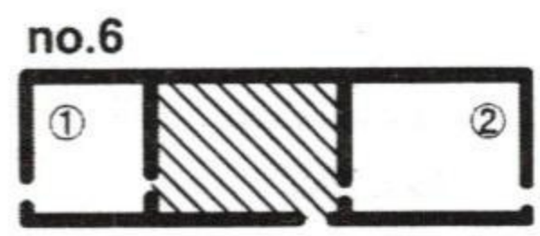

2000.8

no.6

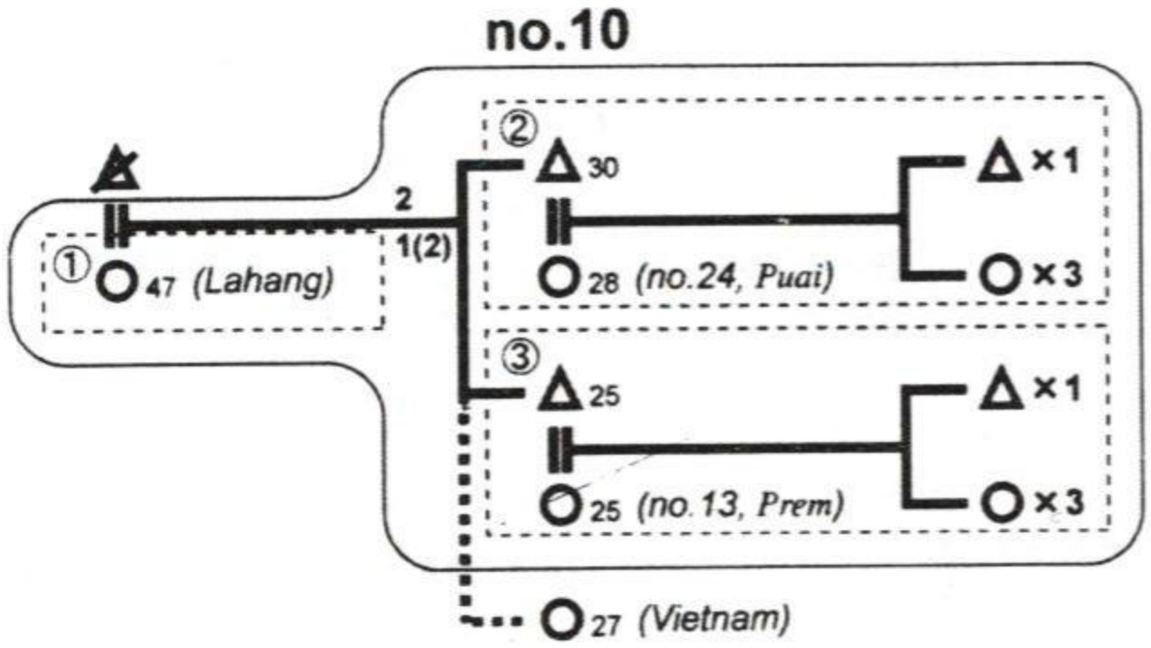
1985.8

no.8

2001

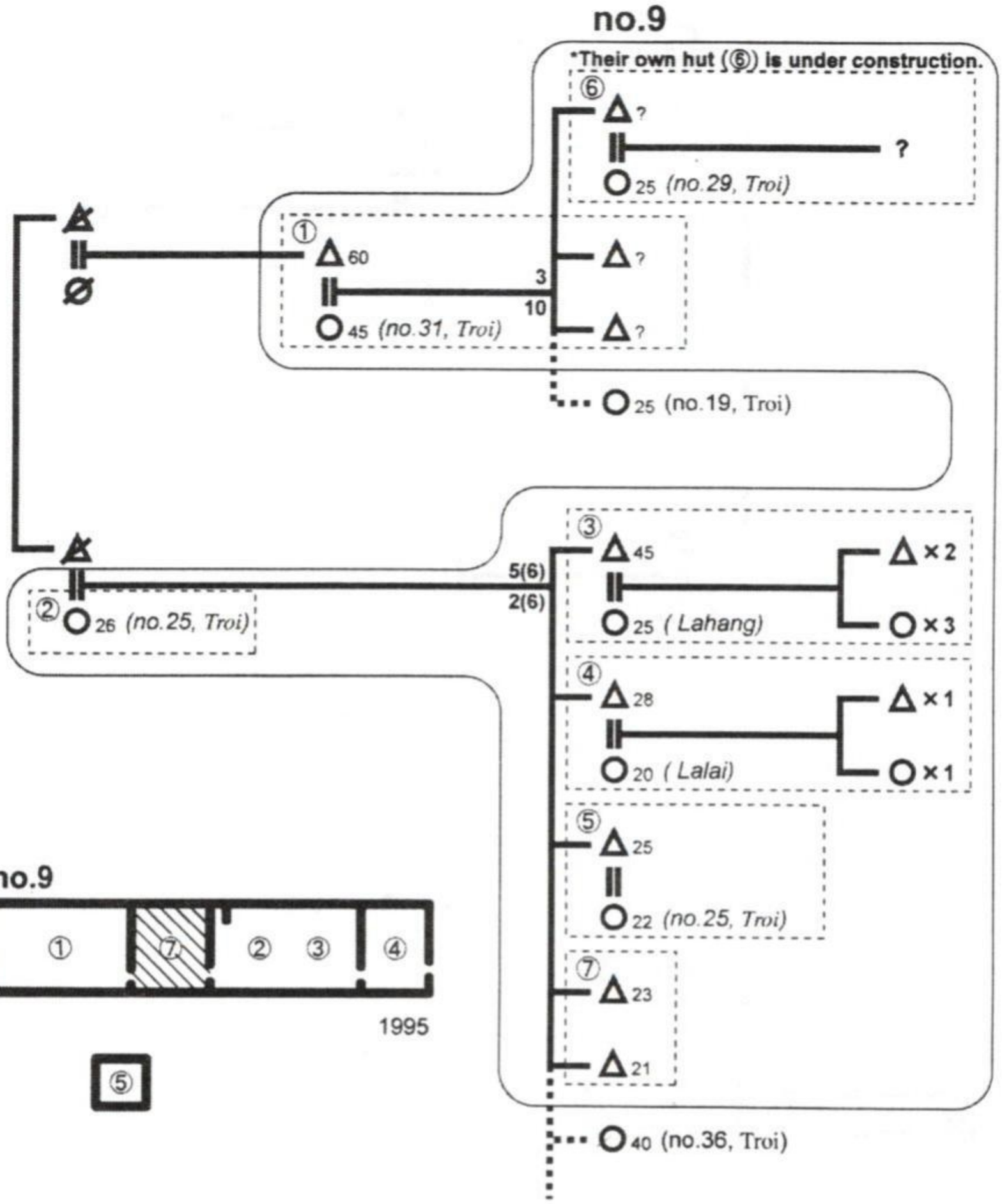
no.10

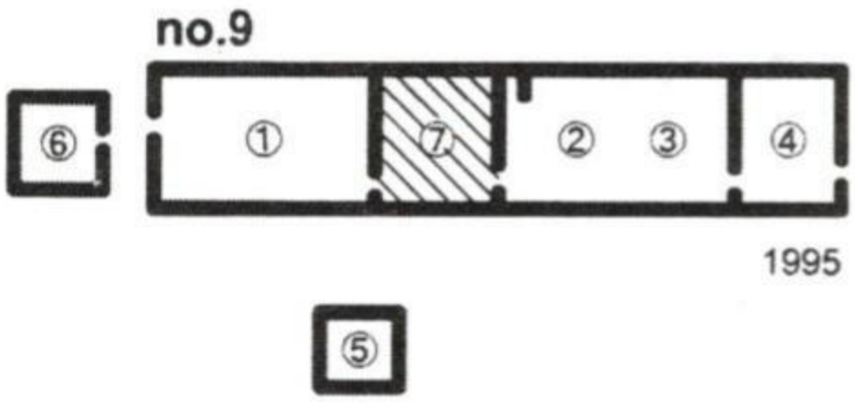

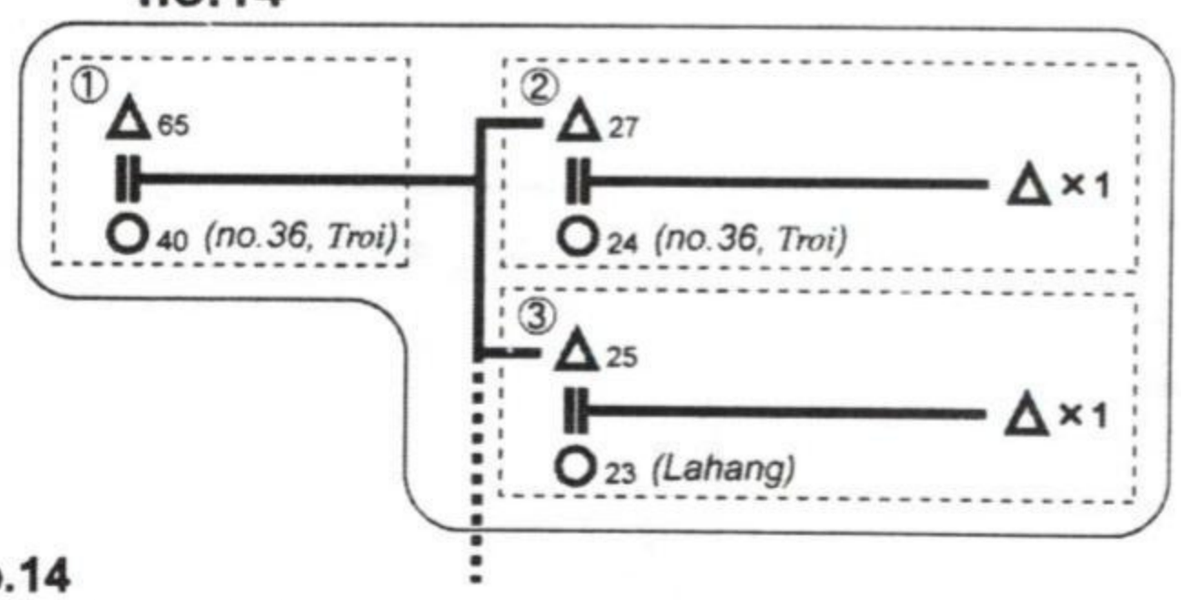
1997.8

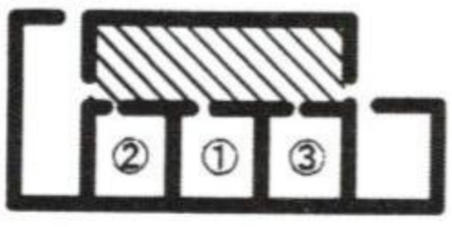
no.9

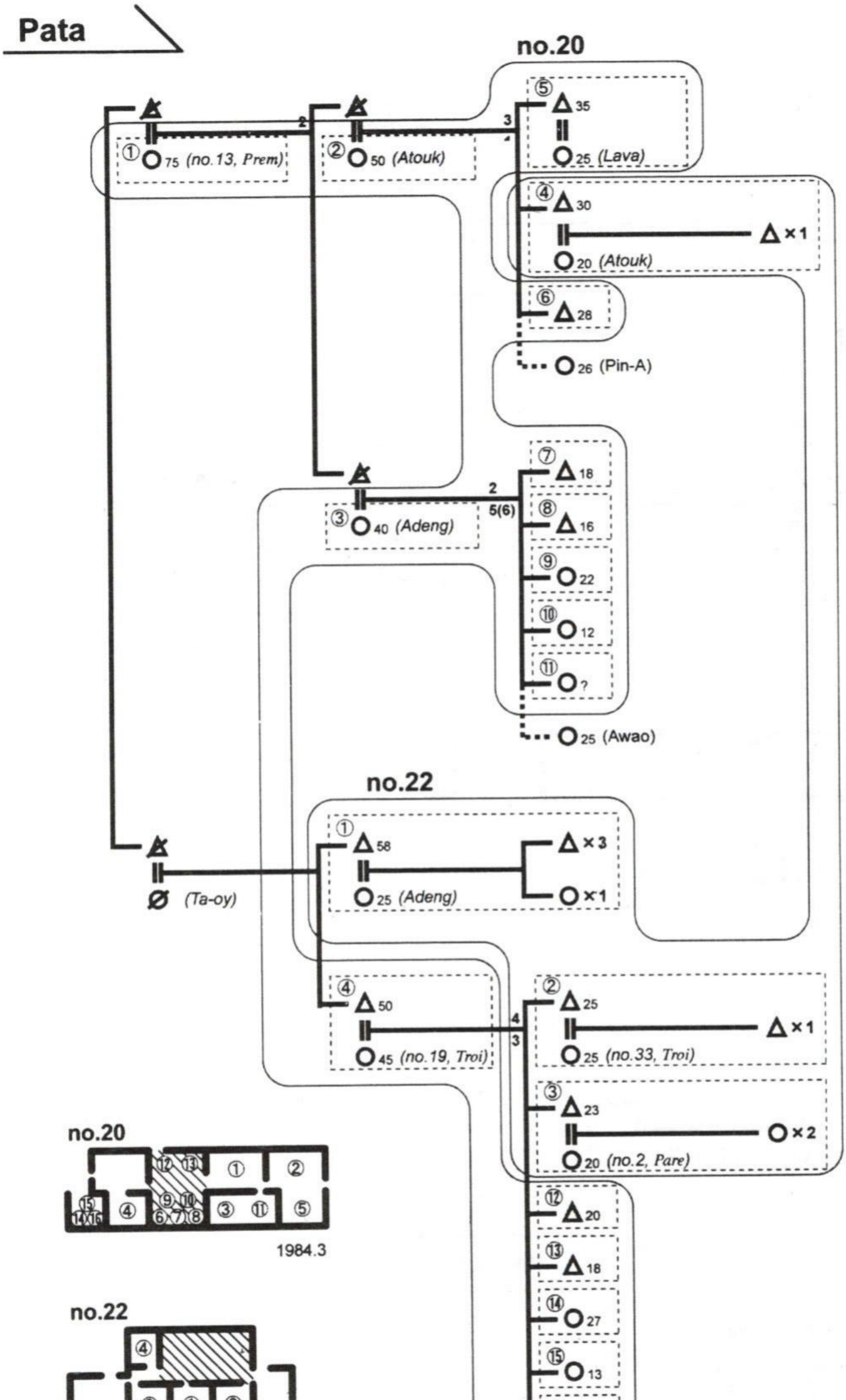

*Their own hut (⑥) is under construction.
⑥
?
?
25 (no.29, Troi)
①
60
3
10
45 (no.31, Troi)
?
?
25 (no.19, Troi)
②
26 (no.25, Troi)
5(6)
2(6)
③
45
×2
25 (Lahang)
×3
④
28
×1
20 (Lalai)
×1
⑤
25
22 (no.25, Troi)
⑦
23
21
40 (no.36, Troi)

no.9
⑥
①
⑦
②
③
④
1995
⑤

no.14

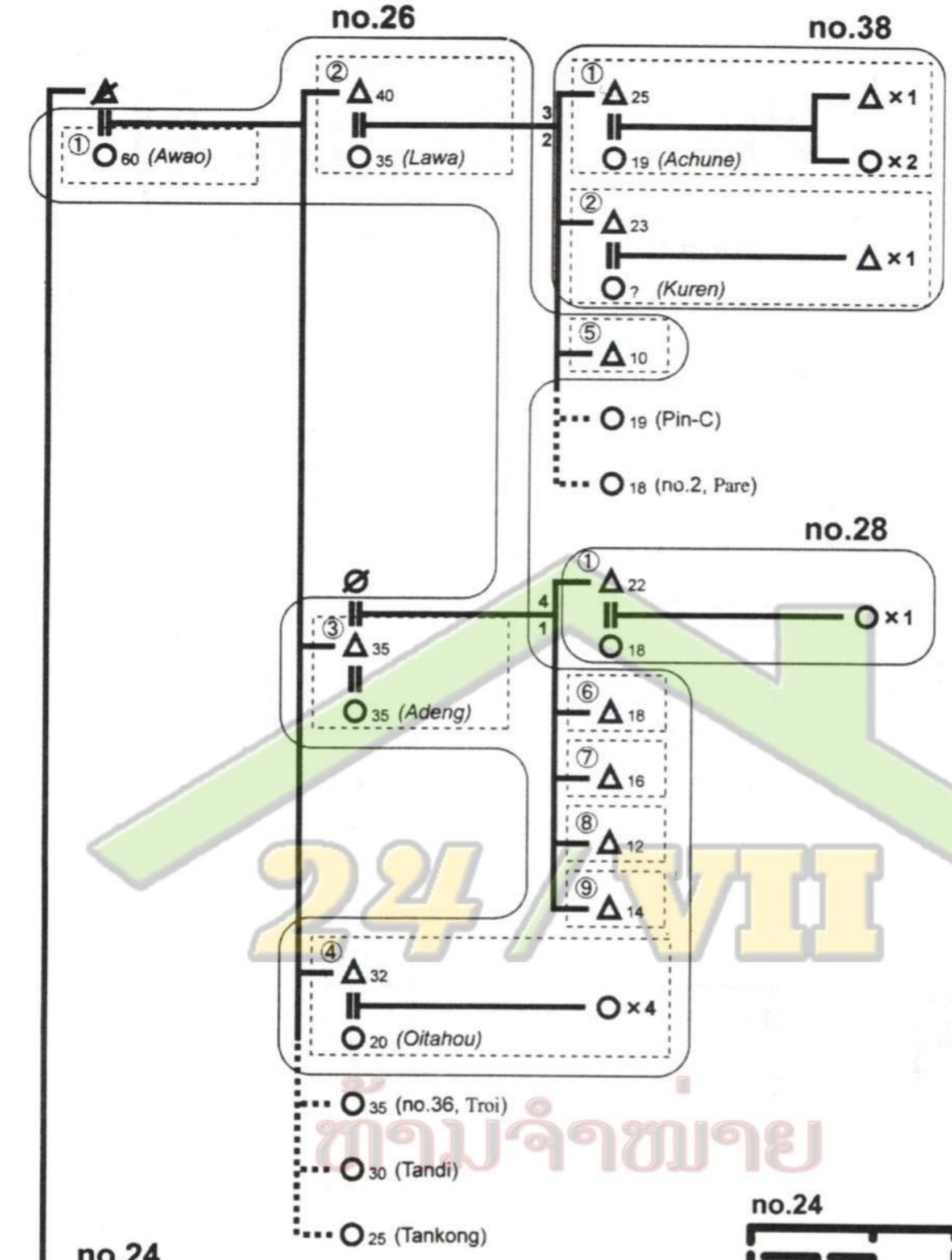

①
65
40 (no.36, Troi)
②
27
×1
24 (no.36, Troi)
③
25
×1
23 (Lahang)

no.14
②
①
③
2002.3

Pata
no.20
⑤ 35
25 (Lava)
① 75 (no.13, Prem)
② 50 (Atouk)
2
3
④ 30
×1
20 (Atouk)
⑥ 28
26 (Pin-A)
⑦ 18
⑧ 16
⑨ 22
⑩ 12
⑪ ?
2
5(6)
③ 40 (Adeng)
25 (Awao)
no.22
① 58
×3
25 (Adeng)
×1
(Ta-oy)
④ 50
45 (no.19, Troi)
② 25
×1
25 (no.33, Troi)
4
3
③ 23
×2
20 (no.2, Pare)
⑫ 20
⑬ 18
⑭ 27
⑮ 13
⑯ ?
no.20
1984.3
no.22
2000.3

20E

Puai

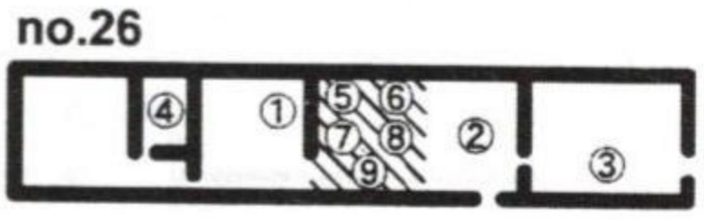
24 ชั่วโมง
ห้ามจำหน่าย

no.24

1988.4

no.26

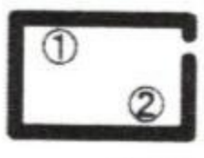

1992.3

no.28

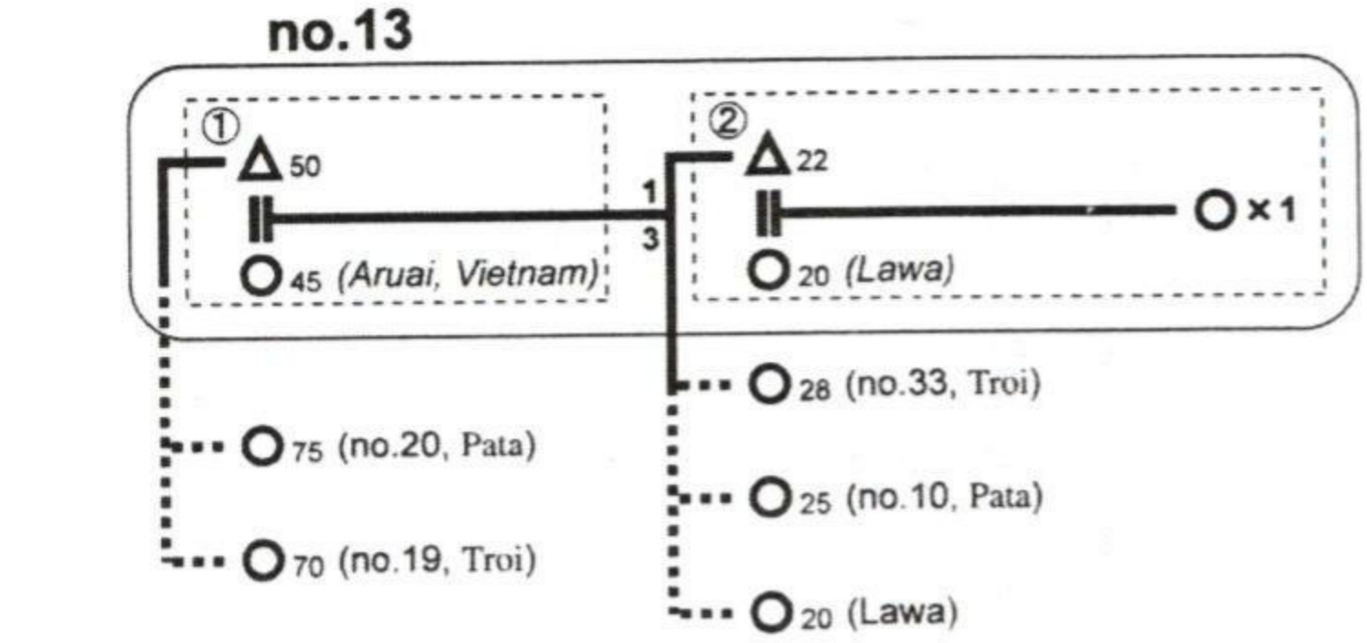

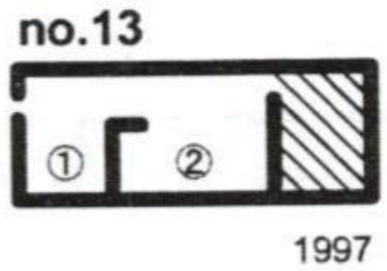
no.38

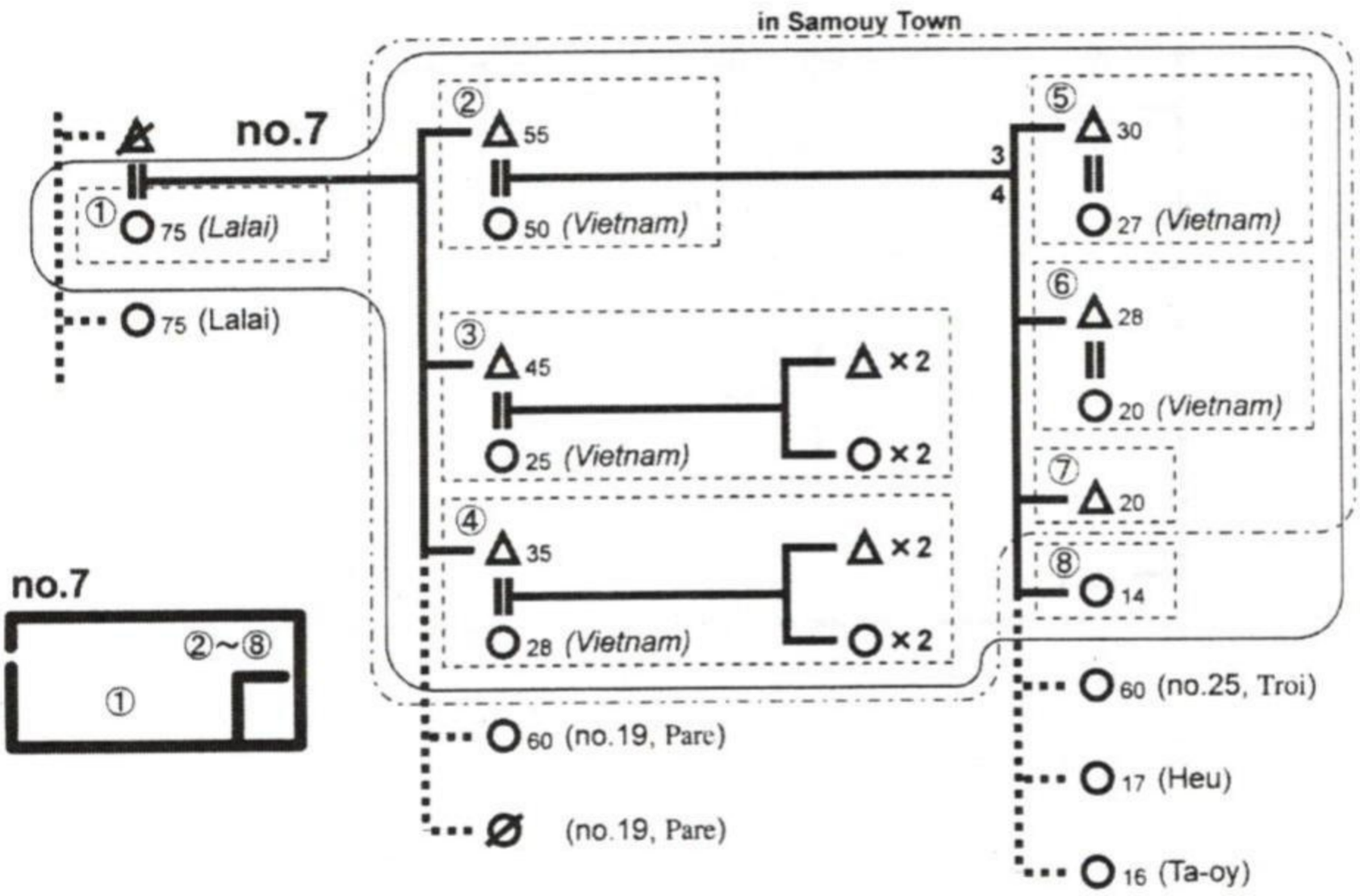
1999

Prem

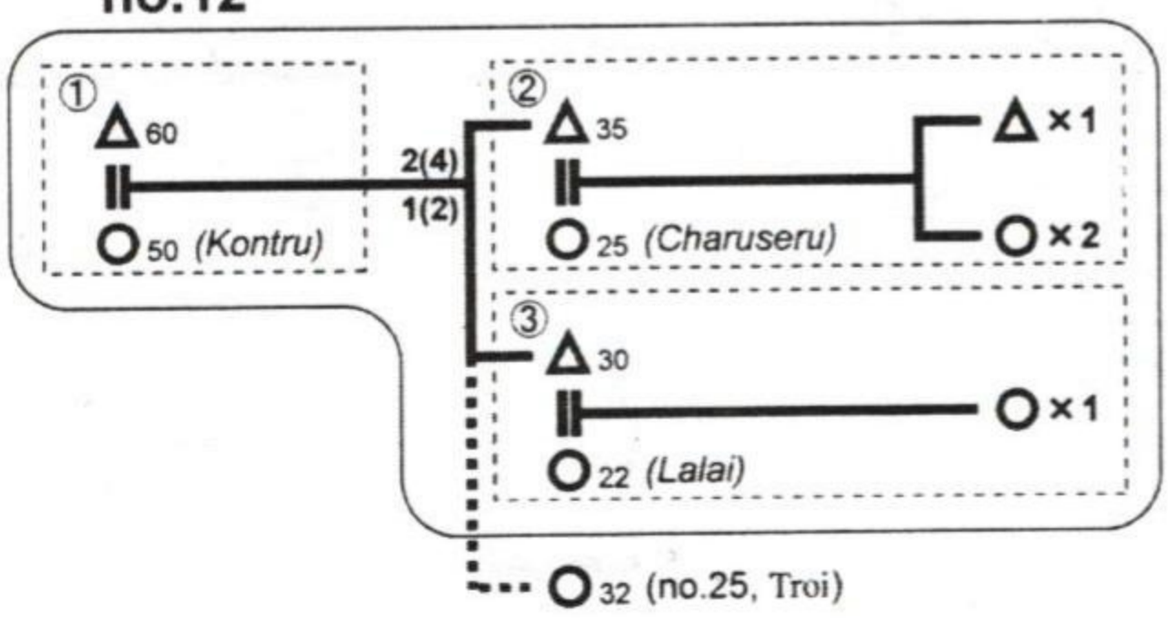

Tanggo

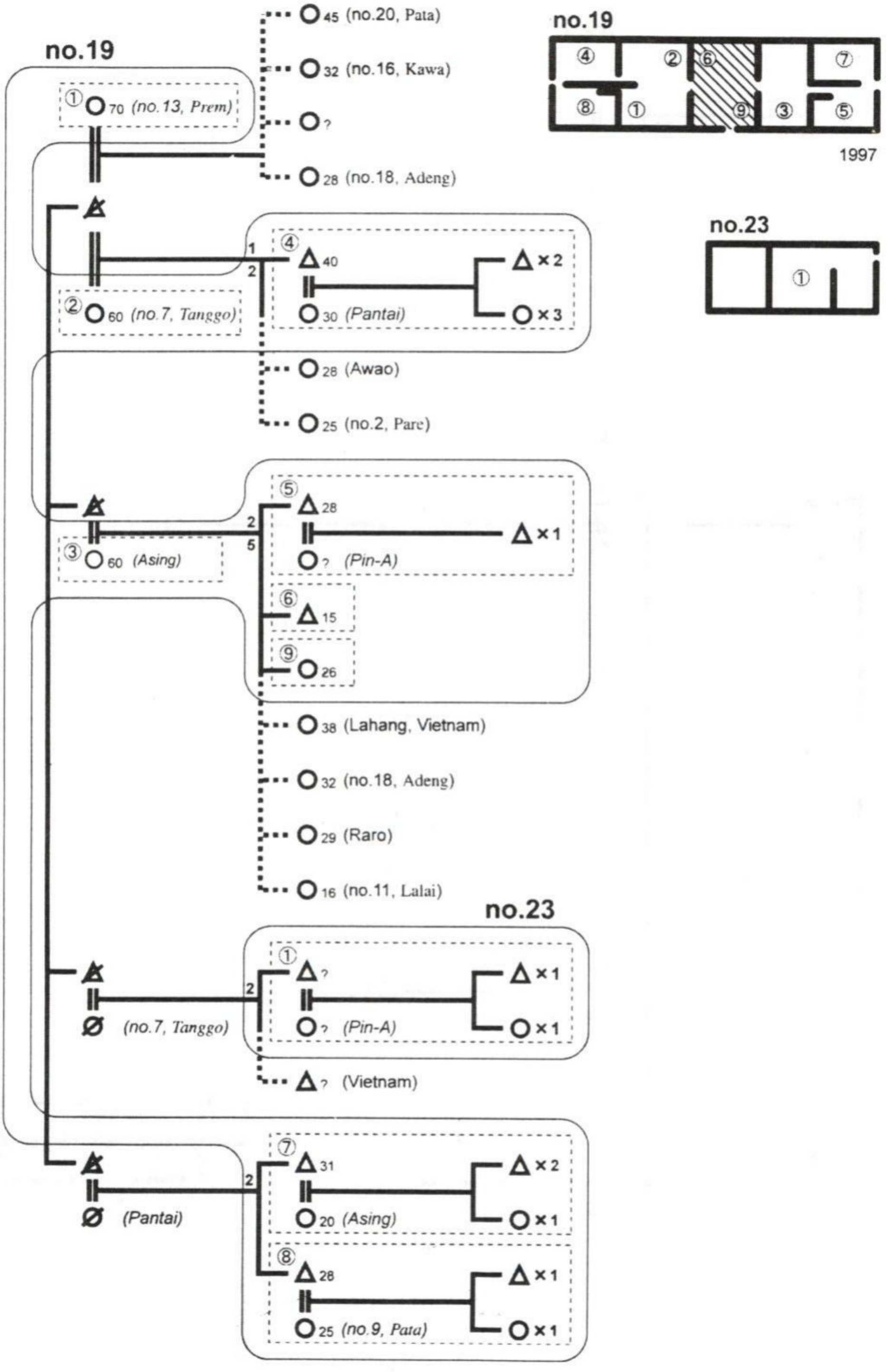

Thinei

Troi

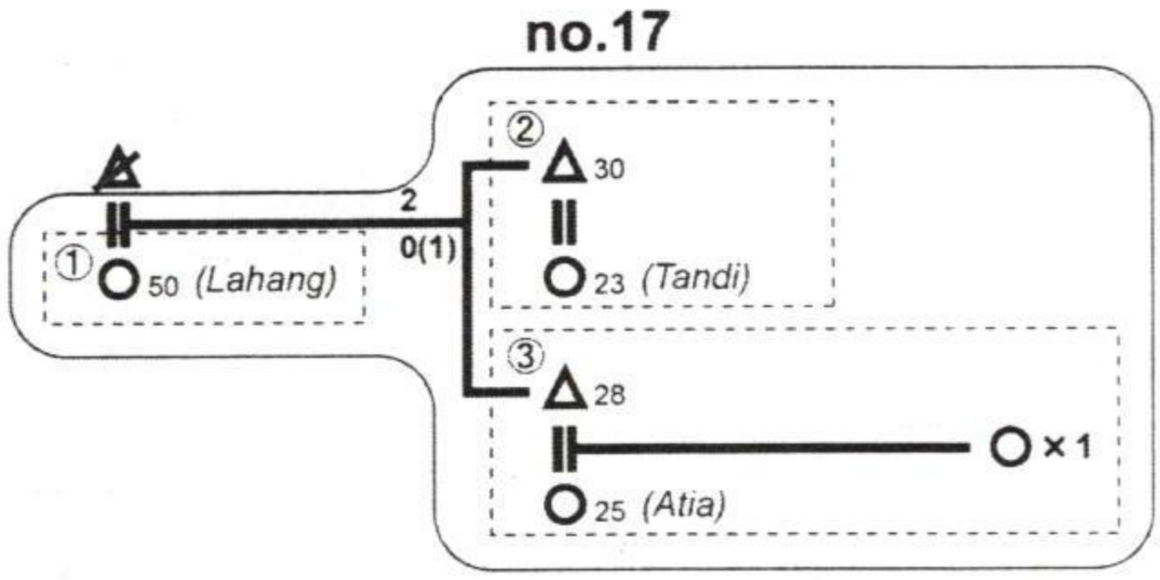

no.19
45 (no.20, Pata)
32 (no.16, Kawa)
?
28 (no.18, Adeng)
① 70 (no.13, Prem)
1
2
④ 40
×2
×3
② 60 (no.7, Tanggo)
30 (Pantai)
28 (Awao)
25 (no.2, Pare)
⑤ 28
2
5
×1
③ 60 (Asing)
? (Pin-A)
⑥ 15
⑨ 26
38 (Lahang, Vietnam)
32 (no.18, Adeng)
29 (Raro)
16 (no.11, Lalai)
no.23
① ?
2
×1
(no.7, Tanggo)
? (Pin-A)
×1
? (Vietnam)
⑦ 31
2
×2
(Pantai)
20 (Asing)
×1
⑧ 28
×1
25 (no.9, Pata)
×1

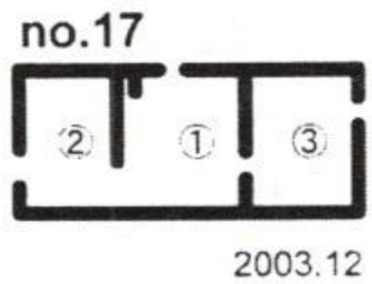
no.19
④
②
⑥
⑦
⑧
①
⑨
③
⑤

1997

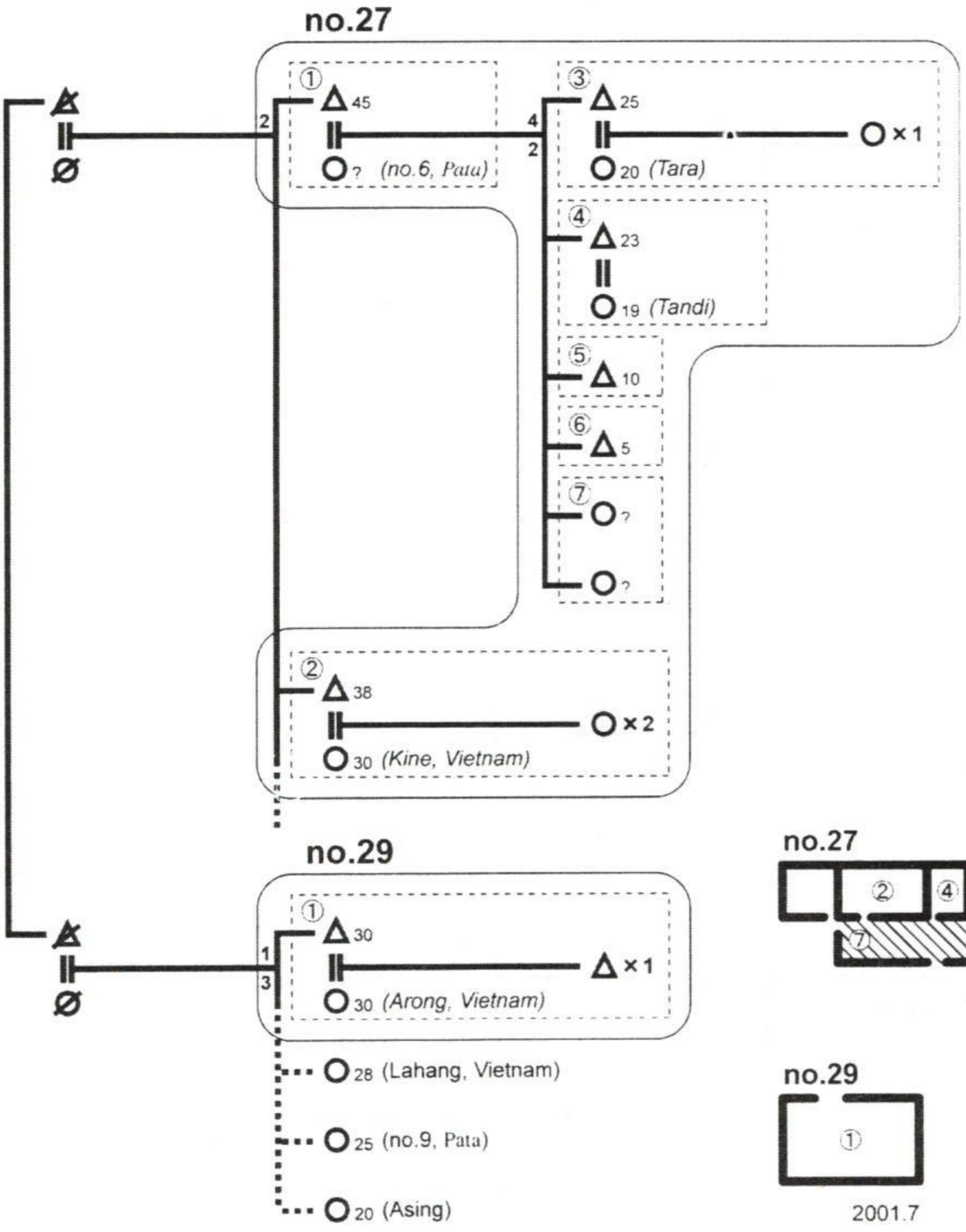
no.23
①

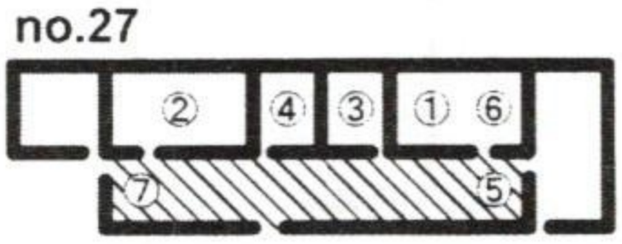
Troi

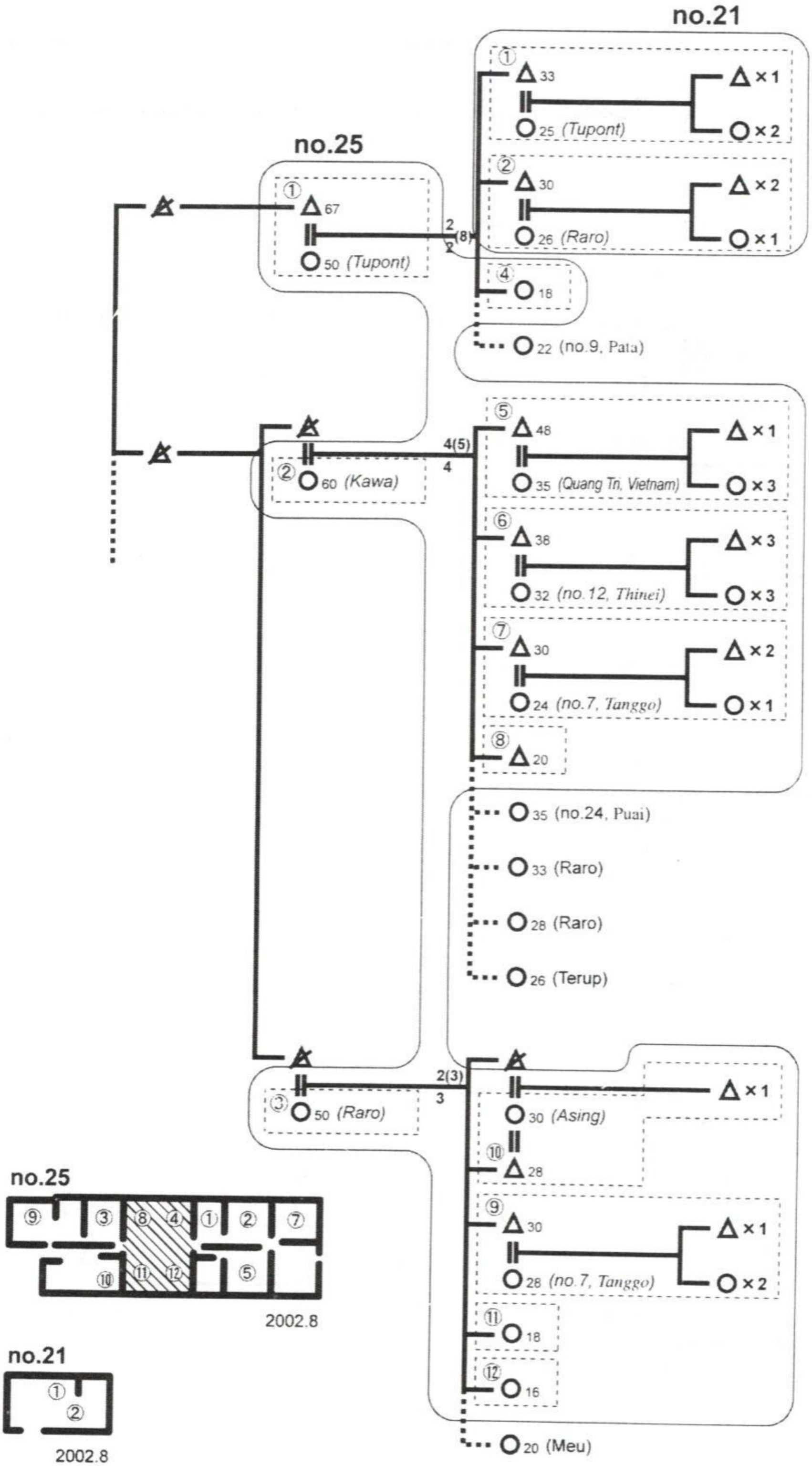
2003.12

2001.7

2001.7

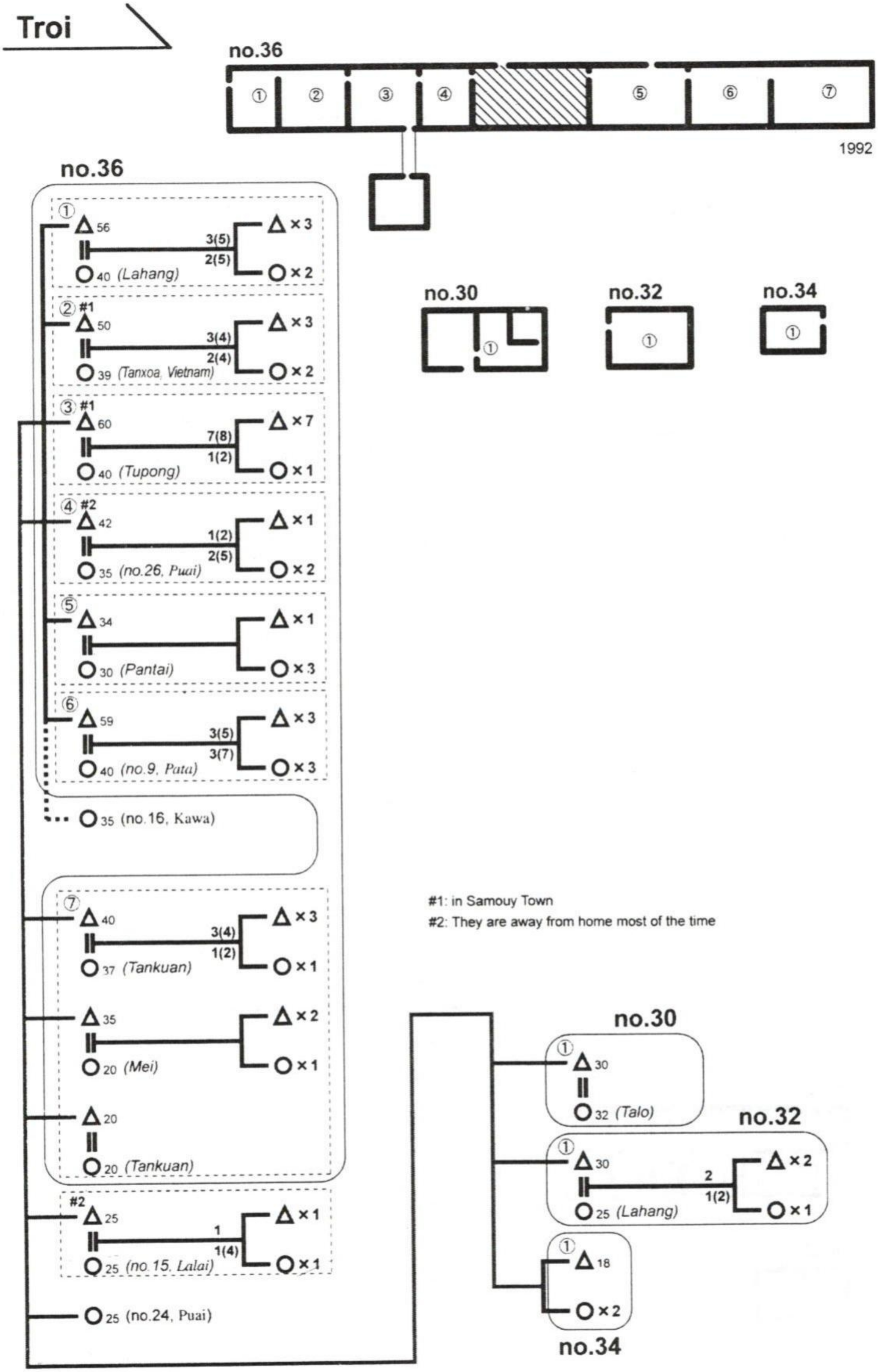

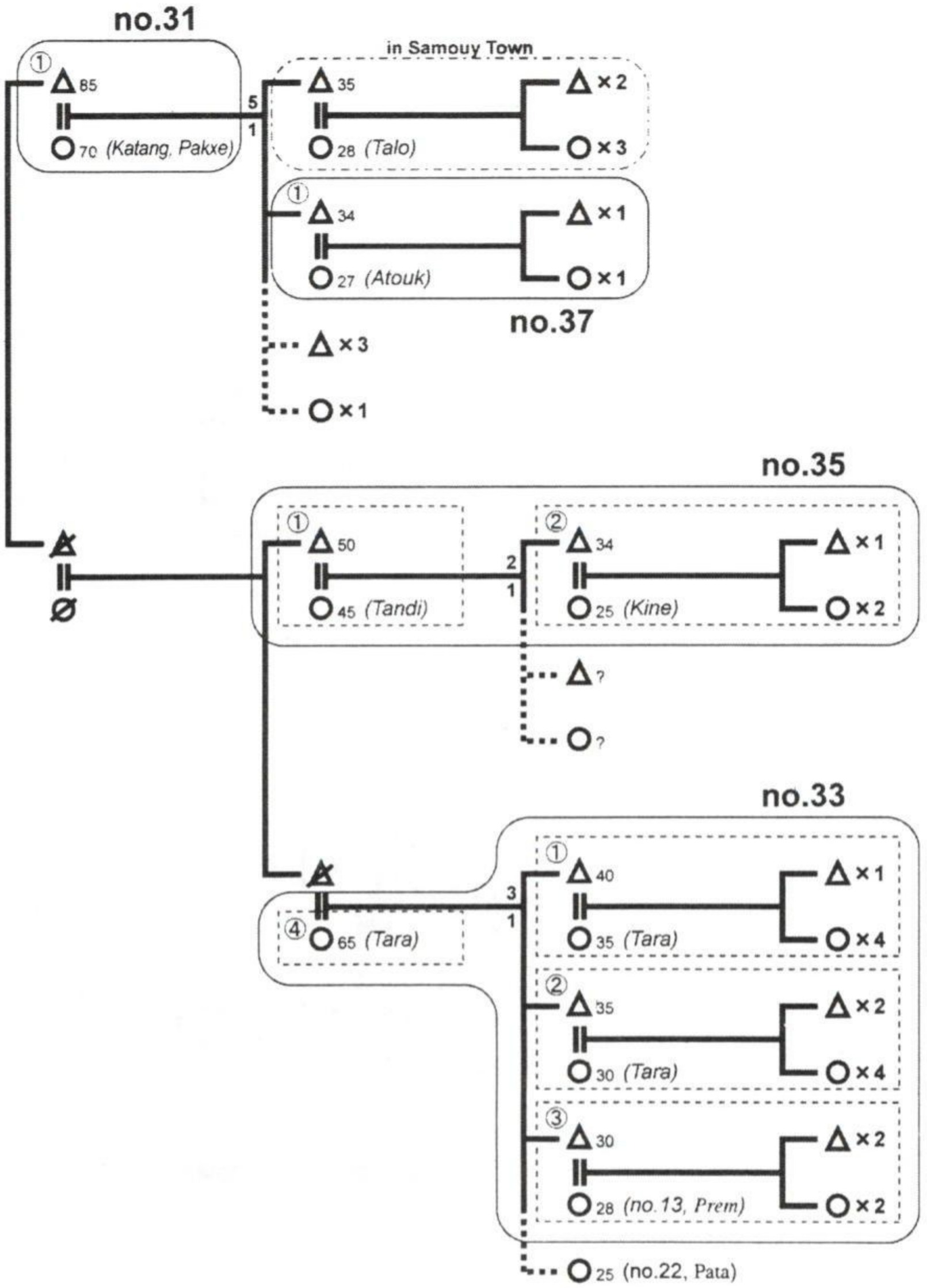
no.25

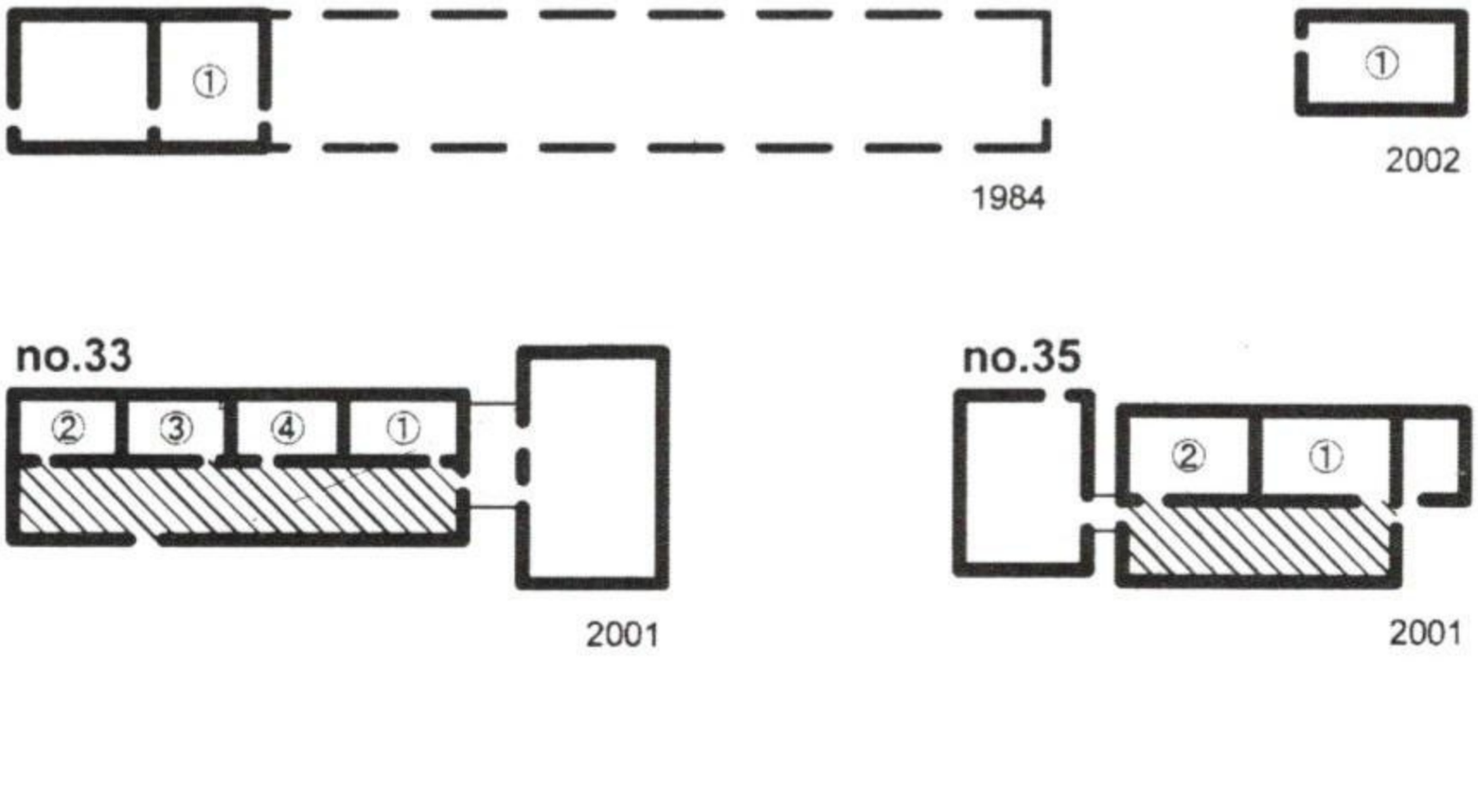
2002.8

no.21

2002.8

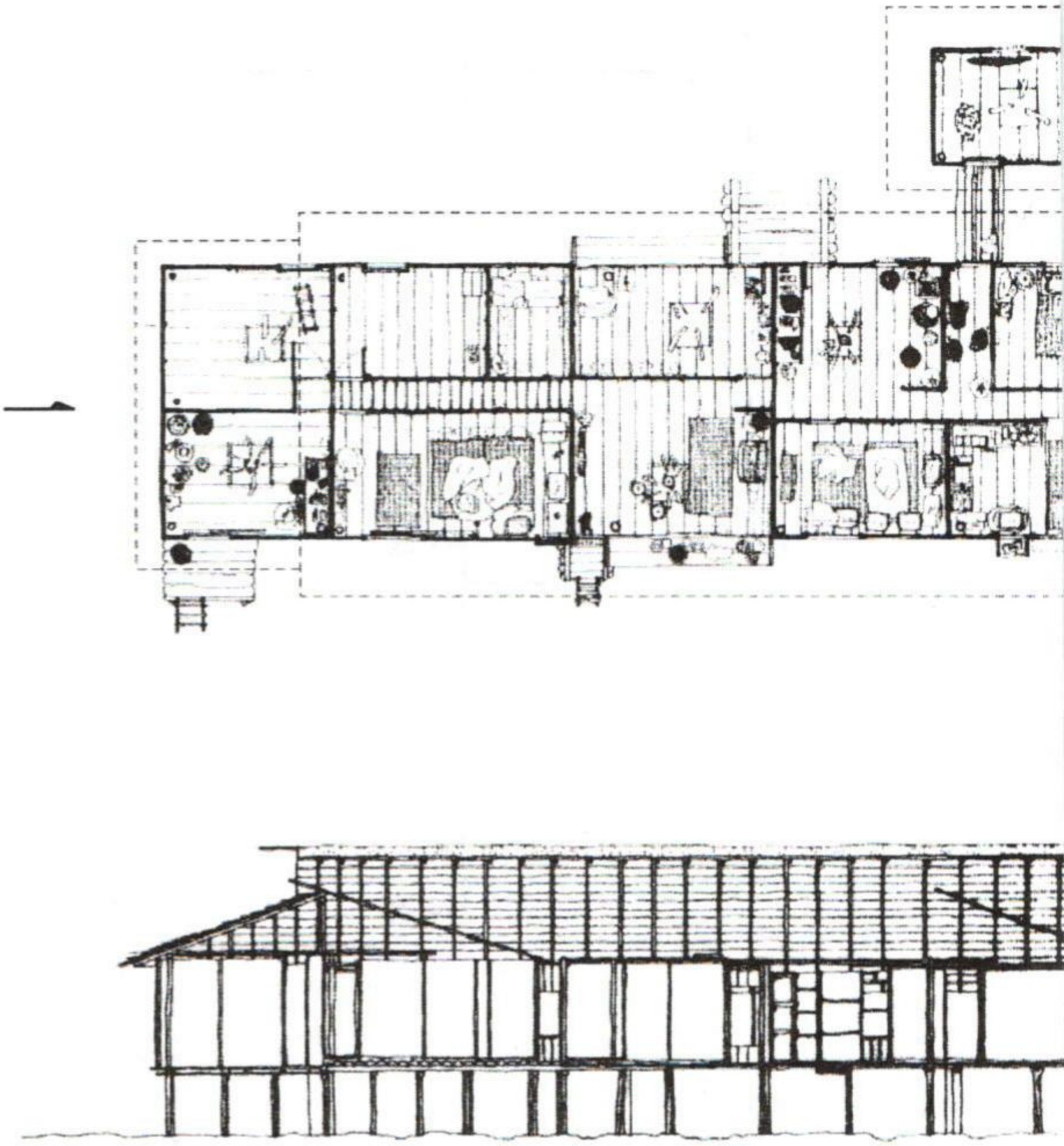

Troi
no.36
① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦
1992
no.36
① △56 ○40 (Lahang) 3(5) 2(5) △×3 ○×2
② #1 △50 ○39 (Tanxoa, Vietnam) 3(4) 2(4) △×3 ○×2
③ #1 △60 ○40 (Tupong) 7(8) 1(2) △×7 ○×1
④ #2 △42 ○35 (no.26, Puai) 1(2) 2(5) △×1 ○×2
⑤ △34 ○30 (Pantai) △×1 ○×3
⑥ △59 ○40 (no.9, Pata) 3(5) 3(7) △×3 ○×3
○35 (no.16, Kawa)
⑦ △40 ○37 (Tankuan) 3(4) 1(2) △×3 ○×1
△35 ○20 (Mei) △×2 ○×1
△20 ○20 (Tankuan)
#2 △25 ○25 (no.15, Lalai) 1 1(4) △×1 ○×1
○25 (no.24, Puai)
no.30
①
no.32
①
no.34
①
#1: in Samouy Town
#2: They are away from home most of the time
no.30
① △30 ○32 (Talo)
no.32
① △30 ○25 (Lahang) 2 1(2) △×2 ○×1
① △18 ○×2
no.34

no.31
in Samouy Town
①
85
5
1
70 (Katang, Pakxe)
35
×2
28 (Talo)
×3
①
34
×1
27 (Atouk)
×1
no.37
×3
×1
no.35
①
50
2
1
45 (Tandi)
②
34
×1
25 (Kine)
×2
?
?
no.33
①
40
3
1
④
65 (Tara)
×1
35 (Tara)
×4
②
35
×2
30 (Tara)
×4
③
30
×2
28 (no.13, Prem)
×2
25 (no.22, Pata)

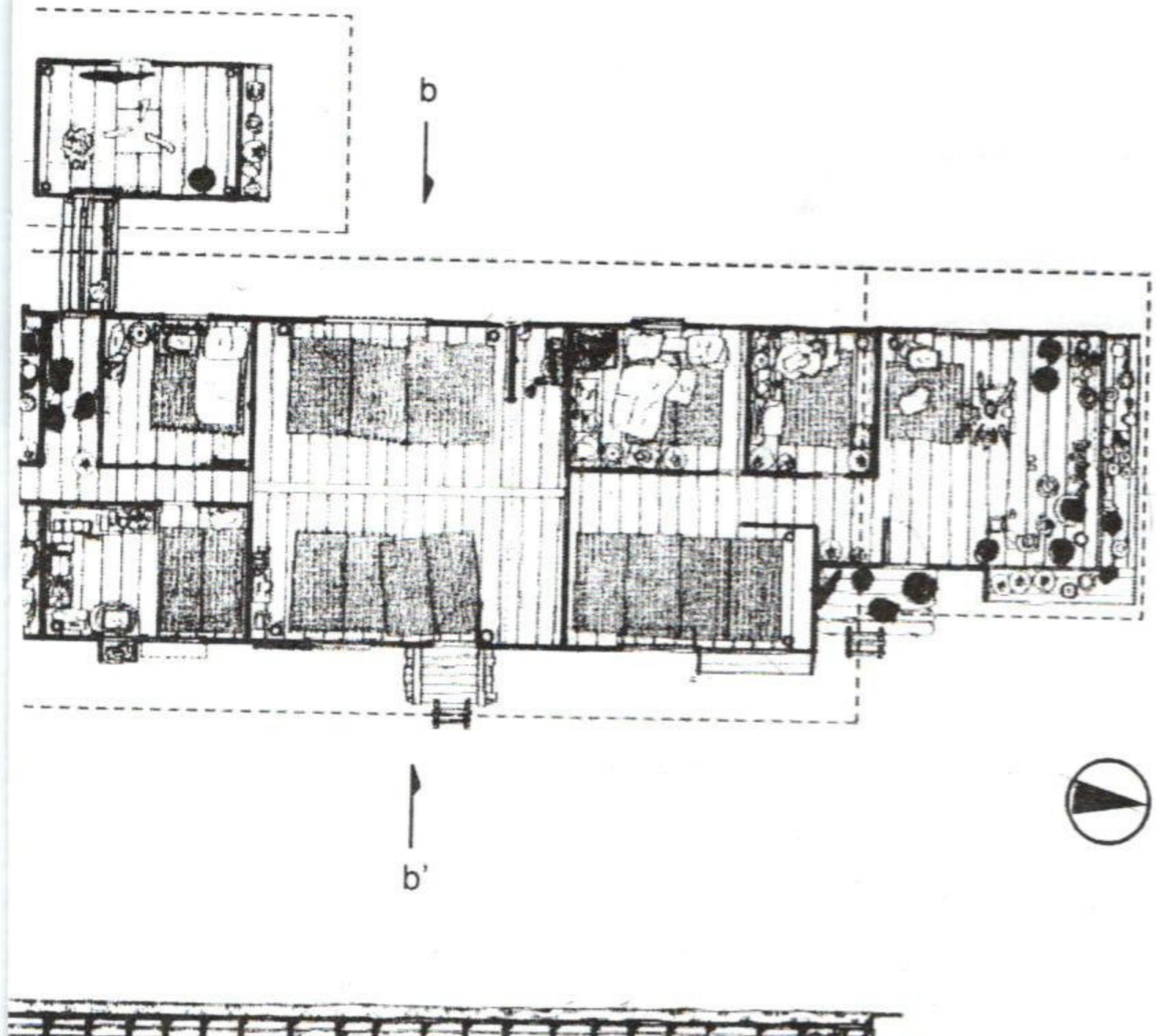

no.31
①
1984
no.37
①
2002
no.33
②
③
④
①
2001
no.35
②
①
2001

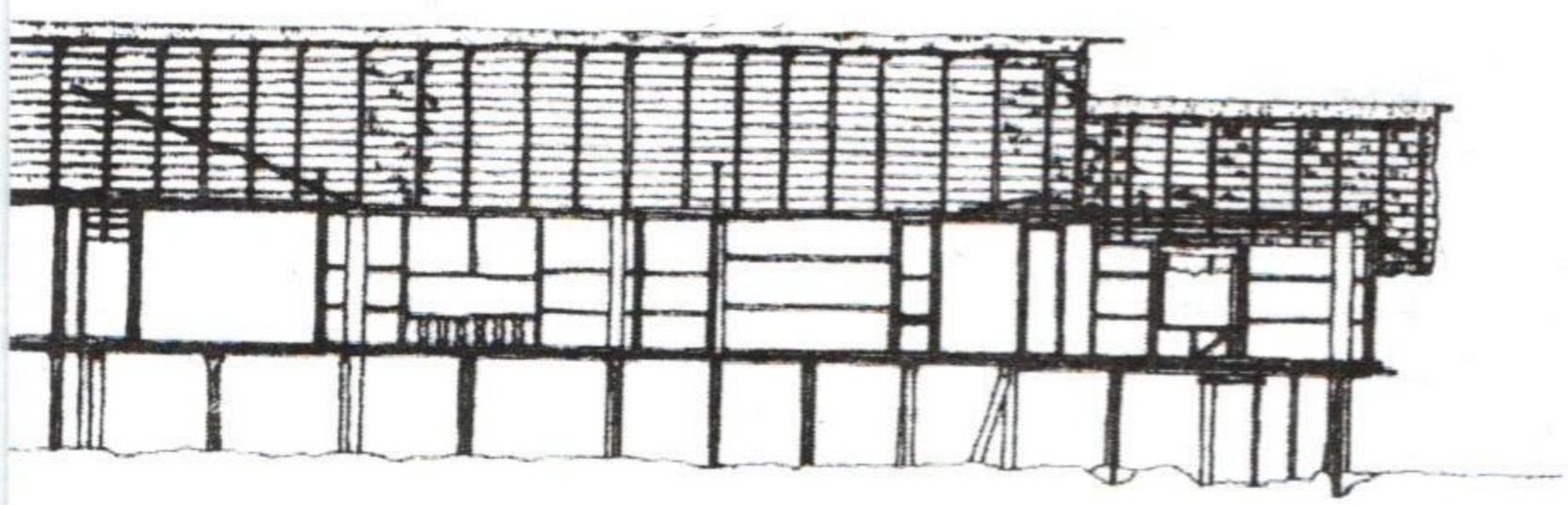
Spatial Composition of House

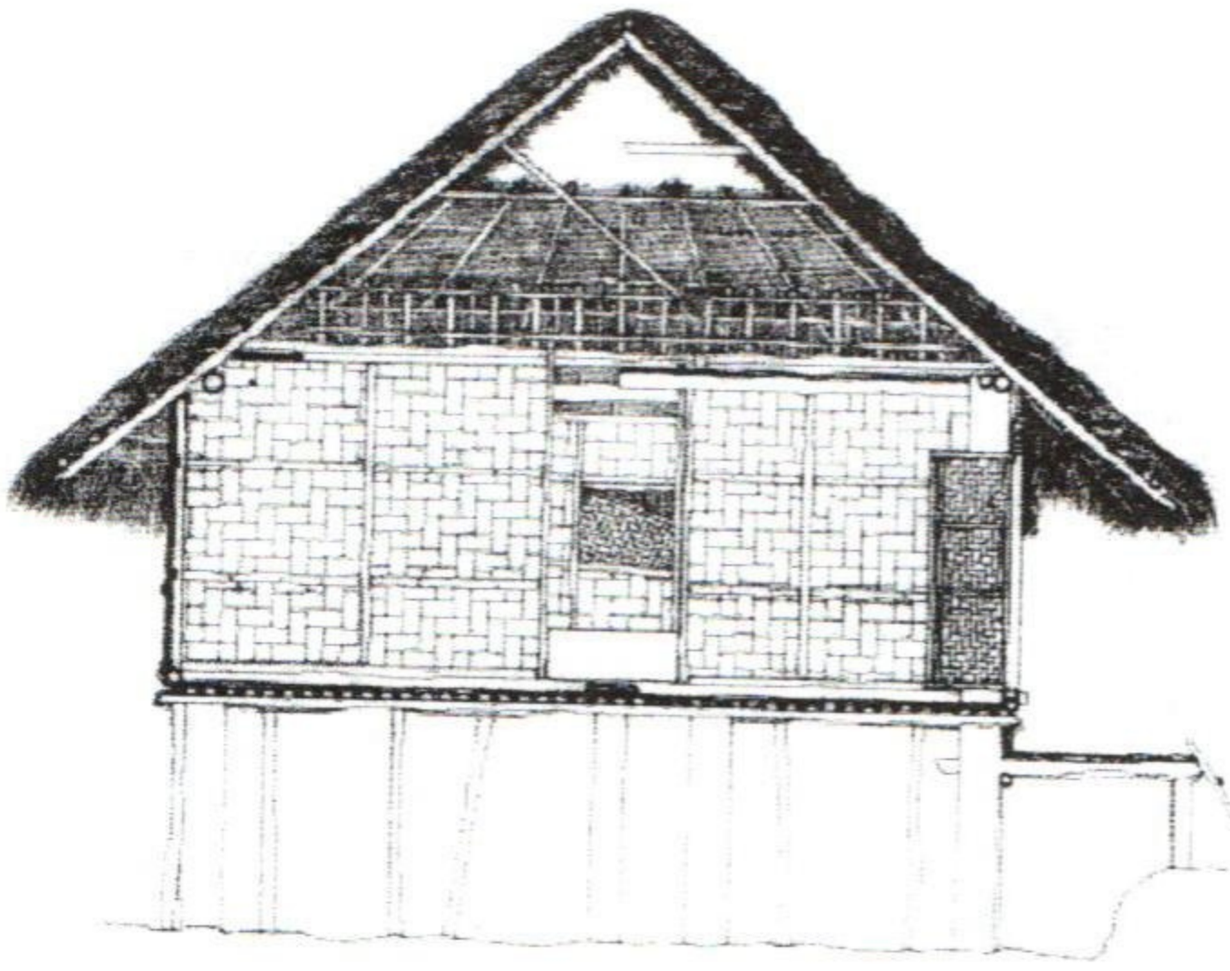
TG_02

a-a'section

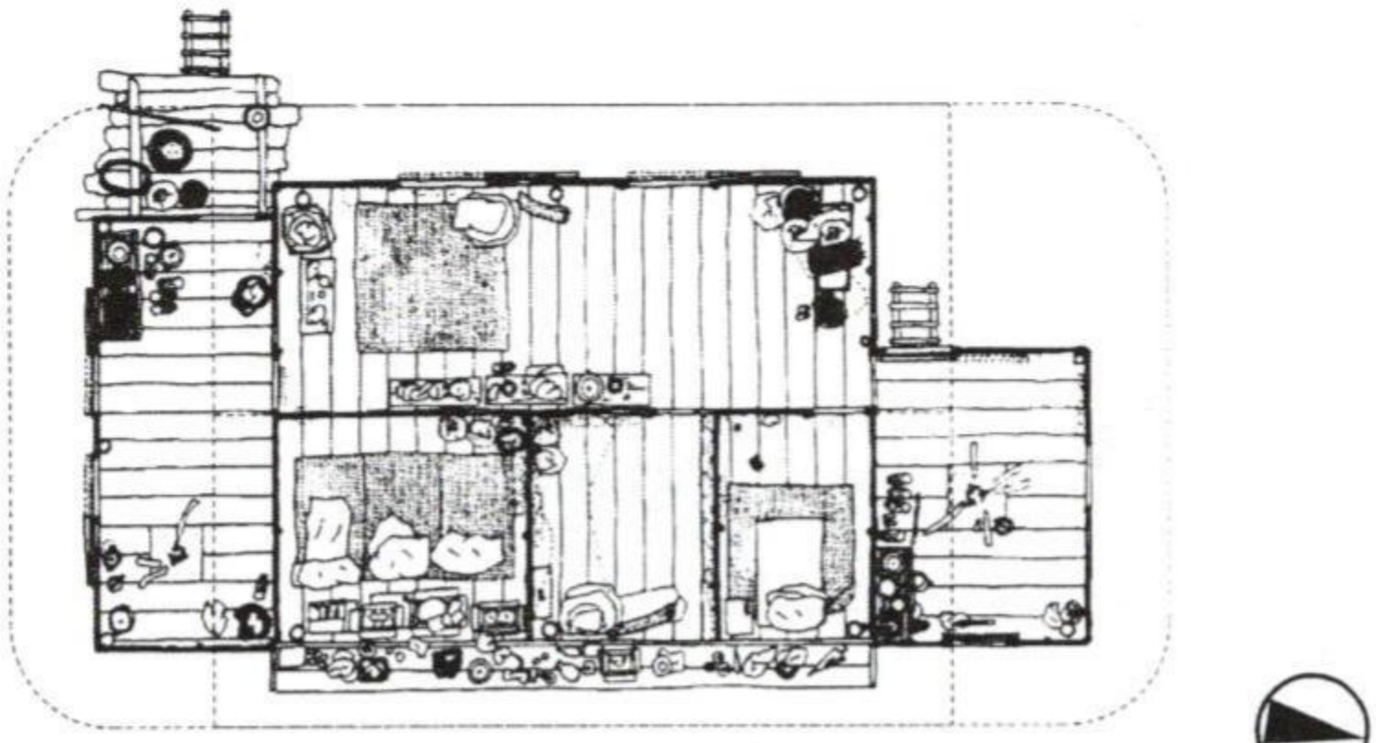

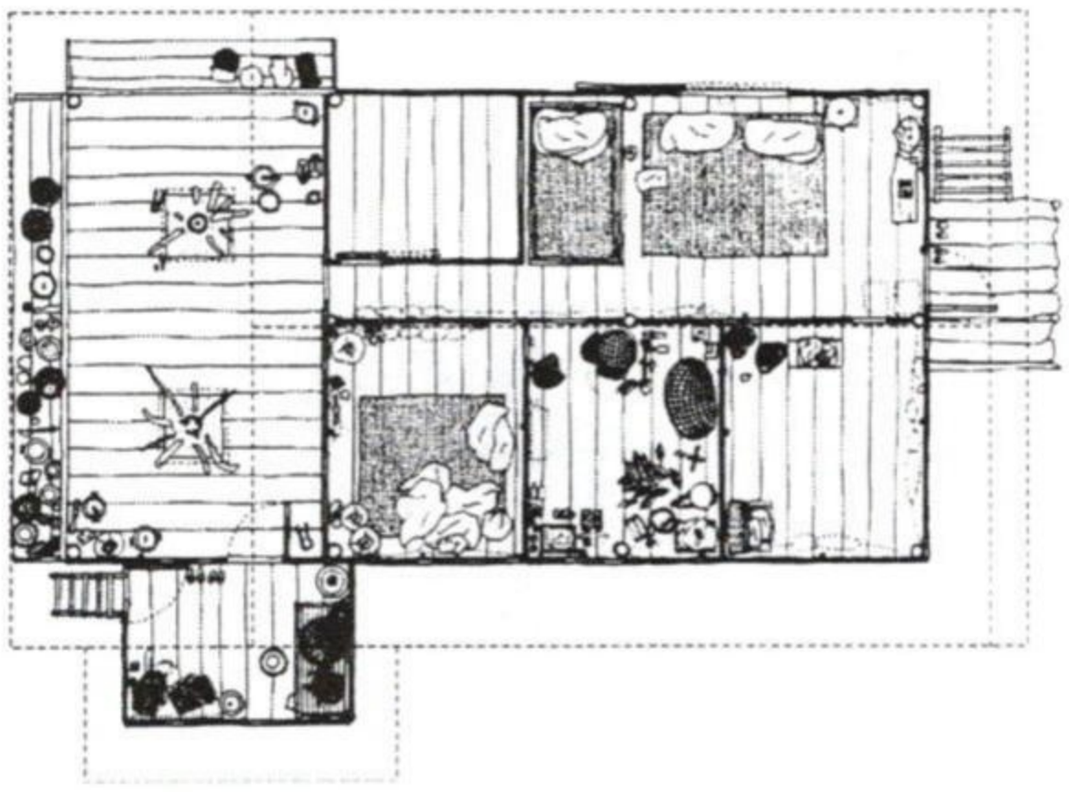

b-b'section

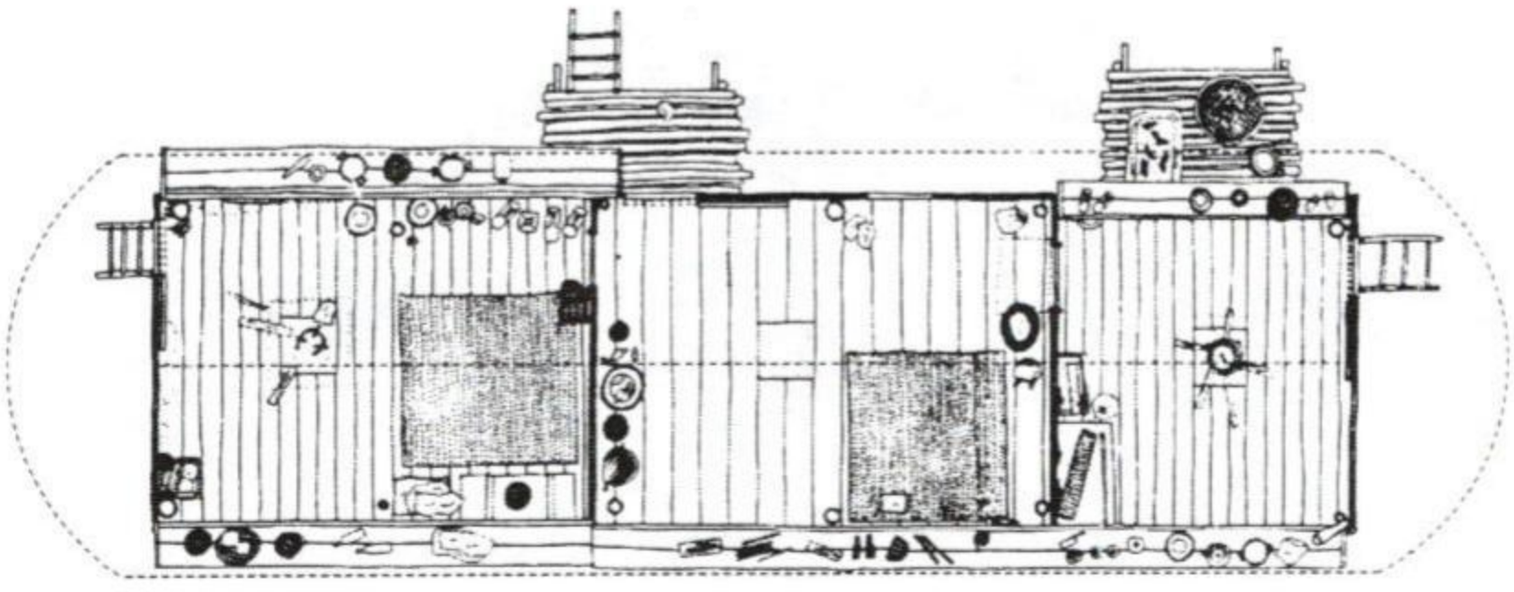
TG_03

TG_04

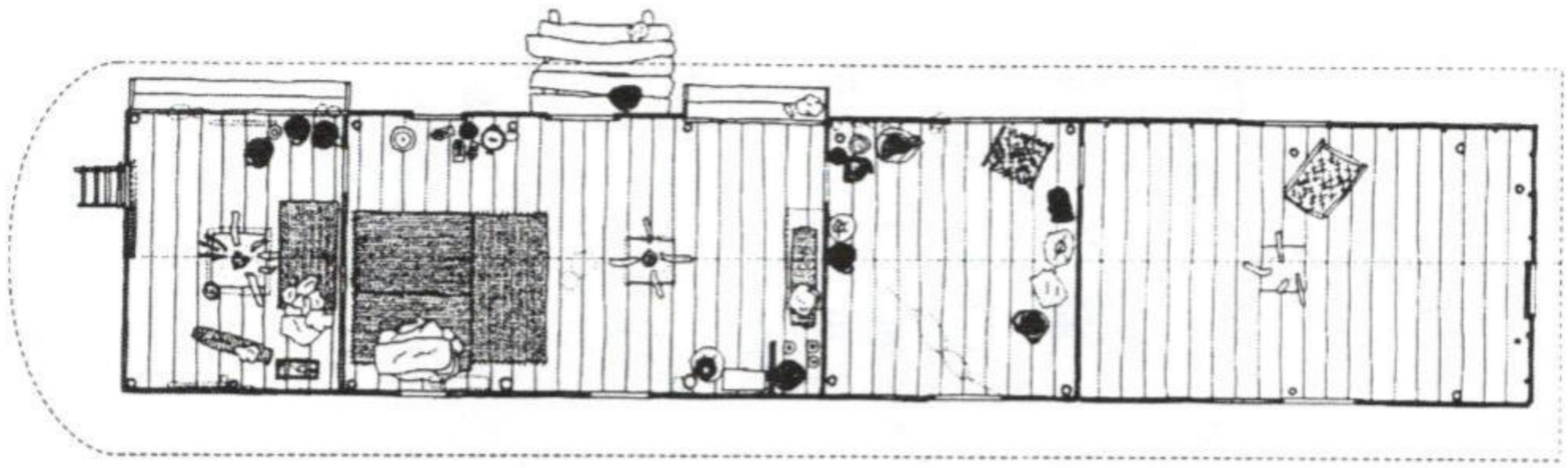

TG_06

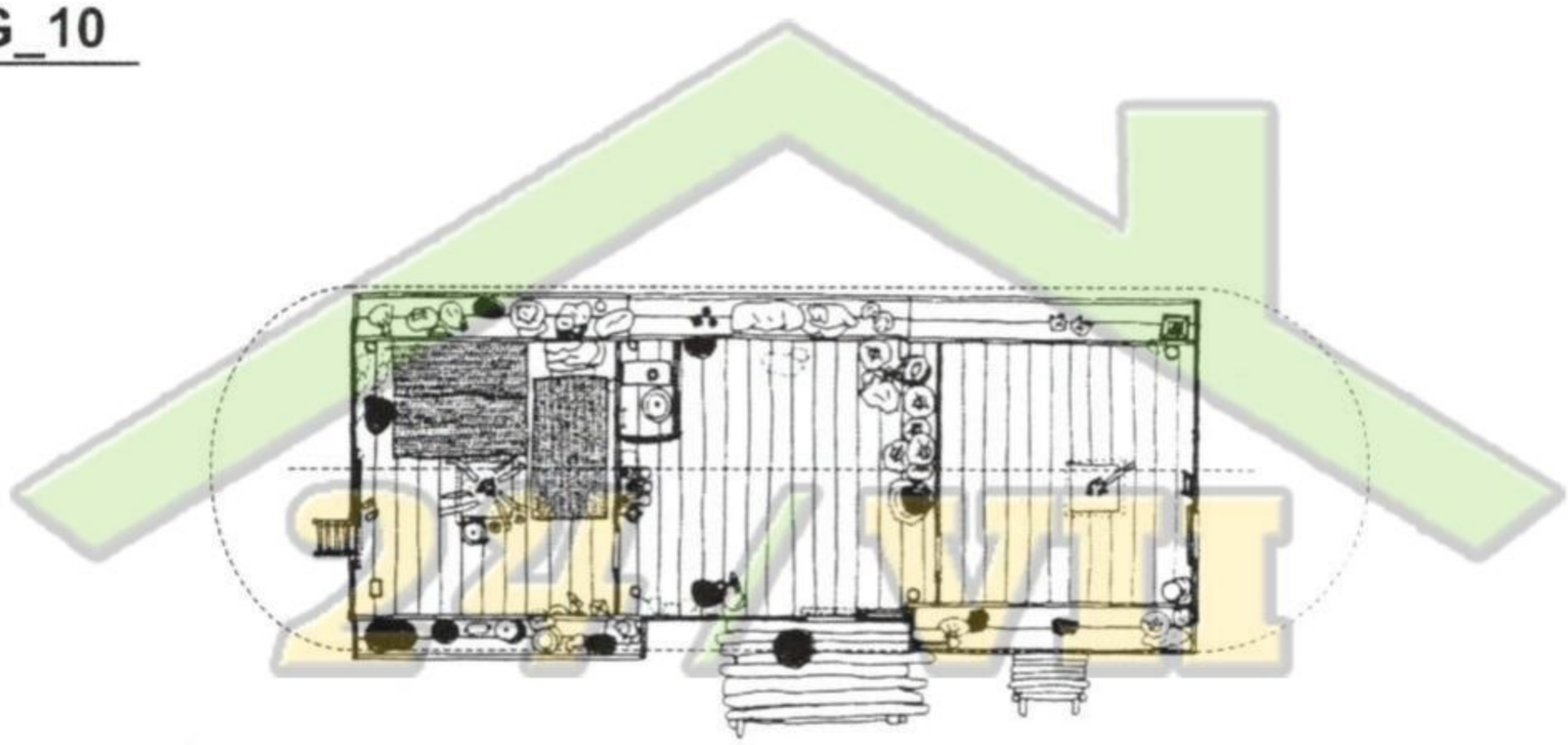

0 2 4 6 8 10m

TG_09

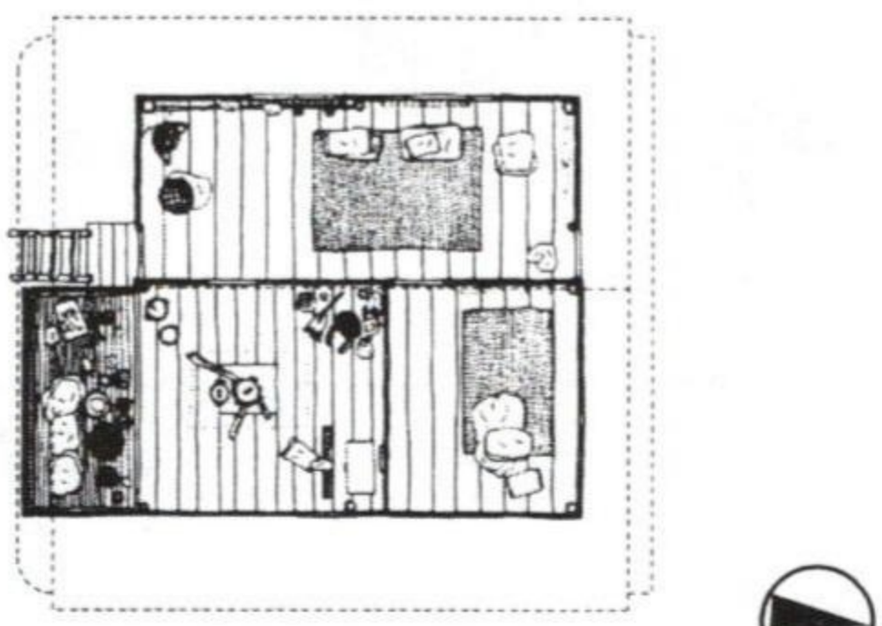

TG_10

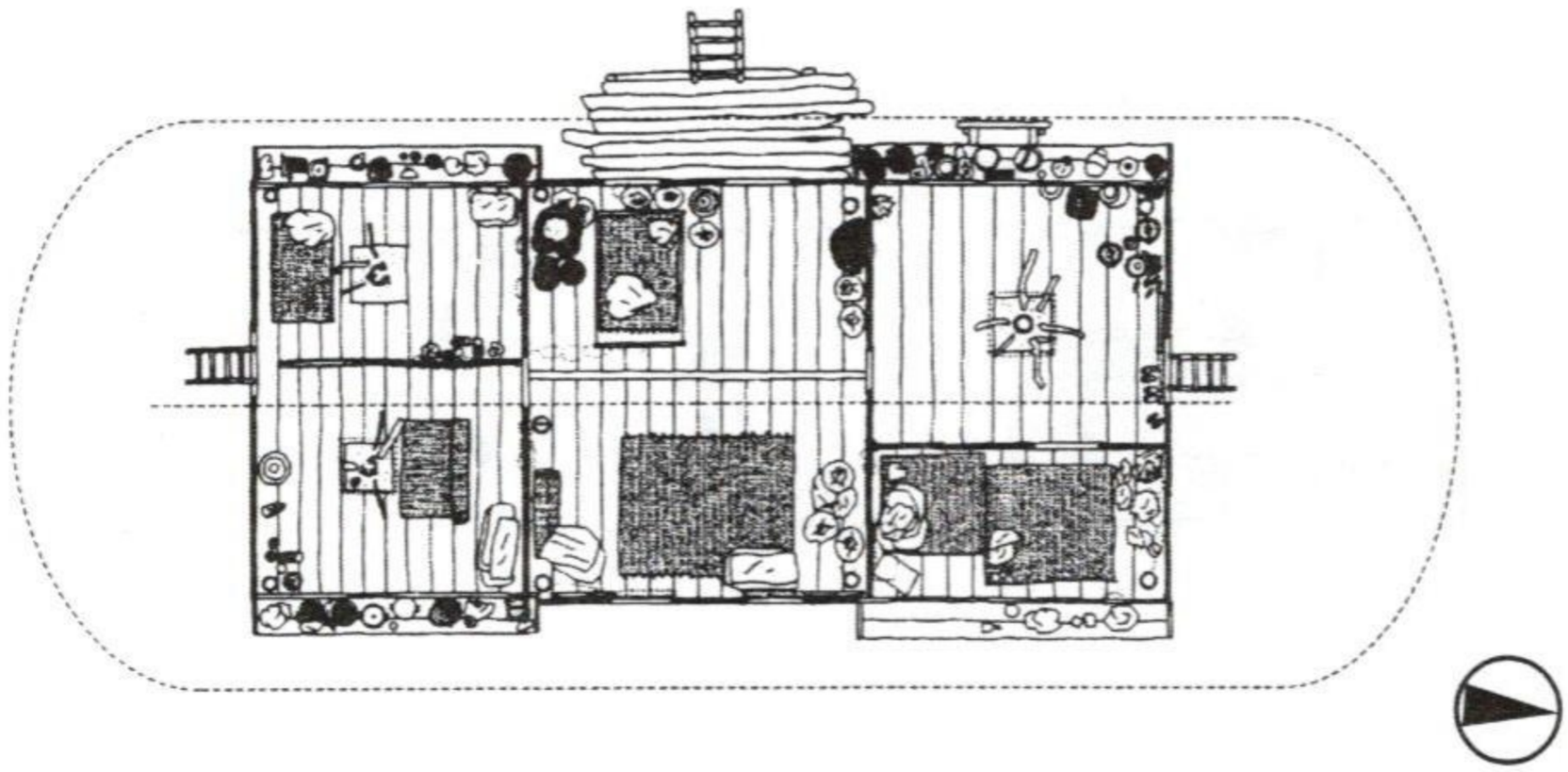
ห้ามจำหน่าย

TG_11

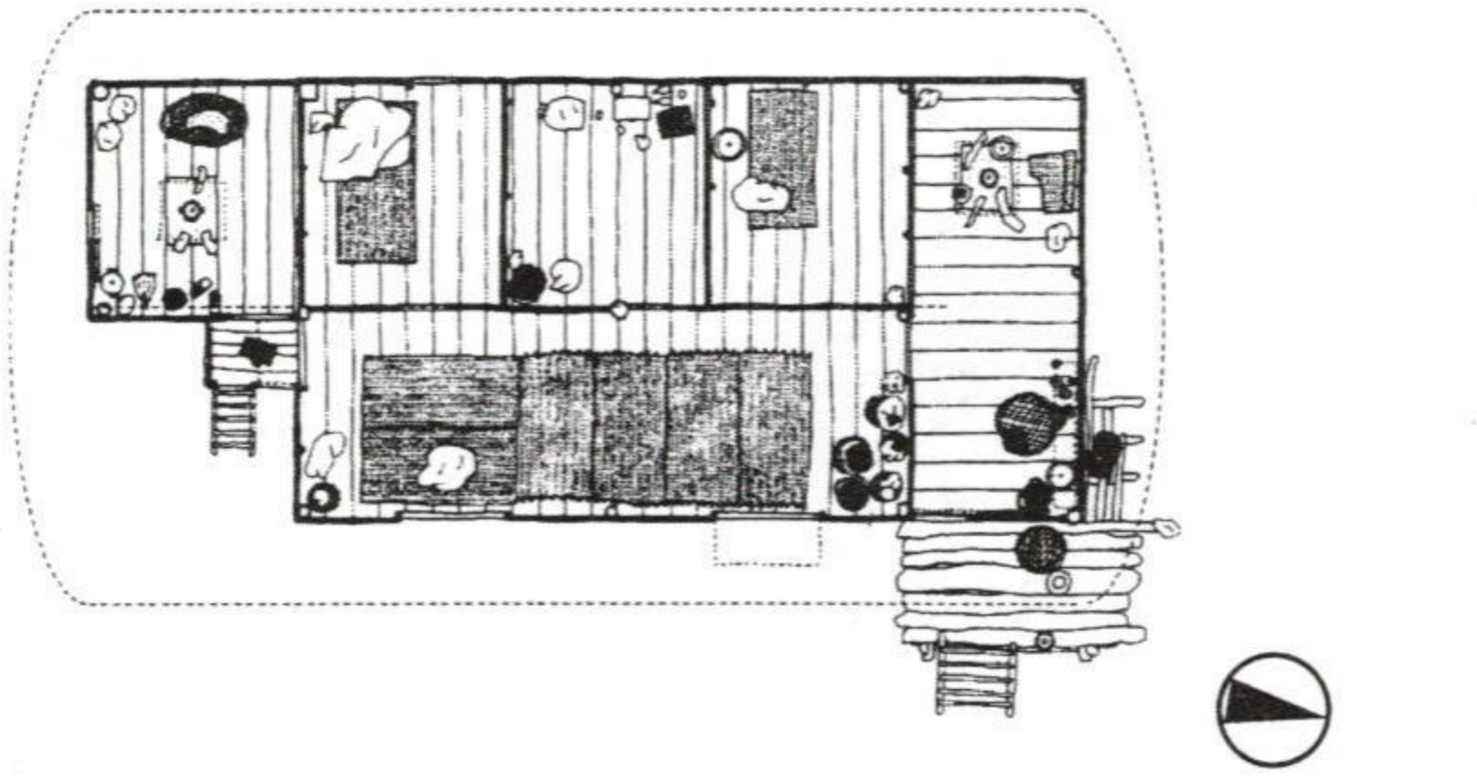

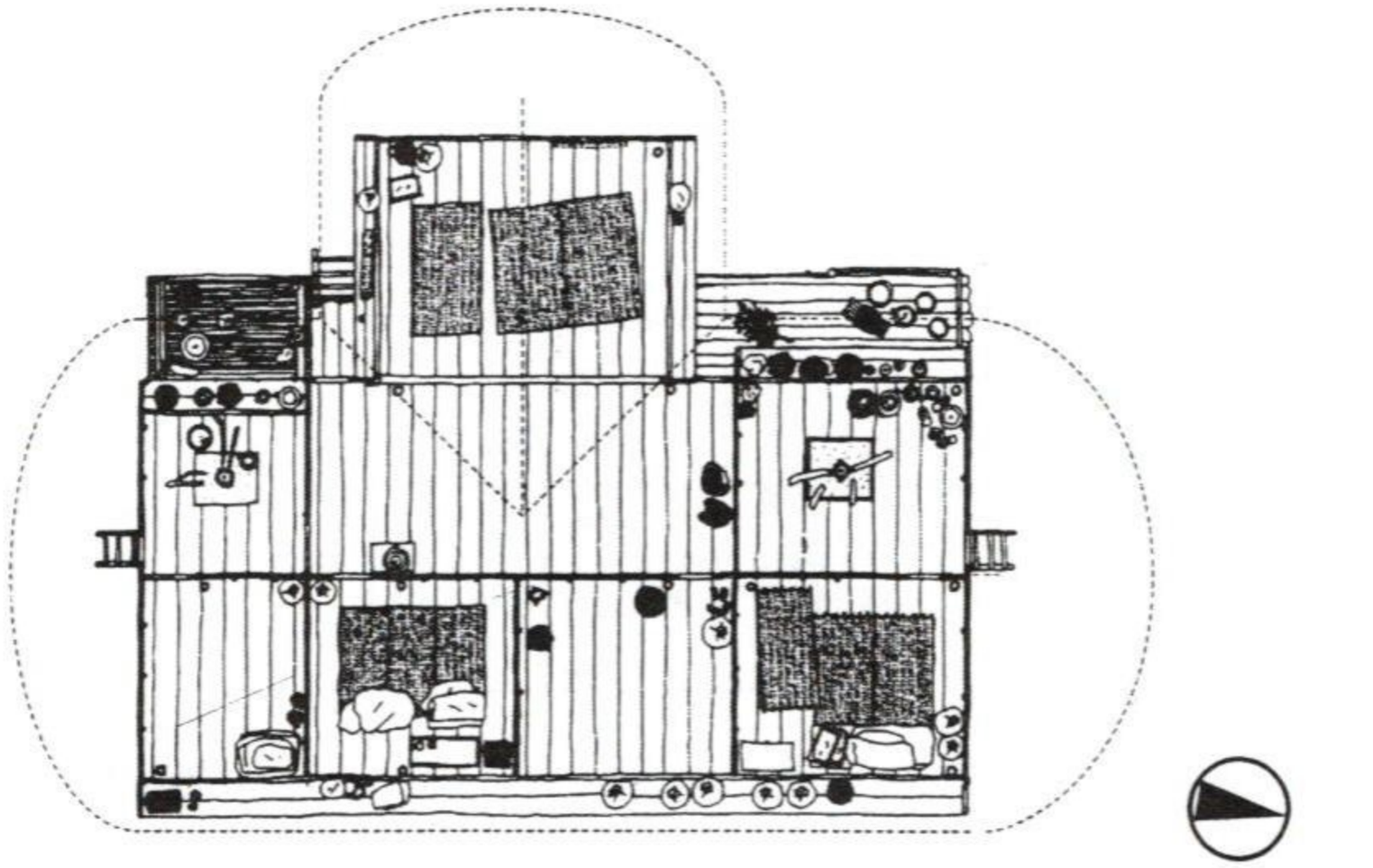
TG_12

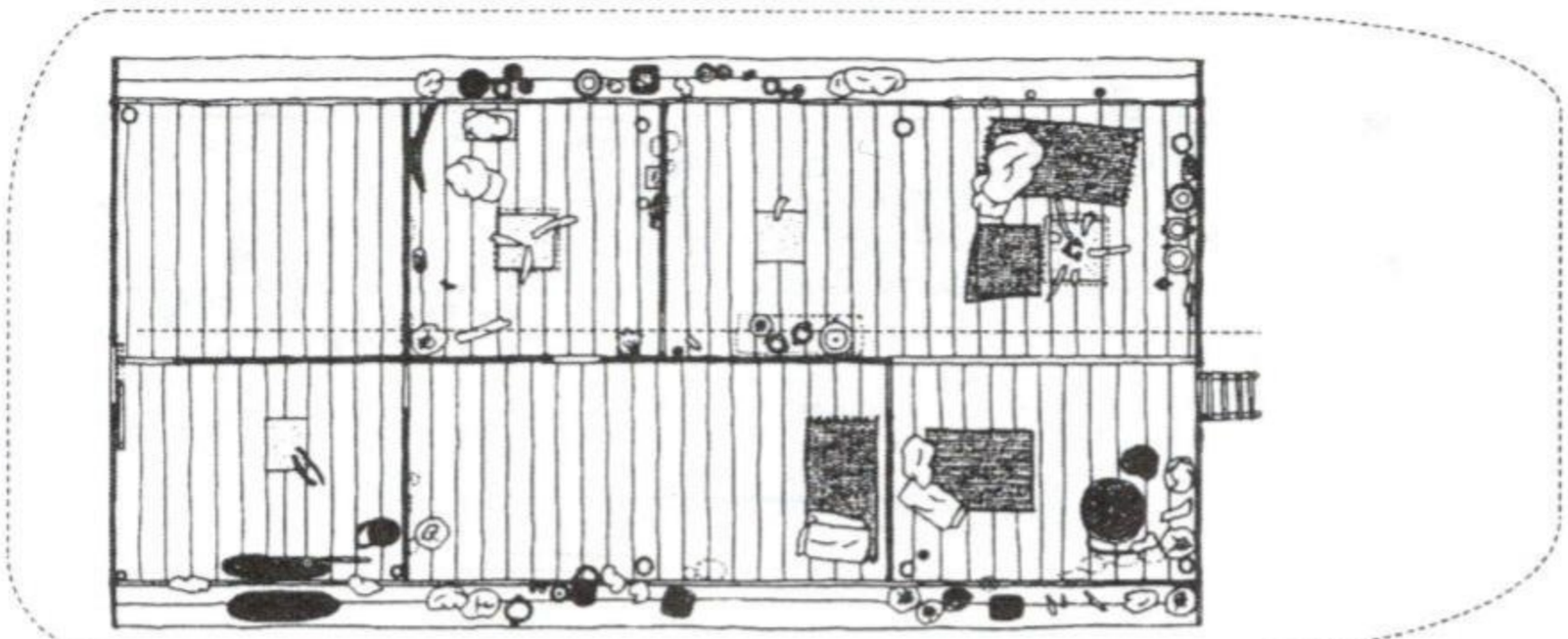
TG_14

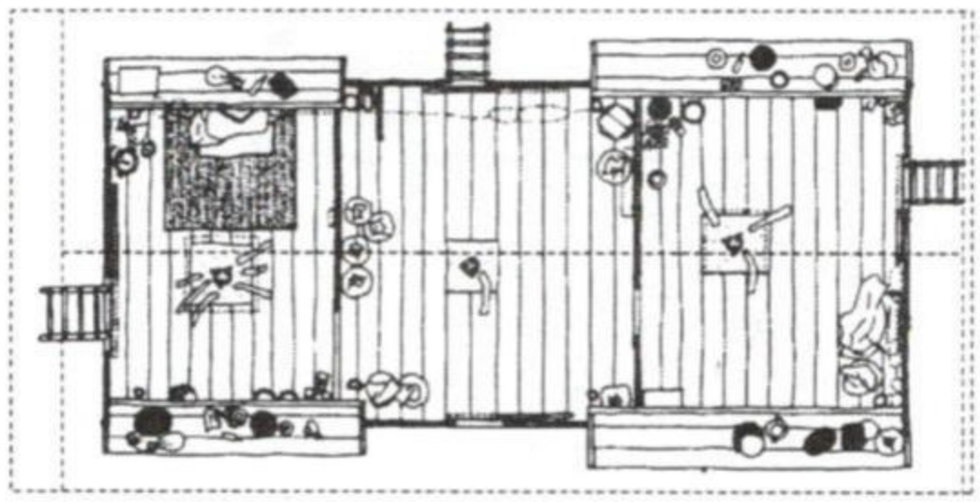
TG_15

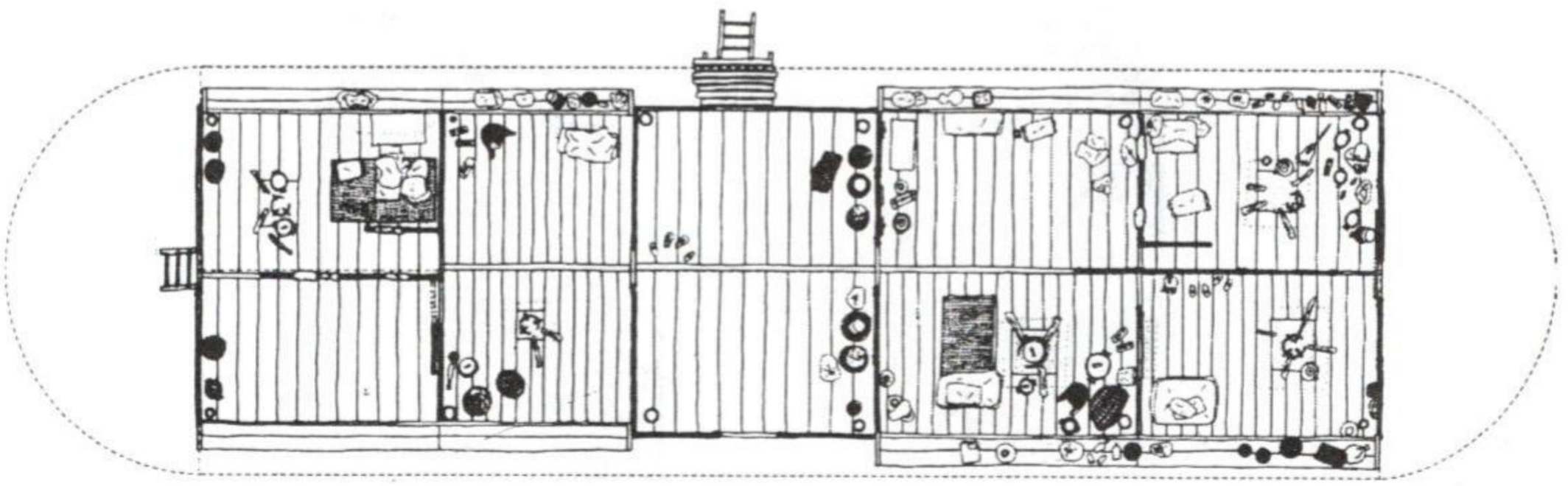
TG_16

TG_17

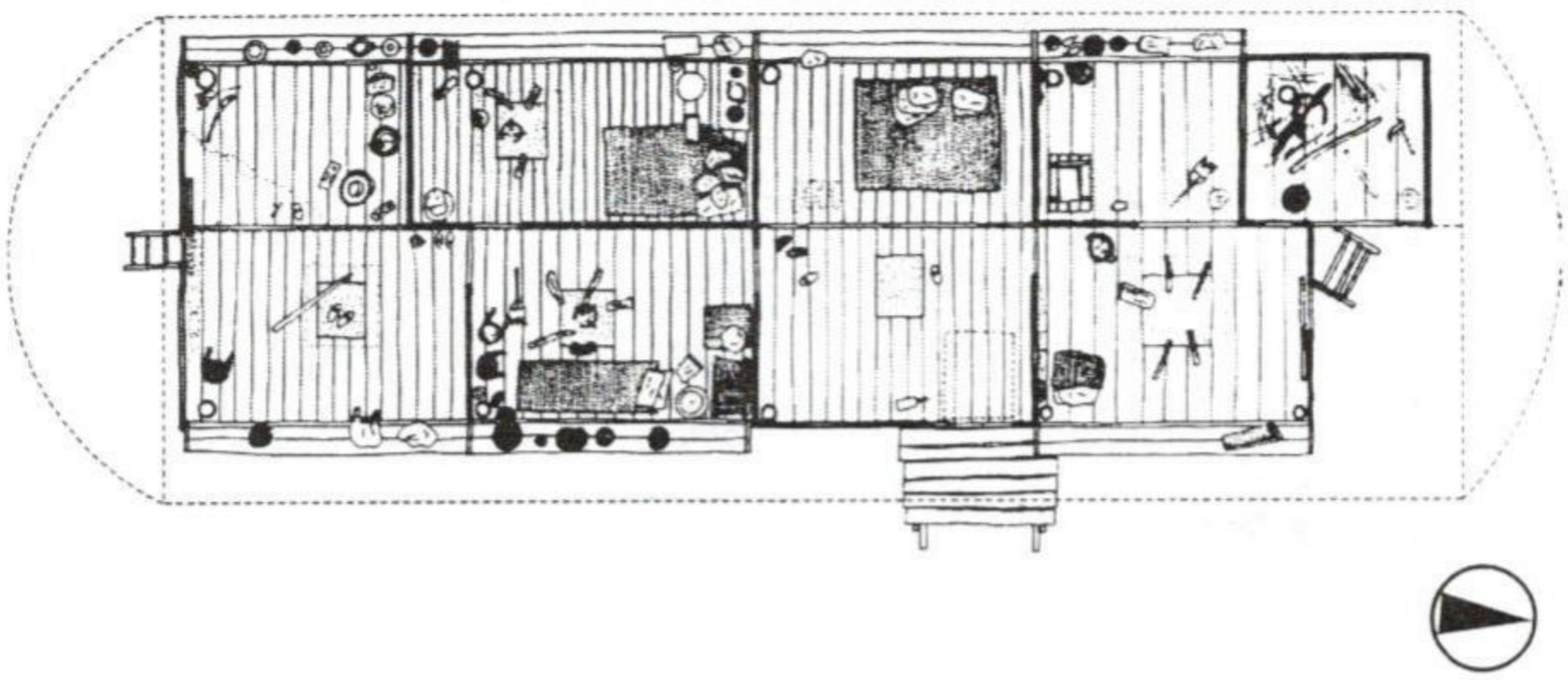

TG_18

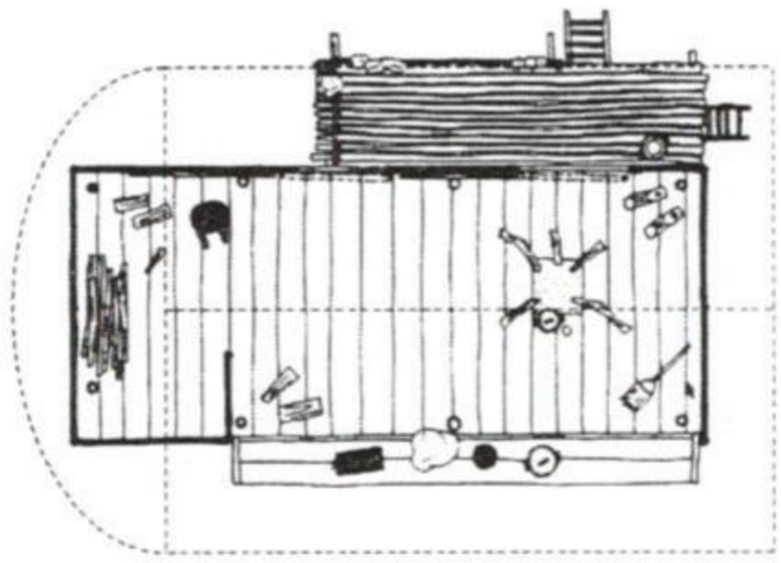

0 2 4 6 8 10m

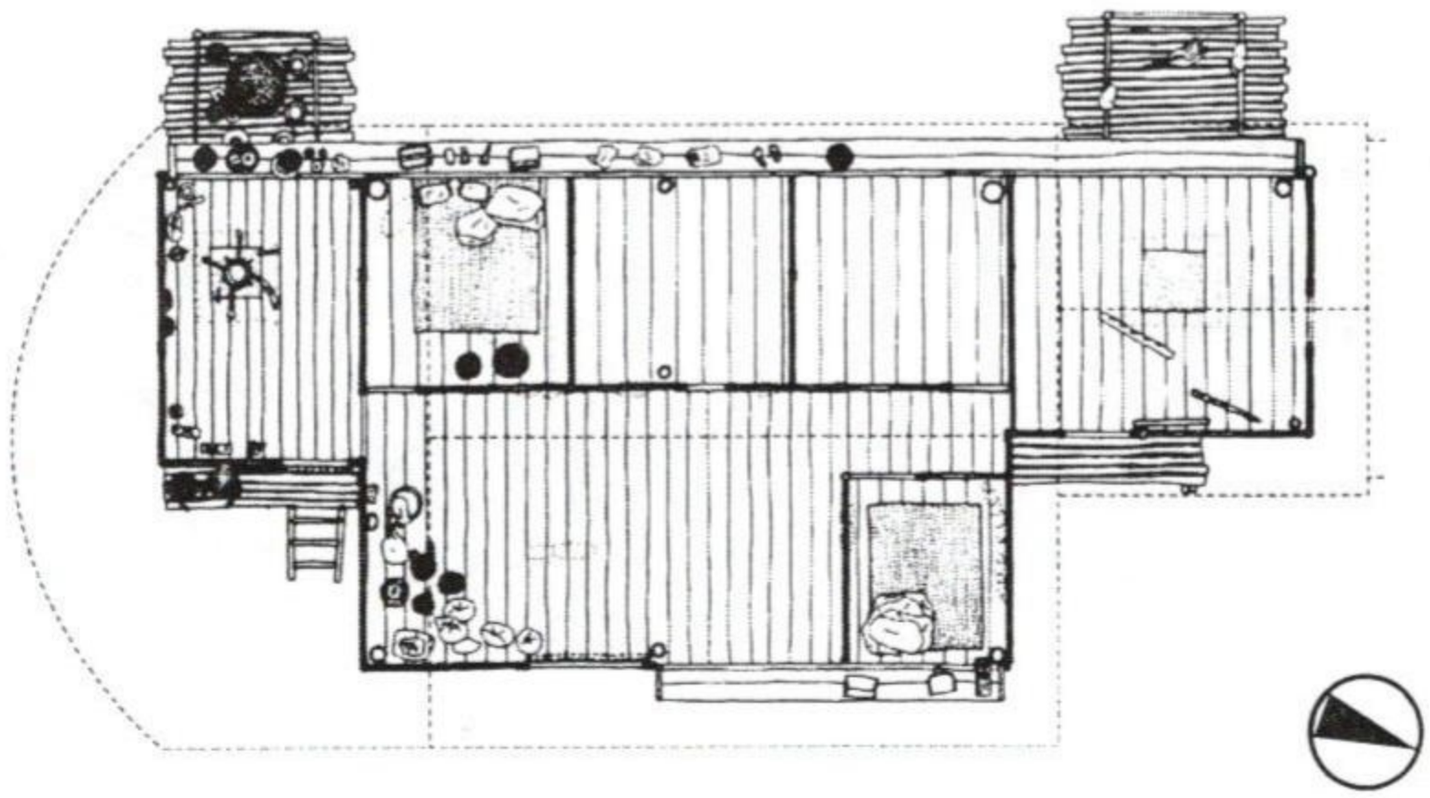
TG_20

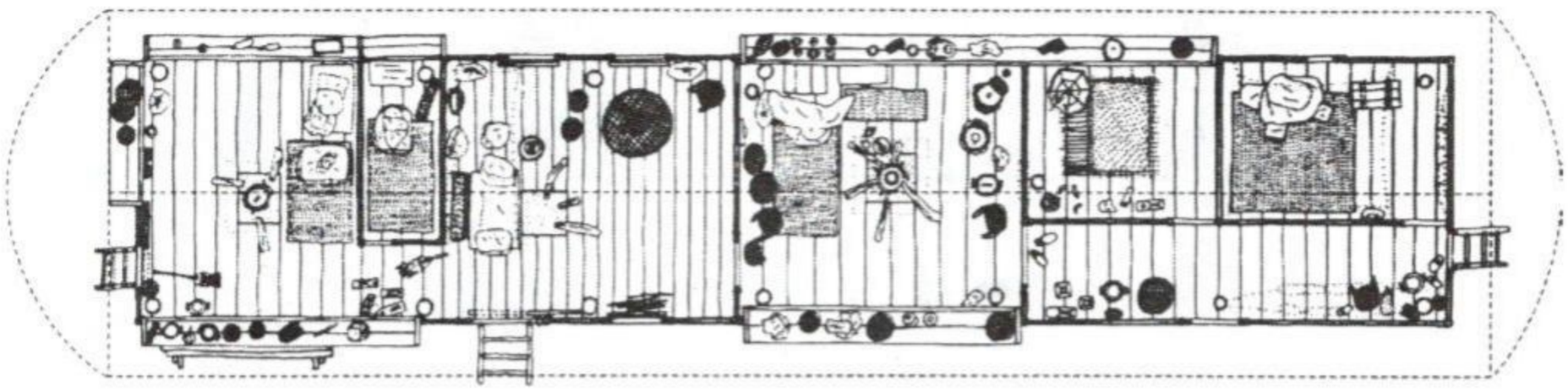
TG_21

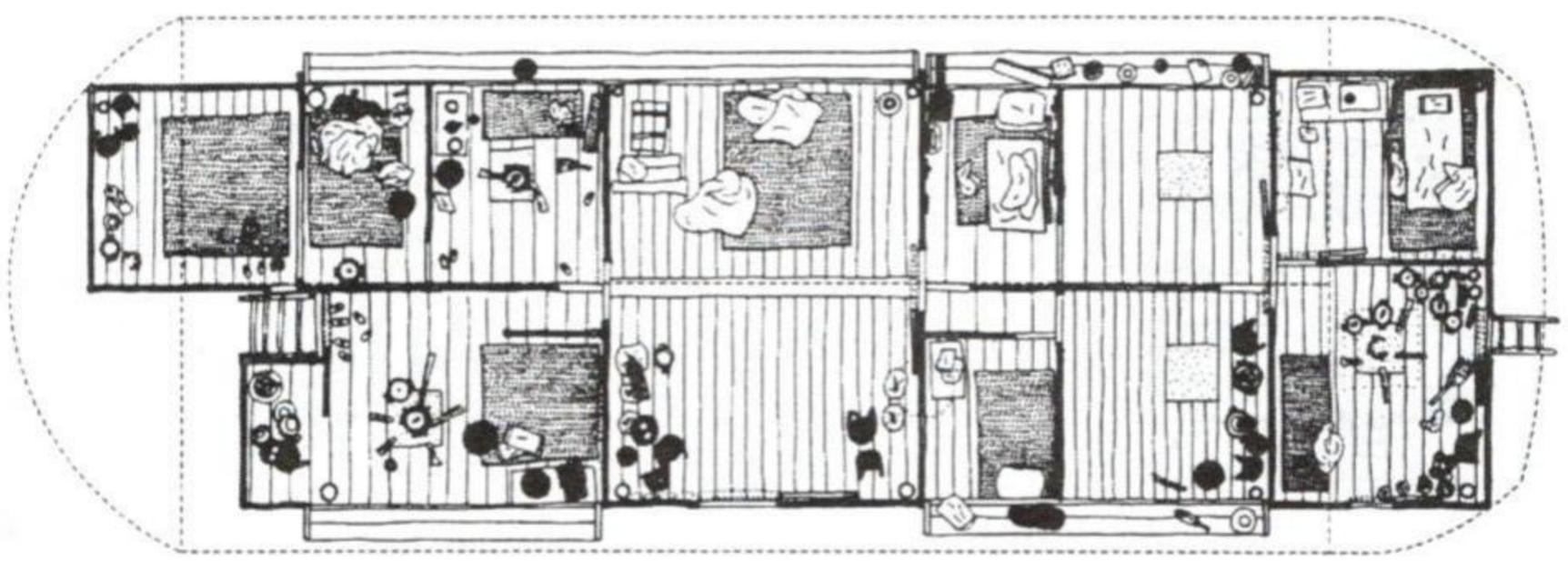
TG_22

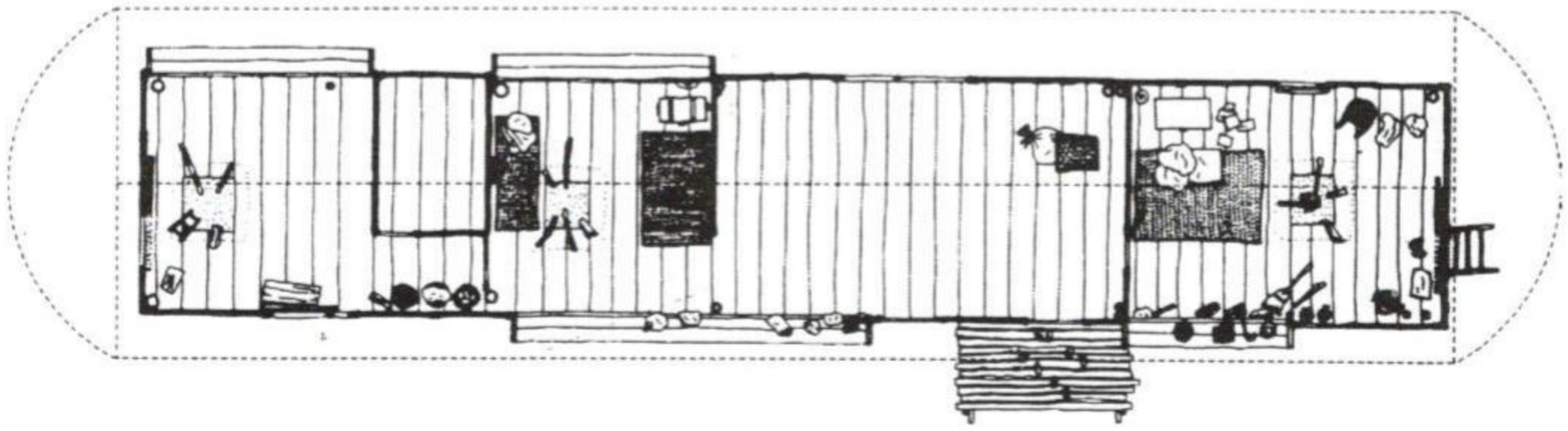
TG_24

TG_25

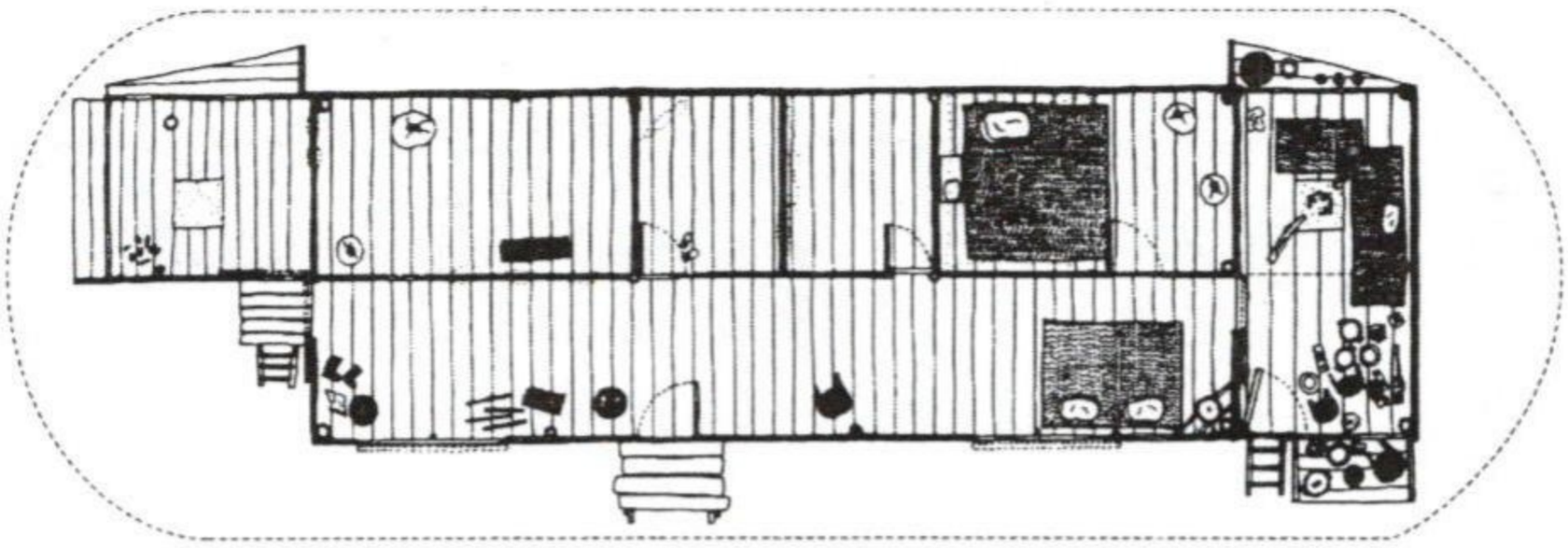

TG_26

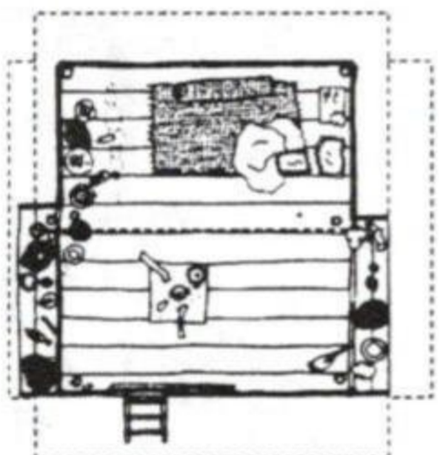

0 2 4 6 8 10m

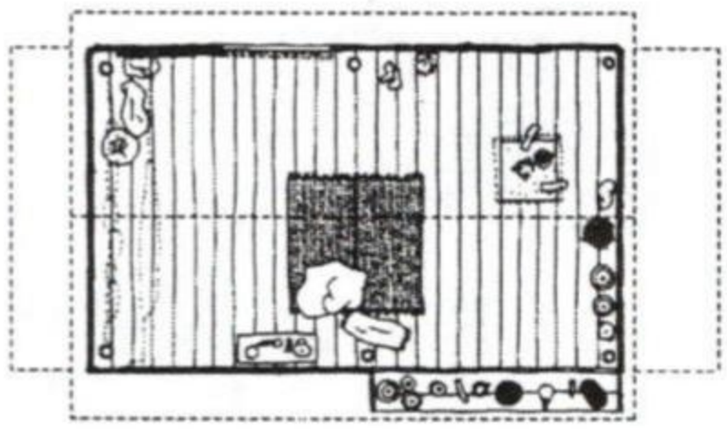
TG_27

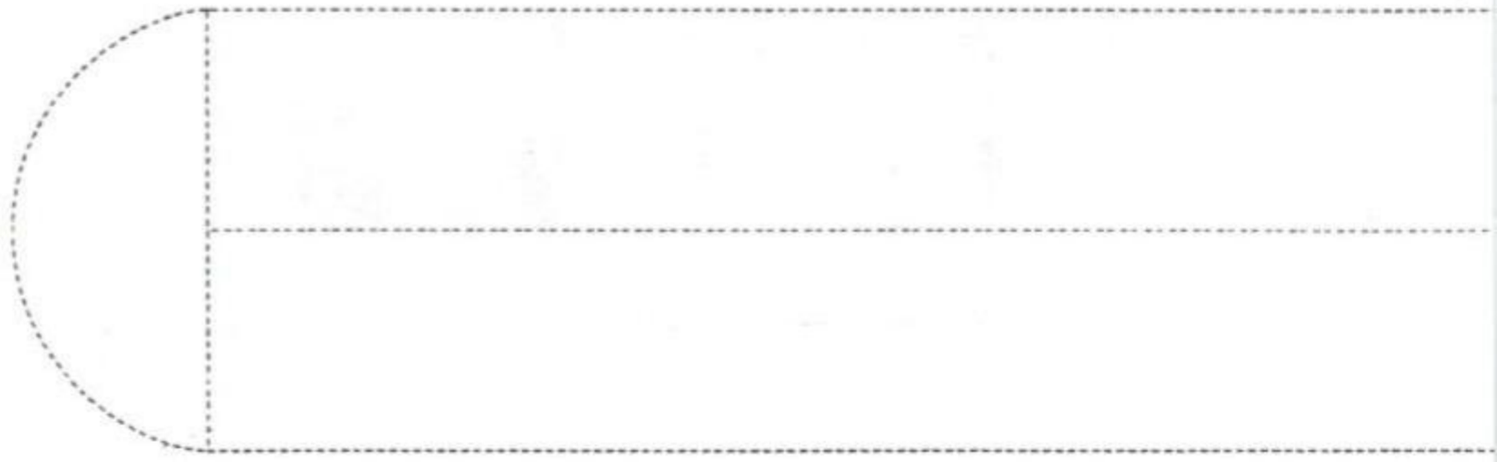
TG_28

TG_29

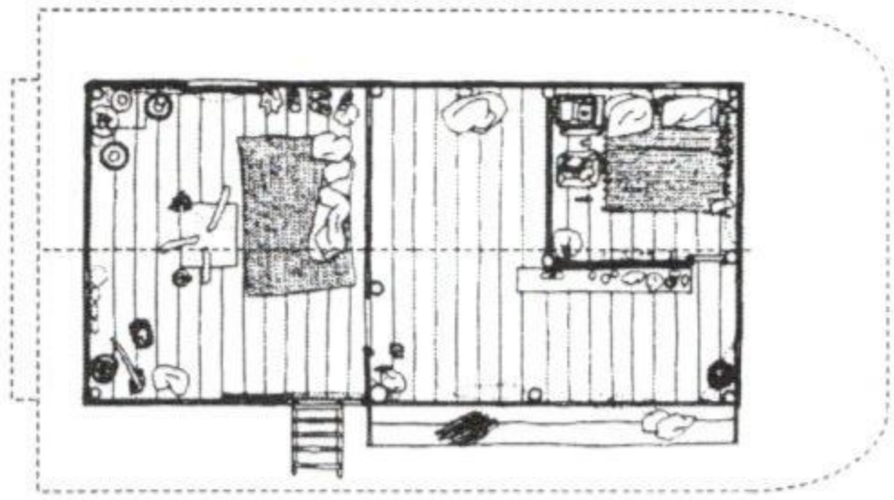

TG_31

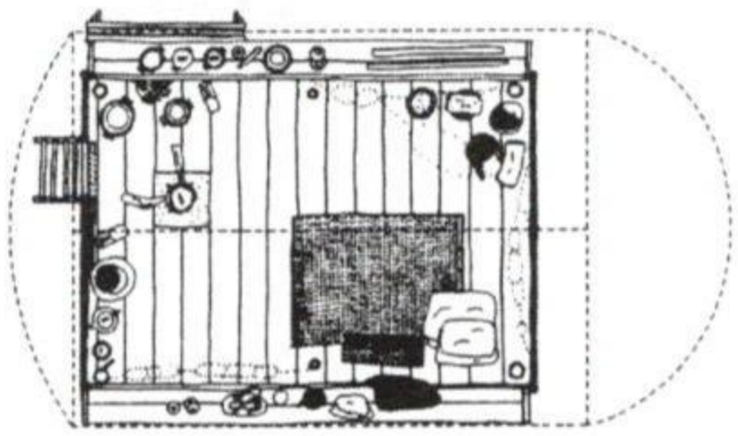

0 2 4 6 8 10m

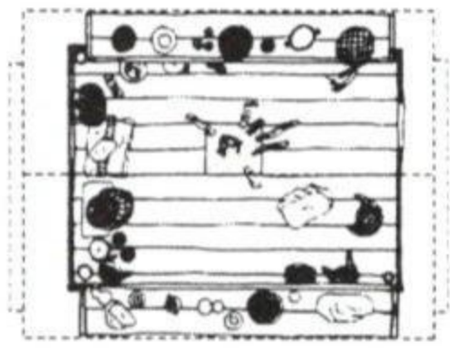
TG_30

TG_32

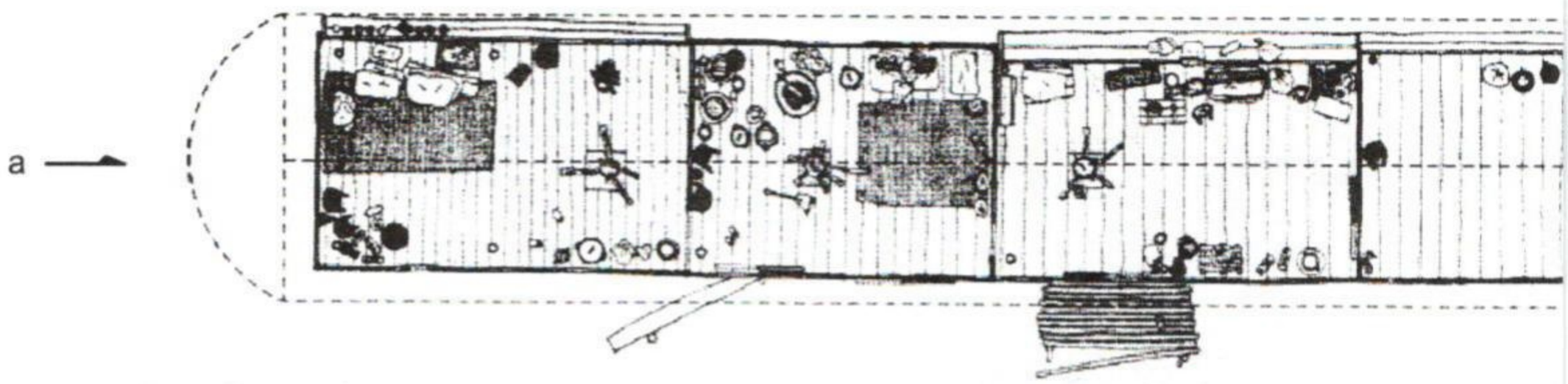
TG_34

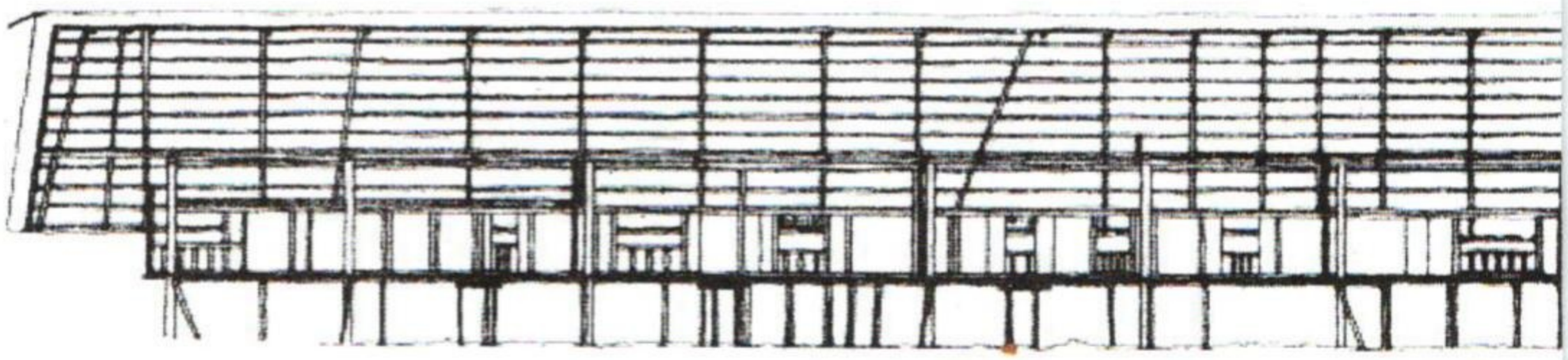

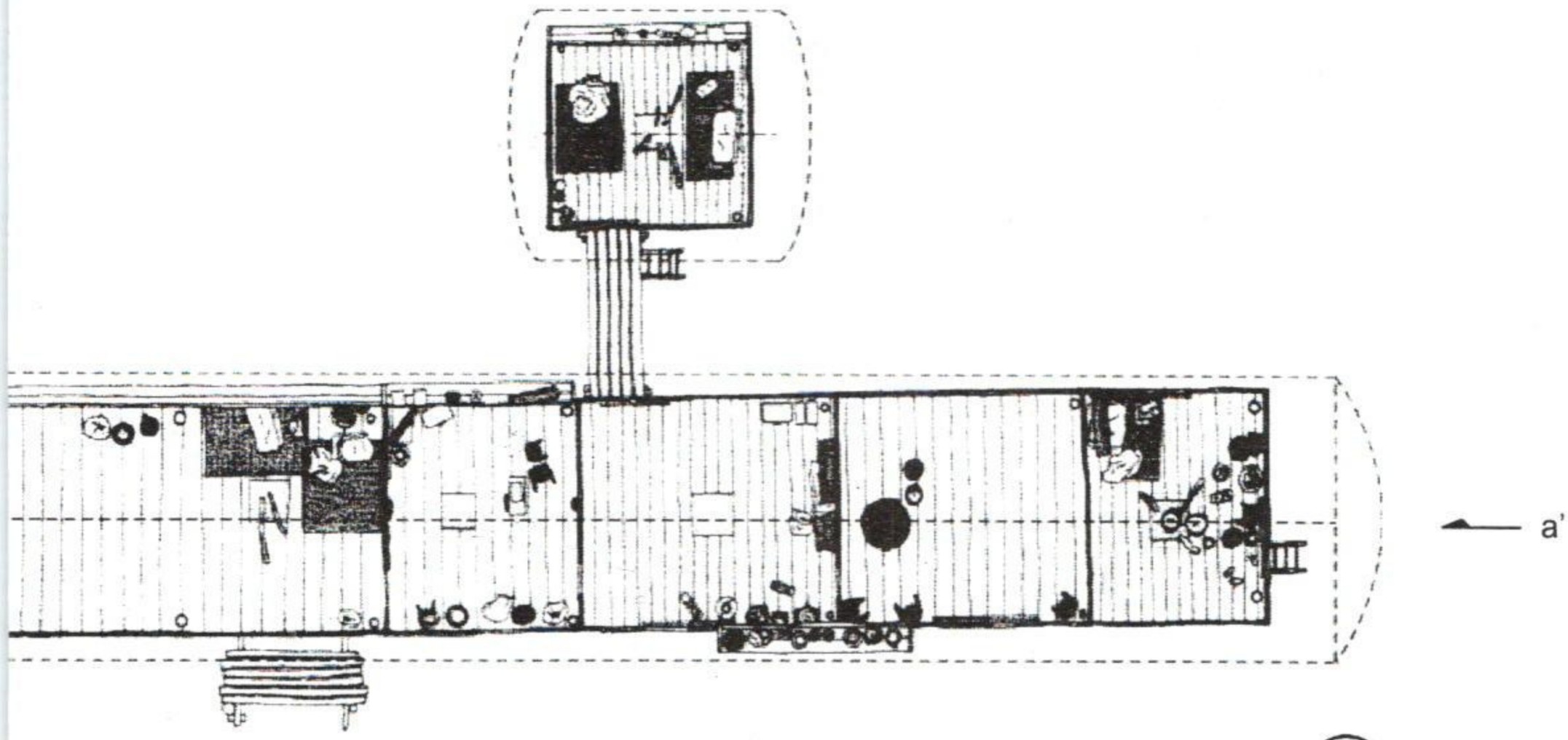
0 2 4 6 8 10m

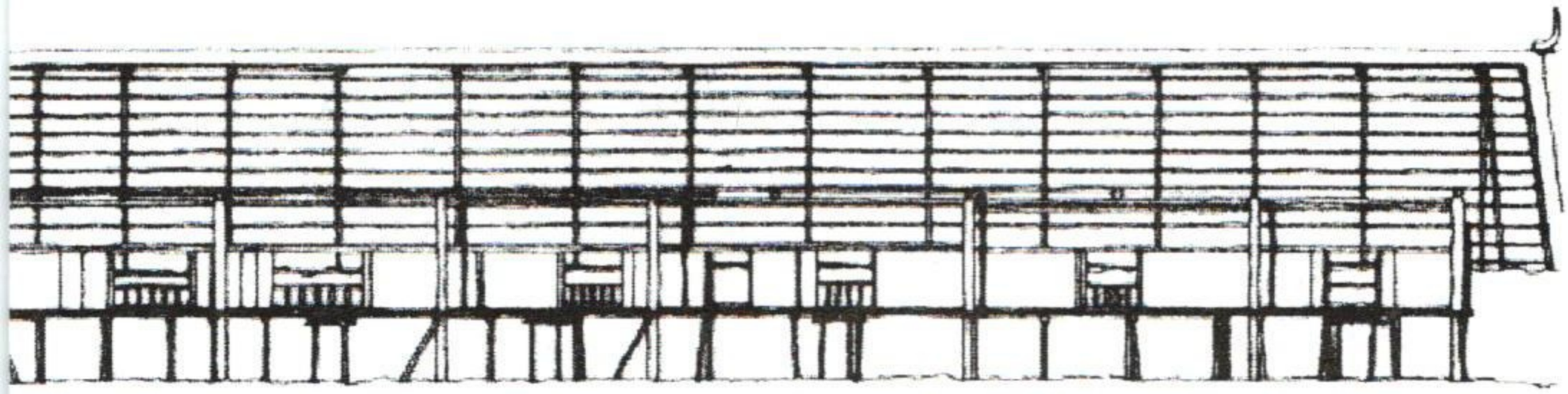
TG_36

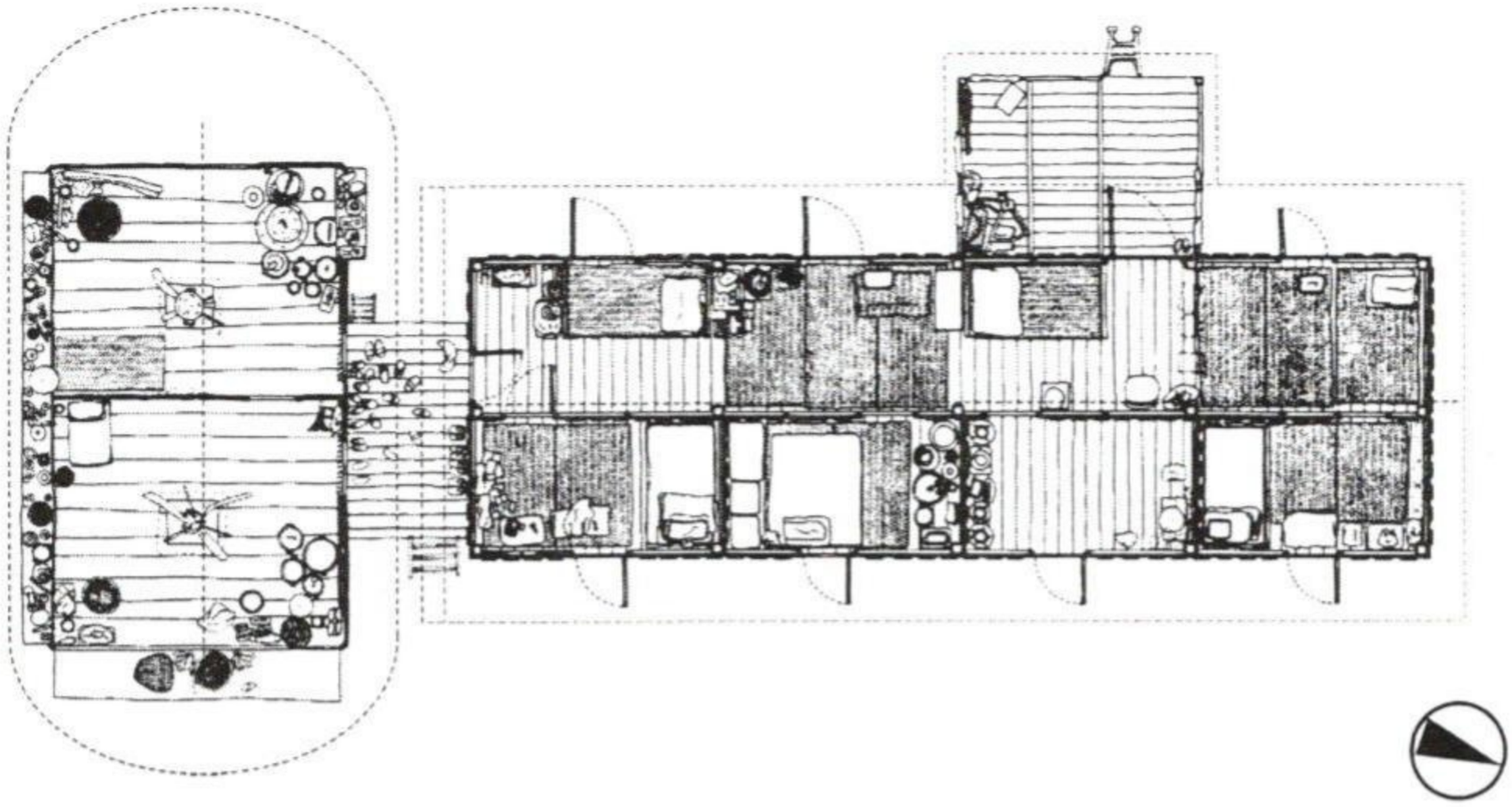
a-a'section

a'

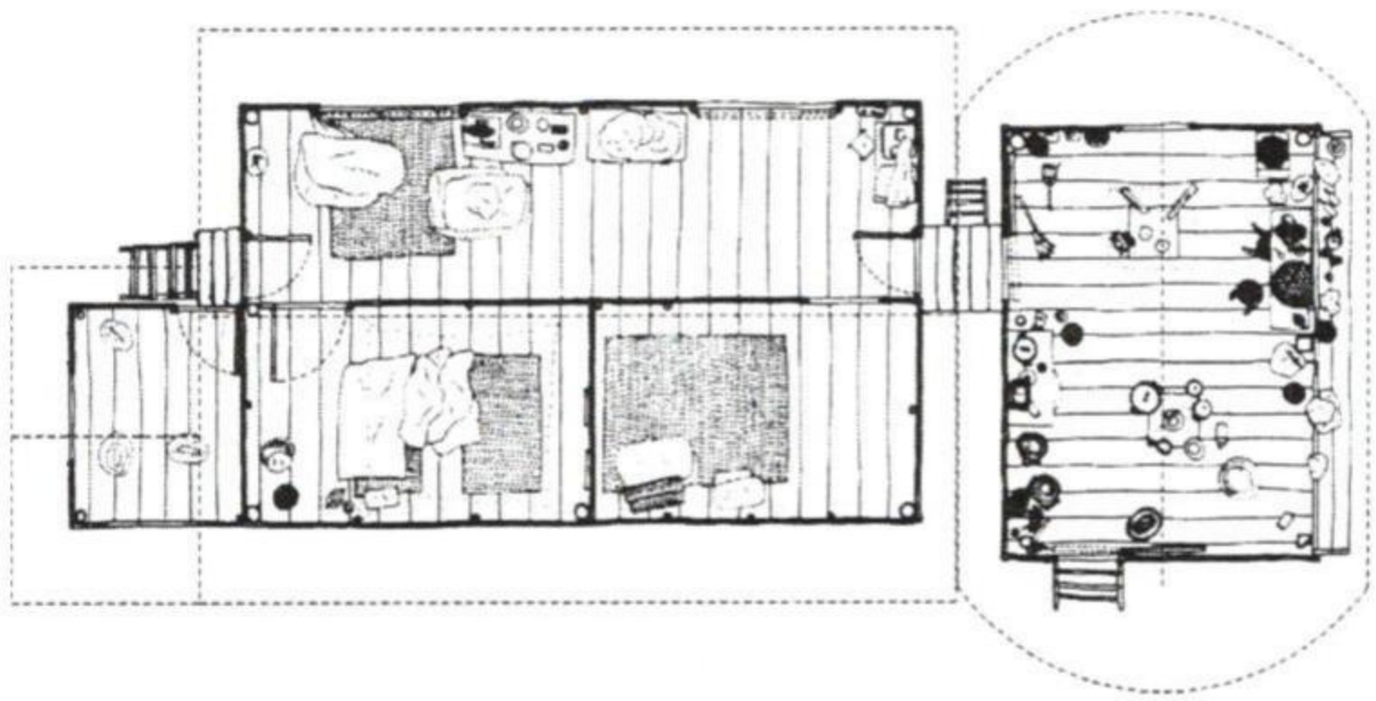

0
2
4
6
8
10m

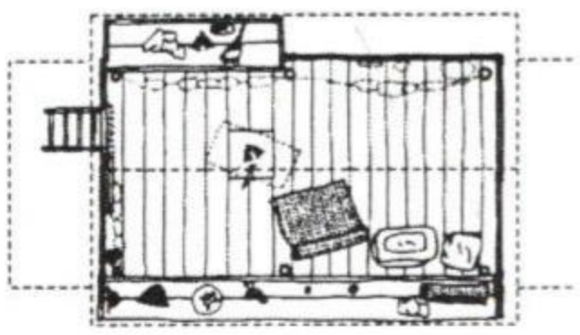
TG_33

TG_35

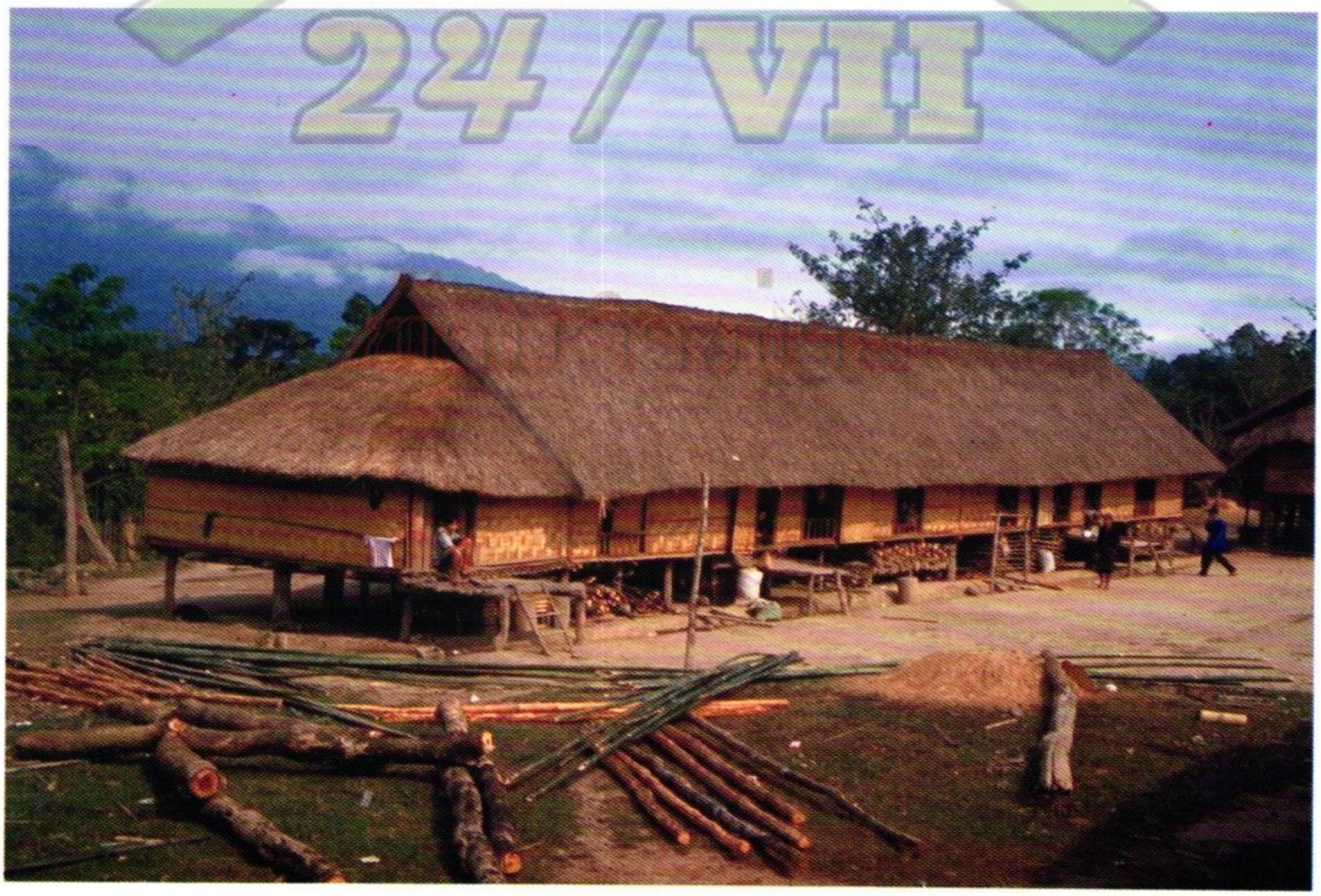
TG_37

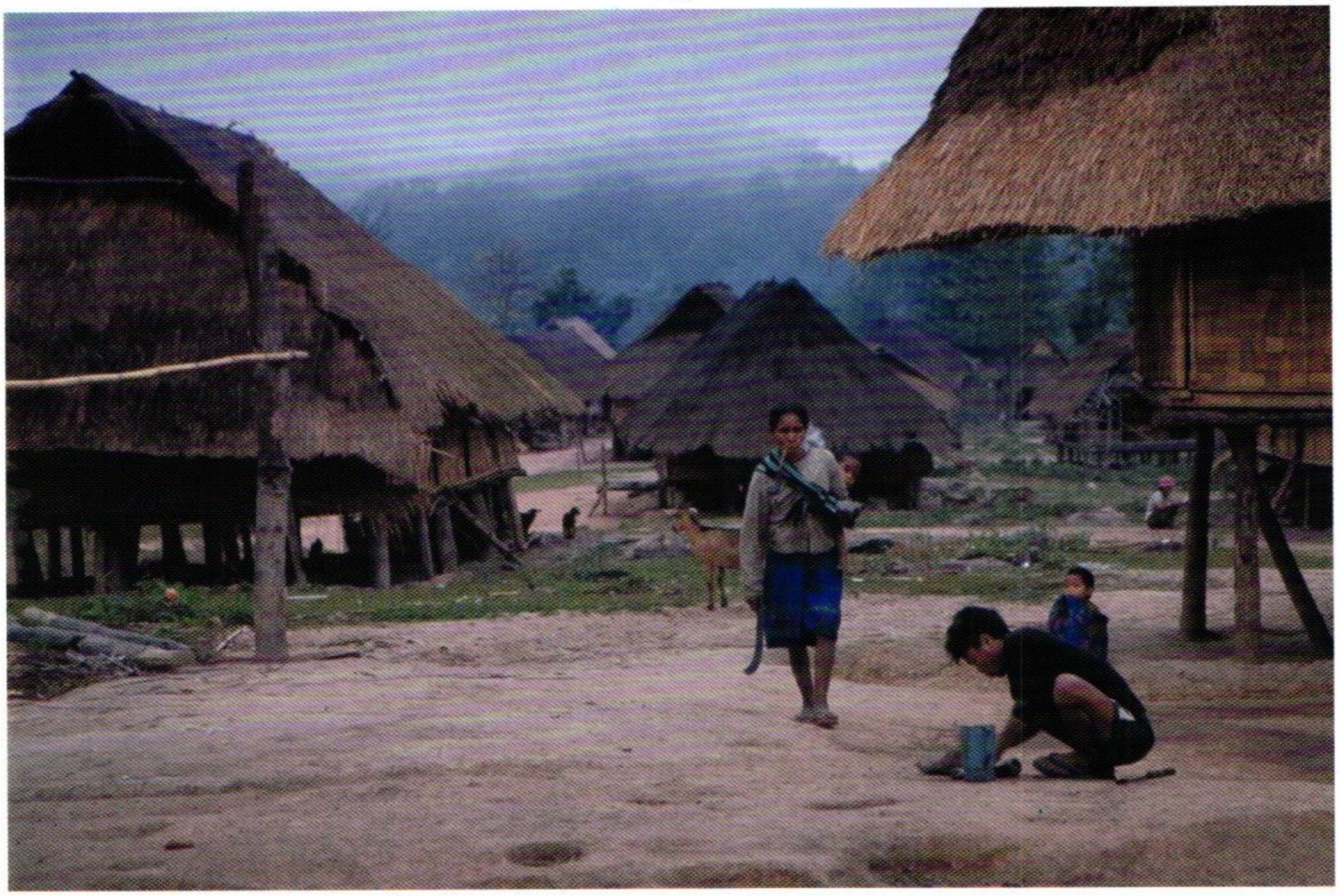
0 2 4 6 8 10m

1. Gable with semicircular roof of longhouse with one-line styles (*Tanggo*).

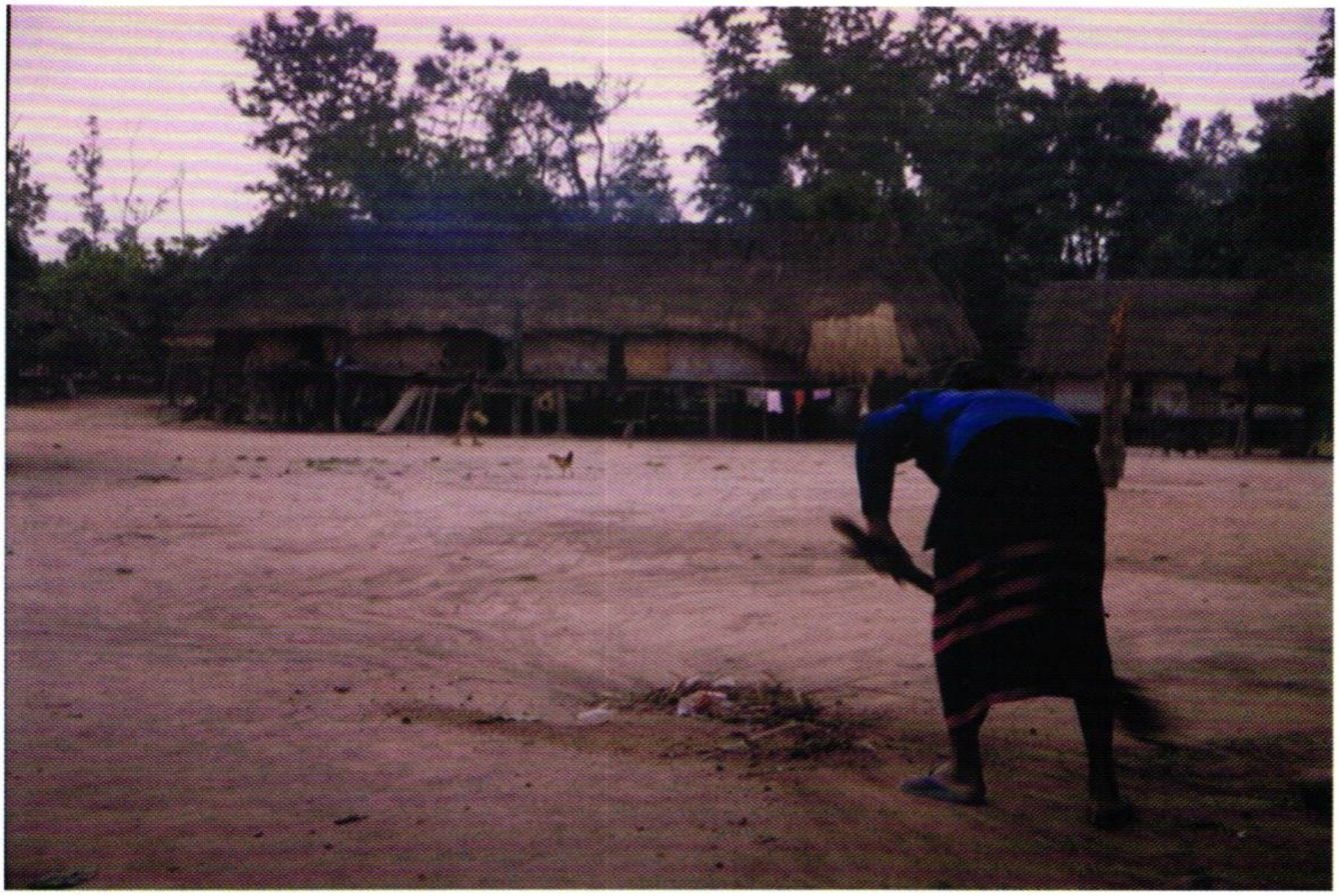
2. Perspective of a longhouse with two-line styles *(Tanggo)*.

3. *Tanggo* village in a misty morning (*Tanggo*).

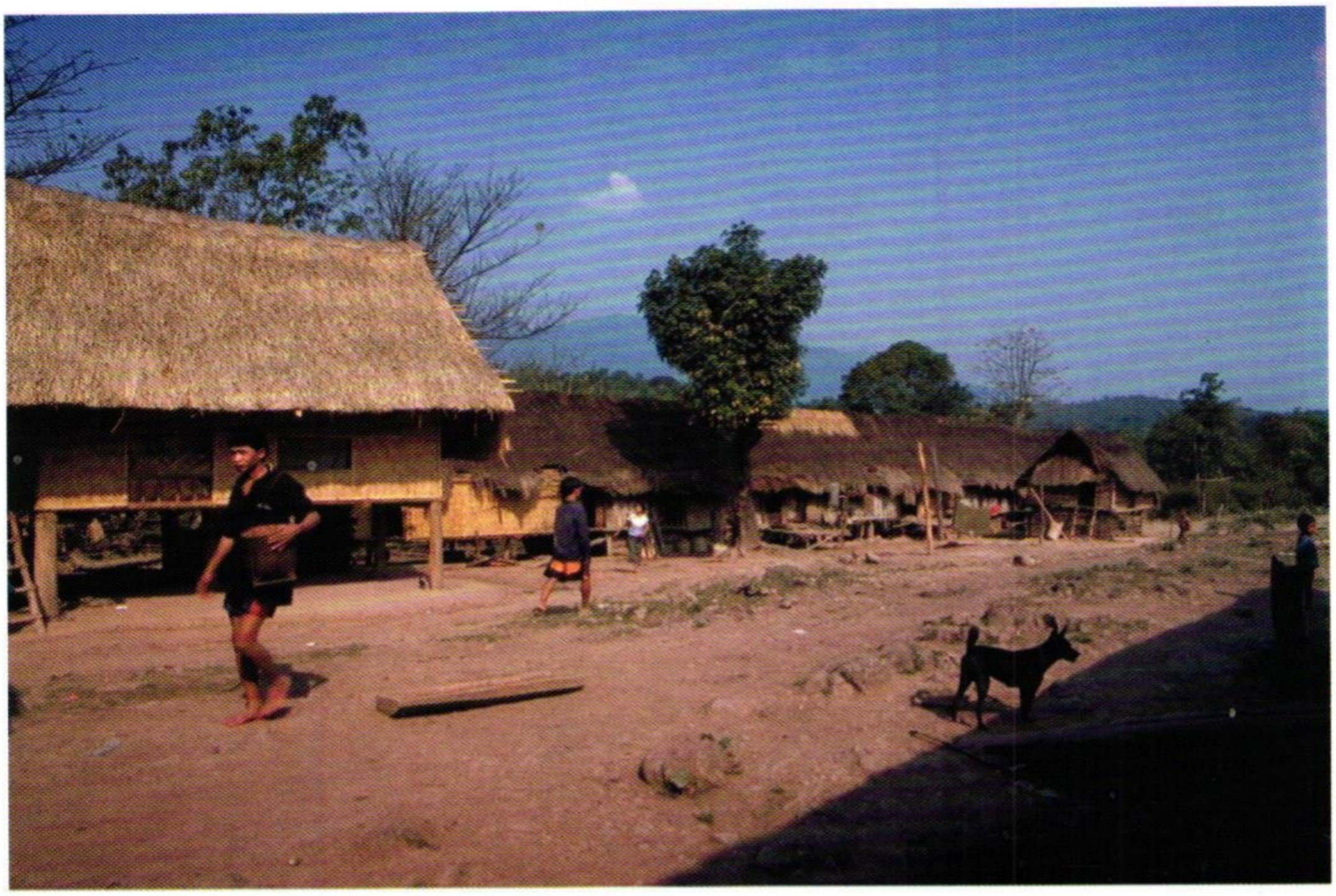
4. Mother holding her baby, climbing a ladder leaned on the entrance *(Tanggo)*.

5. Woman clearing the common place *(Pin-B)*.

6. Dwellers looking down at the common place *(Pin-B)*.

8. Longhouse running along the main pathway *(Tanggo)*.

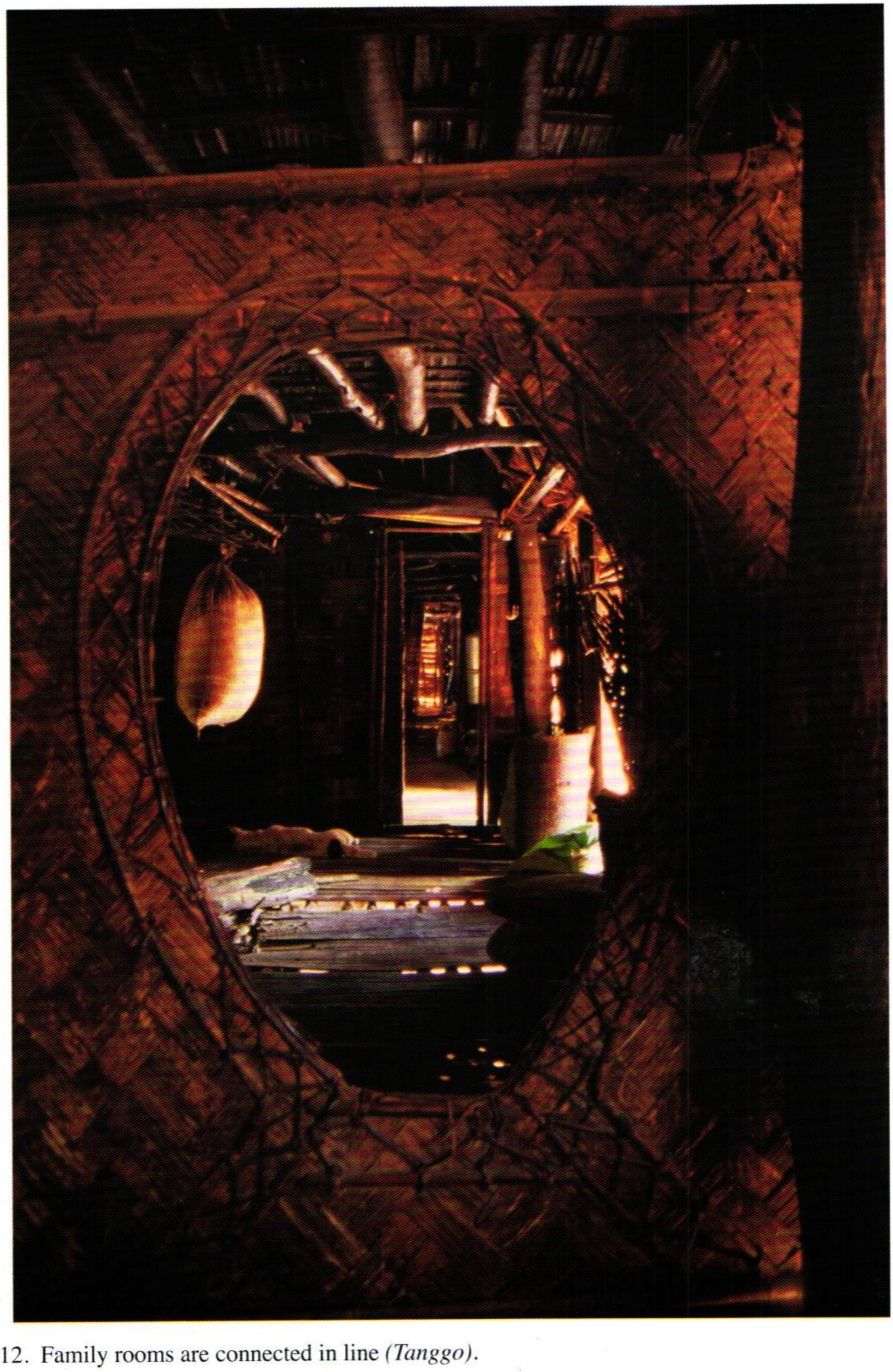
9. Children playing under the semicircular gable roof *(Tanggo)*.

10. Women putting down the firewood from their back *(Tanggo)*.

11. Mothers and children relaxing under the semicircular roof *(Tanggo)*.

12. Family rooms are connected in line *(Tanggo)*.

13. Inside of a longhouse with two-line styles *(Tanggo)*.

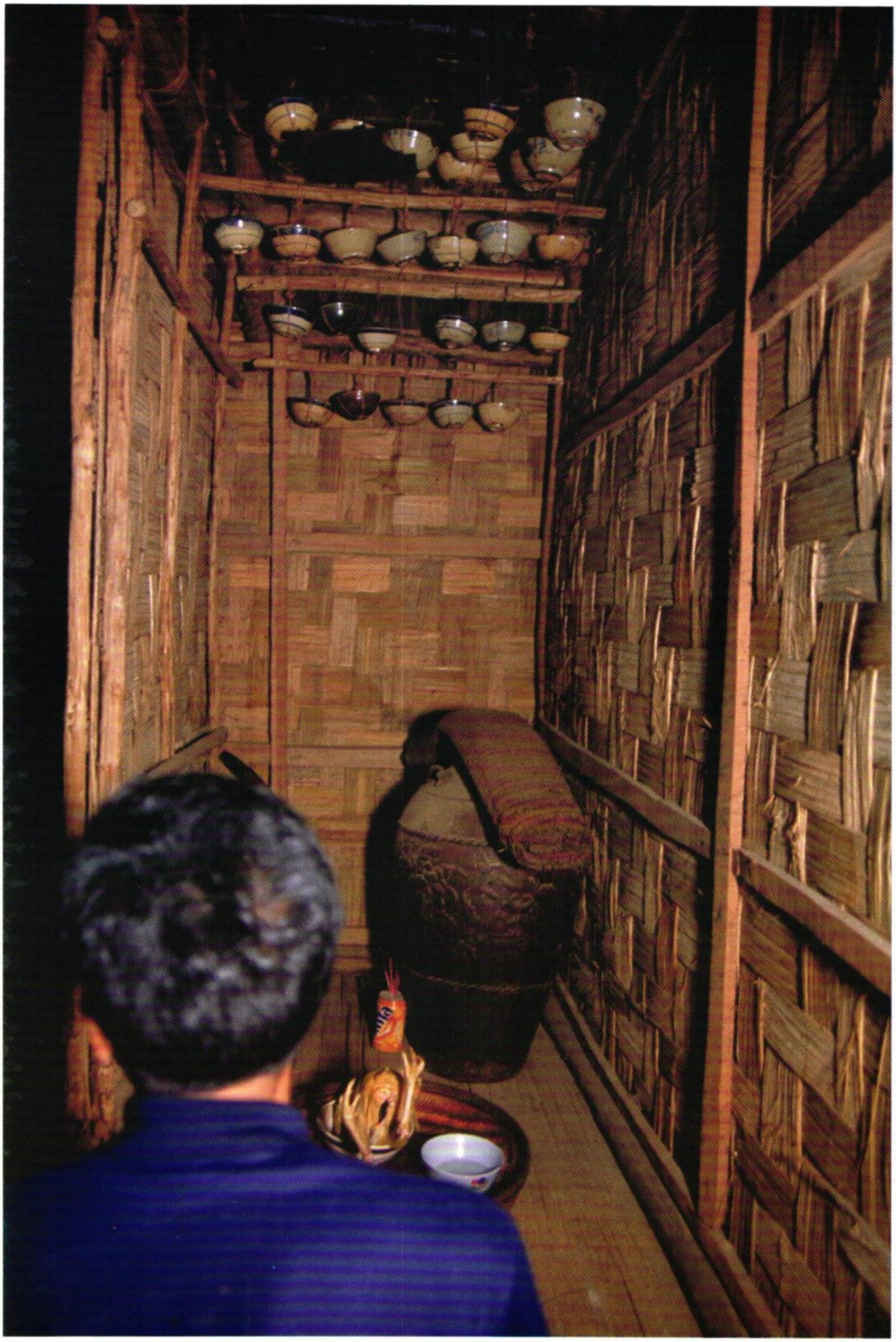
14. *Mon tu moi* of a longhouse with two-line styles *(Tanggo)*.

23. Bridal march from the groom's house to her parents' house *(Tanggo)*.

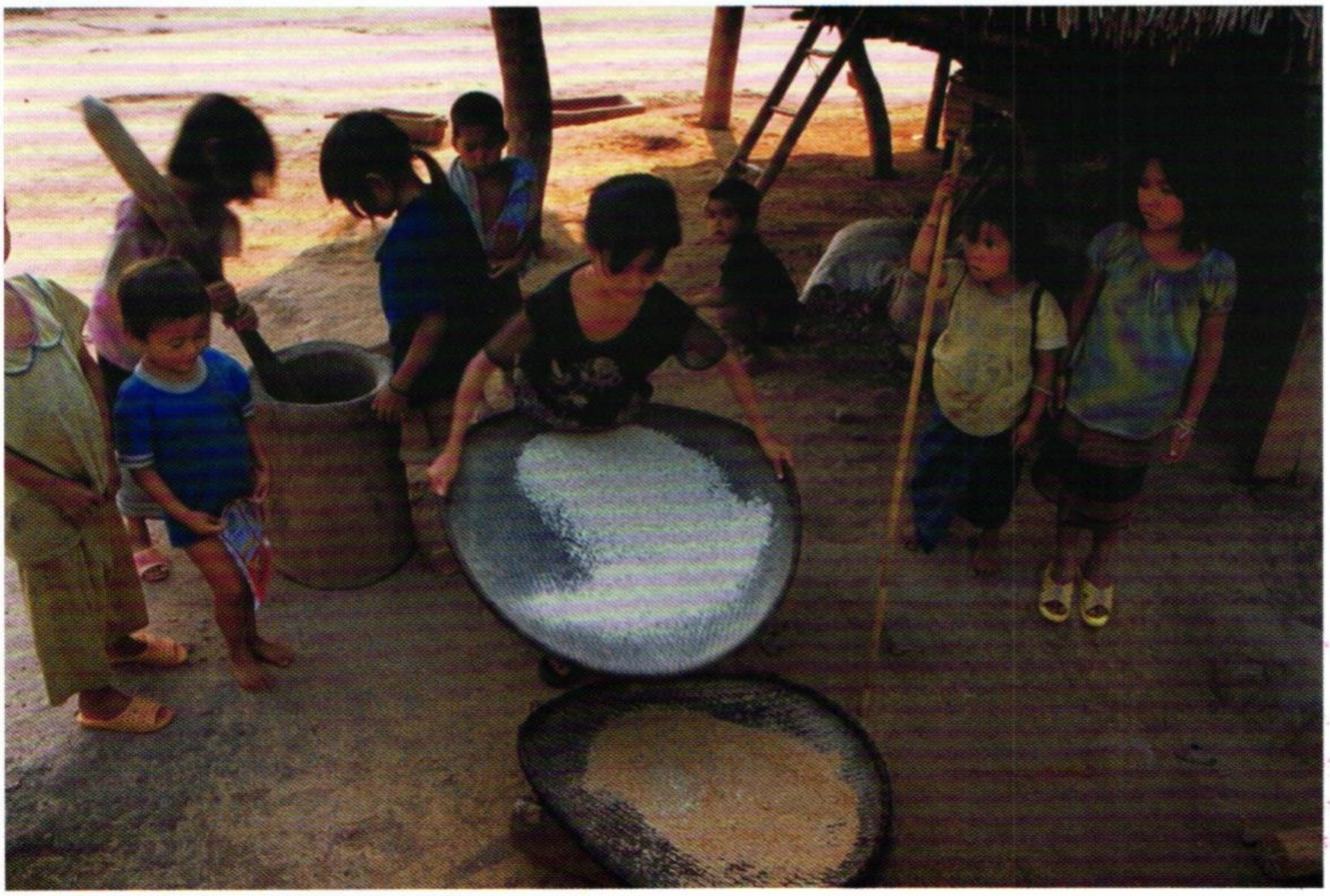
24. Ceremony at *mon tu moi*, before the bride visit her parents' house *(Tanggo)*.

25. Family head offering chicken to the ancestor *(Tanggo)*.

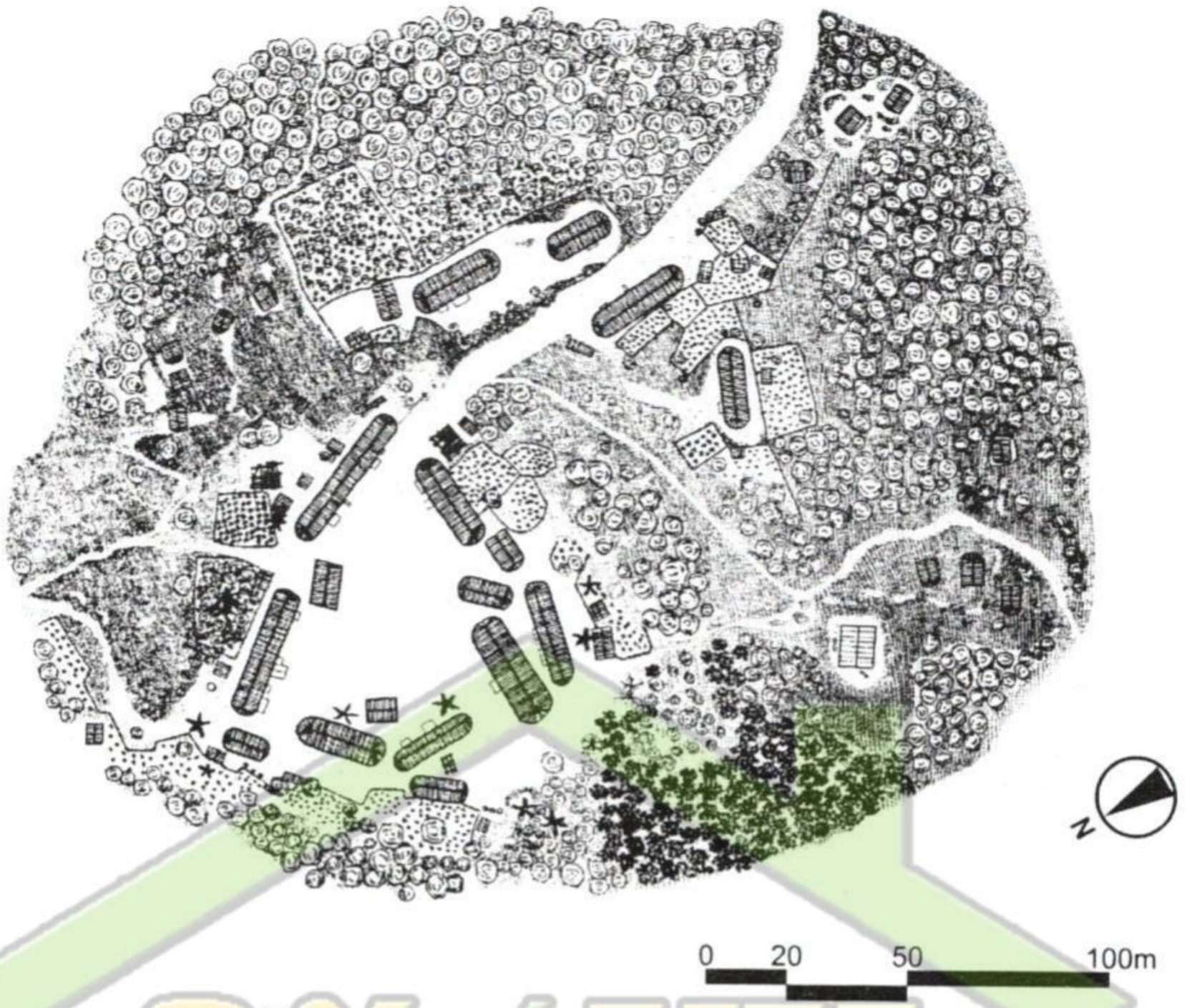
26. Girls going out to take water from the river *(Pin-B)*.

27. Children milling and winnowing the rice *(Tanggo)*.

Appendix-2

Pin-B Village (PB)

Map of Pin-B Village

Rough Map of Pin-B Village

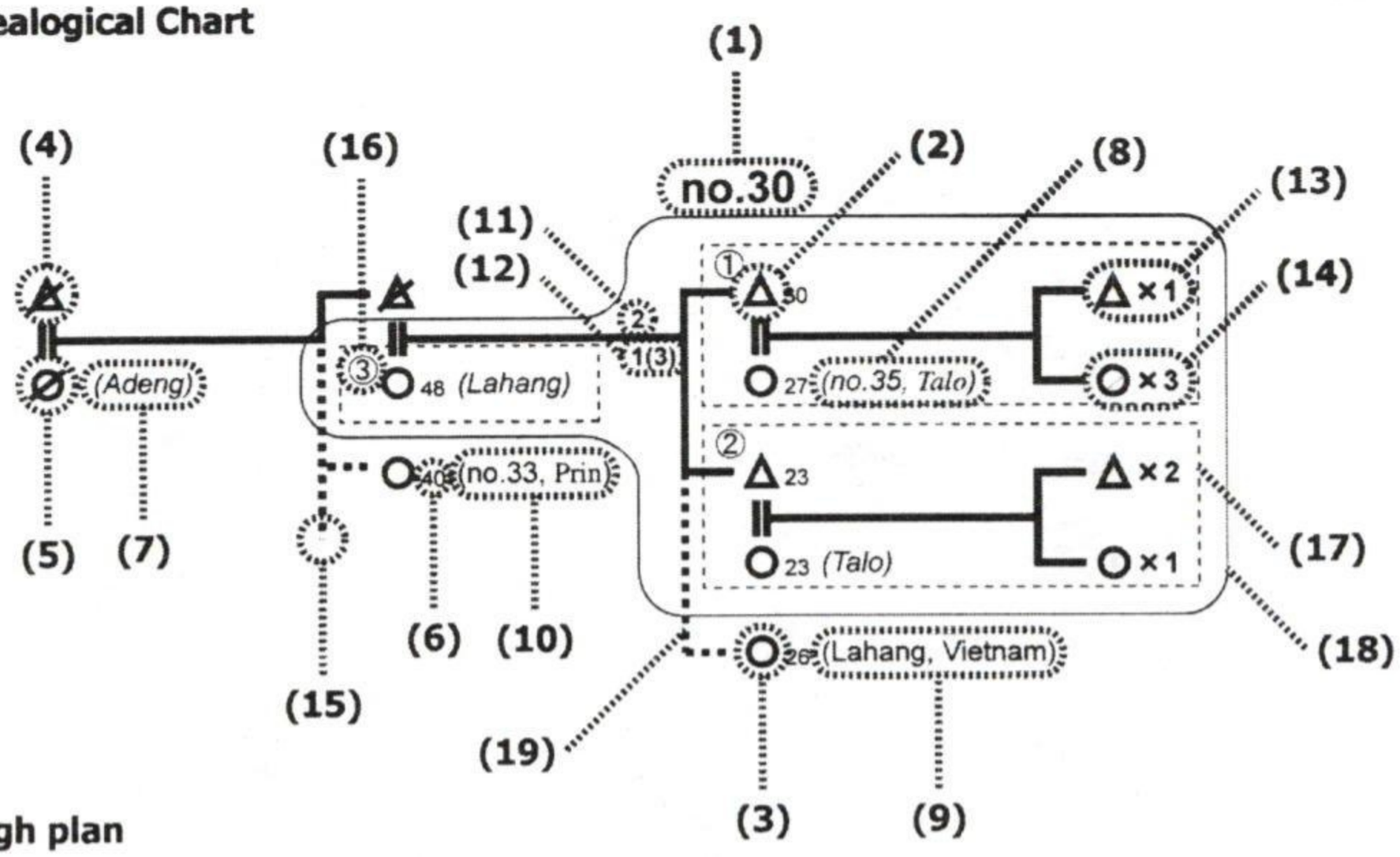
No.	Clan	Head of House (age)
1	Vien	Hong Vien (65)
2	Vien	Chien Vien (50)
3	Vien	Phing Vien (70)
4	Prin	Phai Prin (34)
5	Prin	Von Prin (60)
6	Tuwen	Ajen Tuwen (40)
7	Prin	Ngian Prin (48)
8	Dang	Tot Dang (60)
9	Prin	Hen Prin (50)
10	Talo	Kasao Talo (70)
11	Prin	Hin Prin (60)
12	Prin	Ngin Prin (40)
13	Tuwen	Thing Tuwen (50)
14	Vien	Phon Vien (65)
15	Tuwen	Hing Tuwen (38)
16	Tuwen	Choi Tuwen (85)
17	Tuwen	Duat Tuwen (60)

List of House Number

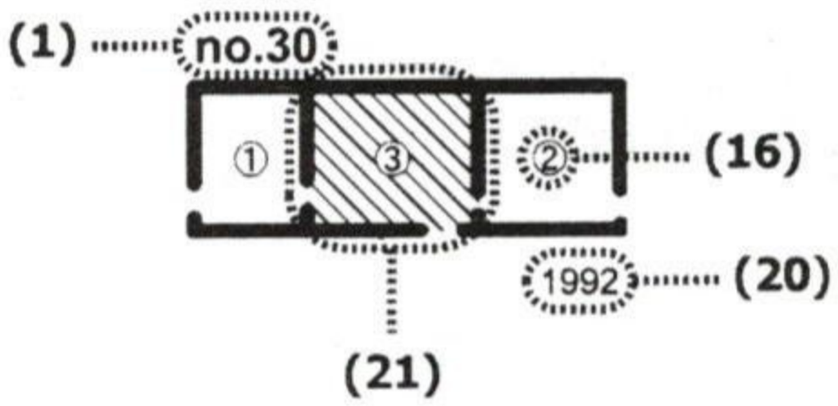
24/7 ภาษาจีน

Legend of Genealogical Chart

Genealogical Chart

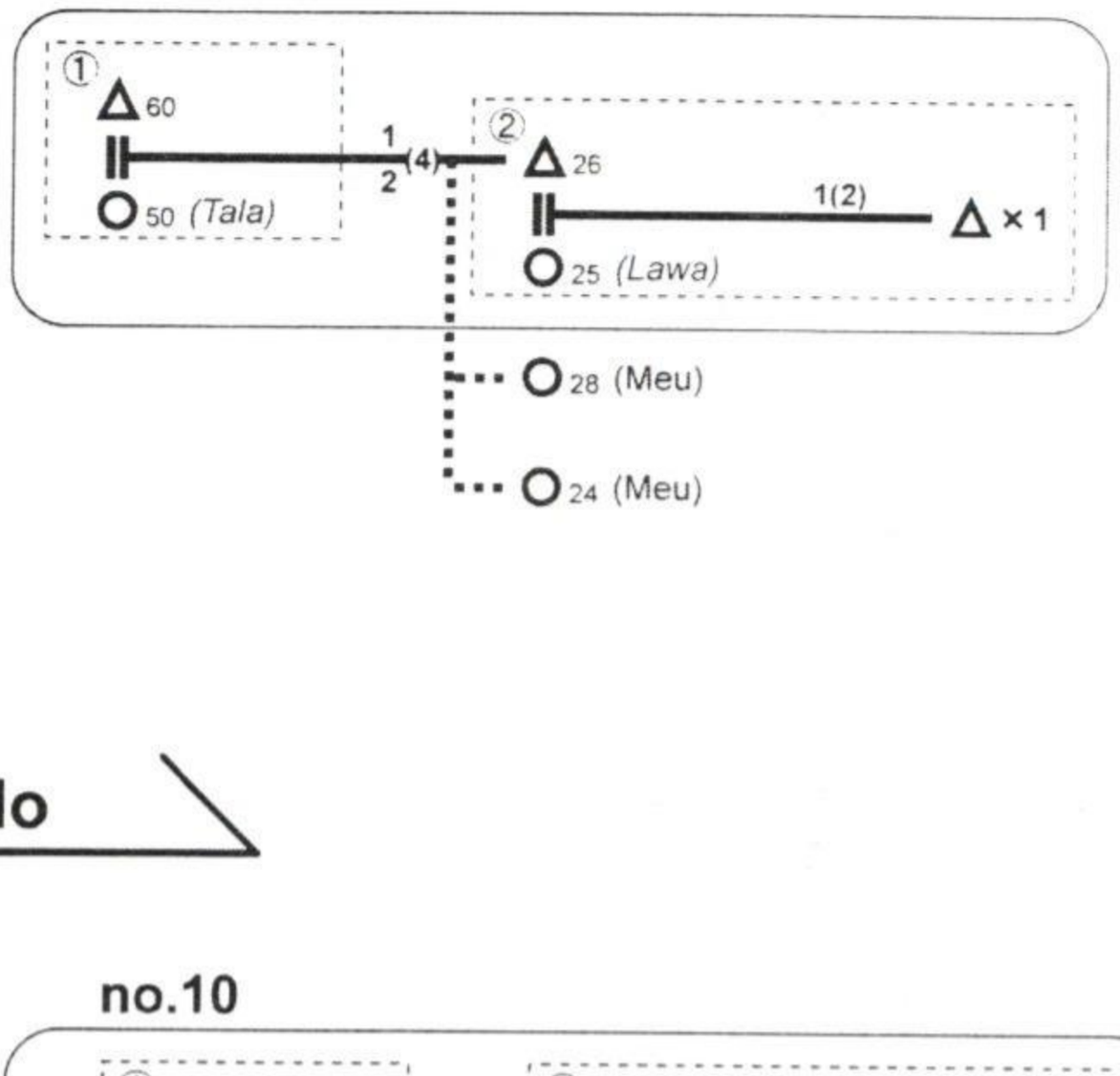
Rough plan

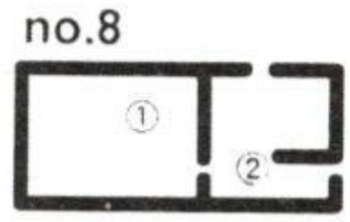

(1) House number
(2) Male
(3) Female
(4) Deceased male
(5) Deceased female
(6) Age
(7) Place of parental home of woman who came as a bride (in italics)
(If the bride came from the outside of Pin-B village, we write the name of village)
(8) Place of parental home of woman who came as a bride (in italics)
(If the bride came from Pin-B village, we write a house number and her father's clan)
(9) Place of present residence (in roman letters)
(In case of residing outside of Salavan or Laos, we add a province or a country name to the village name)
(10) Place of present residence (in roman letters)
(In case of residing in Pin-B village, we write a house number and her clan)
(11) The number of sons (the total number including the deceased)
(12) The number of daughters (the total number including the deceased)
(13) The number of sons (not including the deceased)
(14) The number of daughters (not including the deceased)
(15) In the case of other brothers or sisters were buried in oblivion.
(16) Number for sleeping place
(17) Members of sleeping at same place
(18) Members of residing in same house
(19) Lines for persons who leave their parental home
(20) Date of a house constructed
(21) Living room *(mon tu moi)*

Dang

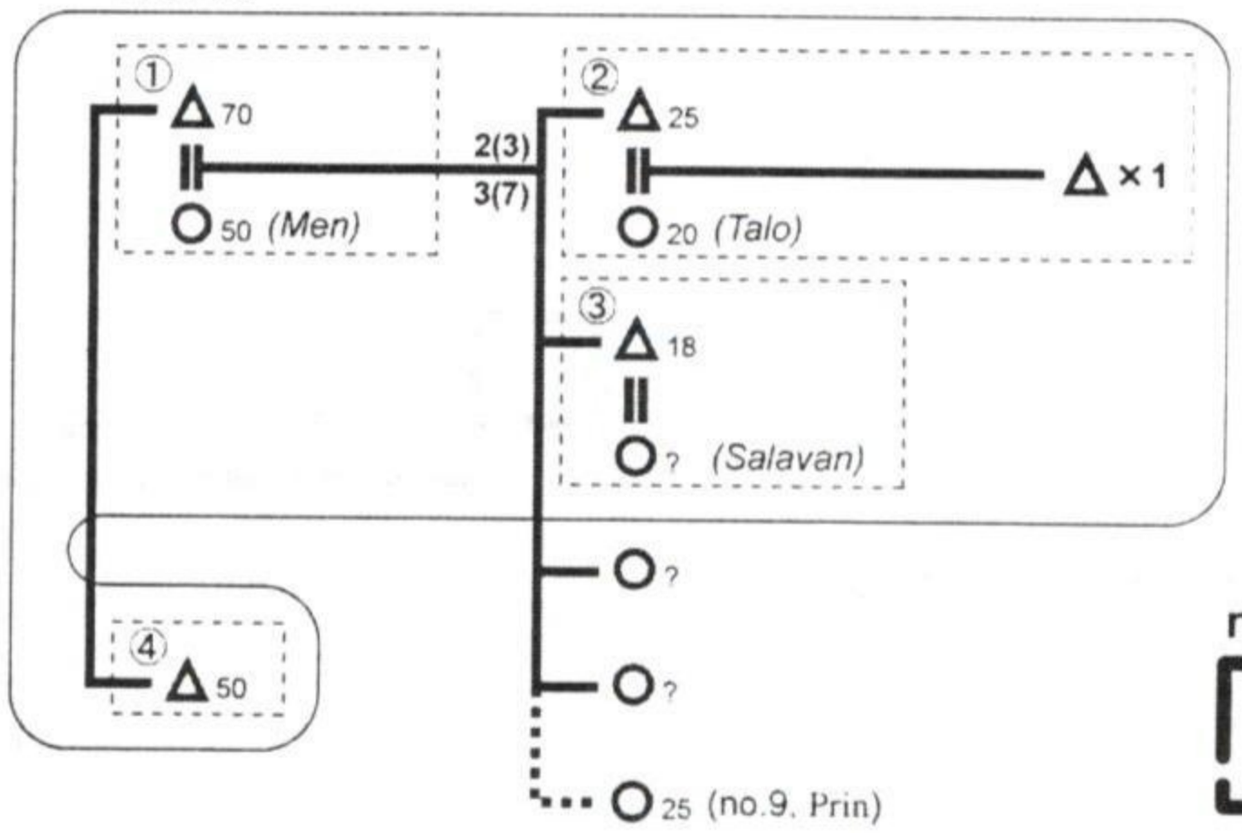
no.8

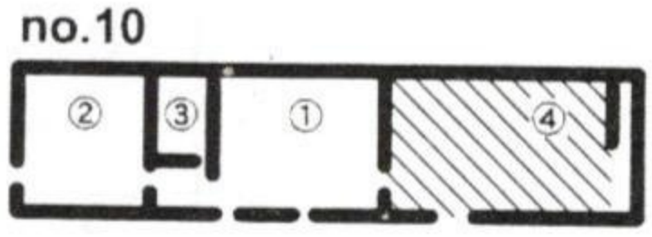

Talo

no.10

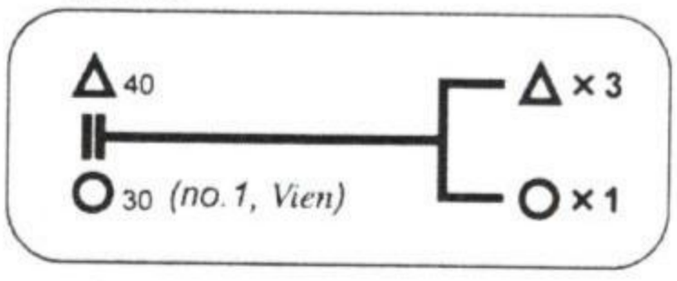

1996.8

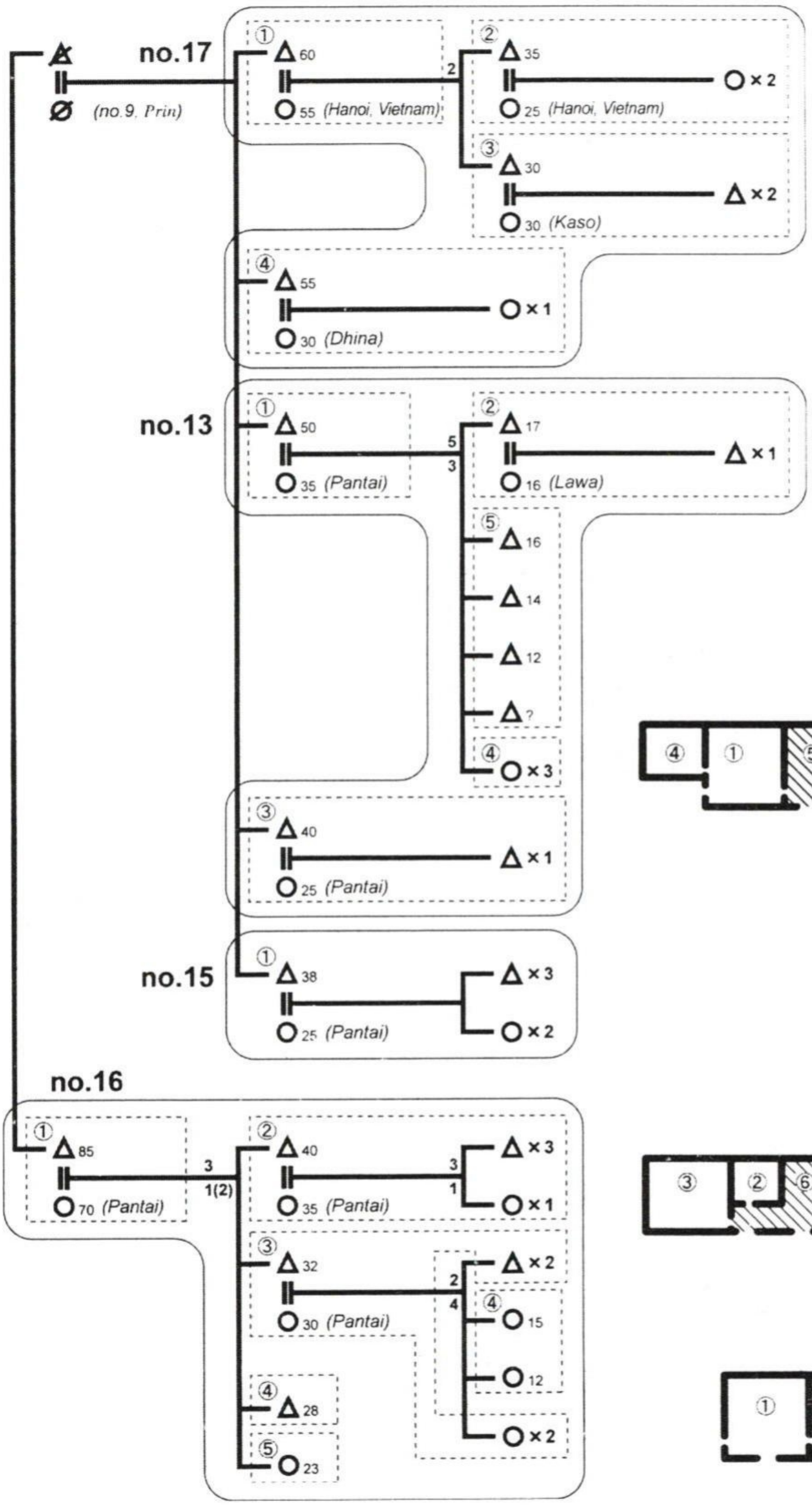
Tuwen

no.6

Tuwen

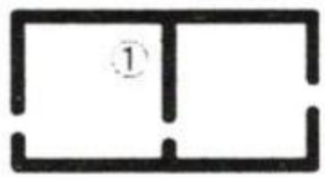

no.13

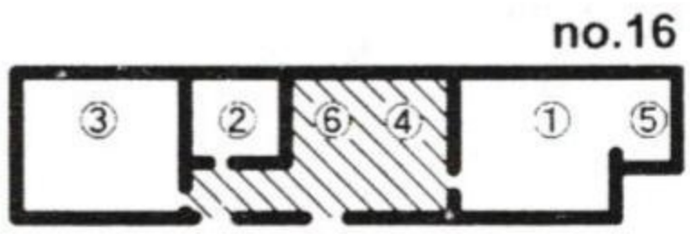
1995.9

no.15

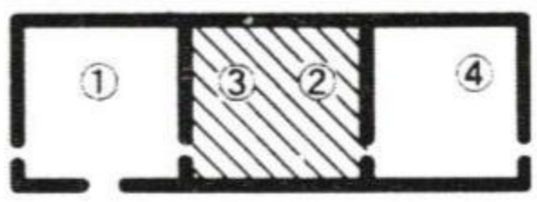
1995.9

no.16

1995.9

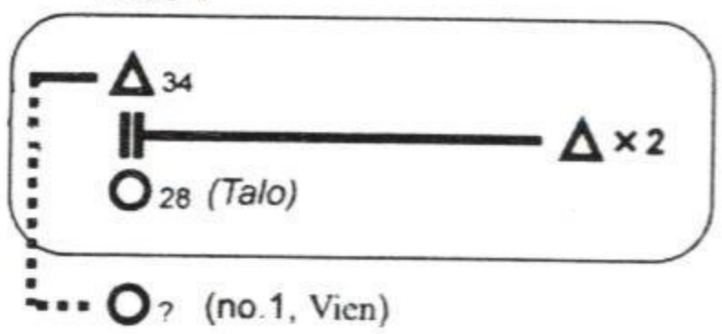
no.17

1995.9

Prin

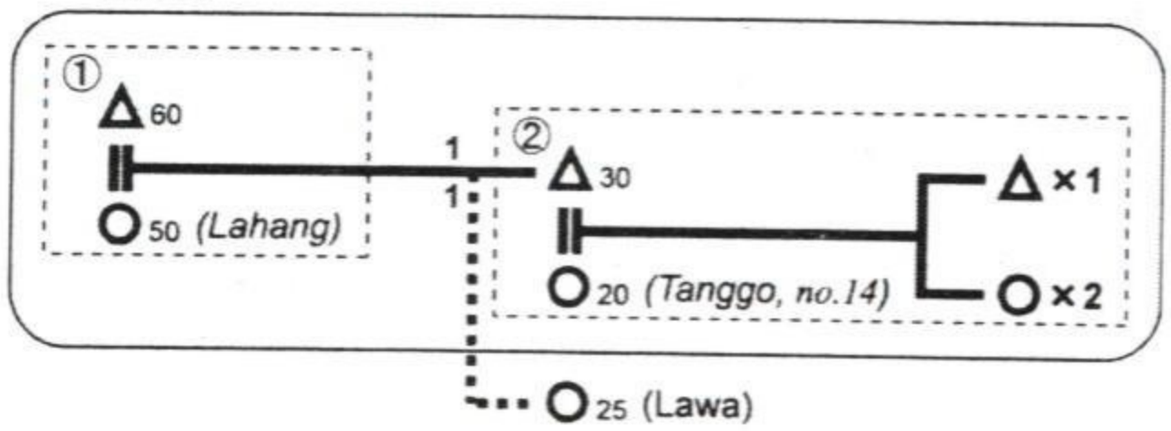
no.4

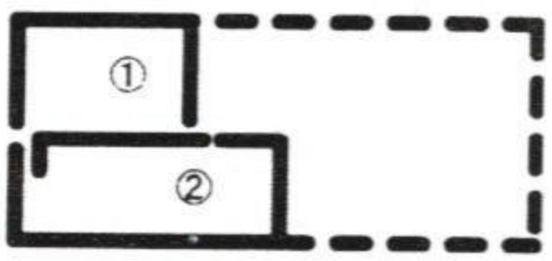
no.4

no.5

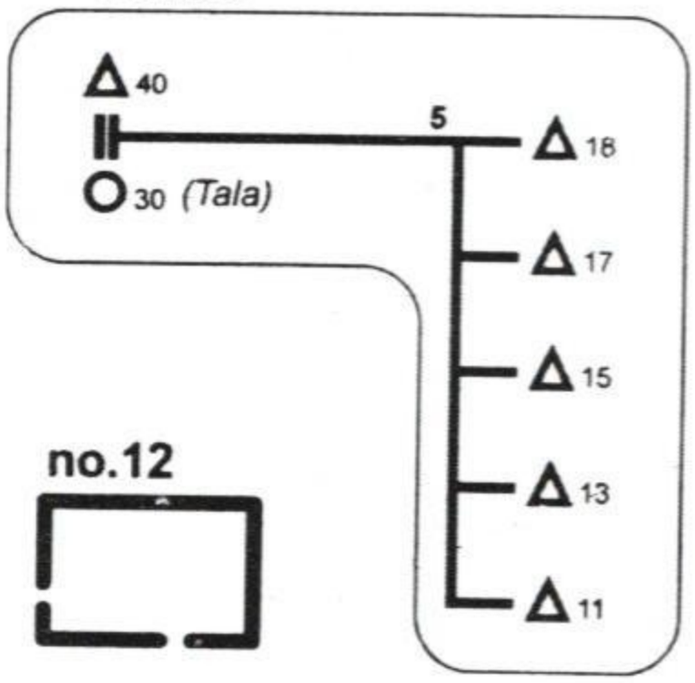

no.5

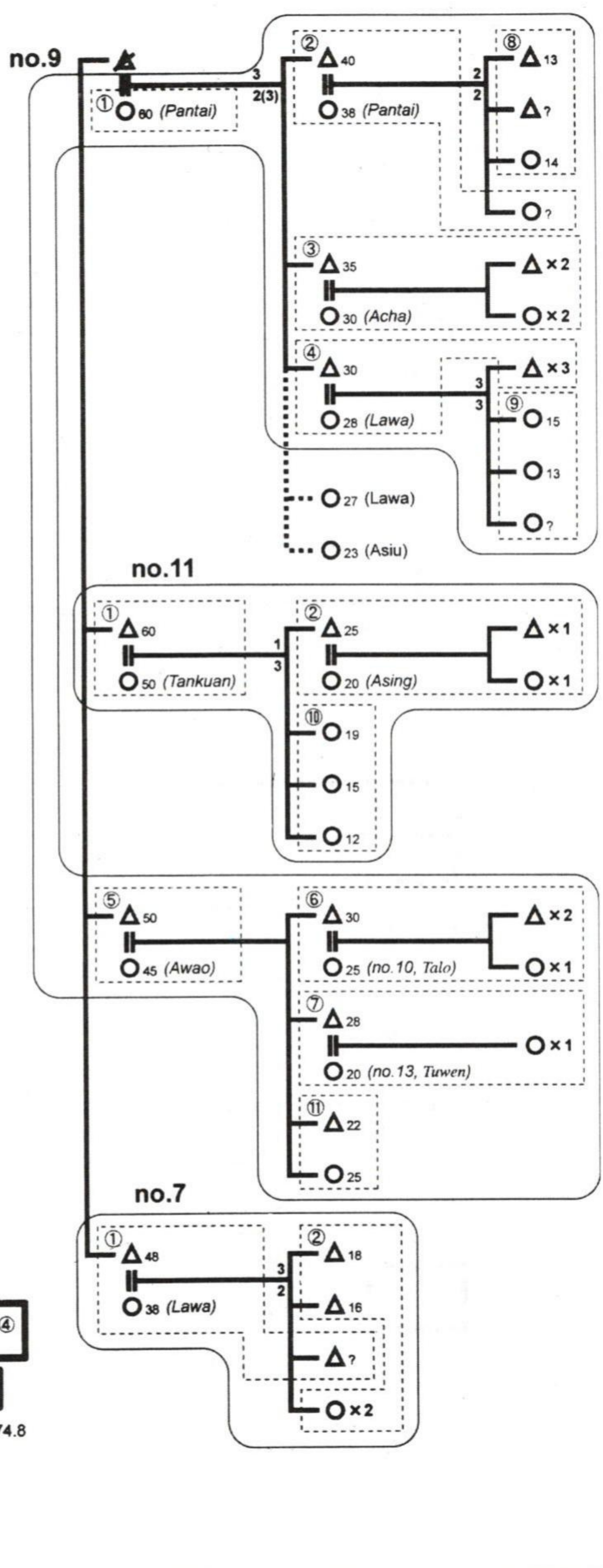
1987.3

no.12

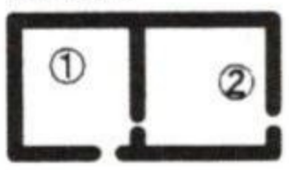

no.12

Prin

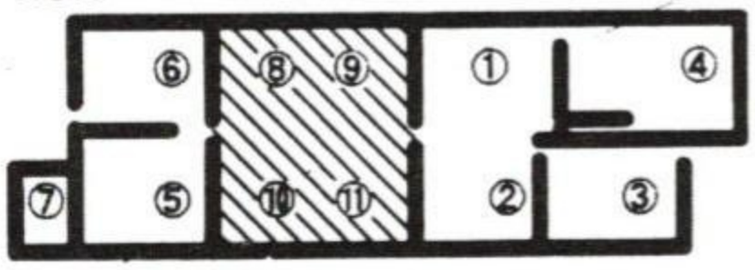
no.11

no.7

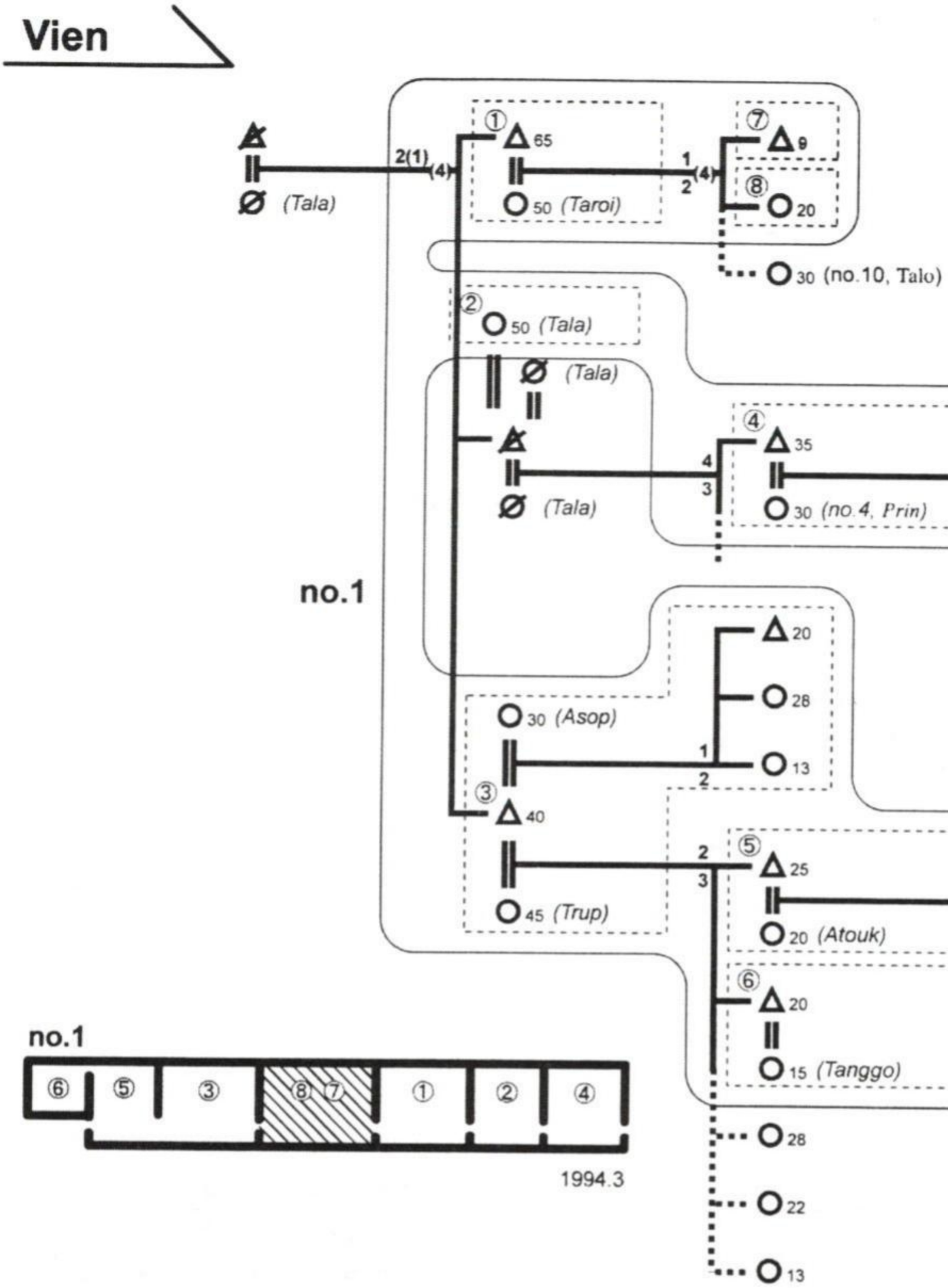

no.9

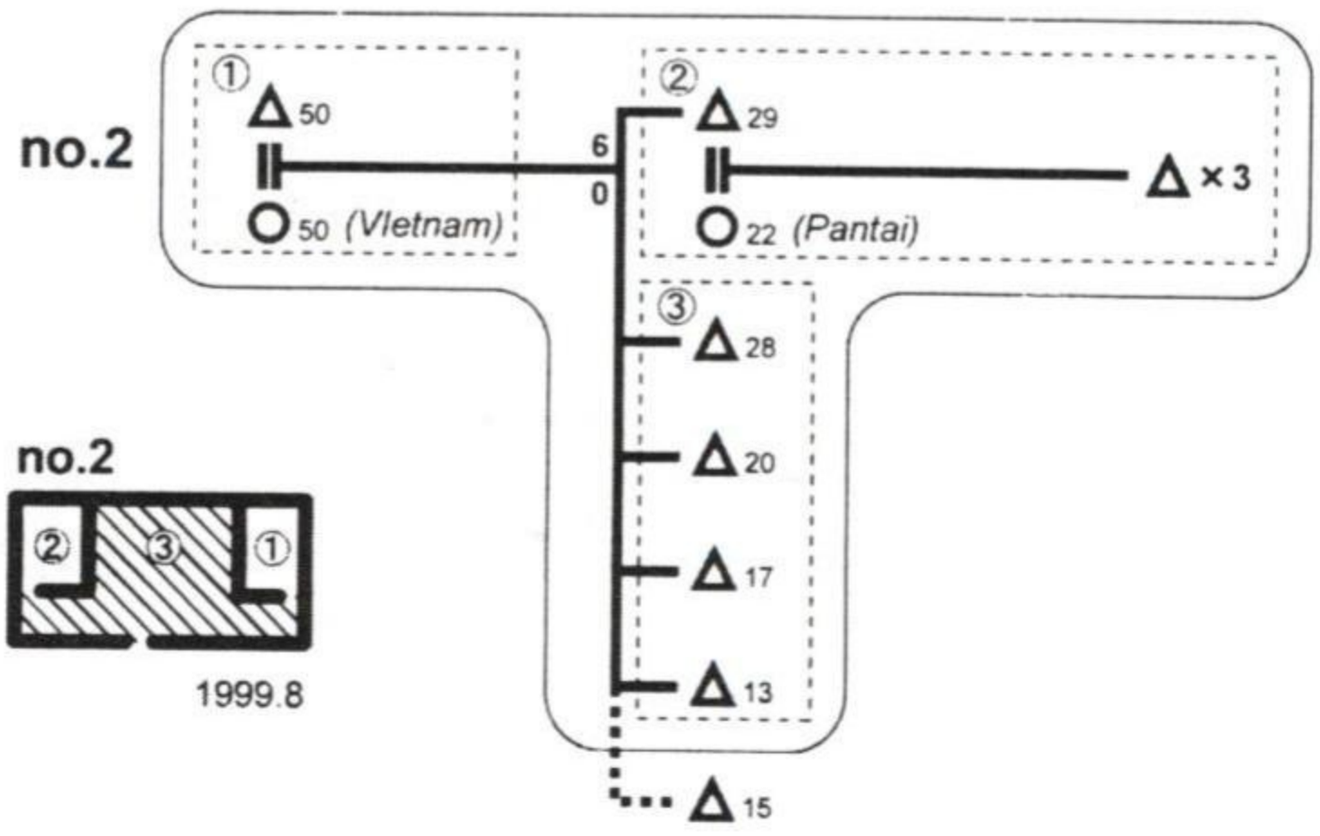
1974.8

Vien

(Tala)
2(1)
(4)
①
65
50 (Taroi)
1
2
(4)
⑦
9
⑧
20
30 (no.10, Talo)
②
50 (Tala)
(Tala)
(Tala)
4
3
④
35
×1
30 (no.4, Prin)
20
28
13
30 (Asop)
1
2
③
40
45 (Trup)
2
3
⑤
25
×1
20 (Atouk)
×1
⑥
20
15 (Tanggo)
28
22
13

no.1

⑥
⑤
③
⑧ ⑦
①
②
④
1994.3

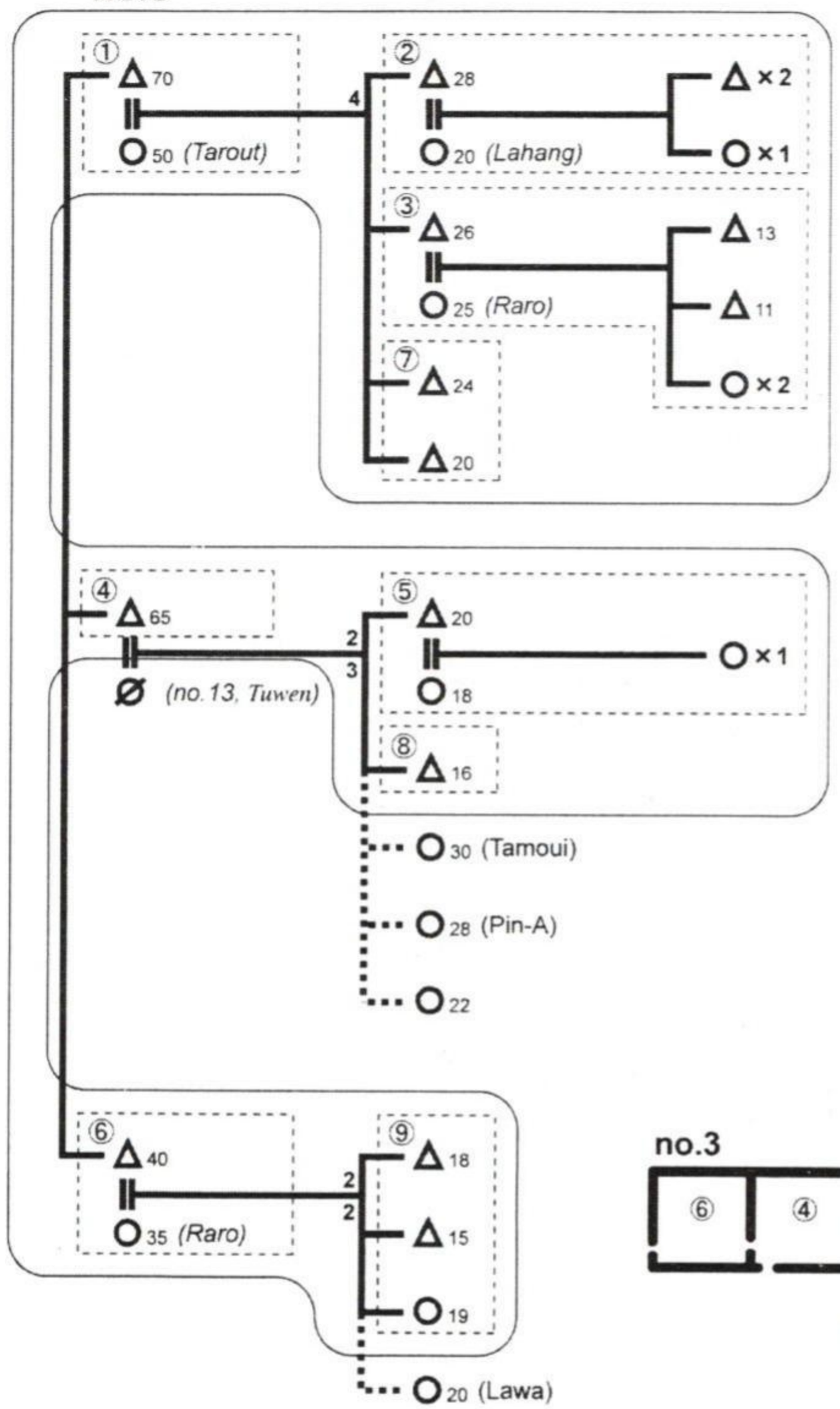

no.2
①
50
50 (Vietnam)
6
0
②
29
×3
22 (Pantai)
③
28
20
17
13
15

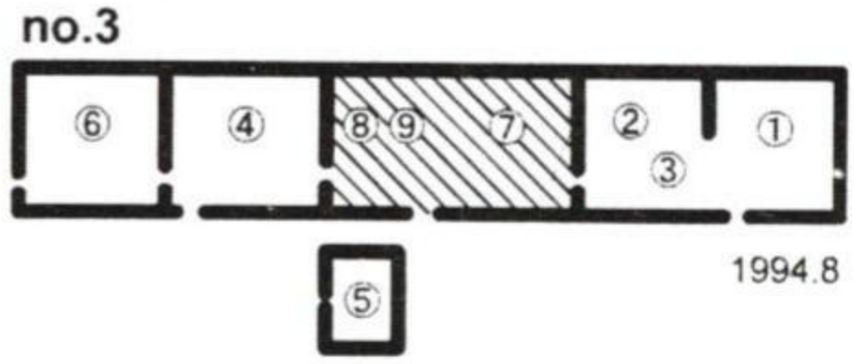
no.2

②
③
①
1999.8

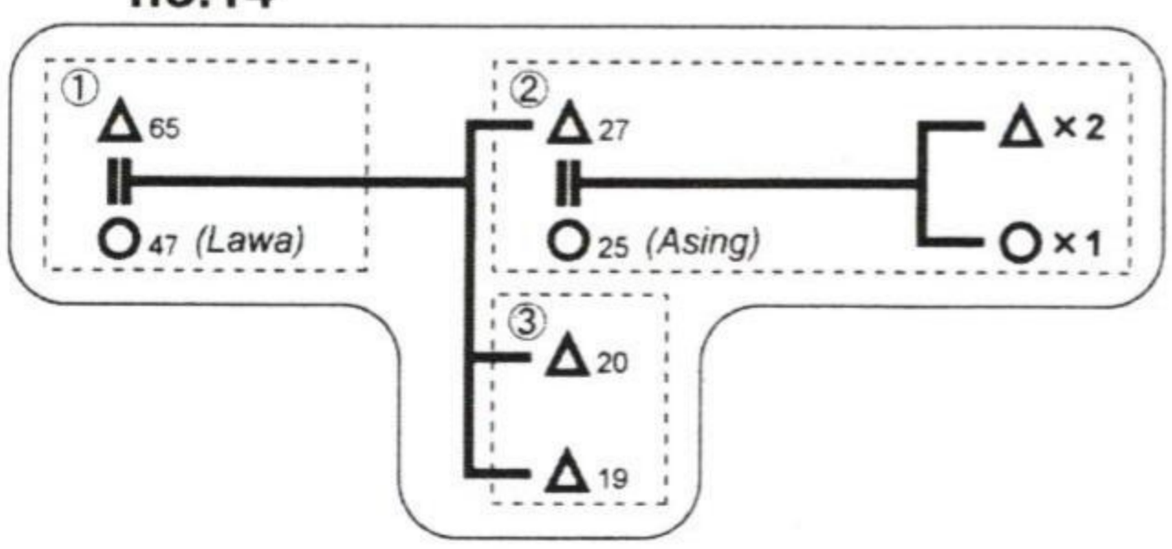
Vien

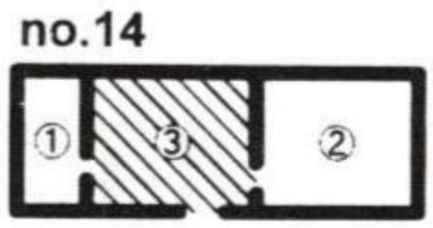
no.3

no.14

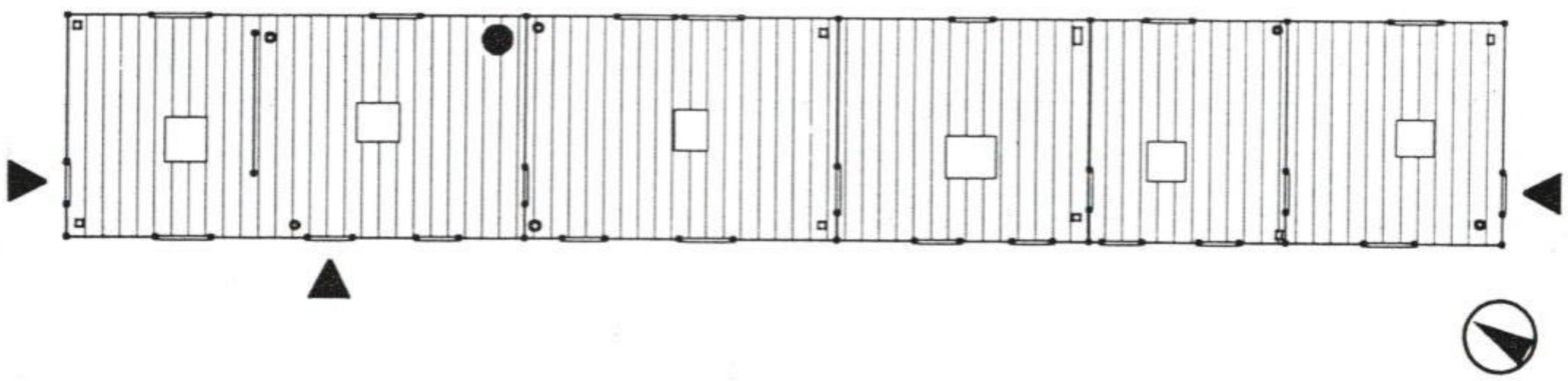

Spatial Composition of House

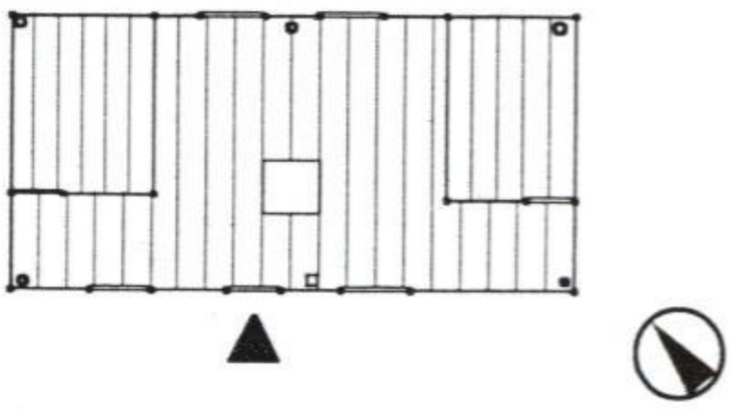
Legend of Drawing

- altar *(hin)*
- open hearth *(a bo oui)*
- entrance

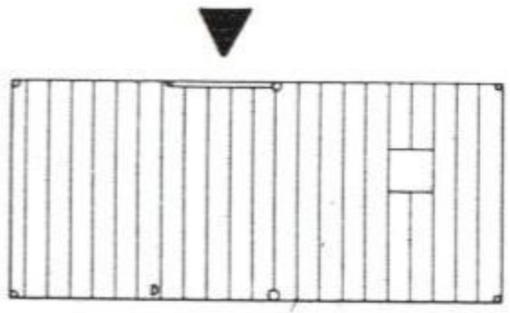
PB_01

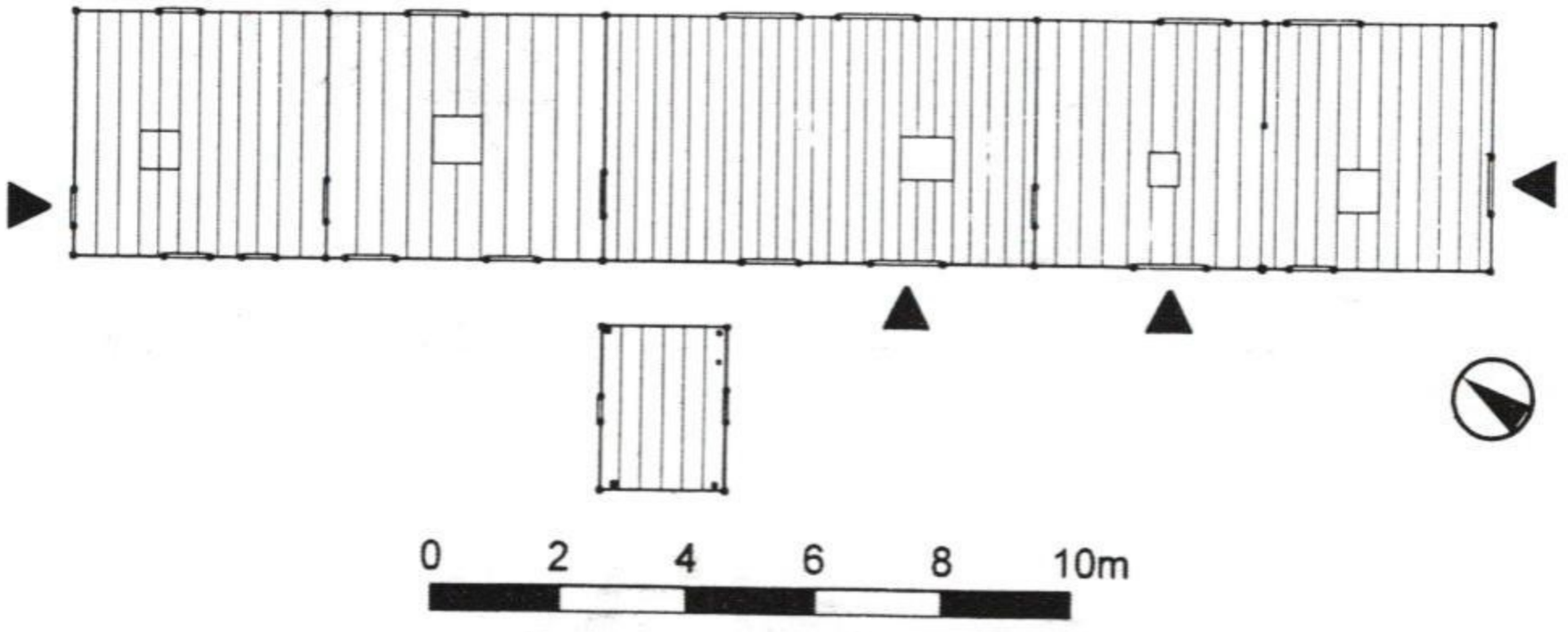
PB_02

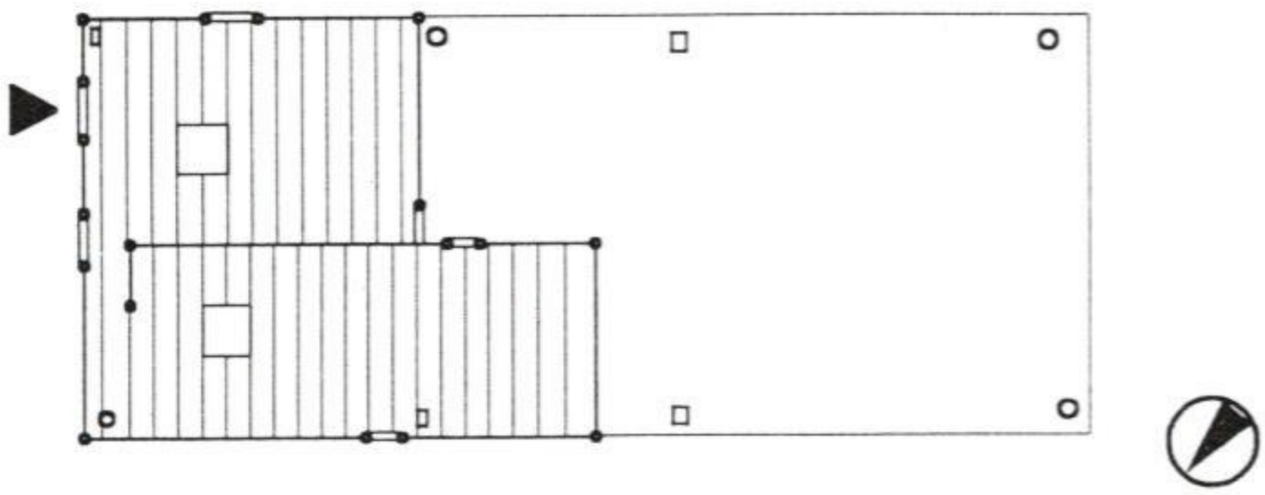
PB_04

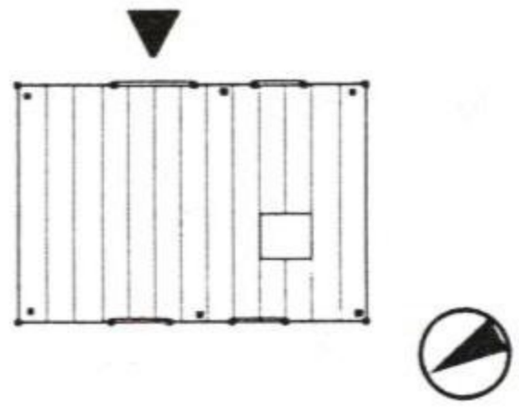
PB_03

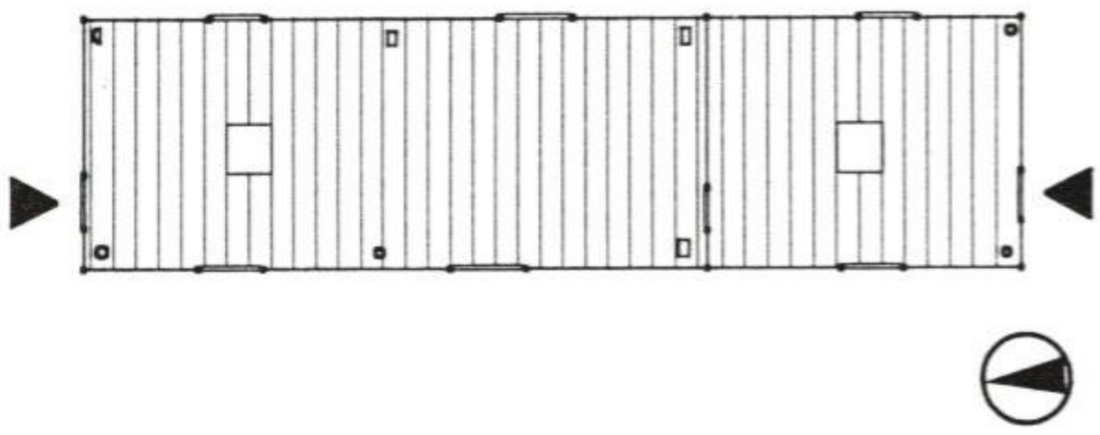
PB_05

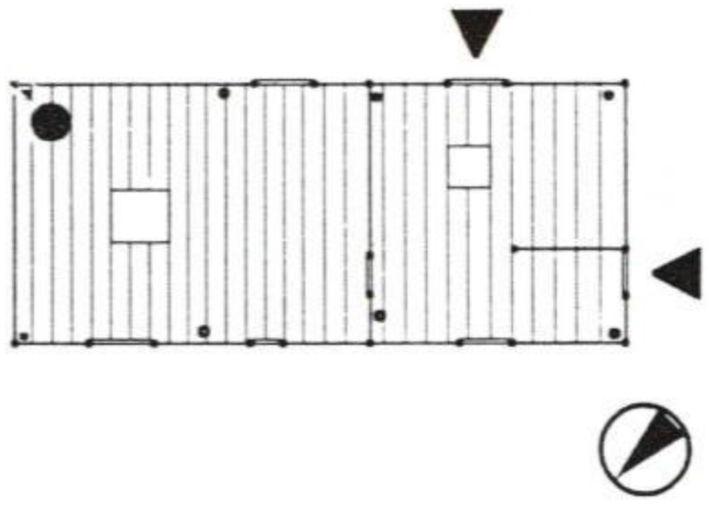
PB_06

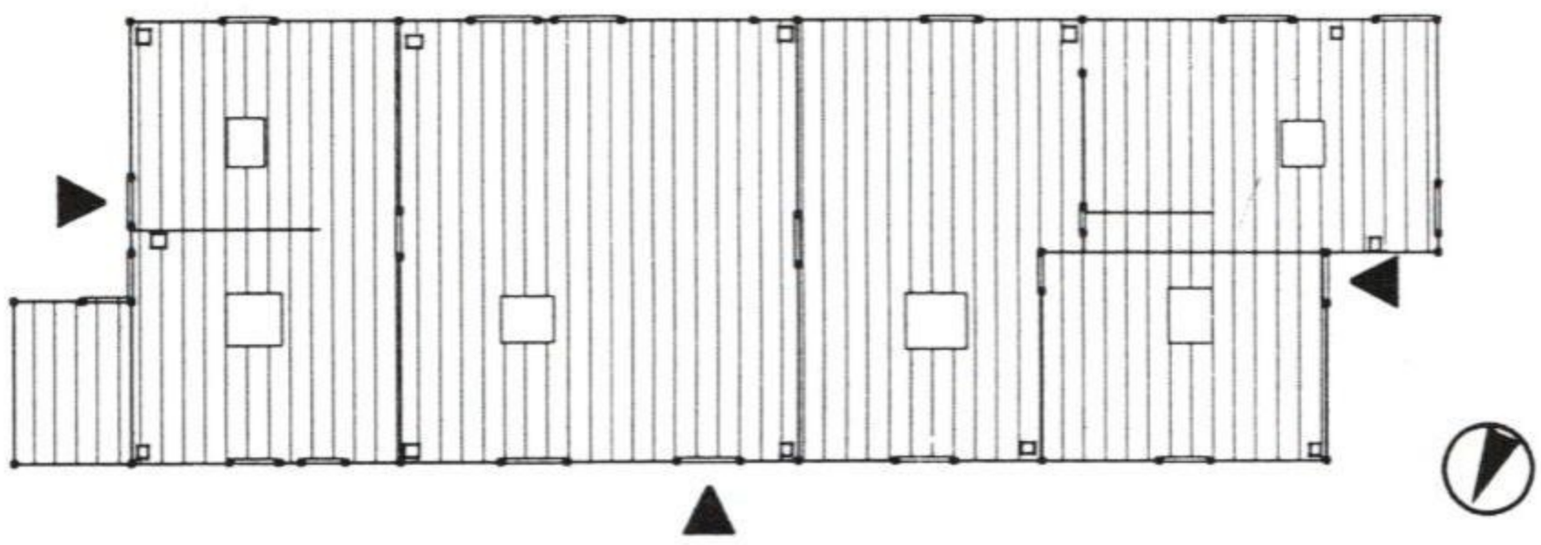
PB_07

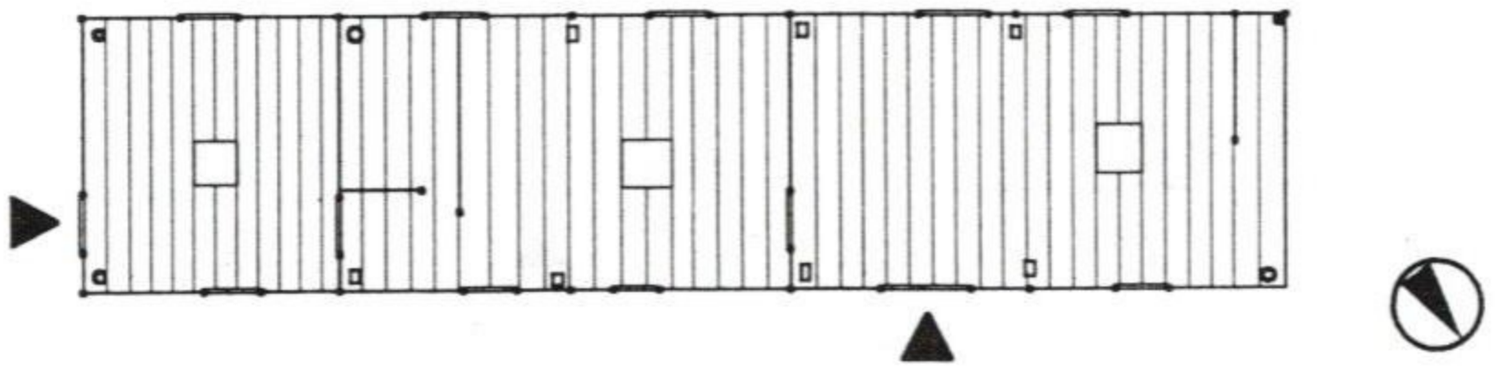
PB_08

PB_09

PB_10

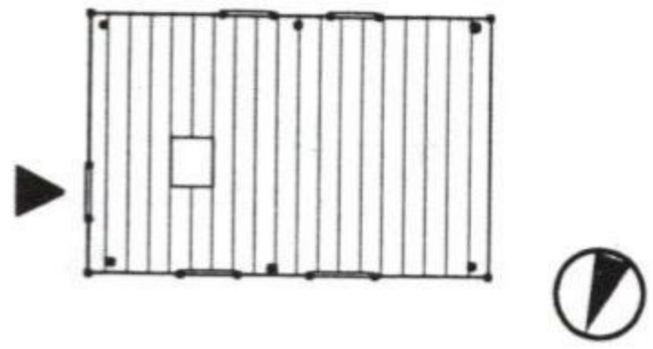

0 2 4 6 8 10m

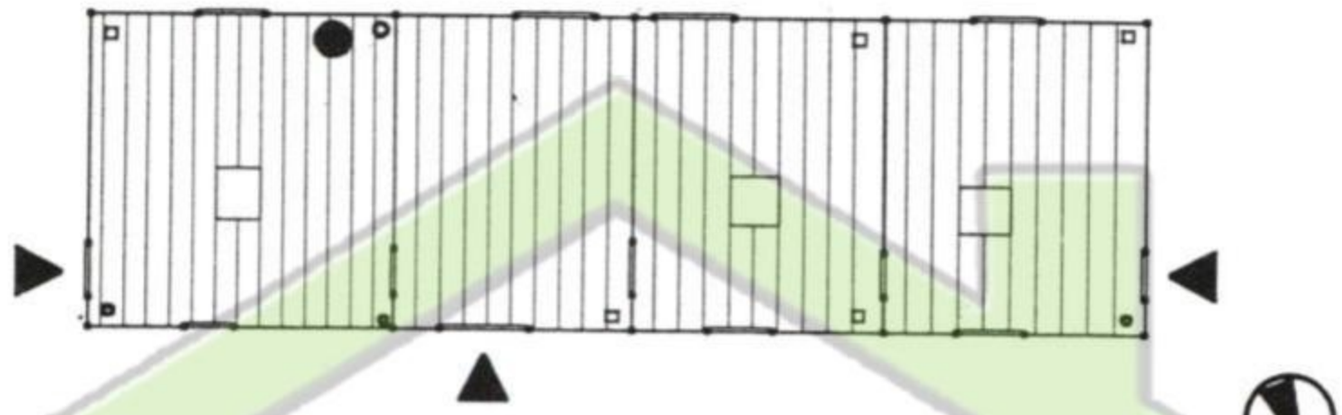
PB_11

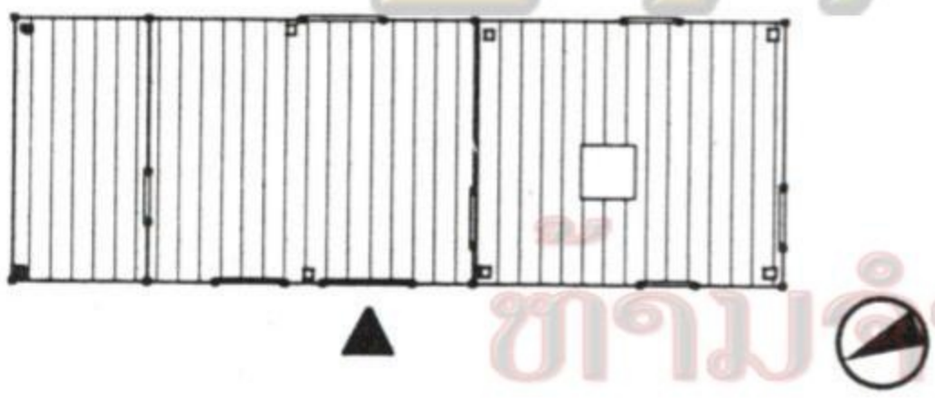
PB_12

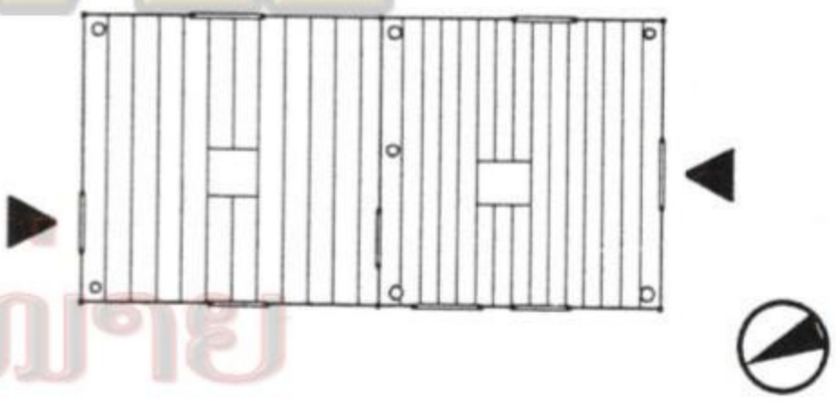
PB_13

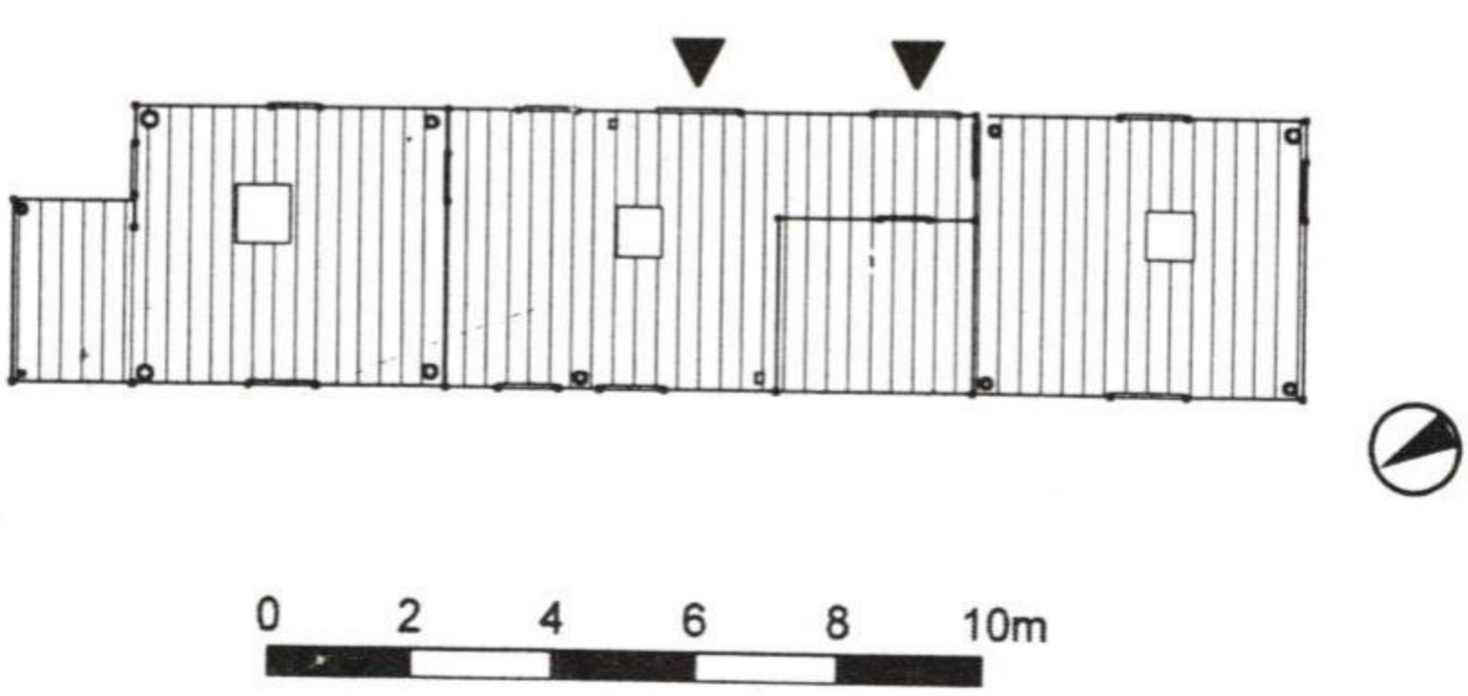
PB_14

PB_15

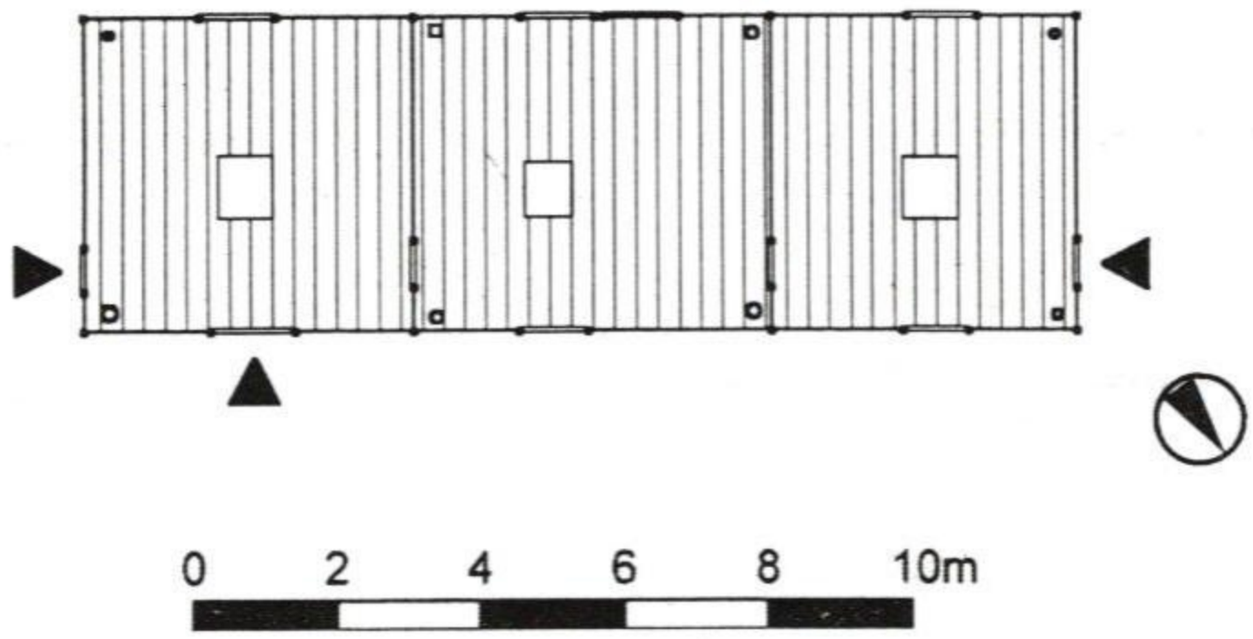

PB_16

24 / VII
ห้ามจำหน่าย

PB_17

て出現しており、ロングハウスの住まい方に変化が生じていることを示唆している。つまり、一族や親族での共同生活を重視していた住まい方から、日常的にも一族や親族との間に距離をおく生活へと変化しつつある動向を意味している。

② 生活機能を分ける新しい住居形式としての長屋型

タンゴー村には一族のロングハウスが分解する過程で新しく建設された家屋や他村から転入してきた小集団の氏族の家屋などに、ここで言う長屋形式の新しい住まいが出現している。長屋型では、旧来の調理や食事、くつろぎ、就寝、病気祈祷までをおこなう多用途の生活拠点としての部屋（ワンルーム）が、身体を休め寝るための部屋、調理（煮炊き）と食事をするための部屋、くつろぐ部屋の三室に機能分化しているのが特徴である。そのうちのくつろぐ部屋には、かつてのモントゥモイの機能が受け継がれ、客間と親の寝室を離れた青年期の男女の寝場所を兼ねている。また、イロリのない寝室は、広さが最小限に抑えられ、入口には他人が入りにくいように扉がつけられている。一方、その前室として構成される部屋は、同じ棟に住む人たちがくつろぎ、モントゥモイの機能を兼ねる空間として、家屋が面する主要通路に対し極めて開放的につくられている。つまり、普段の居場所を閉ざされた家族単位の寝室と、同じ棟に住む親族の開放的な集まり場所とにはっきりと分けているのが特徴である。さらにイロリのある空間は棟の左右端部に配置され、調理と食事の専用の場所として確保される。炊事棟として分棟で構成される事例もある。

このように、長屋形式の住まいは、これまでワンルームのなかでおこなわれていた未分化で複合的な生活を、性質の違いによって整理し、まず個人的な生活と社会的な生活とを分け、さらに水や火を使う炊事や食事といった生活行為を分離させることによって、家屋を三つの領域にゾーニングし再構築したものと言ってよい。ただし、タンゴー村の場合は、一族で居住する長大なロングハウスの住まい方が変わりつつあるとはいえ、リネージを重視する住まい方は根強く存続している。長屋形式の住まいにおいても、親族が共同で住まうことを前提にしてゾーニングがなされている。しかし、そこには、近代化へと向かう、住まいに共通した流れをくみ取ることもできる。

③ 変動の一側面としての小屋

先にも触れたが、調査集落には一、二室の小さな住まい（小屋）に夫婦と子どもだけの核家族や兄弟の家族で居住する事例が少なくない。ロングハウスの変動期を迎え、一族が系譜ごとに細かく分かれる状況のなかで、このような小屋が数多く生じているものと推察されるが、小屋の平面をみると、ロングハウスの一、二室を取り出して小さな住まいにしただけの単純な構成であり、そこには長屋型のような新しい展開はみられない。一方、かつてのロングハウスにおいても、過密状態のあまり、結婚しても部屋が確保できない状態があったはずであり、そのような場合は、空室が生ずるまで、となりに仮住まいを建てたものと推測される。従って、このような小屋の形式は、一族で居住する住まい方の変形として存在しており、小家族単位の新しい住まい方を志向するものとは言いがたい。

隣接して居場所を構えるという住まい方である。それは、一族のロングハウスのなかに、サブグループを形成することにもなるが、むしろカドゥーのような父系血縁を重視する社会では自然な住まい方であると考えることができよう。そうしたサブグループごとに広場や主要通路につながる出入口を設けることで、生活動線が互いに重ならないように工夫が施されていた。

⑥ 家族構成の変動は、場合により部屋の変化や家族の移動を促したと考えてよいだろう。二集落の事例から、ロングハウスにおける空間や住まい方の変動には三つのタイプがあったと想定される。第一は、面積を増やすことなく部屋のなかに間仕切りや障壁を設えることによって、家族増や子どもの成長に対応させたものであり、第三は、先に住人の多くは離れ去っている。必然的に、その成長に対応させたものである。第二は、端部に小さな部屋を増築し、あるいは炊事小屋を隣接させるとまなくなった部分の屋根や壁、床が抜け落ちるなど、傷みが激しく、一族が寄り集まって居住するロングハウスの住まい方は失われている。

旧来のロングハウスが解体へと向かう一方で、ロングハウスに手を加え同様に家族増や子どもの成長に対応させたものであり、第三は、先のサブグループや夫婦単位がロングハウスを出て新たに分家や小屋を構える場合である。これらの空間的な変化は、リネージ内の家族変動の内容や規模に応じて絶えず発生していたものと考えてよいだろう。

⑦ 一方、二列型の平面の発生、展開については、以下のように考えることができる。二列型のロングハウスは、一列型のものと架構システムが若干異なっており、二列型にすることによって、工法が複雑になり、工期も長くなる。しかし、その一方で、部屋がオモテとウラの両側に確保されるので、ロングハウスの長さが短縮され、端部の部屋でも家屋の中心部に位置するモントゥモイに近くなる。二列の方が、ゾーニングの上で「いくつかの部屋を隣接させ系譜ごとに住み分ける」という一族の住まいに対する要求を充たしやすく、従って、モントゥモイを中心にして一族が寄り集まって居住する家屋の形式としては優れて進化した方式と言えないこともない。それゆえに、二列型のロングハウスは、男手の多い大家族の住まいとして、長いあいだ一列型のロングハウスと共存してきたのではないかと推察される。

■ロングハウスの解体と新たな長屋型の発生

カドゥーのロングハウスはいま変動の時期にある。サムワイ郡では、長大なロングハウスがより小さな家屋に建て替えられつつあると言ってよい。集落によっては、古いロングハウスが家屋として散見されるが、すでに住人の多くは離れ去っている。必然的に、そのような家屋では、人が住まなくなった部分の屋根や壁、床が抜け落ちるなど、傷みが激しく、一族が寄り集まって居住するロングハウスの住まい方は失われている。

旧来のロングハウスが解体へと向かう一方で、ロングハウスに手を加え同様に家族増や子どもの成長に対応させたものであり、第三は、先のサブグループや夫婦単位がロングハウスを出て新たに分家や小屋を構える場合である。これらの空間的な変化は、リネージ内の家族変動の内容や規模に応じて絶えず発生していたものと考えてよいだろう。

一方、二列型の平面の発生、展開については、以下のように考えることができる。二列型のロングハウスは、一列型のものと架構システムが若干異なっており、二列型にすることによって、工法が複雑になり、工期も長くなる。しかし、その一方で、部屋がオモテとウラの両側に確保されるので、ロングハウスの長さが短縮され、端部の部屋でも家屋の中心部に位置するモントゥモイに近くなる。二列の方が、ゾーニングの上で「いくつかの部屋を隣接させ系譜ごとに住み分ける」という一族の住まいに対する要求を充たしやすく、従って、モントゥモイを中心にして一族が寄り集まって居住する家屋の形式としては優れて進化した方式と言えないこともない。それゆえに、二列型のロングハウスは、男手の多い大家族の住まいとして、長いあいだ一列型のロングハウスと共存してきたのではないかと推察される。

①視線を意識した間仕切りと廊下の発生

一族のロングハウスが分解する過程で、三～五室の短い一列型のロングハウスが生じている。一室をモントゥモイにあて、他の部屋は家族の居場所にあてられているが、それらのなかには、視線を意識し居場所を部分的に囲うようにして間仕切りを設けている事例がある。また、オモテ側に明らかに廊下（動線）と認識できる、通路専用の空間を確保している事例もある。これらの事例はいずれも互いに部屋の一部を供出しながら成立していた旧来の構成の改良型とし

したタンゴー村とヒンベー村の二集落の事例分析を通じて、『カドウーのロングハウスの空間構成と住まい方』がどのようなものであったか、また、どのように変動しつつあるかをまとめておきたい。

■カドウーの民族住居としてのロングハウス

カドウーのロングハウスは、同じ氏族のなかでも、系譜のつながったリネージごとの集団を受け入れる家屋として成立していたと考えてよいだろう。系譜上の関係が弱い家族がともに住む事例もあるが、そのような場合でも、住人には相互の関係が理解されている。しかし、多くの場合は系譜関係をそのまま映し出すかのように大家族で居住しているのである。一方、家屋の耐用年数が十数年であること、仮にピンベー村におけるプリン氏の家屋のように長期に耐用するものがあったとしても、ほぼ三〇年で集落移転を繰り返してきたことを考えると、ロングハウスは、そのような比較的スパンの短い建設の時期ごとに、家長を中心にして、大家族の再統合を繰り返し、傍系の家族を分けて展開してきたものと推測される。このようなロングハウスの特徴とは、以下のようなものであった。

① 掘っ立て柱による床高が一・二～一・五メートルの高床式の軸組構造であり、木と竹と萱によってつくられている。構造部材に使用する木と竹のバランスは家屋によって異なるが、壁にはアジロに編んだ竹の面材、床には割竹が板材のように使用される。家屋は幅（梁間）が三メートル前後で、長さを家族構成にあわせた長大な一列型の平面をもち、屋根は急勾配のサス構造によって支えられている。妻側については、急勾配のまま半円をえがいて折り返されている。室内の空間は、間仕切り上部の小屋裏がつながり、各間仕切りのオモテ寄りの同じ位置に部屋相互をつなぐ楕円形の出入口が繰り返して設けられ、離れた部屋まで見通せるようにつくられている。

② 中央部の一室はモントゥモイと称する客間であり、間仕切りの上部に彫刻や装飾が施されている。仕切り壁と屋根の稜線が交わる位置の二カ所には、スイギュウの二本の角をかたどった彫刻が飾られ、外からモントゥモイの位置が判るようになっている。モントゥモイへは広場や主要通路から平入りで、梯子もしくはアントロンと称する踏み台を経て入るようになっている。入口には内開きの扉がついている。

③ 入口からみると、モントゥモイの右奥には祭壇が祀られている。すなわちモントゥモイは接客空間であるとともに一族の儀式空間として祖霊信仰を象徴し実行する場所でもある。また、ロングハウスに帰属しながら、すでに親の部屋から自立している独身男女の生活の拠点（寝室）にもなっている。二集落の事例には、祭壇が家長の部屋に祀られるケースもあるが、これについては、比較的新しいものと想定される。

④ モントゥモイの他にはイロリの切られた部屋が並ぶだけである。部屋は、夫婦単位（自立前の子どものいる夫婦や片親の場合を含む）が煮炊きや食事、就寝、病気祈祷などのすべての生活をおこなう拠点として位置づけられている。一方、このような部屋が一列に並び、つながっているので、互いの居場所のオモテ側を、ともに住むリネージの人たちの生活動線として供出する構成になっている。つまり、各部屋はリネージに対し開放されている。

⑤ ロングハウスの部屋の使い方には、一定の序列と領域性が存在したのではないかと思われる。前者は強固な父系制にもとづく長幼の序列であり、家長を第一位として長老格の夫婦（欠損を含む）がモントゥモイの隣室を居場所にし、端部にいたるほど若い夫婦の居場所となる使い方である。後者は、そのような序列を意識しながらも、長老格の世代を中心に直系の子世代や孫の世代が系譜を映し出すように

9番の家屋は、ピンベー村が集落移転をして、この場所に村を構えた直後の一九七四年に建てられたものであり、すでに三〇年が経過している。構造体には太いカリンの木が使用され、その堂々とした造りは、予備調査を含めて今回のカドゥー調査で観察したどの家屋よりも風格がある。家屋の幅は六・二メートルあり、広場からモントゥモイ（客間）に入ると、右奥の小屋裏に祭壇が祀られている。客間の中央（棟の真下）には、幅広のラロン（歩く場所の意）と称する板が敷かれており、板の先の両側が各部屋への出入口になっている。祭壇側の隣室だけは二列に仕切られておらず、六・二メートルの幅のままオモテ側にはイロリが切られており、この部屋と客間の外側がともに二列に分割され、イロリをもつ部屋を二室ずつ確保している。

住まい方をみると、客間を挟んで、左右に長男と三男の家族がはっきりと住み分けており、直系で住み分けるカドゥーの特徴を示している。注目されるのは、広い客間に親の寝室から自立した一人の独身の男女がラロンを境に男、女に分かれて就寝していることである。しかも、分家した次男（11番家屋）の息子の三人が本家の客間に加わって一緒に就寝しており、分家をしても日常的に本家と深くかかわって生活していることを示している。また、この家屋の両端には、増築がなされている。南西側には三・五平方メートルほどの寝るだけの小部屋が設けられ、三男の息子（次男）夫婦が幼児と三人で就寝している。一方の北東側については、ウラ側の部屋だけが妻側に一・六メートルほど拡張されている。これはすでに客間に移った娘三人がまだこの部屋にとどまって、夫婦と子ども六人が一緒に寝起きしていた数年前になされた改造である。

9番の家屋には、現在、最下の世代から四代を遡る子孫が三世代で居住しているが、かつては4番、5番、7番、11番、12番家屋の家族も同居していた。一方、三〇年前の集落移転の際には、プリン一族が揃って移住してきたのではなく、一部は旧村に残って生業を続け、数年かけて徐々に転入している。しかも、家長（その後に死去）の長男については一〇年後に合流している。従って、この家の住人たちは、三〇年余の間にダイナミックに変化したことになる。当初は最下の世代から五代を遡る親族がともに建設し住みはじめるが、子孫が増え続け、間もなく建設時に協力しあった弟の家系の家族が4番と5番家屋に分家し、次いで兄の家系の次男（11番家屋）と四男（7番家屋）が分家し、さらに三男の息子たちのなかから長男夫婦だけが12番家屋へと分家している。しかし、これらの分家した一族の祭壇は本家にのみ祀られている。一方、集落移転後の早期に分家した弟の家系にあたる5番家屋の家族が、未完成ではあるが二列型の家屋を建設しつつあるのが注目される。プリン一族の本家をめぐるこのような住まい方のプロセスは、カドゥーのロングハウスの意味と役割を示唆するものと言ってよいだろう。

三－三　ロングハウスの空間構成と住まい方について

もとより、サムワイ郡はベトナムとの国境に隣接し、カドゥーはベトナムにまたがって居住する民族集団である。従って、ベトナム戦争以降、かれらにとっては決して平和な暮らしが続いてきたわけではなく、落ち着いて民族文化を育む環境にはなかったと思われる。そのような背景もあり、サムワイ郡の周辺地域では、すでにカドゥーの民族住居（ロングハウス）としての原型をとどめる事例を探し出すことは難しくなっている。とりわけ、生活情報の広域化や工業製品の流入が人々の意識を外へと向かわせ、自らもまた近代化を推し進めるようになるとともに、一方では村落共同体の自律性が脅かされる趨勢にある。

このような社会状況のなかでは、もはや民族住居の原型を直接的に採集することは困難であろう。とりわけ、民族住居を成立させてきた住まい方を採集することは難しくなっている。それゆえ、ここでは調査集落に選定

けの空間機能を整えていないと言ってよいだろう。

三―二一　ピンベー村にみる伝統的なロングハウスの住まい方

ピンベー村のロングハウスについても、平面の特徴や住まい方でみるとタンゴー村に類似し、カドゥーの特徴と思われる部分が多い。タンゴー村の事例に較べ最も大きな違いは平面構成にあり、タンゴー村でロングハウスが解体し新しい型として出現している長屋形式の住まいが存在しないことである。一七例をすべて並べてみると、長さが二五メートル近くのロングハウスから一室の小さな小屋にいたる幅の狭い一列型系統の家屋が分布するなかに、二列型の事例が未完成のものを含めて二例、両隅部に小さな部屋を設けた特異な事例が一例だけ例外のように存在する。長大なロングハウスが解体し建て替えられる過程で、新しい家屋はそのまま短くなり、もとのロングハウスの周辺に分散するという、単純な変化をたどっているようにみえる。

■一列型のロングハウス

ビエン氏の1番と3番、14番家屋は一九九四年に建て替えられている。それまでは長大なロングハウスでともに居住していた。一族は三つの家屋に分散し、祭壇をもつ本家は三棟の中間に配置されている。家屋の長さは異なるが、空間構成は極めて類似する。家屋の幅は三・八～三・九メートル、間仕切りが一列に入って部屋を区切っている。全室にイロリが切られ、間仕切りのオモテ側（広場側）のほぼ同じ位置に部屋相互を結ぶ出入口が設けられている。その構成はタンゴー村の一列型のロングハウスと変わりはない。住まい方からみると、かつての最下の世代から五代を遡る世代がともに住んでいたが、建て替えを機に三、四代で住み分けるように分解して四棟に居住するようになっている。しかも、ここでも夫婦単位が拠点とする部屋は、客間を挟んで系図の関係性をひも解くかのように確保されている。ただし、17番家屋については明らかに部屋数が不足しており、若い二組の夫婦が客間で同居する。近い将来、客間の中央に間仕切りを設け、部屋を分ける予定であるというが、ピンベー村では、一、二室の過渡的な事例を除くならば、親から自立した男女の寝室を兼ねる客間が設けられていない事例は存在しない。

しかし、一九九九年にビエン氏の分家として建てられた2番の家屋は、両端部に寝室を想定したイロリのない小さな部屋が確保され、イロリは中央の客間にのみ切られている。ピンベー村では唯一、夫婦の就寝の場と煮炊きをする場が分離する事例であるが、イロリのある空間は、接客と家族の調理や食事を含む日中の居場所を兼ねており、タンゴー村で言及した長屋形式の住まいとは構成が異なっている。

トゥウェン氏の五つの家屋についても、長さは短いが、一列型の範疇に入ると考えてよい。一九九五年の九月に建設された四棟は、一棟の長いロングハウスが分解し建て替えられたものである。各室にイロリがあり、部屋相互を結ぶ出入口が間仕切りのオモテ側に設けられるなど、ビエン氏の較べかなり広く確保されている。トゥウェン氏もビエン氏と同様、かつての長大なロングハウスでは、最下の世代から五代を遡る世代がともに住んでいたが、建て替えを機に三、四代で住み分けるように分解して四棟に居住するようになっている。しかも、ここでも夫婦単位が拠点とする部屋は、客間を挟んで系図の関係性をひも解くかのように交差することなく確保されている。近い将来、客間の中央に間仕切りを設け、部屋を分ける予定であるというが、ピンベー村では、一、二室の過渡的な事例を除くならば、親から自立した男女の寝室を兼ねる客間が設けられていない事例は存在しない。

■二列型のロングハウス

プリン氏一族の家屋についても、数の上では一列型系統の小さな家屋が多いが、この氏族にのみ二列型の平面が存在する。

する。長さが三〇メートルを超える2番家屋にはそのうちの四兄弟の子孫が居住する。モントゥモイの北側は家長を務める三男の生活領域として安定しているが、南側は亡くなった長男の直系家族のなかに、六男夫婦とその息子夫婦、亡くなった七男の夫人とその息子夫婦が間に割って入るようにして拠点を構えており、系譜を重視した住まい方にはなっていない。一方、他の三兄弟はそれぞれに長屋を構えているが、亡くなった次男の息子夫婦の四組は3番の長屋には納まりきらず、となりにある1番家屋の二室にまたがって居住する。また、パレ氏の家長はサムワイの町にも家をもち不在にすることが多いので、通常は、4番家屋に住む四男が2番家屋のモントゥモイにきて儀礼をおこなっている。パレ氏の一族は、四棟を住み分けているが、四棟の住まい方と一族の系譜との間にはゾーニングの上で不整合が生じており、むしろ、そこにはロングハウスを継承した本来の一族の住まい方が強く表れているとみる必要がある。

■長屋形式の住まい

一方、タンゴー村には、ロングハウスの系譜をひくこれらの家屋とは異質な構成をもち、より小集団の親族によって居住されている長屋形式の住まいも存在する。その多くは親子や兄弟といった近親の夫婦とその子どもたちからなる三、四の家族が複合して居住する事例であり、平面が二列で構成されている。3番家屋のパレ氏、14番のパタ氏、15番のラライ氏、22番のプアイ氏、27番、33番、35番のトロイ氏などの家屋であり、いずれも建設年代の新しいものである。形状等に多少の違いはあるが、平面についてはオモテ側に間口の広い細長い客間を設け、そのウラ側を細分割して寝室にあてたもので、それらの寝室にはイロリがなく、客間から直接出入りする構成を特徴にしている。そして、イロリを備え調理と食事をおこなう空間は妻側端部の片側または両側に確保されている。片側の場合は、これが33番や35番家屋のように炊事棟として分棟になる事例もある。

従って、これらの長屋は先に述べたロングハウスと著しく異なる空間構成上の特徴を備えている。ロングハウスの場合、夫婦の居場所となる部屋にはイロリが切られ、そこで煮炊き（調理を含む）や食事、就寝などの生活をすべておこなうのが普通であるが、イロリのない長屋の部屋では調理をおこなうことも食事をとることもない。つまりロングハウスの部屋は、小さな子どもを含む夫婦の生活の拠点であり、かれらのすべての生活を受け入れているのに対し、長屋の部屋は、一般に寝室としての性格が強く、規模についても小さく閉鎖的である。従って、部屋の前の広い客間は、モンモイとしても使用されるが、日常的には、むしろ狭い部屋での生活を補うための日中の居場所として、夜間には親の寝室を出て自立した男女の寝場所として使用されている。一方、イロリの切られた端部の部屋では、調理と食事がおこなわれている。つまり、ロングハウスではひとつの部屋でおこなわれていた生活が、長屋では三つの部屋に分かれておこなわれるようになっている。

■未分化な住まいとしての小屋

以上の三タイプは、小さな家族が集まり共同性の強い住まい方をしている形式であるが、タンゴー村には、それ以外にも、小さな小屋をそのまま一室住居とするか、なかには軽微な間仕切りを設けて二室に分割し、若い兄、弟の家族で一緒に住まう事例などが数多く存在する。その規模やかたちは多様である。この形式については、以前から、ロングハウスや長屋を生成・再編する過程のなかで、また結婚による夫婦単位の家族数の増加に応じて、必然的に生じていた補足的で過渡的な産物であったと考えることができる。しかし、その一方で、ロングハウスが建て替えられ、より小さな長屋や小屋に分解しつつある昨今の傾向のなかで、新しい家屋の型へと発展する可能性を秘めているようにも思われる。しかし、現在の小屋は、住まいとして不十分であり、分解した家族を生活単位として受け入れるだ

■二列型のロングハウス

一方、二列型の平面の事例は、集落の南端に位置するパレ氏のテリトリーやトロイ氏のテリトリーのなかでも南側に位置する19番と25番家屋のトロイ氏、20番家屋のパタ氏などにみられる。パレ氏の四つの家屋は二〇〇二年、トロイ氏の19番家屋が一九九七年、25番家屋が二〇〇二年と比較的最近になって建設されたものであるが、20番のパタ氏の家屋については一九八四年に建設されたものであり、十数年ごとに建て替えるというリズムを超え、すでに二〇年を経ている。従って、二列平面が一列平面よりも新しい型であることを、建設年代の面から裏づけることはできない。

二列平面の空間的な特徴は、何よりも部屋を二列に確保するために、家屋の幅が広いことである。必然的に屋根の勾配も緩くなっている。パレ氏の四つの家屋についてみると、1番と2番家屋の幅が五メートル、3番と4番家屋の幅が五・三メートル確保されている。トロイ氏についてみると、19番家屋が五・一メートル、25番家屋が五・四メートル、また、建設年代の古い20番家屋のパタ氏の家屋が四・五メートルである。内部の間仕切りについてみると、幅の狭いパタ氏の20番家屋では、二列に分ける間仕切りが棟の真下にはなく、オモテ側を二・五メートル、ウチ側を二メートルとする位置に偏って配置されている。一方、トロイ氏の19番と25番家屋については、同様の間仕切りが棟の真下に位置している。パタ氏の家屋を含め、これらの事例には単純な間仕切りによって室内を分割し、生活動線を意識することなく部屋を確保しようという意図が読み取れる。これに対し、パレ氏の2番家屋には、ところどころに中廊下が配置されており、客室などを除けば、他室への通過動線にならないような従来型の事例とはまったく異なる部屋のつくり方がなされている。部屋の広さについても、事例からは必要に応じて広さを決め、間仕切りを設けている様子が伺える。

住まい方からみると、先の一列型のロングハウスよりもはるかに複雑な系譜の大家族を収容する。20番家屋のパタ氏の事例では、最下の世代から五代を遡る系譜のうちの四代がともに居住しているが、上の二代の両親や父親が死去した状態での同居が持続している。四代前の兄、弟の系譜によって客室の左右に別れ、また長老世代から若い世代へと下るにしたがって客室から離れるように居場所が確保されている。一方、このパタの一族は、部屋数が足りなくなって一年前の二〇〇三年に、客室と四部屋をもつ長屋（22番家屋）をとなりに建設している。しかし、新しい家に移った四組の夫婦に系譜上の結びつきは弱く、年少の子どもを抱える家族がまとまって移動したのではないかと推測される。この事例は、強固な父系血縁にもとづく親族社会のなかにあって、ロングハウスという装置がもつ共同性の強さの側面についても同時に示しているものといってよい。

他の二列型に注目すると、19番と25番家屋のトロイ氏、2番家屋のパレ氏の場合は、さらに複雑な住まい方が展開されている。19番家屋のトロイ氏の場合は、四兄弟（死去）の子孫のうち、三男の息子夫婦は近くに小屋を建て、すでにこの家を出ているが、他の三兄弟の子孫はともに住んでいる。長男の二人の夫人と次男の夫人が客間の両側に別れて拠点を構え、それぞれの息子夫婦がその隣室に居場所を構えている。しかし、四男の二組の息子夫婦については、両親がともに死去していることもあって、左右の端の部屋に別れて居住している。25番家屋のトロイ氏の場合も三世代にまたがる複雑な構成の家族であり、住み分けがイトコと兄弟の関係にある三つの系譜によってはっきりとおこなわれている。しかし、一族の家長の系譜については、老夫婦が祭壇の祀られた客間のとなりにある部屋を居場所にしているが、息子たちは棟のなかには住んでいない。かれらの二組の息子夫婦は近くに小さな家屋を建てて一緒に住んでいる。

さらに複合的な住まい方をしているのは、2番家屋のパレ氏である。二〇〇二年まで、七人兄弟（調査時の生存者は四名）とかれらを含む三代の子孫が大きなロングハウスで生活していたが、現在は四棟に分散して居住

三―一　タンゴー村のロングハウスと多様化する住まい方

タンゴー村のロングハウスには、一室が串刺し状に並ぶ一列のもの（以下、一列型）と部屋がミチや広場に面する側とウラ側とに二列に分かれて並ぶもの（以下、二列型）の二種類が存在する。

■一列型のロングハウス

一列型の好例は、集落の北側に位置するトロイ氏のテリトリーに見いだされる。36番と31番家屋であり、南側に位置する11番のパタ氏の家屋や北側のトロイ氏に隣接する26番のプアイ氏の家屋もそれほど長くないが一列型の構成をとっている。さらに二、三室の小さな家屋になると、一列型の構成をとるものがほとんどである。トロイ氏の二棟は一九九二年の建設であり、パタ氏の家屋は一九九五年、プアイ氏の家屋は一九九一年に建設されている。ともにそれほど古いものではない。トロイ氏の33番家屋は一族の本家として建て替えられ、祭壇を備えているが、36番家屋の背後に建っていたかつての長さ一〇〇メートルを超えるロングハウスには、四二家族が住んでいたと言われる。そこに取り壊す前に住んでいた家族は、一二年の歳月を経て、三〇家族が36番家屋を含むまわりの八棟に分散居住し、九家族がサムワイなどの町へと転出している。

一列型のロングハウスの特徴は、まず家屋の幅（妻側の長さ）が極めて狭く、細長い平面をなしている点にある。プアイ氏で二・七メートル、パタ氏で二・九メートルしかなく、長さが最も長く三七・二メートルにも及ぶトロイ氏の36番家屋のロングハウスでも、三・七メートルしかない。このような短いスパンに対応するように、小屋はサス構造で架けられており、屋根勾配は五〇度を超えている。細長い空間の内部は、多くの間仕切りによって単純に分割されるが、間仕切りが小屋裏にまで達していないので、つながった天井を介してロングハウスとしての一体感を感じることができる。客間以外の部屋は、家族ごとの居場所に想定され、床にはイロリが切ってある。ひとつ屋根の下に夫婦単位（自立前の子どものいる夫婦や片親の場合を含む）の部屋が一列に並び、互いの居場所が通過動線を兼ねることを認める構成である。各部屋が間仕切り壁のミチや広場に近い（オモテ寄り）同じ位置に設けられた竹細工の美しい楕円形の出入口を介してつながっており、竹を巧みに使用した室内は、工芸品のような繊細さをもっている。

36番家屋に住むトロイ氏の一族については、聴き取りではリネージが正確にたどれないほどの遠縁の人たちも居住している。端部の広い部屋では遠縁にあたる三つの家族が同居し、その一方で、三家族が郡庁のあるサムワイの町や国道沿いに転居しており、普段は三室が空室になってロングハウスのなかに過密と過疎を生じさせている。また、31番家屋のトロイ氏の場合は、広い六室をつなげ、36番家屋に次ぐ長さを誇るが、現在は老夫婦が一室を使用するだけになっており、かつて同居していた二人の弟の息子たち（二組の弟夫婦ともに死去）は、それぞれ近くに長屋を建て移り住んでいる。

棟の長さの短いプアイ氏やパタ氏の住まい方には、同居する家族が兄弟やオジの近親者にとどまっていることもあり、トロイ氏のような状態は生じていない。これらのロングハウスの住まい方をみると、モントゥモイや客室の隣の部屋には家長もしくは長老格の老人が生活するという共通点が指摘される。一方、11番家屋のパタ氏や26番家屋のプアイ氏の住まい方をみると、家長や長老の部屋の隣には下の世代の夫婦室が長兄から順に序列を重んずるようにして確保されている。すなわちロングハウスがモントゥモイや客室を最も重視し、その左右に連なる部屋にもモントゥモイとの距離に応じた序列が存在していることを示唆している。

必ずしも特定氏族との間に展開していないことを意味しよう。

② 村内婚の四組についてみると、いずれも二〇～三〇歳の若い女性である。一方、過去の二例の婚姻関係に着目すると、推定で六〇歳と八〇歳の事例であり、婚姻の関係は半世紀以上も過去へと遡る。しかも、図6－4に示すように、婚姻によって女性が移動する関係は過去と近年とで逆向きになっている。集落規模の小さなピンベー村にあっては、共同体を維持するために、他村との間に婚姻関係を築き、外婚制をとることが重視されてきたのであろう。その一方で、上記の結果は、村内婚についても、事例数が少なく信憑性に欠けるが、限られた婚姻関係のなかで氏族間のバランスをとるような力がはたらいた結果であるかもしれない。

③ ピンベー村の集落空間にはタンゴー村のように親族関係が直接的に反映されているとは言い難いが、氏族は混在することなく互いに生活領域を画している。先にも触れたが、トウウェン氏のみが広場の反対側に飛び地のように分家を構えているが、それ以外については広場を囲む空間が氏族ごとに明確に分割され、使用されていると言ってよい。これは、同じ氏族がひとつ屋根の下で共同生活をおこなうという、ロングハウスの住まい方が生きていることを示唆している。カドゥーの現状では、村内婚による氏族間の関係の如何にかかわらず、ロングハウスの住様式が強く存続しており、氏族内の住棟配置に対しても強い影響をもっていると思われる。

二－三　カドゥーの社会構造と集落空間

このように、タンゴー村とピンベー村では、集落形態のみならず、社会構造についても大きな違いが生じている。先述のように、集落のかたちは大きく異なるものの、集落構造については、同じ構成原理に準拠すると考えることができる。しかし、婚姻関係によって二つの村の社会構造を捉えると、双方は著しい違いを示している。双方ともに村外から嫁を迎えることを重視していると言えるが、タンゴー村の場合は、その一方で村内の氏族間における婚姻関係をルール化しつつ推進しているようにみえ、ピンベー村の場合は、村内婚を拒絶して外婚制を推進しているようにみえる。

また、予備調査の集落を含めても、カドゥーの村では、昨今、ロングハウスが解体され、より小さな長屋や小屋に分解する変動期を迎えているが、そのような家屋分裂の危機にもかかわらず、一族の祭壇が家長の居住する本家筋の家屋にのみに祀られるなど、民族文化の多くは維持されている。従って、そのようなロングハウスの伝統に依拠しつつ過渡的な状態を迎えていることが、近くに一族の長屋や小屋を集め、氏族ごとのテリトリーを形成する配置形態へとつながっていると言ってよい。

三　ロングハウスの空間構成と住まい方

聴き取り調査では、常に長大なロングハウスの様態が、前住居として語られる。予備調査で確認したパンタイ村のロングハウスを引き合いに出すまでもなく、数十年あるいは十数年前まで、カドゥーが氏族ごとにロングハウスに居住していたことを疑う余地はない。しかし、聴き取り調査から、前住居の空間やかたちをトータルに復原することは不可能に近い。そこで、調査をおこなった二つの集落における調査時点の空間形状や住まい方のなかに、長大なロングハウスの空間構成や住まい方を類推するとともに、ロングハウスの変容のプロセスと住まい方の変化を探ることにした。

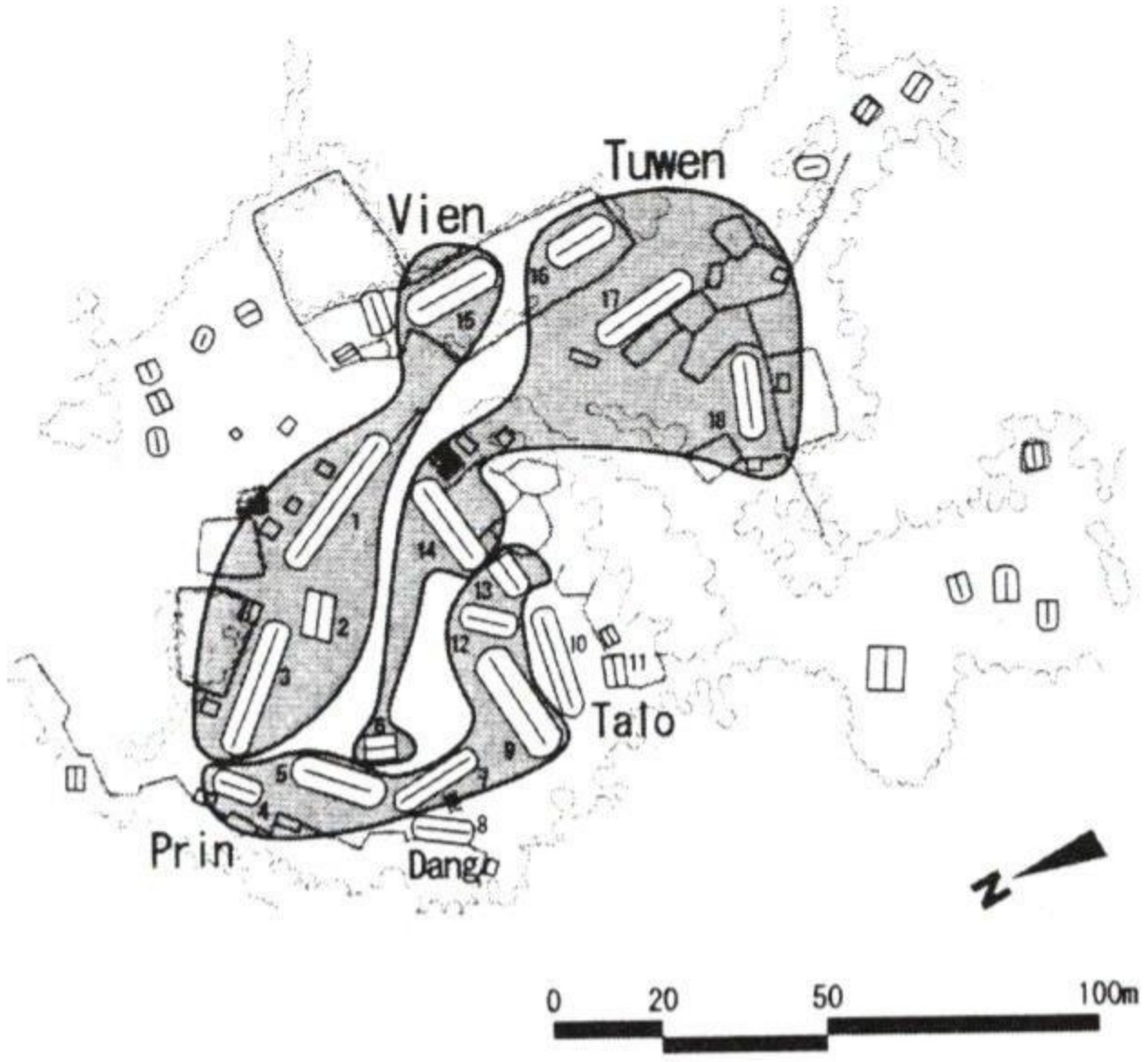
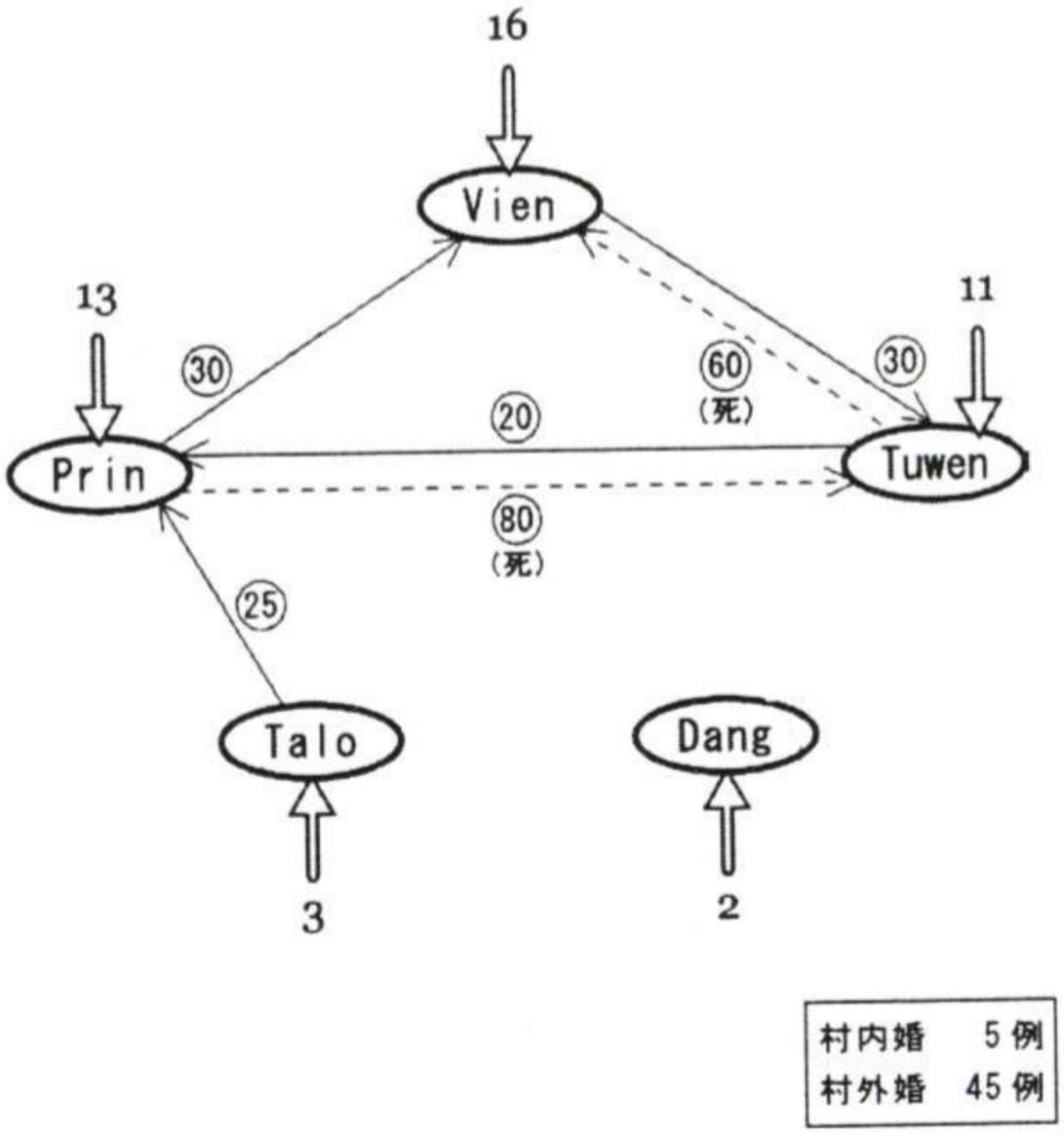

図 6-3　ピンベー村の氏族集団

◎ 矢印は婚姻による女性の移動を示す。円内の数字は年齢。
◎ 破線は死亡した女性の婚姻関係を示す。
◎ 外からの太い矢印の数字は村外から嫁いでくる女性の人数を示す。

図 6-4　ピンベー村における氏族間の婚姻関係

① ピンベー村の場合は、タンゴー村と異なり、村内婚に対しては、極めて否定的である。既婚者五〇組のうち、村外から嫁を迎えている事例が四五組あるにもかかわらず、村内婚については、生存している女性が一名、さらに聴き取り調査で系譜を確認することができた女性一名を含めても、六組に過ぎない。この数値は、村内婚が四〇%近くに達するタンゴー村に較べ、著しく低い。

ピンベー村の主要な三氏族は、ともに集落移転をしてピンベー村の創成にかかわった関係の深い氏族であり、移築後三〇年を経ているにもかかわらず、婚姻関係が希薄なのである。一方、村外婚の四五例について、嫁の出身村をみると二五集落に分散する。パンタイ村（九例）、タラ村（五例）、ラワ村（五例）などのように集中する場合は、同じ氏族が婚姻関係をもっている場合が目立つ。一方、嫁の出身村が多様化するということは、外婚制をとっても、婚姻関係が

を確保するとともに、氏族間の関係性を反映させたものとして存在することを示唆している。リニアーに展開するタンゴー村の集落空間は、集落の骨格を規定するように配列された三つの主要な氏族集団とその中間に散在する小さな七つの氏族集団の相互関係（力学）を映し出すように形成されていると言ってよい。同時に、そのような集落の形態は、布置された家屋相互の血縁関係をさらに強化する方向に展開する力をもつと言えよう。

二－二　ピンベー村の社会構造と集落空間

同様にピンベー村の事例を概観する。ピンベー村は人口、集落規模ともに小さいが、密度の高い集合形態を呈している。集落空間は、図6－3に示すように、平坦な地形を利用してビエン氏とプリン氏、トゥウェン氏の三つの氏族が三角形の広場を囲い込むようにして構成されている。一棟だけの小さな氏族としてタロ氏とダン氏が形成後に集落に加わっているが、いずれも広場に直接面しておらず、プリン氏の背後に位置している。広場の北東に位置するビエン氏の二棟のロングハウスは丘陵地の縁に建っており、地盤の高さを合わせて背後に家屋を配置することは困難である。大樹の下になだらかな草地の斜面が二〇〇メートルほど先のアワオ川まで続いている。

ピンベー村もまた、タンゴー村と同様に、集落移転を果たして三〇年余の年月を経ている。集落に関する聴き取り調査をもとにしながら、家屋の建設年と家族の系譜を重ねることによって、移転後の集落形態とその後の変化を概観すれば以下のようである。なお、創成当時に建設され、そのまま存続している家屋はプリン氏の本家（9番家屋）だけである。この家屋には太い木材が多用され、十数年で建て替えられる事例が多いカドゥーの家屋のなかでは、むしろ特異な事例であると言ってよい。タンゴー村を含め、これほどの長期に耐用している事例は他にはみられない。

集落形成時には、北東側にビエン氏が、南側にプリン氏とトゥウェン氏がそれぞれロングハウスを構えていた。当時は、現在の三角広場の奥まった一辺（北西側）には家屋をあまり配置せず、開いた状態になっていた。しかし、当時の家屋の向きから考えても、当初から分家等によって、現状の広場を形成する意図があったものと思われる。徐々にプリン氏の分家が三角形の底辺部に進出し広場の囲みを形成していった。分家の進出は、広場のスケールを決定し、面する家屋の数や規模を限定することを意味する。プリン氏が北西側に分家し広場のスケールを確定したことによって、他の二氏族は広場のまわりに家屋を配置することが困難になり、集落の入口付近に分家せざるをえなくなっている。とくに、もともと広場に接する間口が狭く、不利な立地条件下にあったトゥウェン氏の場合は、背後のアクセス道近辺への分家を余儀なくされている。トゥウェン氏の分家のうち、6番家屋のみが、広場を囲む氏族集団の領域を超えて、広場の北西側に飛び地のように配置されているが、6番家屋の夫人が1番家屋のビエン氏（家長の娘）から嫁いでおり、ピンベー村ではまれな村内婚が背景にあるのではないかと思われる。いずれにせよ、このような配列は広場での生活や諸儀礼に対するトゥウェン一族の阻害された状況を示唆するものと言ってよい。

そこで、各氏族間の関係性を把握するために、同様に婚姻関係を集落空間における家屋の配列に照らしてまとめたものが図6－4である。ただし、ビエン氏については、数世代を経た一族が家屋ごとに住んでおり、またプリン氏の場合は、4番と5番家屋の二家族が9番家屋を本家とするプリン氏と数世代を経た関係にある。同様に氏族をつなぐ矢印は、嫁ぎ元から嫁ぎ先への婚姻関係を示している。図は、死別した老親や直近の世代を含むピンベー村で聴き取ることのできたすべての村内婚の事例について、調査時の年齢を付して記したものである。ただし、死者の年齢については推定で記入した。図から以下の特徴を読み取ることができる。

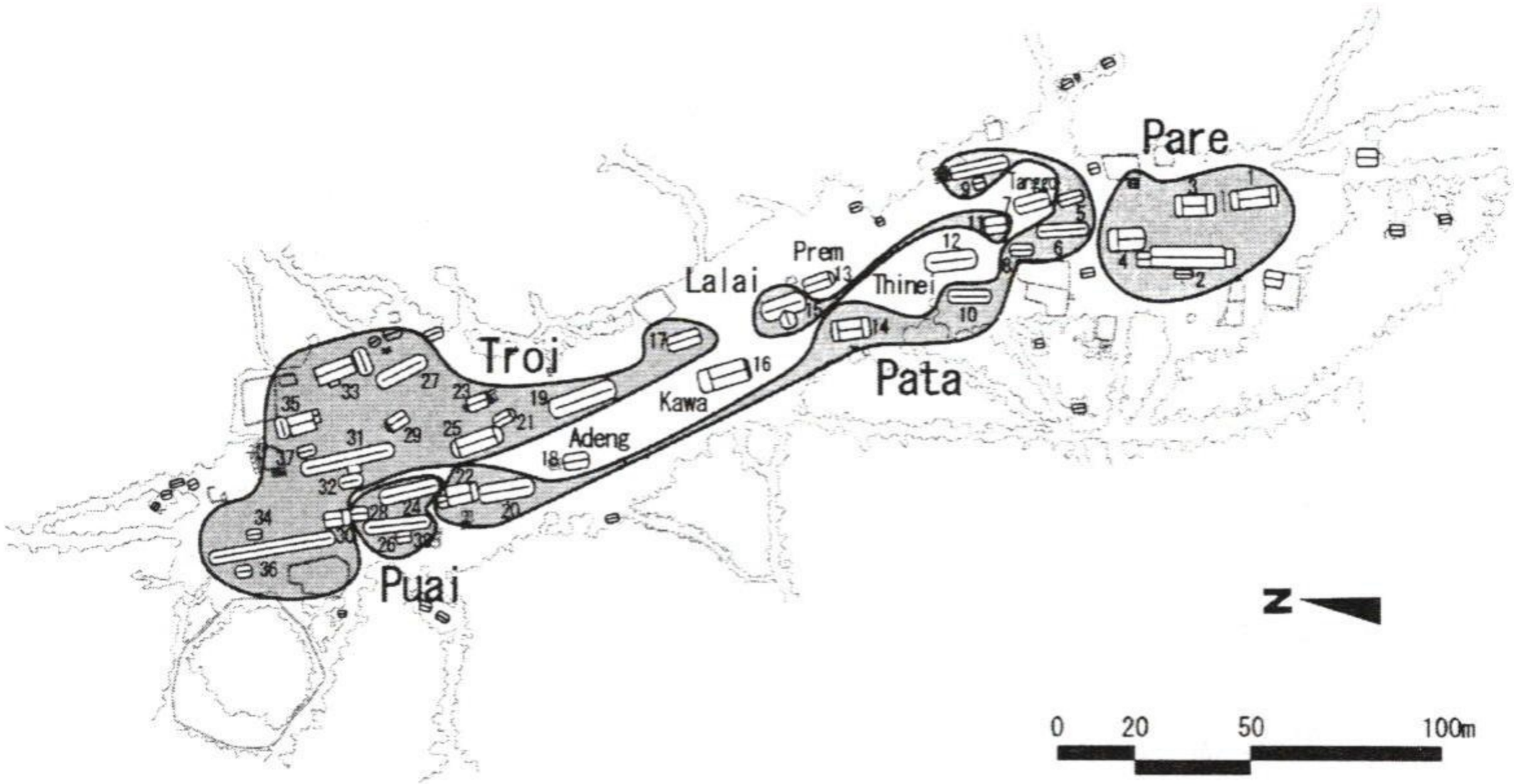
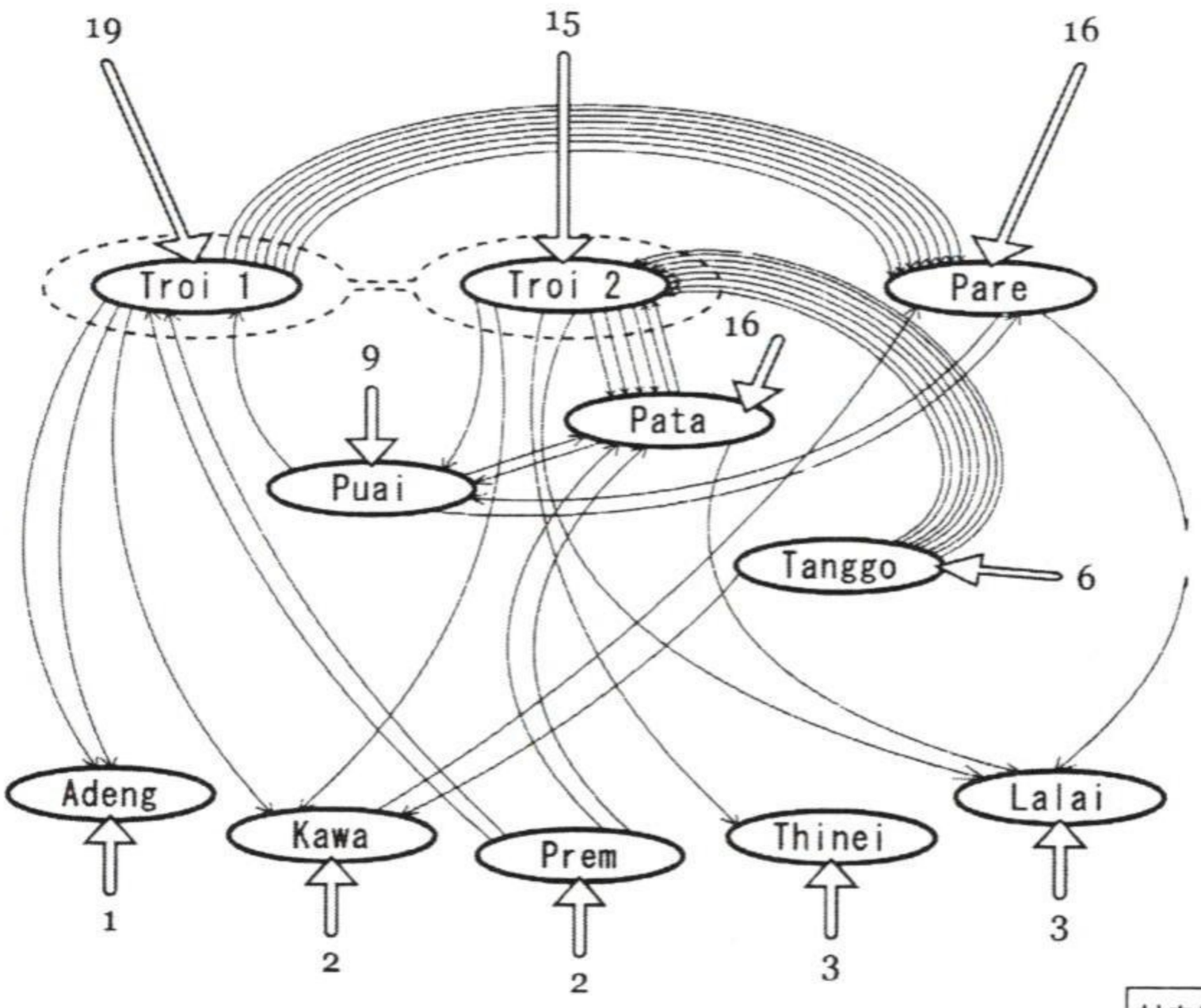

図 6-1　タンゴー村の氏族集団

村内婚	52 例
村外婚	91 例

◎ 矢印は婚姻による女性の移動を示す。
◎ 外からの太い矢印の数字は村外から嫁いでくる女性の人数を示す。

図 6-2　タンゴー村における氏族間の婚姻関係

係を強化するかのように、世代を越えて同じ村や氏族との婚姻関係を繰り返す傾向にある。

二－一　タンゴー村の社会構造と集落空間

図6－1はタンゴー村を氏族集団ごとに括り、合わせてロングハウスの分解過程あるいは増築過程を示したものである。タンゴー村の場合は、集落の最深部に最も大きな氏族集団であるトロイ氏が構え、トロイ氏に次ぐ大きな氏族のパレ氏は入口部に、同規模のパタ氏は両氏族をつなぐように、中間部に長く拡がっている。タンゴー村は一〇氏族によって形成されているが、他の七氏族はいずれも一、二棟で構成される小さな氏族であり、パタ氏の分布域に混在して、集落中間部に分散している。供犠柱の設置された儀礼や祭礼時の中心は、トロイ氏のテリトリーに引き寄せられるかのように、集落空間のやや北寄りに配置されている。

そこで、各氏族間の関係性を把握するために、婚姻関係を集落空間における家屋の配列に照らしてまとめたものが図6－2である。ただし、トロイ氏については、四、五世代を経た一族がともに住んでおり、系譜と居住場所を考慮して二つに分けて示した。氏族をつなぐ矢印は、嫁ぎ元から嫁ぎ先への婚姻関係を示している。図では、配偶者と死別した老親を含むタンゴー村の全既婚者（以下、既婚者とする）について対象にしている。タンゴー村の既婚者は一四三組であり、そのうち村外から嫁を迎えている事例が九一組（三四集落・地域）、村内婚が五二組である。図は村内婚の五二組についての関係を記したものである。図から以下の特徴を読み取ることができる。

① 大きな氏族であるトロイ、パレ、パタの三氏族については、村内に二七名の女性を嫁がせているトロイ氏を軸にして、強固な関係が築かれている。注目されるのは、パレ氏がトロイ氏から九名に及ぶ嫁を一方的に受け入れる関係をもっている点である。また、トロイ氏はカドゥーの血を正当に受け継ぐとされるタンゴー氏から四人の嫁を受け入れており、このことがトロイ氏の系譜を強化しているものと想定される。以上の三氏族の関係は、明らかに嫁を一方的に受け入れる（送り出す）関係によって成り立っている。

② タンゴー氏を除く六つの小さな氏族は、互いに婚姻関係をもっておらず、いずれも大きな氏族であるトロイ氏、パレ氏、パタ氏との間にのみ関係を築いている。しかもティネイ氏を除けば、複数の氏族との間に婚姻関係を築いている。例えば、プアイ氏の場合は、三つの氏族のそれぞれに対して一人ずつ嫁を送り出し、また受け入れることで関係を強化している。カワ氏にもトロイ氏との間に相互関係がみられる。

③ 小氏族の場合、大きな三つの氏族から嫁を迎える事例が目立つ。事例数は少ないものの、ラライ氏、アデン氏のように大きな三氏族から嫁を一方的に迎える氏族と、ティネイ氏（一名のみ）、プレム氏のように三氏族に嫁を一方的に送り出す氏族が存在するように読める。プレム氏の場合は一棟のみの小氏族であるが、例外的にパタ氏とトロイ氏に五人を嫁がせており、村内から嫁は迎えていない。プレム氏には、嫁いだ女性のうち七〇歳を超える者が二名おり、従って集落をこの地に移転する前からともに集落形成に参加してきた家系であると言ってよい。プレム氏を除くこのような小氏族の婚姻関係は、タンゴー村の主要な氏族から嫁を貰い、あるいは嫁がせる関係を構築することが、村の一員となり集落に居住する条件であることを想起させる。

これらの特徴は、カドゥーの集落空間がそこに居住する氏族の生活領域

円環状の空間構成をとっているが、このような集落の中心をなすミチや広場に対する住居の構え方には共通点がみられる。すなわち、ミチや広場に対してはオモテ（ハレの場）という感覚を強く有し、背後に拡がる裏側の空間とはっきりと区別していることである。住居はモントゥモイ（客間）への入口をオモテに向け、戸口と対向する裏側の目につきやすい壁面にヒン（祭壇）を設える。一方、炊事場や未婚女性の寝室などを主棟に従属させ、小屋として増築する場合の位置は裏側に限定される。チャラプ（先祖祭り）や祭事に欠かせない供犠柱の位置は、オモテ側でもとりわけ集落の中心を強く意識して確保されているが、葬儀の祭壇や葬列の際には裏側が使用され、オモテを使用することはタブーになっている。だから、タンゴー村のミチとピンベー村の広場は形状こそ異なるが、集落のオモテとして同質にみなされていると考えてよい。

カドゥーは強固な父系社会を形成するが、調査集落には一氏族が一村を形成する事例は存在しない。聴き取りでは、かつて同族村を形成していたと伝える氏族は存在する（タンゴー村のパレ氏）が、調査結果からは、むしろ村落が複数の氏族を擁すると考えられるものである。タンゴー村は一〇氏族によって構成され、ピンベー村は五氏族によって構成されている。両集落にはともに人口規模の大きな氏族と小さな氏族が含まれており、小さな氏族は概ね現在の集落へと移転した後の過去三〇年の間に新たに加わった事例である。一方、集落空間のなかにあって、同じ氏族は一部の例外事例を除けば、互いに隣接しあい氏族ごとに住み分けている。

そこで、このような住み分けの形成過程に着目すると、タンゴー村のパレ、トロイ氏の事例にみるように、長いロングハウスが解体され、その近辺により小さなロングハウスや長屋などを形成するもの、ピンベー村のプリン、トゥウェン両氏の事例のように、ロングハウスに居住する家族が増え、収容が難しくなって近辺に分家しているものの二つに分けることができる。こうして、近年は、ロングハウスが解体され、小さな長屋や一、二家族用の小屋へと分散する傾向にあるが、ロングハウスへのこだわりをみることができる。

いずれの場合も、一族の住棟群のなかで、来客を氏族として迎えることができる祭壇の祀られたモントゥモイを備える棟はひとつであり、一族が複数棟に分散居住する点を除けば、ロングハウスの慣習や生活が従前どおりに重視されている。ただし、近年のトロイ氏のように、祭壇に祀られた茶碗が分家や建て替え期の小家族への分裂を機会に新しい家に移されるケースも生じている。その理由については、以下の二点が考えられる。ひとつは、トロイ氏のように世代を重ねて氏族内の血縁関係が薄れ判り難くなってくると、自然にリネージごとに再編成せざるを得なくなるという、カドゥー社会が本来もっているしくみに準拠する点であり、もうひとつは、地域の近代化や情報化とともに郡庁のある町などへの移住者が生じ、必然的にカドゥーの集落や氏族の住まい方が軽視されることになり、氏族集団への帰属意識が希薄化する、という文化変容の側面である。パレ氏のように、ロングハウスが四棟に分割されたにもかかわらず、氏族全員の茶碗をモントゥモイの祭壇に集め、日々の祀りごとを欠かさない事例も存在しており、トロイ氏に招来している変化は、双方の理由が重なったものと言えるだろう。

二　集落空間と住居群の配列を限定する社会構造について

集落の家屋配置にみる氏族ごとのまとまりや関係は、通婚の状態によって捉えることができる。全体としてみると、娘を嫁がせ、嫁を迎える先は、村内よりも他村との間で築かれている。しかも、他村や氏族相互の関

第六章　カドゥーの集落と住まい

本調査では、短い期間であったが、集落に居住する人々の家族関係、住居の空間構成や設え、物品使用の実態などとともに就寝場所（生活拠点）や使用するイロリなどについての悉皆調査をおこなっている。それらのデータは、調査時点における集落構成と住まいや住まい方の実情を相対的に理解することを可能にするものであり、したがって本報告書の重要な部分をなしている。ここでは、それらを踏まえて、サムワイ郡に居住する今日のカドゥーの集落や住まいの特徴について素描する。あわせてAppendixに示した具体的なデータをご参照いただきたい。

一　集落の立地と集落空間の構成について

カドゥーは比較的平坦な土地を集落立地の条件にしている。予備調査をおこなった六集落のうちタンゴー村を除けば、いずれも極めて平坦な土地に集落を構えている。そのうち、円環状の配列を明確に示す集落はピンベー村だけであり、他の四集落については広場的な空間をもちながらも不規則な配列を示している。タンゴー村は南から北にゆっくりと下るなだらかな稜線を集落動線にして、家屋はこの軸線を両側から挟むようにして向きあいながら線状に配置されている。つまり、集落空間は、緩やかな尾根という地形の特徴に集落の骨格を重ね合わせた線状の構造によって形成されている。

一方のピンベー村は、平坦な丘の上にロングハウス群が自らの配列によって生みだした三角形の広場を中心にして形成されている。広場には集落の中心性を想起させる供犠柱が並び、それぞれの家屋の背後に拡がる林地のなかには米倉が配置されており、その配列や形態から容易に円環状の構成原理をくみ取ることができる。ピンベー村では、広場に通じる道沿いにも四つの家屋が配置されているが、これらは集落形成後に家族が増え分家を構えてスプロールしたものである。

集落の周辺には必ず水場（川）があり、集落の生活を支えている。川や谷、山や丘などの集落立地を特徴づける自然景観や暮らしに有益な自然環境には、すべて名前が付され、集落や隣村の人たちとの間で共有されている。とりわけ、水場は日常生活に欠かせない場所であり、水場への動線はその使用頻度からいっても集落空間の一部をなしていると言ってよい。川は、水汲み、洗濯、水浴びなどの生活の場としてのみならず、子どもたちの遊び場であり、魚やエビなどの食料を採集する場所であり、近年は電灯用に簡単な水力発電機を仕掛ける場所にもなっている。

タンゴー村、ピンベー村ともに、集落の北側に位置する森のなかにはピンクムイ（墓地）を配し、ピンクムイのさらに北側にはカニヤヤ（森の霊）を祀る祠が建てられている。また、カドゥーの人たちは太陽の動きを追って東と西を明確に区別しているが、そのような方位観が集落や住まいの空間や生活様式を形成しているとは言いがたい。

集落形態をみると、タンゴー村は線状の空間構成をとり、ピンベー村は

らかじめ家族の居場所を寝室とイロリをもつ炊事空間に分けて確保する傾向がみられる。

カドゥーでは以下のように室名を呼称する。

モントゥモイ（mong tu moi）
同じ棟に居住する一族の接客用の空間であり、家屋のオモテ側中心部に位置する

モントゥモイビ（mong tu moi bi）
来客用の寝室として確保された部屋

モンビ（mong bi）
特定の家族だけが就寝する部屋

アボアアムビ（a bo a am bi）
父母の寝室（特に父母の寝室をさして言う場合）

アボクモビ（a bo ku mo bi）
娘が寝る部屋

アボビ（a bo bi）
寝る部屋一般

アボタチャ（a bo ta cha）
調理（炊事）と寝室を兼ねる部屋

ドゥンタチャ（dung ta cha）
炊事をする部屋（炊事だけをして寝ない部屋）

アボトゥトゥク（a bo tu took）
祭壇が祀られている空間（家長の寝室に祭壇が設置されることもある）

また、装置や装備などについて以下のように呼称している。

アボウィ（a bo oui）
イロリ

トゥリエン（tu ri en）
火棚

タルン（ta rung）
丸太や竹などを梁間に渡して確保した屋根裏部の物置

ヤ（yah）
平側の軒下（屋根裏部分）に対し、室内側から棚板を延ばして確保した棚

タランルン（ta ran rung）
外壁（外部に接する壁）

タンルン（tan rung）
内壁（間仕切りの壁）

アントロン（an trong）
出入口の外側に丸太を並べ組み上げた履き替え用のポーチ

カムポン（kan pong）
出入口の外側に立て掛けられた梯子

アタンアンロン（a tang an long）
出入口の扉

ロンキャック（rong kyack）
窓

カンディヤプアンロンクリャク（kan diyap an long kryack）
窓の障子（建具）

クポアルン（ku po a rung）
扉や窓の枠材

スとともに、それらが分解してできた一家族から数家族が住む新しい傾向の家屋とが混在している状態がみられる。一族が大家族で居住するようなロングハウスは少なくなり、また家屋の形態がかつての面影をとどめていても、すでに居住していた家族が分散して空室化が進み、過疎状態に置かれている事例が多い。

注記：なお、本論では、家屋の呼称を住まい方の点から以下の三つに分けて記している。ただし、ここではそれらの区別を類型的に捉えてはいない。

① ロングハウス：カドゥーが氏族やリネージの父系親族集団を構成員にして、伝統的に維持してきた家屋の名称。近年は、かつての大規模な集団を受け入れる長大なロングハウスが分裂し、近親のリネージに分かれる傾向にあるが、それらのなかでも伝統的な空間構成を持続させる家屋についてはロングハウスとして扱っている。

② 長屋：近親のリネージで居住するが、空間構成がかつてのロングハウスと乖離し、生活機能が分化している家屋の名称。典型的には、イロリのある一室空間が、身体を休め寝るための閉鎖的な部屋と、端部に配され調理と食事をおこなうイロリをもつ部屋に機能分化し、モンモイが接客よりも同居する親族の普段の居場所としての役割を強く担う長屋型の家屋をさしている。

③ 小屋：一室から数室を擁し、住まいとして未分化な構成の家屋。イロリをもつ部屋はあるが、モンモイに相当する空間が不明瞭で、伝統的な家屋としての構成が整っていない状態のものをさしている。

カドゥーは、強固な父系社会を形成している。夫婦とその子どもからなる小家族（核家族）をリネージによってまとめるように長屋を形成し、ひとつ屋根の下で暮らすことを重視してきた。換言すれば、夫婦単位を家族の構成要素としながら、長屋に同居する親族を大きな家族集団とみなして、その家長が集団を束ねてきた。小家族は生活や生計の基本的な単位であるが、その一方で、日常生活においても儀礼時や祭礼時においても、家長が一族の住むロングハウス（家屋）を統制してきたと言ってよい。今日、ロングハウスが建て替えられると、いくつかのより小さな集団の家屋へと分解する傾向にあるが、それでも祭壇は家長の住む家屋に祀られ、一族の紐帯が保たれ重視されている。

カドゥーは食事を男女一緒に食べるが、同じパコー族でも、カナイの場合は男性が食べた後に女性が食べる習慣がある。同じ男系社会であっても、支族間に若干の違いが認められる。また、モントゥモイや両親の部屋のイロリにくべる薪は、窓から搬入することはタブーになっている。必ず戸口から運びこまなければならない。かつて、高床になるモントゥモイや各家族の部屋に通じる戸口へは、梯子（カンポン）で上るようになっていたが、現在では丸太を粗く並べた踏み台状のポーチが数多く用いられるようになっている。とりわけモントゥモイに通じる客用の戸口には、こうした踏み台が設けられるようになっている。これはサンダルなどの下足を履くようになって、着脱しやすいように工夫されたものである。

夫婦と子どもからなる小家族は、ロングハウスの一室を占有し、そこですべての生活をおこなうのが基本形である。その部屋には調理用のイロリ（アボウイ）が設けられ、その真上に火棚（トゥリエン）が吊るされ、屋根裏には物を置くための空間（タルン）が確保され、また平側軒下の屋根裏部分を活用して棚（ヤ）を飛び出させることもある。しかし、室数に余裕のある事例や近年建てられた小規模な事例には、イロリのある部屋と寝る部屋の二室を確保するものも少なくない。とりわけ、後者の場合は、あ

後)、亡くなったりしたときは、家長の指示で茶碗を吊るし、あるいは外す。その際にニワトリかブタの生贄を必要とする。

③ 家長の木箱から小さな四角い盆が吊るされ、そのなかに茶碗がひとつのっている。これは亡くなった祖先の茶碗である。

また、祭壇の脇には、祭壇部分を遮るようにして袖壁が設けられ、床には、氏族の財産である甕(スイギュウ二頭分の財産価値)がひとつと角笛、線香が入った空き缶が置かれている。角笛は普段は触ってはならず、スイギュウを殺すときだけ持ち出すことができる。線香は満月と新月の晩に焚いて先祖を供養するためのもので、それ以外は焚かない。甕は祭壇と関係はなく、触っても構わない。しかし、祭壇に近づく行為、祭壇の前で寝る行為はタブーである。

注記:角笛はパレの氏族に代々伝わる宝物で、通常はヒン(祭壇)真下の仕切り壁(袖壁)の傍らに床から立てて置いてある。ドラはパレ氏の祭壇にはないが、ベトナムのフエ王朝時代のものであり、ボーネンさん(7番家屋)が管理している。古いよいドラである。

三-二 モントゥモイの住まい方

モントゥモイの空間は、棟の真下に敷いてあるラロン(歩く場所を意味する)を境に、祭壇のある側と出入口のある側に二分される。同じ氏族の子どもは、男女ともに一五歳くらいになると、親の部屋から離れてこのモントゥモイで就寝する。一度親の部屋から出ると、二度と親の部屋に戻って寝ることはできない。パレ氏のモントゥモイの場合、男は入口のある東側で、女は祭壇まわりを避けながらヒンのある西側で、互いに足を向けあう状態で、それぞれ就寝する。また、男女がこの部屋のなかで会話をすることは、タブーになっている。ただし、同じカドゥーでも、ピンベー村の宿泊したプリン氏のロングハウスでは、西の祭壇側で女性が寝ることはタブーになっており、パレ氏とは逆になっていた。

このように、モントゥモイの空間では、兄弟姉妹だけでなく、同じ祖父や祖祖父をもつ関係やオジ・オバとオイ・メイなどにあたる世代のずれた関係の男、女が就寝する場合も少なくない。しかし、同年代の子どもたちは、生まれてからずっと同じ棟のなかでキョウダイのようにして育っており、異性としての感情は存在しないという。また父系の強いカドゥーの社会では、このような氏族内での結婚はタブーとされている。仮に、同じ氏族のなかで恋愛関係になった場合は、女性側が男性側にスカートを送り、男性側が女性側にヤギ、ブタを贈らなければならない。これらを祭壇に捧げてから犯した罪に対して許しを請うことになるが、結婚することは絶対に許されない。

なお、家長は死ぬまで交代することはない。仮に、家長が仕事でヴィエンチャンなどの遠方に住むようになっても、家長としての務めは免れない。家長が亡くなった場合は長男が後を継ぐ。

四 家族の住まい方と室名呼称について

カドゥーの住まいは少なくとも一〇〜二〇年前まで、父系のリネージがひとつ屋根の下に居住するロングハウスの形式をとっていた。現在、サムワイ周辺のカドゥーの集落には、そのような伝統を持続させるロングハウ

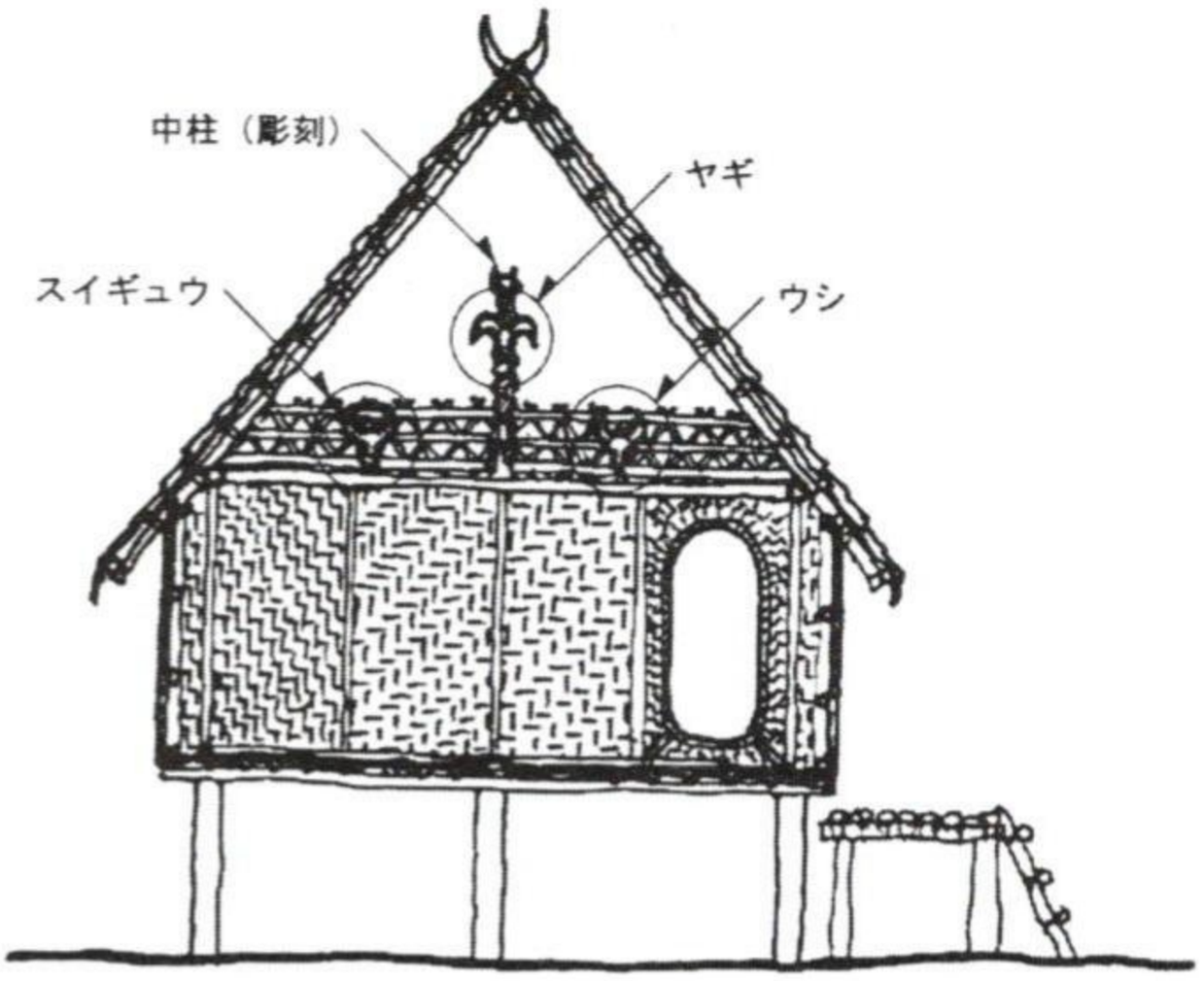

図5-4　モントゥモイの仕切り壁の彫刻

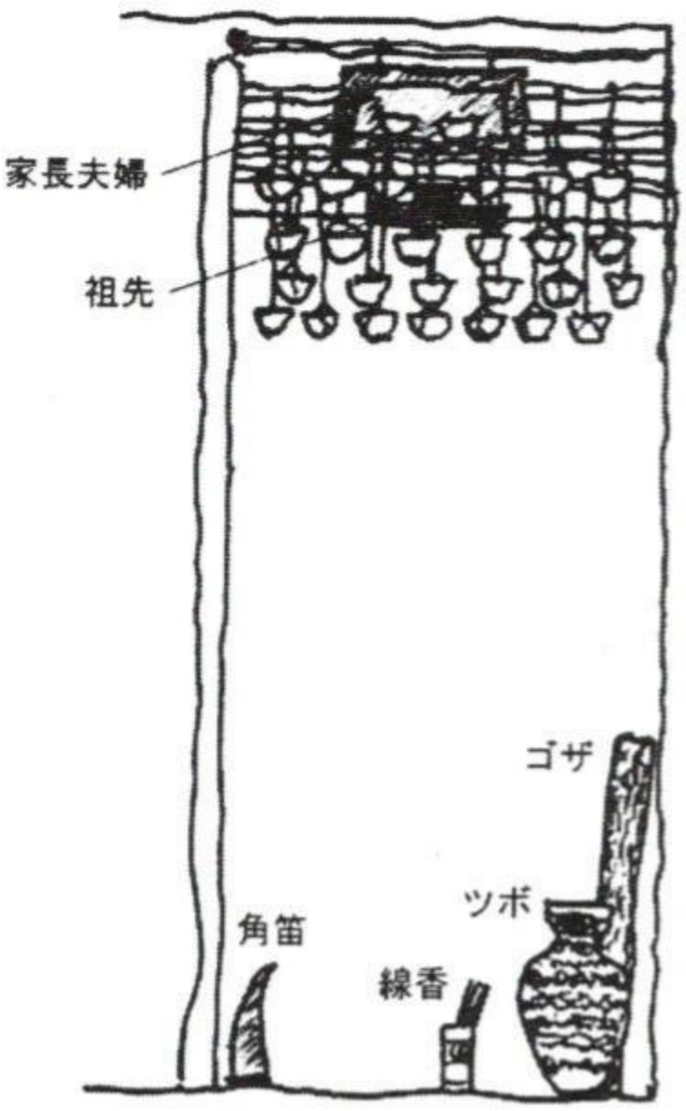

図5-5　ヒンのしつらい

モントゥモイの仕切り壁の上方には、かつて図5-4に示すように、左右にスイギュウとウシ、その中間で棟木の下にヤギの彫刻が飾られていた。また、棟の位置には棟まで達しない中柱があり、モントゥモイの側には彫刻が施されていた。これは客を招き入れる部屋だけに飾るものであり、タンゴー村の長老によれば、以下の意味を象徴するものであったと言う。①よく働くこと、②家を上手につくれること、③裕福であること、の三点である。

三-一　モントゥモイのしつらえ

図5-5は、タンゴー村のパレ氏のモントゥモイに設置された祭壇である。家長によれば、この飾り方がカドゥーを含むパコー族の正式な飾り方であるという。同村で34番家屋のトロイ氏の飾り方と大きく異なるのは、吊り棒の有無にある。トロイ氏の場合は、茶碗を母屋垂木から直接吊るしているが、パレ氏の場合は、小屋組みとは無関係に吊り棒を横に渡しその棒から吊るしている。トロイ氏のやり方は近年のもので、本来の吊るし方ではない。図5-5の特徴は以下の通りである。

① 上部には古い木箱が吊るされ、そのなかに家長夫婦の茶碗が上向きに並べられている。中には何も入っていない。煤けた古い木箱は、前々住居から使用しているものであり、長屋を建て替えてもそのまま使用するのが慣わしである。家長の茶碗を入れる木箱を新しくする場合は、スイギュウを一頭生贄にしなければならない。

② 吊り棒は何本でもよいが、ここには屋根勾配に沿って上（手前）から下（奥）へと四本渡してある。そこから吊るされる茶碗は、上の世代ほど上（手前）に吊るされている。左右の区別はないが、夫婦の茶碗は隣り合うようにする。家族が増えたり（生まれて三カ月

二　カドゥーが使用する人体尺について

現在のカドゥーでは、メートル法で寸法を表すようになっている。しかし、大まかな寸法取りや部分寸法を決めるときの拠りどころとして、いまだに人体尺が併用されている。家屋のつくり方は同じであっても、寸法が家屋ごとに大きく異なるのは、人体寸法の違いに由来しているのである。注目されるのは、寸法が氏族ごとに偏りをもって異なっており、とりわけ同時期に建設された同じリネージの家屋は、工構法のみならず、空間寸法においても近似寸法でつくられていることである。それは、人体尺が同じ主体（例えば家長など）を基準にしていることを示唆している。現在使用されている人体尺は図5－2のとおりである。なお、親指の幅（図の⑪）は、漁網を編む場合の網目の粗さを決める際に使用される。

三　ヒンが祀られたモントゥモイの空間と住まい方について

カドゥーの家屋は、棟の中心部にモントゥモイと称して来客を受け入れる大きな部屋を設けている。通常、モントゥモイは氏族ごとにひとつ設けられている。かつては、氏族ごとにロングハウスに住み、今日のように幾つかの棟に分かれるようなことはなかったので、一棟、すなわち氏族ごとに棟の中心部にモントゥモイを設けて来客を受け入れていた。かつては、はじめて訪れる客にもモントゥモイの位置がすぐに判るように、図5－3に示すように、モントゥモイの空間を区切っている左右の間仕切り壁が屋根の稜線（棟）と交わる位置（二カ所）に、スイギュウの角をクロスさせたかたちの飾りをつけていた。現在、どの家屋でも、モントゥモイの前面には、出入りが容易になるように、丸木を無造作に渡しただけの粗いつくりの露台（部屋の床面よりも少し低い）を設えているが、かつては梯子をかけて直接なかに入るものが多かった。また、屋根の稜線の両端にも、スイギュウの角（一本）をモチーフにした飾りがついていた。後者については、タンゴー村の現在の家屋にも一部みることができる。

また、かつての家屋は、各家族の居場所が細かく仕切られておらず、間仕切りは梁行き方向にしか存在しなかった。また、間仕切りを貫いて部屋相互をつなぐ出入口は、いずれも竹を工芸品のように編みあげた縦長の美しい楕円形をしており、オモテ寄りの同じ位置に開けられて

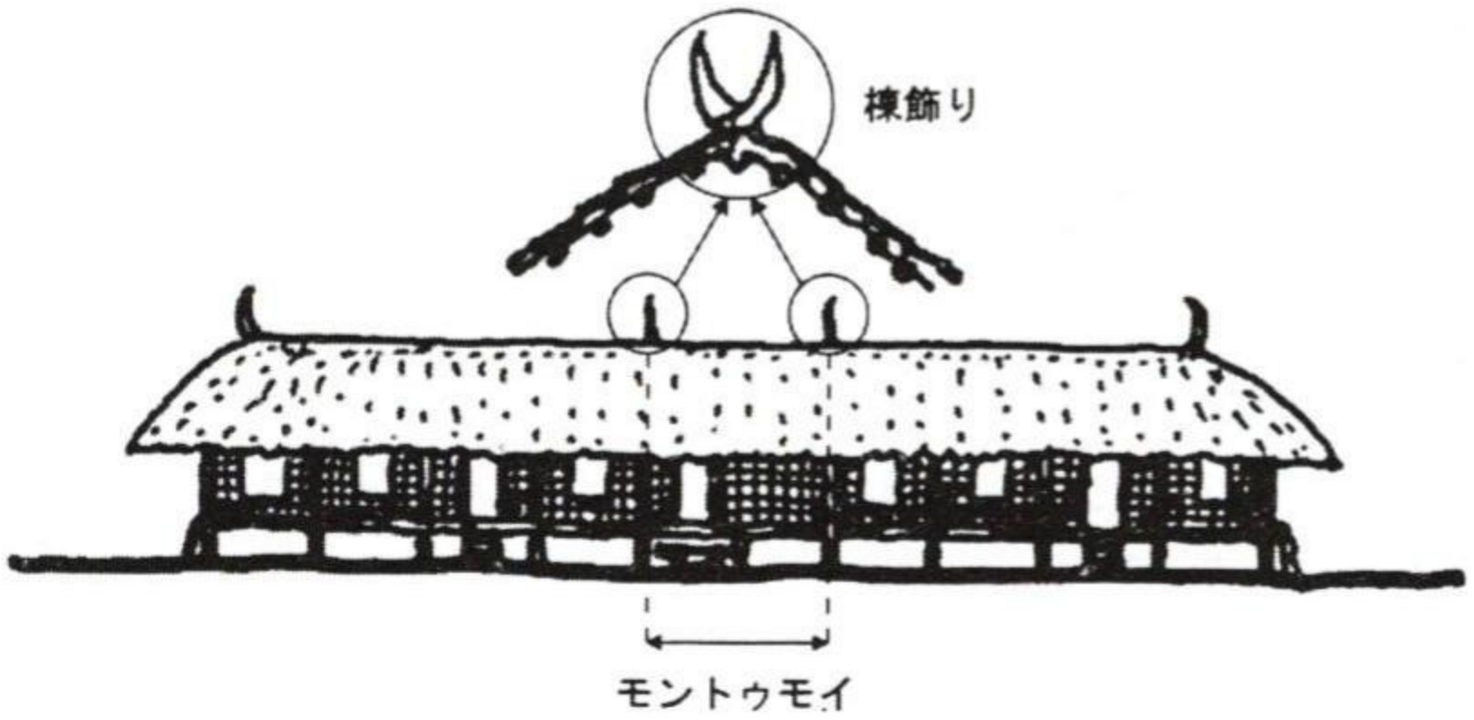
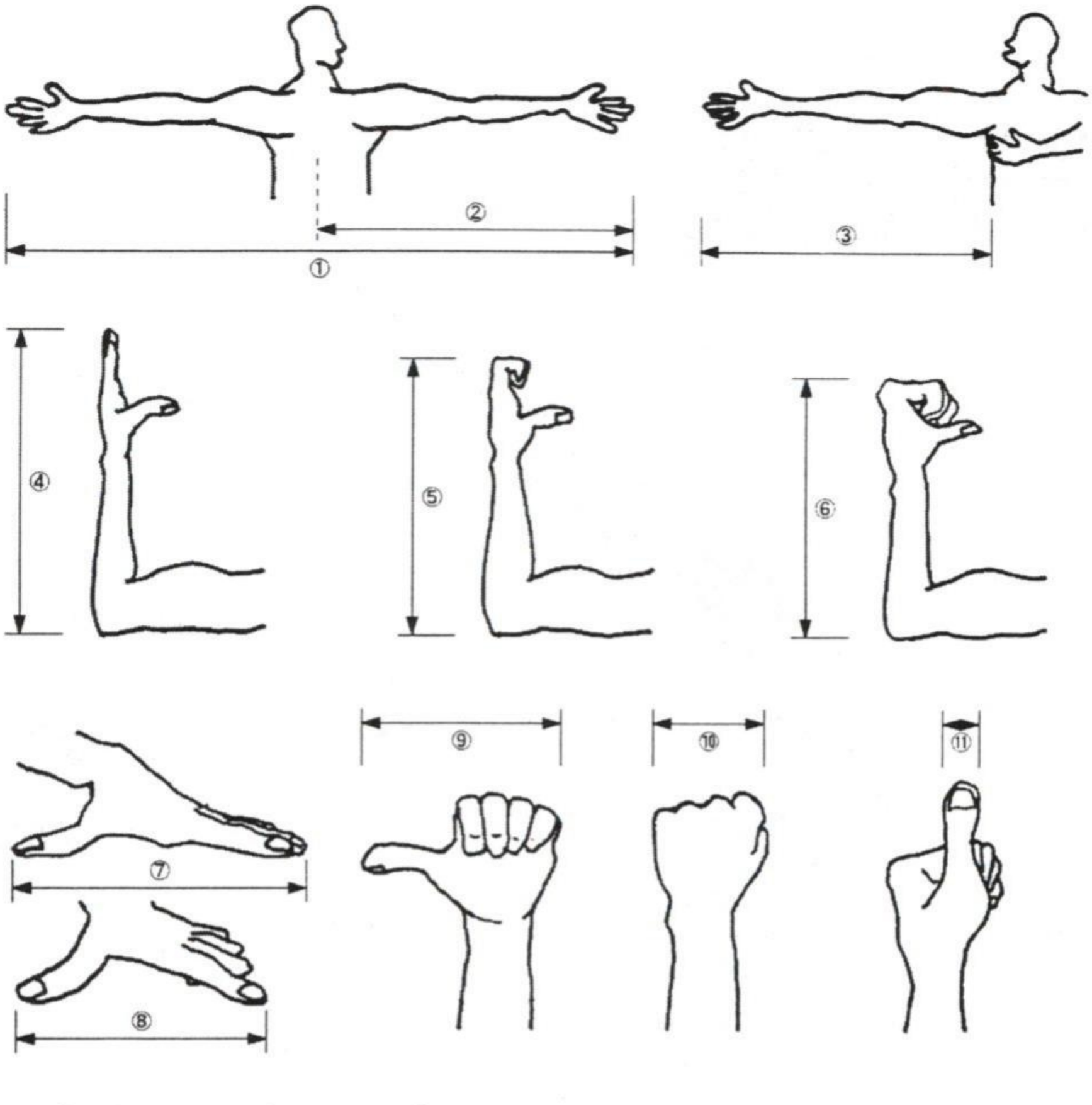

図5-3　モントゥモイの位置を示す屋根の彫刻

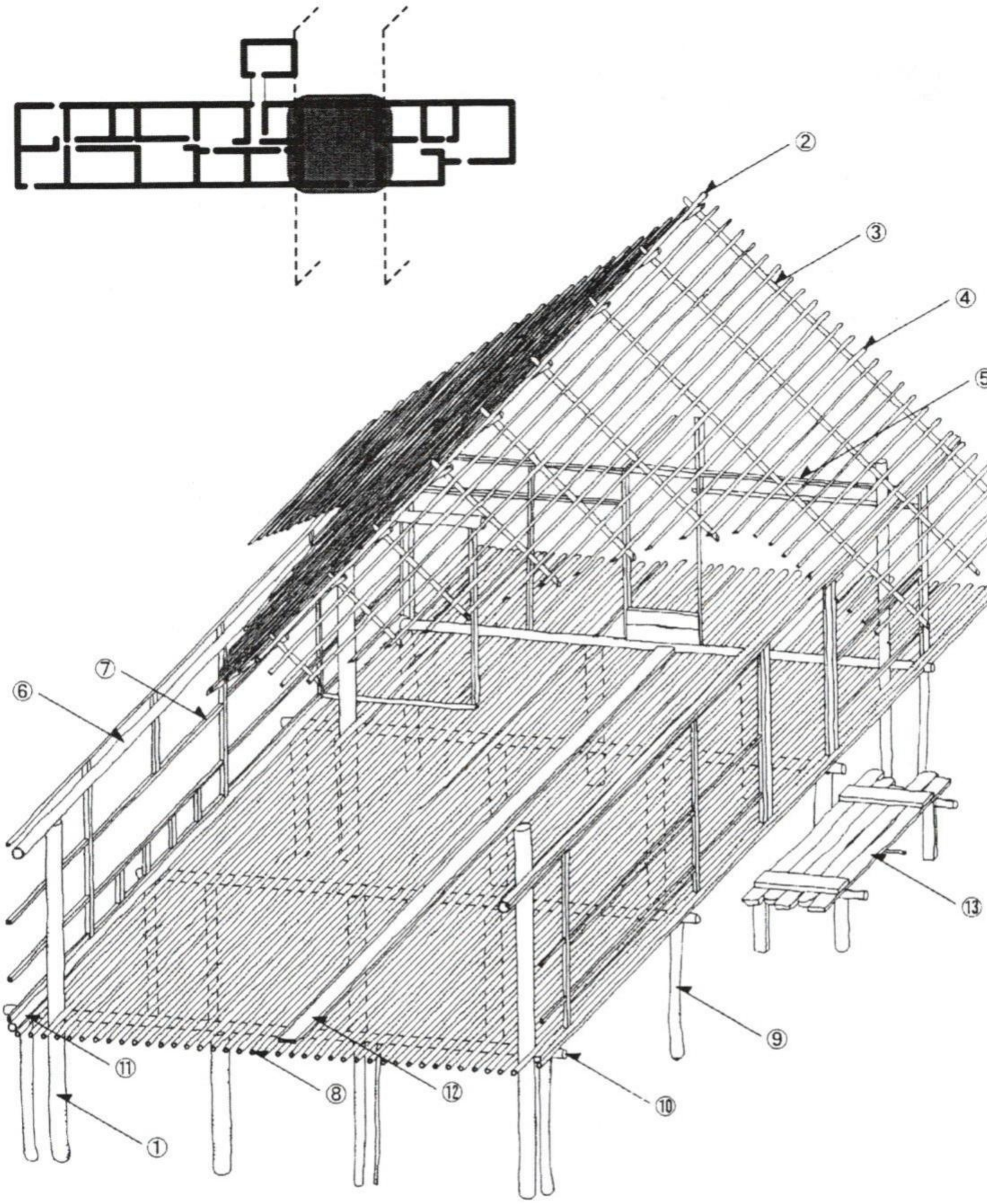

①アチュン（achung）　②チョロム（chorom，アチュンの2分の1）
③ムアトゥロッ（muatrok）　④モカッ（mokat）　⑤プラヌン（pranung）
⑥パカンッ（pakang）　⑦ティダー（tidar）　⑧トゥベー（twuben）
⑨タルポル（talpowl）　⑩カルポワ（kharpowa）　⑪タンポール（tanpowl）

図5-2　カドゥーが用いる人体尺

なった。一日に一〇〇人が手伝い、毎日、ブタを一頭ずつ料理して酒とともにふるまった。従って、一〇日で一〇頭のブタを供出したことになる。また、新しい家（2番家屋）に祭壇を設ける際に、ヤギ一頭を供犠している。家が完成したときに、改めてウシ一頭、ブタ一頭を料理して村の人たちにふるまった。新築披露のときは、酒をたくさんふるまい、一晩中ドラを鳴らし、角笛を吹いたという。

軸組は以下の順番で組み立てている。①柱を掘っ立て、②床梁を組み、③柱と柱の間に梁を架け、④桁と登り梁を架け、⑤下からのつっかい棒で棟木を支えておき、⑥垂木を組んだ後につっかい棒を外している。桁や梁より上部の小屋組みにはナンゲーという堅木を丸太のまま使用するが、祭壇を祀るモンモイについては、丸太の使い方が決まっている。祭壇のある方向に丸太の根の方向を向けて使用する。梁は東側を先に、西側を根にして用い、モンモイの桁については祭壇のある北側を根に、南側を先にして用いている。カドゥーのロングハウス（タンゴー村、2番家屋）の軸組、小屋組については、図5-1に示す。なお、この事例は、カドゥーの二列型のロングハウスの典型例として位置づけることができよう（六章を参照のこと）。

① 柱（ti no pung，ティノプン）	⑪ 床梁［ケタ行］（kan bong，カンボン）
② 棟木（ku pong，クポン）	⑫ 中央の歩く場所（ra rong，ラロン）
③ タル木（chu wai，チュワイ）	⑬ 入口前の踏台（an trong，アントロン）
④ 母屋タル木（par roi，パーロイ）	－－－－－－－－－－－－－－－－－－－－－－－－
⑤ ツナギ梁（par pa ka，パーパカ）	屋根の梁（ka rang mou，カランムー，この家になし）
⑥ ケタ梁（prang jung，プランジュン）	床（tu pang hung，トゥパンフン）
⑦ 枠材（ku po a rung，クポアルン）	外壁（ta ran rung，タランルン）
⑧ 根太（pa ren，パーレン）	間仕切り（tan rung，タンルン）
⑨ 束（tan peng，タンペン）	屋根材（prang，プラン）
⑩ 床梁［梁行］（a nyu，アニュ）	

図5-1　カドゥーの住居の軸組と小屋組の構造（タンゴー村、2番家屋）

第五章　住まいの建設方法と住まいの特徴

一　家屋の建設

村の移転地が決まり、家屋を建設したい場所が決まれば、そこに、米粒六粒を埋めておく。一晩寝て、夜中に縁起のよい夢をみたらその場所に決め、悪い夢をみたら別の場所に変更しなければならない。集落のなかで家屋を建て替えるときも、同じ場所には建てず、少しは離した場所に決め、同様の夢判断をおこなう。タンゴー村の場合、建て替えられた事例は以前場所についての夢判断をおこなうのは家長である。の取り壊した家屋の前面（尾根筋寄り―水上側）へと移動している。立地

家屋は原則として集落内のどこに建ててもよいが、実際には氏族ごとに集まり、緩い住み分けがおこなわれている。また、カドゥーのロングハウスには、マレーシア、サラワク州のロングハウスのように、家族の増大にあわせて両端に住居単位を増築しロングハウスそのものを成長、拡大させるようなシステムは存在していない。ロングハウスはあくまでも大きな空間変化を生じることのない完成形の家屋として建設されている。結婚して家族数が増えた場合は、空室が生じるまで一時的に親などと同居するか、それを分割して暮らしており、空室が生じなければ近くに小屋を建てて居住する。もっとも、端部に梁を差し架け小部屋を設けたり、裏手にイロリのある小屋や子どもの寝室を増築し、廊下でつなぐ事例はあるが、それらが自立して家族の居場所になることはない。家族の分室として扱われている。

家屋を建設するために森の木を確保する場合、切り出して直ぐに森から村に運びこむことは禁止されている。一晩森に置いておき、縁起のよい夢をみた場合、翌日その木を運びこむことができるが、縁起の悪い夢をみた場合は運びこむことができない。建設に先立ち、家長は祭壇に向かい、ブタ（ニワトリでもよい）を供犠して先祖の許可を得る。掘っ立ての太い柱や梁材にはカリン（アロンスウィ）の木が最もよいとされているが、最近は近くでは太い木が採れなくなった。それに次ぐ材料はラオス語でアクデーンという赤味の固い木であるが、カリンには及ばない。

住まいは、氏族やリネージを単位とし、みなで協力してつくる。家長が指揮をとり、若い人たちが協力して作業にあたる。以下は、タンゴー村のパレ一族が、一棟のロングハウス（一〇年間、三〇家族で住んだ六メートル×一〇〇メートルのロングハウス）を、二〇〇二年に現在の四棟に建て替えたときの事例である。建て替えに際して、一族を収容する長屋を四棟に分割した理由について、パレ氏の家長は以下のように応えている。第一は、長すぎると不便で使いづらいという理由であり、第二は、大きな木材が入手できないという理由である。掘っ立てのカリンの柱は前々住居から、三度も使いまわしている。四つに分割しても、一族の結びつきの強さは、一棟で生活していたときと変わらないという。

建設には二カ月を要した。木を切り出し、竹や茅を切り運び加工するのに五〇日、建設に一〇日かかっている。切り出しや加工は家族でやったが、建設時の一〇日間は、タンゴー村の男女に手伝ってもらいユイでおこ

イ）を建てる。図4-1のように、間口方向を棟の位置で二列に分け、村の氏族の数を収められるように棚の数を計算してつくる。氏族には順位があり、フエ王朝の貴族の血筋をもつと言い伝えられているボーネンさんの一族（タンゴー姓）が一番上にくる。骨箱は三〇～五〇センチ角のものであり、そのなかに前回のチャラプ以降に亡くなった身内の全身の骨を墓から掘り起こしてひとりずつ収め、箱に姓と名を記して氏族の棚に収める。すでにチャラプをおこなった死者については祀らない。

アンターンクムイは図4-2のように囲いのなかに配置されていた。周り四辺には、四メートルほどのスペースを設け、その外側を竹垣で囲っている。東と西の両側（中央）に門を設けて、アンターンクムイに参拝するための出入口とし、チャラプのおこなわれている三日間は、二つの門の外側にそれぞれ護衛を立たせていた。南と北の二面を構成する竹垣の内側には、参拝者のための長椅子が設えられ、長椅子の一方の端にはそれぞれドラが置かれていた。

タンゴー村の場合は、長椅子の端にボーネンさん（タンゴー姓の家長）が座っていて、いちいち『ドラを叩きなさい』と指示をした。初日は村の人や親戚だけが参拝し、二、三日目は村外の人たちにも開放した。

祭りが終わると、木箱に入った骨はもとの墓地には戻さず、近くの森に埋めなおす。氏族ごとに箱に入れたまま寄せて埋め、上に小屋を架けて埋葬した。その骨は、そのまま放置され、次回以降のチャラプの折にも掘り起こされることはない。

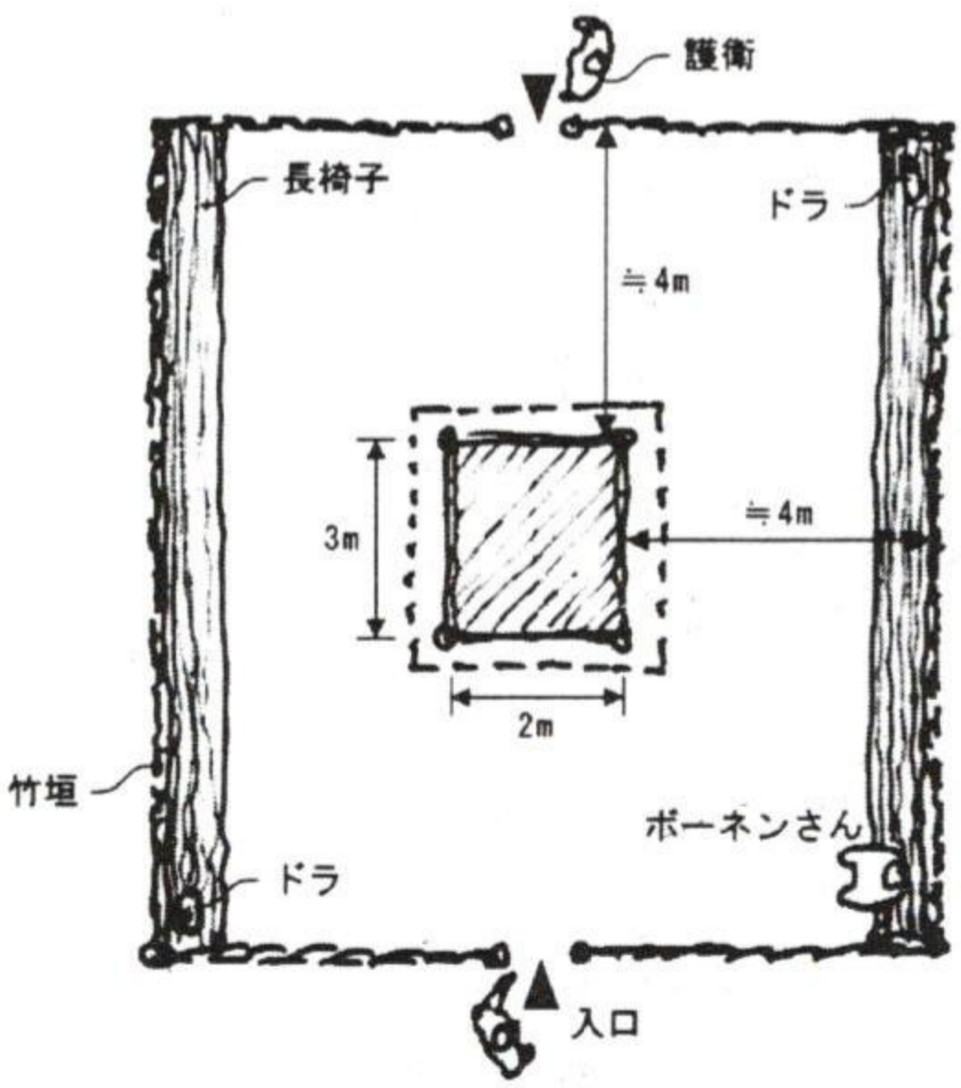

図4-2　アンターンクムイの配置

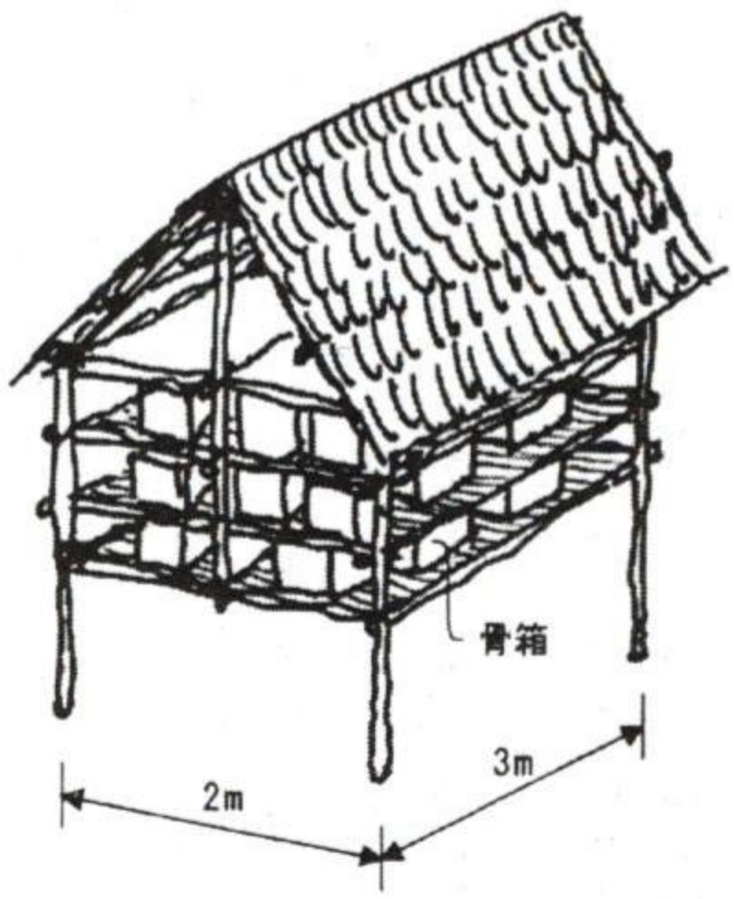

図4-1　アンターンクムイの正面

四　三〇年ごとにおこなわれる先祖祭り『チャラプ』

チャラプについては、タンゴー村とピンベー村、双方の長老集団から聴き取った。タンゴー村は一九九八年に、ピンベー村は一九七五年にチャラプをおこなっている。内容を整理すると以下の通りである。

カドゥーは概ね三〇年に一度、村をあげてチャラプという祖先祭祀をおこなう。周期は二〇年後でも三〇年を少し越えてもよい。三～四月の満月の三日間をあてる。日取りはアラムーン（この場合は祭司）がいないと決まらない。村のアラムーンたちは、長老とともに、具体的な作業を担う若者たちに都合などを聞き及び、日程を決める。この行事は、村の祭祀としておこなわれ、分家であっても、前回のチャラプ以後に死者を出していない家族であっても、参加しなければならない。村が一丸になって準備をおこなう。また、この祭祀には、離れて暮らす親戚の者すべてを呼ばなければならないという。

前もって祭りの日時を遠く離れた相手に伝える場合は、誘われた人が間違えないように、細い木や竹に、その場で確認しながら、祭りの日までの日数分の折り目をつけて渡し、『毎日ひとつずつ外して、なくなったら家を出て来てください』と言って渡した。遠ければ道中の日数を計算して少なく折り、近ければ日数分折って渡した。〈巧みな記録法である〉

また、チャラプが三〇年周期で開催されることには二つの異なる背景があるという。つまり、三〇年も経過すると、土地はやせ、年寄りが病気になるなど、農地も集落空間も穢れやすくなり、どうしても穢れをはらす必要がでてくる。その場合の方法として、①集落移転をおこなう、②大掛かりな祖先祭祀をおこなって穢れを一気に吹き飛ばして祈願する、の二通りがある。ピンベー村では、これまで概ね三〇年おきに集落移転をおこない、新しい土地に引っ越すたびに、チャラプをおこなってきた。一方、タンゴー村がおこなった一九九八年の場合には、集落移転を伴わなかったが、家を新築するなどして、チャラプを迎えたという（調査に同行したブンヌさんの証言）。

四－一　スイギュウの供犠

この儀礼では、一棟ごとにスイギュウ一頭（家族の数ではない）を供犠しなければならない。また、村の客のために、全棟が負担してスイギュウ二頭を供犠しなければならない。従って、食べきれないほどのスイギュウが生贄となり、三日三晩をかけての饗宴となる。スイギュウは、集落中央の広場にあらかじめ設置しておいた供犠柱に夜明け前からつなぎとめておき、日の出とともに一斉に殺しはじめる。その場合、自分のスイギュウを自分で殺すことはできないので、村外の客に執行をお願いする。

スイギュウを殺すときのやり方は決まっている。スイギュウを殺す役割の客たちは、スイギュウがつながれた供犠柱の近くに構え、スイギュウの右前足付け根の辺りにナイフを刺して、暴れようとするスイギュウの体勢を崩すのが最初である。その周りを、ショウ、ドラ、タンコイ、角笛などの楽器をもった男たちが演奏し、唄い手たちがうたいながら、輪になってゆっくりとまわる。輪の外側には、村の人たちや他村から訪れた客たちが大勢見物人となって取り囲む。このスイギュウを殺す儀式は一時間ほどで終了する。解体した肉は各家に持ち運び、料理をしてから、家長がヒンに捧げる。

四－二　タンゴー村のアンターンクムイ（一九九八年）

タンゴー村の祠（一九九八年）の事例：集落の真ん中に間口二メートル、奥行三メートルの大きな骨箱を安置するための祠（アンターンクム

（24番家屋）から嫁の実家（36番家屋）に対し、供犠用のブタを差し出さなければならないのだが、その儀式は嫁の実家ではなく、同じトロイ氏の別の家屋（31番家屋）で、アリベール、トロイ氏の家長、嫁が参加しておこなわれた。料理は村中にふるまわれた。（家屋番号は六章図6－1およびAppendix4IEページを参照のこと）

⑤嫁は一〇年後に実家に帰り、祭壇にブタを捧げなければならない。怠れば自分たちの子どもが病気になる。そのときに、実家にある自分の茶碗を外して婚家にもっていく。婚家に祭壇がなければ、主人や子どものものを揃えて祭壇をつくらなければ、病気に見舞われる。〈女性は結婚後、一〇年を経てようやく婚家に腰を下ろすことができる〉

三　葬送儀礼について

葬式はクモイという。人が死を迎える場所は、各家族のモンビ（家族が寝る部屋であり多くはイロリがある）であり、ヒン（祭壇）が設けられるモントゥモイという接客用の部屋の使用はタブーである。命のある間は頭を窓に向け、死後は頭を戸口（出入口）に向ける。男、女の差異はない。死後は、親戚を集め、部屋で最後の別れをする。遺体を外に出すときは、ヒンのある部屋を通ってはならず、窓から直接出す。外に出してから棺桶（ホントゥーラーン）に入れ、頭を東に向ける。

かつての棺桶は、太い木を刳り抜いてつくったが、いまは太い木が少ないので板を組み合わせて箱をつくる。棺桶は家族がつくるが、外の人に手伝ってもらってもよい。棺桶に入れた遺体は家の前ではなく、裏手に安置し　そこに屋根を架けて葬儀用の祭壇を組む。スイギュウを供犠するが、肝臓は焼いて竹筒に詰め、「ご馳走を食べて幸せになってください」と祈り、死者への供物にして添えておく。肝臓以外はみんなで食べる。

葬儀は、親戚のみならず、村人全員で二日二晩かけておこなう。この二日間は客人など家族以外の人も手伝い、祭壇の周りをまわりながら、交代でドラを鳴らし続ける。ドラ以外の楽器が加わってもよい。また、左右どちら側にまわってもよい。死者を出した家には、家族の者以外は入れない。

葬儀が終わると、葬列（ポーヴィ）を組んで墓地（ピンクムイ）にいく。棺桶は誰が運んでもよい。一緒に遺品をもっていく。葬列には大勢が参加するが、家の前は通らず、背後を通って墓地までいく。タンゴー村の墓地は、集落の北端から尾根筋を五〇メートルほど下った森のなかにあり、着いてから埋葬用の穴を掘る。遺体を埋めた後に、東側の頭と西側の足の真上に目印になる石を置き、その上に小屋を架ける。小屋のなかに遺品を飾り、食物を捧げる。墓地から帰るときは、集落の真ん中を通ってもよい。埋葬を終え、家のなかに入るときは、家の外に用意されたお湯で手を洗わなければならない。生理中の女性は埋葬の行事に参加することはできない。

一歳に満たない赤子が死んだ場合は、家の近くに埋めて葬式はしない。貧しい家の子どもの場合「来世はよいところに生まれるように」と祈り、葬儀をしない場合が多い。家の外で亡くなった場合は、葬儀はせず、遺体を森のなかに埋める。森のなかで亡くなった場合は、その場に埋める。遺体には絶対に触らない。

村に死者が出たときは、七日間、畑仕事をしてはならない。破れば凶作になる（凶作は死ぬことと同じであると言う）。狩猟はできる。また、祭りなどへの参加に制約はない。他村の祭りに出かけることもできる。

という。タンゴー村で、このような食物禁忌を有するのは、パレ氏とタンゴー氏のみである。

⑨ 生後三カ月して祭壇に赤子の茶碗を吊るす。三カ月を経ると他の家族と交わり、同じ生活をはじめるので、家族の一員となる儀式をおこなうのである。儀式の様子は、家長が祭壇下の床にニワトリやブタを供え、祭壇に向かいその前に座って報告や願いごとを唱えるかたちでおこなう。家長が不在のときは、家長に次ぐ年長の者がおこなう。その場合、家長の代理であることを祭壇に告げてから唱え始める。

二　結婚と婚姻儀礼について

カドゥーは強固な父系社会である。聴き取りによれば、かつてはリネージごとに長い一棟に住み、家長（長兄）を中心に大家族を形成していた。サムワイ周辺の村では、このようなロングハウスが幾つかの棟に分解しつつあるが、いまも社会構造や住まい方に大家族で住むロングハウス当時の痕跡をとどめている。同姓の者同士は結婚できず、女性は結婚すると姓が変わる。一方、いとこ同士であっても、姓が違えば結婚することができる。また、結婚し、夫が娘しかいない家に入って住む場合もあるが、その場合でも男性が姓を変えることはない。ただし、親の財産は子に平等に分ける。

かつては、子どもが大きくなると、男、女ともに、寝場所をその棟（氏族）の客間に移したが、近年は、女性の場合、親の寝室（これまでの寝場所）の一部に仕切りを設け、あるいは裏側に小屋を増築して母屋との間を橋のようにして結び、寝室として使用する事例もある。男子が客間に移り、女性に興味を抱いて外へ遊びに出かけるようになると、親はスイギュウやウシを用意するなどして結婚の準備をはじめる。

カドゥーでは、女一五歳以上、男一八歳以上であれば、結婚することができる。この地域にはベトナム戦争に参加した男性が多いが、かれらのなかには晩婚の者が少なくない。年代によっては、娘ほどの年齢差の女性と結婚しているケースもある。結婚は、以下のような手続きを踏んでなされる。

① 男性は、互いに好きになり結婚したいと思う娘が現れると、結婚の意志を自分の親や家族に告げる。恋愛は自由に認められている。異なる民族集団とでもよい。満月の日、カドゥーは農作業を休むが、満月の晩は明るく、密会するのによいと言われている。

② 男性の家の家長（父親の役割）が、家を代表して娘の家にいき、娘を嫁に欲しいと伝える。娘の側は、その場で婚資を要求する。一〇〇万キープ欲しいと言われれば、その場で娘の父母に渡す。それ以外に娘の兄弟にも例えば一〇分の一〇万キープずつを渡す。金額相当のスイギュウやウシ、ベトナムから伝わる甕やドラで支払ってもよい。その場で折り合わなければ結婚することはできない。結婚式はその二、三カ月以内におこなう必要がある。

③ 娘の家でブタを供犠し結婚式を終えた後、娘は男性の家に入り一緒に住むようになる。一緒に住むようになると、女性は自分がもってきた個人的な財産の相当分を男性に渡す。かつては、結婚後、男の家が、嫁の家にスイギュウなどの財産を与え続けなければならず、一方、嫁側は男の家に民族衣装と食べ物を送り続ける必要があった。生活に余裕がなければ、免れることはできるが、贈与しあうことが双方の家の生き甲斐でもあった。

④ （タンゴー村でおこなわれた儀礼から）結婚して一カ月後に、花嫁ははじめて実家に帰るが、その場面に遭遇した。その際に、男の側

第四章　通過儀礼、祭礼と住まい方

ここでは、住まいがかかわる非日常的な生活について言及する。出生、出産にかかわる禁忌、婚姻と葬送にかかわる儀礼、先祖祭り『チャラブ』についてである。

一　出生、出産にかかわる禁忌

妊娠した女性とその夫の日常生活にかかわる禁忌はきめ細かく厳しい。表面的には妊婦や出産を不浄のものとして避ける慣習のようにみえるが、乳児死亡率の高さが子孫繁栄への最大の障害になっている実態を考えるなら、むしろ赤子や妊婦を特別な存在として日常生活から遠ざけ護ろうとする意図が強くはたらいているものと思われる。

① 妊娠した女性とその夫はヒン（祭壇）の前に近寄ってはならない。

② 畑などで儀式をおこなう場合、妊婦とその夫は儀式に出ることができない。

③ 死者が出た場合、妊婦とその夫は宴会の席に出ることはできるが、葬儀や埋葬には立ち会えない。

④ 妊娠八カ月目に夫は森に出産のための小屋（産屋）を建てなければならない。小屋は出産まで使用しない。

⑤ 出産の一〇日前に、妊婦は身につけている指輪やネックレスなどの装身具をすべて外さなければならない

⑥ 妊婦は、陣痛が始まるとはじめて産屋に入り、夫は出産後、三〇日間、産屋で妻とともに過ごさなければならない。夫が多忙で三〇日間も籠れない場合は、一五日間でもよい。〈現在では、産屋を森のなかではなく、家の近くで集落の周縁部に建てるが、同様に隔離されている〉

⑦ 産屋で三〇日間過ごした後、自分の家に帰るが、夫婦は三カ月間、自分たちの部屋でしか生活することができず、また、その部屋に他人を入れてはならない。その間、妻が家事を、夫が仕事をしても構わない。

⑧ 妊娠中と出産後三カ月は、タケノコ（腹痛になるとされる）とチョー（解熱剤にも使用される山菜→早産になるとされる）を食べてはならない。妊婦には、大きな家畜（スイギュウ、ウシ、ブタなど）の足を食べさせる。

注記：パレ氏とタンゴー氏の者はヘビやナマズなど体をくねらせて進む生き物を食べてはならない。パレ氏から嫁にいった女性がヘビを食べるためには、実家にブタ二頭を提供する必要がある。パレ氏はイヌを家のなかで食べてはならない。外では食べてもよい。戦争中ベトナム兵がこの村へやってきたことがあるが、イヌを食べた人はパレの家のなかへは入れなかった

に由来する。移動の経緯は次の通りである。ピン地方を出てピンセー（フランス語でベーはB、セーはCを意味する）村に三〇年間住んだ。この後、トンアワオ村に三〇年居住し、現在のピンベー村に引っ越してきて、三〇年が経過した。その間、村が一丸になり村ごと引っ越しを繰り返してきたという。この村に引っ越してきたときに、ここでチャラプ（先祖祭り）をおこなっている。集落移転は、一度におこなうのではなく、徐々に越してくる。プリン氏のひとつの家族は、集落移転をはじめて一〇年後に引っ越してきたという。プリン氏のロングハウスは、三〇年前の移転をはじめたときにつくられており、ヒンベー村のなかで最も古い。後発のかれらは後から来てこのロングハウスに合流している。

現在、ピンベー村の人口は一五五人、男七三人、女八二人である。四〇家族のうち、七家族は結婚しているが未登録である。一七棟に分かれて生活している。氏族別の棟数は、プリン氏が六棟、テウウェン氏が五棟、ビエン氏が四棟、ダン氏とタロ氏が各一棟である。ピンベー村は、三角形の広場に対し各棟が平側を向けて取り囲むようにして、平坦な森を切り開いてつくられており、すぐ東の下がった位置にアワオ川（上流にアワオ村）が流れている。この一帯をアワオ地区という。この村やアワオ地区の村では、タンゴー村との間に婚姻関係がある。また、北西二、三キロ先にはリロイ山がある。

ピンベー村の生業はタンゴー村の場合とあまり変わらない。ただ、ピンベー村のコーヒーやコショウの木には実がたわわになりはじめており、すでに換金作物として期待されている。

注記：両村では外部社会とのかかわり方が異なっている。比較すると、尾根筋に立地するタンゴー村が進取の気性に富み革新的であったのに対し、ピンベー村の場合は、人々の生活面のみならず、集落環境の面においても、村としての落ち着きやまとまりを感じた（半面、閉鎖的であった。タンゴー村にはラオス語を話す人や文字の書ける人が少なからずいたが、ピンベー村にはほとんどおらず、文化研究所サムワイ郡分局に勤めるタンゴー村出身のブンヌさんの通訳が唯一の頼りであった。調査時、長老には一族の子どもの名前や年齢がほとんど識別されておらず翌日までに確認してくれるよう、お願いするような状態であった。

ピンベー村のビエン氏の本家（Appendix-IIIおよびは50ページ、9番家屋を参照）は、すでに三〇年を経ている。煤を被って黒光りしているが、太いカリンの木でつくられており、しっかりしている。竹を木の代用品として使う最近のつくり方と異なり、木と竹を巧みに使い分けてつくられている。木材は移転前の村が立地していたトンアワオ平原から運び、太い材料は近くのリロイ山から切り出してきたものである。このような立派なつくりの家屋（明らかに長期耐用をめざしたつくり方のもの）は、現在のタンゴー村には存在しない。

第三章　タンゴー村とピンベー村における集落移転の経緯

カドゥーの生業は焼畑農業であり、耕地を変えながら陸稲をつくらなければならないという生産手段（条件）が、集落移転をも促してきた。二つの集落では、集落移転の歴史（経緯）がともに長老たちを介して今日にまで伝承されているが、移転の年代については不明瞭な点が多い。

一　タンゴー村の移住の経緯

もともとベトナム、クワンティー省のタンクンという村に住んでいた。村落を移転して、ピンレーという村を興す。このピンレー村から分村してアチンダリー村を興したが、悪い出来事が重なったのでアトゥンカムイという村をつくり移転した。しかし、そこにはトラが多く、トラに襲われるという不幸が続いたので三〇年前に現在のタンゴー村に移住した。長老の一人であるボーネンさん（七六歳）は、アトゥンカムイ村の様子を記憶している。アチンダリー村を記憶している人はいない。タンゴーという名称は、から合流し一緒に住みはじめた人も少なくない。タンゴー村ができてタンゴー氏の姓からとった。村ができた当時、タンゴー氏は自分の名前を村名としたので、マリコーに改姓したが、いまはタンゴー姓に戻っている。

注記：パレ氏の七一歳になる家長によれば、「かつてパレ一族は集まってひとつの村を形成していた」と言い伝えられているのだという。いまはラオスのみならず、ベトナムにまで分散して住んでいる。

タンゴー村の人口は四七〇人（男一七〇人、女三〇〇人）である。役所に登録されている家族数は七三家族であるが、二〇家族は未登録である。二〇家族は、親と一緒に住んで、それぞれ自分たちの部屋をもっている。棟（家屋）の数は三七棟である。また、九〇歳を超える男女が各一名いる。一年後にサムワイからベトナムに抜ける幹線道路が完成する予定であり、政府は村人にその道路沿いの土地へと集落移転することを勧めている。村長などの役職者をはじめ、数家族はすでにその道路沿いに小屋を建てている。

注記：ここでいう『家族』は、役所に届けを出している家族（基本的構成は夫婦とその子どもからなる核家族集団）であり、調査結果から、概ね、イロリ（カマド）を共有している単位をさしている。従って、同棟、異棟の氏族集団との関係など、かれらが懐いている家族概念に言及したものではない。

二　ピンベー村の移住の経緯

ピンベーという村名は、サワンナケート県のピン郡からやってきたこと

動植物に精霊が宿るという考え方はない。

四　アラムーン（祈祷師）について

祈祷師のことをカドゥーはアラムーンと呼んでいる。タンゴー村には五人（男女）いる。アラムーンには、夢のなかでお告げがあったり霊が身体にとりついたりしてなる。霊が突然、語り始めるのを村人がみてかれらを信頼する。年齢や男女に関係はない。アラムーンは祭礼と病気祈祷の双方にかかわり、霊的存在が突然降臨して身体にのり移ってなると言われているが、呪術的な要素は少なく、シャーマンとは言い難い。

病気の原因を探る祈祷は以下のようにおこなわれる。まず、家長がヒン（祭壇）に向かって「これからアラムーンに病気をみてもらいます」と報告してからはじめられる。アラムーンは茶碗に米粒を一握り入れ、その上からナイフを差して占う。ナイフが倒れれば霊の仕業ではないから病院に入れなければならず、ナイフが倒れなければ（これをトゥトゥクという）、ヒンの精霊のせいだから、アラムーンが病気の原因と生贄の家畜とを霊から聞き出すことになる。アラムーンがナイフを刺す儀式はどこでおこなってもよく、ヒンの設置されたモントゥモイ（客室）でおこなってもよいが、その場合、ヒンとは無関係である。アラムーンはナイフが立つまで何度も試みようとする。ナイフが倒れないのは、霊が掴んでいるからと解釈されている。また、祈祷は病人の部屋でおこなわなければならない。アラムーンが生贄の家畜の種類を告げると、その内臓を取り除き、頭や足などの身体をゆでてヒンの霊に捧げる。ヒンに捧げるのはその家の家長である。内臓は別に料理し、肉も一時間ほど捧げた後に食べる。三、四日経っても治らなければ、このような祈祷を繰り返す。

病人は、自分の部屋にいて、アラムーンの祈祷に立ち会わなければならず、また異なる姓の者はその場に居合わせてはならない。

ピンベー村の方には、アラムーンが三人いる。いずれも男性で、六〇～七〇歳の老人である。祭りはアラムーンがいないとおこなえない。日取りなどは長老たちと話し合って決める。

五　家畜と生贄の動物

カドゥーにとって、家畜は財産であり、生贄の対象であり、貴重な蛋白質源である。カドゥーは家畜を商品として育ててはおらず、基本的に自家消費される。大型のスイギュウやウシは、婚資として流通し、現在はバイクなどの商品を買うときにも相場で金銭に換算されている。

満月の日は休日で、村中で仕事を休む。家屋を建設中のタイミングであっても、仕事をしてはならない。ただし、雨漏りなどの修理は構わない。そして、満月の日にウシやブタを生贄にするのは、大変よいとされている。新月は無関係である。

家畜を生贄にする場合は以下のルールがある。

① スイギュウ、ウシ、ヤギを供犠する場合は、必ず供犠柱につないで殺さなければならない。ブタは供犠柱にはつながない。

② スイギュウやウシを供犠する場合は、必ずブタも殺さなければならない。また、ブタを供犠する場合は、必ずニワトリを殺さなければならない。

③ ニワトリ、ブタ、ヤギ、ウシ、スイギュウは生贄の対象である。しかし、イヌ、ネコ、アヒル、鳥類（ニワトリ以外）、ウマなどは生贄にはできない。

サインとした。葉が挟んである場合は、家のなかに入ってはいけないことになっていた〉

六～七月　草むしりや虫取りで畑仕事が多忙な時期。〈四～七月は、前年　収穫した米が不足する時期であり、トウモロコシやイモなどで食いつながなければならない〉

八～一一月　農作業と収穫の多忙な時期。米は同時期に三種類を植える。それぞれ生育の早さが異なり、成長が遅く六カ月かかるカオガンの単位面積当たりの収穫量が最も多い。三種類の米の収穫時期は以下の通り。カオデゥ（七～八月）、カオイン（八～九月）、カオガン（一〇～一一月）。

一一～一二月　アイヤー祭り（収穫祭）

村人全員が参加し、スイギュウ（金持の場合）、ブタ、ニワトリなどを供犠し、村外の人を積極的に招き入れて三日三晩を飲み明かす。豊作の年は盛大に祝い、凶作の年はスイギュウなどの生贄を少なくしたり控えたりする。遠くベトナムにいる親戚にまで声をかける。また、訪れる客については、他村の人はもとより、他の民族集団の者でも構わない。祭りの間、村人は村の外に出てはならない。祭りの日取りは、祈祷師（祭司）のアラムーンが中心になり、近隣の村間で調整して決める。

三　精霊世界について

カドゥーは五つの精霊を区別し信仰している。カドゥーの言葉で「カニヤヤ」以外の精霊を「ヤン（yang）」という。カニヤヤは最高霊であり、ヤンの呼称はつけないで呼びかける。以下の通りである。

① カニヤヤ（kaniyaya）

森の霊であり、精霊のなかでは最も位が高い。農耕をはじめ、森でのいとなみのすべてにかかわっている。カドゥーの村はどこでもカニヤヤを祀る祠を森のなかに建設しているが、カニヤヤ以外の精霊のために祠を建てることはない。高床で一メートル角ほどの祠であり、触ってはならない。タンゴー村のカニヤヤの祠は、村の北側にある墓地の先に建てられており、ピンベー村の祠は、村の西側で、これも墓地の先にある。

② スー（suh）

広場の霊である。農業、家畜（動物）など経済活動のすべてにかかわる霊とされる。供犠柱（生贄にするときにスイギュウやウシをつなぎとめておく柱）もこの霊にかかわるが、これは触ってもよい。

③ ルン（lung）

家の霊であり父母の霊も含まれている。亡くなった人の霊もヤン・ルンのなかに含まれている。

④ コー（koh）

山の霊である。ピンベー村の近くには「リロイ」という山があり、山の霊とが一緒になって信仰の対象になっている。

⑤ ドゥー（doun）

川または水の霊である。

森や川に入るときは、はじめに精霊に話しかけ、祈りの言葉を捧げてから入っていく。前もって語りかけないと護ってはくれず、悪いことが起こる。豊作やお金が欲しいときなども、精霊に話しかけ祈りを捧げる。一方、

第二章　カドゥーの暮らし

ここでは、両集落で聴き取った生業と生産暦、精霊信仰、祈祷師＝アラムーン、家畜と生贄などについて述べる。

一　生業について

生業は焼畑農業である。陸稲はもち米とうるち米が半々。サトウキビ、トウモロコシ、イモ類、パパイヤ、バナナ、キュウリなどの野菜、タバコ、コーヒーなどを栽培しているが、すべて自給自足である。コーヒーは換金作物として期待されるが、まだ木が小さく出荷できるほどの収穫はない。イモやタケノコ、山菜、魚、カエル、虫などの森や川の産物も食物として欠かすことはできない。

家畜として、スイギュウ、ウシ、ヤギ、ブタ、アヒル、ニワトリなどを飼っているが、育てて売るのではなく、儀礼用として自家消費されている。バイクなどの高価なモノを買う場合は、スイギュウやウシで払う。

食物に余剰はなく、収穫した米で一年間食いつなぐことはできない。米を植える時期あたりから収穫までの約半年、副食にイモやトウモロコシを食べ、米にイモを混ぜて炊いて食べる。米の生産は、家族が単位であり、ユイではおこなわない。家族ごとに米倉をもつ。

タンゴー村の場合、二〇〇四年の三月時点で、勤め人など現金収入のある人は四四名（そのうち女性は五名）であるが、かれらのほとんどは村に住んでいない。教員、軍人、警察官、看護婦、行政役人などである。しかし、かれらはタンゴー村を郷里と考え、家をそのままにしており、祭りや病気になったときに帰ってくる。一方、このような仕事に就きながら、タンゴー村に住んでいる人は七名である。

二　生産暦について

サムワイの気候については次のような特徴がある。一～三月は暑季で雨季が近づくほど暑い。四～九月は雨季。一〇～一二月は霧雨が降る。早朝の霧は一年中みられる。また、焼畑にかかわる生産暦は以下の通りである。

一～三月　焼畑をおこなう土地の木を切る。伐採した木は薪用に持ち帰って床下などに積み上げ保管する。葉や小枝はそのまま放置し乾燥させる。

四月　火入れをし、焼いた後は土地を開墾する。焦げた状態で焼け残った木のうち、薪になるものは、適当な長さに切って背負い、家に持ち帰る。

四～五月　雨が降りはじめるので畑づくりをおこなう。〈昔は、焼畑に出るときは、正面入口の扉に葉を挟んで不在の

■タオイ郡

ターファック・ノイ村（パコー）
集落規模が小さく新しい家屋が目立つ。

トンコンラーオ村（カドゥー）
大きな村だが伝統家屋が少なく不明瞭。

ゴトゥア村（カドゥー）
短いロングハウスは多いが集落はやや散漫。火事で再建。

■サムワイ郡

ピンベー村（カドゥー）
規模は小さいが三角形の広場を囲む一体感のある集落。

パンタイ・ヌア村（カドゥー）
古い家屋の列柱が残り、隣に長いロングハウス。過疎の状態。

アワオ村（カドゥー）
古い家屋の荒廃が目立ち、新しい家屋に変わりつつある。

ピンアー村（カドゥー）
二年前に子どもの火遊びで焼ける。

タンゴー村（カドゥー）
大規模だがさまざまな規模の家屋を含み、集落に活気がある。

図 1-3　サムワイ郡の集落位置図

ラオスの公用語はラオス語のみだが、サラワン県では、ラオス語に加え、これら民族の話す一部のモン・クメール語派の言語が通用語として用いられている。

注記：ラオスでは、諸民族が居住する高度を基準として、四〇〇メートル以下の低地に居住し、平野部で水稲耕作をおもな生業とするラオ・ルム（低地ラオ）、海抜三〇〇～九〇〇メートルの山の中腹部に居住するラオ・トゥン（中部ラオ）、海抜八〇〇メートル以上の高地に居住するラオ・スーン（高地ラオ）の三つに集団に分類する方法がある。ラオス全人口の五〇%以上を占めるラオ・ルムは、政治・文化の主流を担っており、ラオ・ルムの話す言語が公用語となっているラオス語である。

二　サムワイ郡について

サムワイ郡は県都が位置するサラワン郡の中心地からおよそ一六〇キロメートル離れた山地にある。サラワン郡とサムワイ郡は一本の未舗装路によって結ばれているが、橋の架からない川を横断しなければならない。したがって、川の流水量が増大する雨季には往来不可能となることもある、隔絶された地域である。

サムワイ郡の南側にはタオイ郡が位置し、北側はサワンナケート県ノーン郡と、南西側はセコン県カムルル郡と接し、東側はベトナムとの国境である。

五八の村で構成されるサムワイ郡の面積は五七〇平方キロメートル、人口九九七五人、世帯数一八〇五、平均人口密度は平方キロメートルあたり一八人である。

サムワイ郡にはラオ・ルム、パコー、カナイ、カドゥーの四つの民族集団が居住する。なかでも、カドゥーの人口は二五五三人で、郡人口の二五・六%を占めるが、県人口のなかでは〇・九%を占めるに過ぎない。

サムワイ郡はおよそ九割近くが山岳地帯に占められる、森林が豊富な地域である。サラワン県のなかでも、サムワイ郡とタオイ郡は比較的冷涼な地域であり、最低気温は摂氏五～七度、湿度は高く、霧が多い。

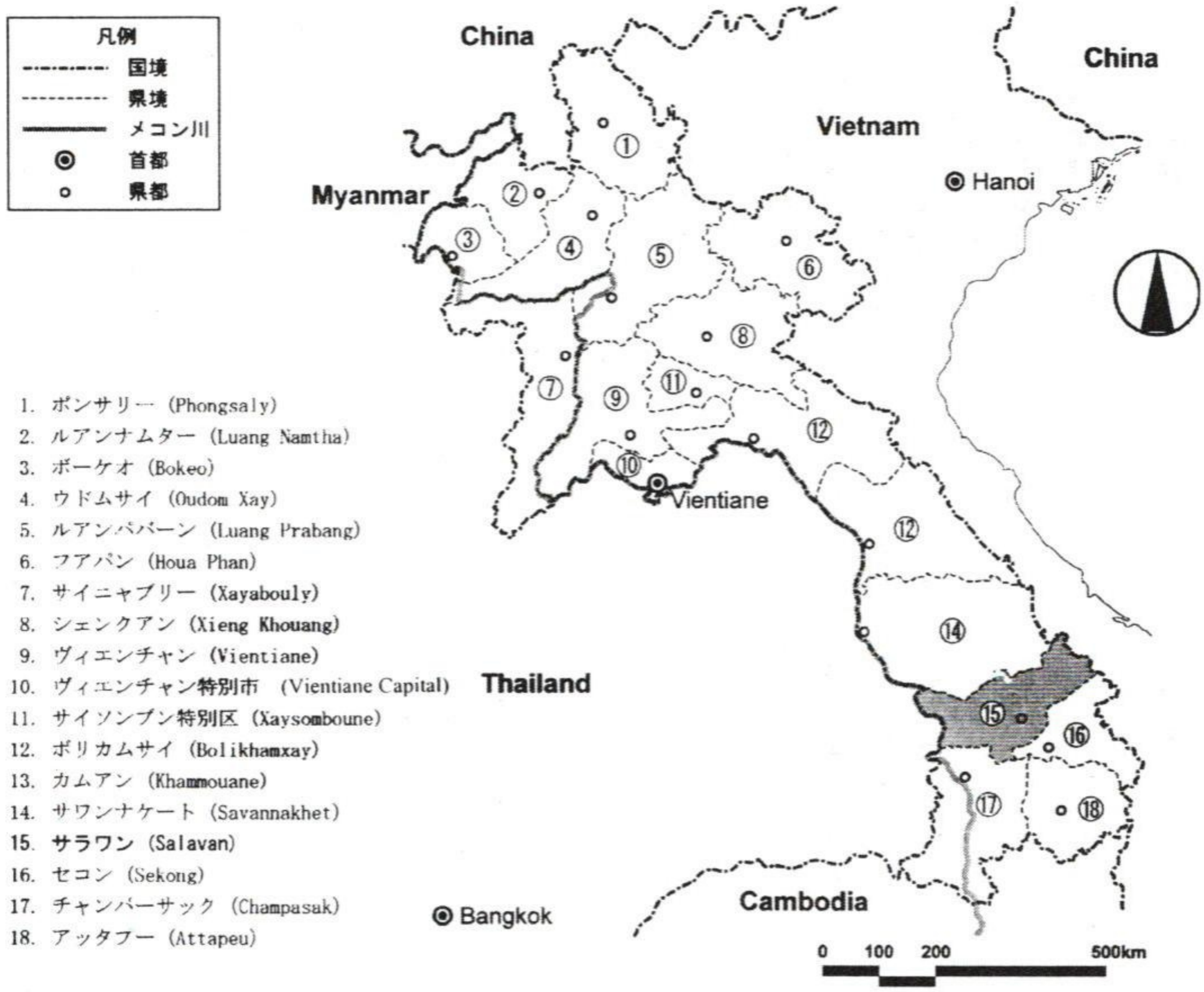
おもな農産物は、陸稲、トウモロコシ、タロイモなどで、いずれも自家消費用に栽培されている。

サムワイ郡は、ラオス民族革命前はラオスの領土であったが、革命戦争中はベトナムの支配下に移った。再びラオスの領土に戻ったのは、革命後の一九八七年から一九八八年にかけてのことである。

ベトナムとの国境を接するサムワイ郡では、伝統文化や言語において、ベトナムとの類似点を持つ民族も多い。親戚がベトナムに居住している例も少なくなく、調査をおこなったタンゴー村やピンベー村もその例にもれない。

三　調査集落一覧

サラワン県においてロングハウス居住の伝統をもつ民族の集落を調査するに先立って、現地でのロングハウスの現状と調査集落選定のために、タオイ郡およびサムワイ郡の集落を二日間にわたって視察した。視察した集落では、集落規模や集落史などの簡単な聴き取りをおこなっている。このような予備的調査をおこなった集落は以下の通りである。なお、集落名に続くカッコ付きの語は民族分類である。

1. ポンサリー (Phongsaly)
2. ルアンナムター (Luang Namtha)
3. ボーケオ (Bokeo)
4. ウドムサイ (Oudom Xay)
5. ルアンパバーン (Luang Prabang)
6. フアパン (Houa Phan)
7. サイニャブリー (Xayabouly)
8. シェンクアン (Xieng Khouang)
9. ヴィエンチャン (Vientiane)
10. ヴィエンチャン特別市 (Vientiane Capital)
11. サイソンブン特別区 (Xaysomboune)
12. ボリカムサイ (Bolikhamxay)
13. カムアン (Khammouane)
14. サワンナケート (Savannakhet)
15. **サラワン (Salavan)**
16. セコン (Sekong)
17. チャンパーサック (Champasak)
18. アッタプー (Attapeu)

図 1-1　ラオス全図

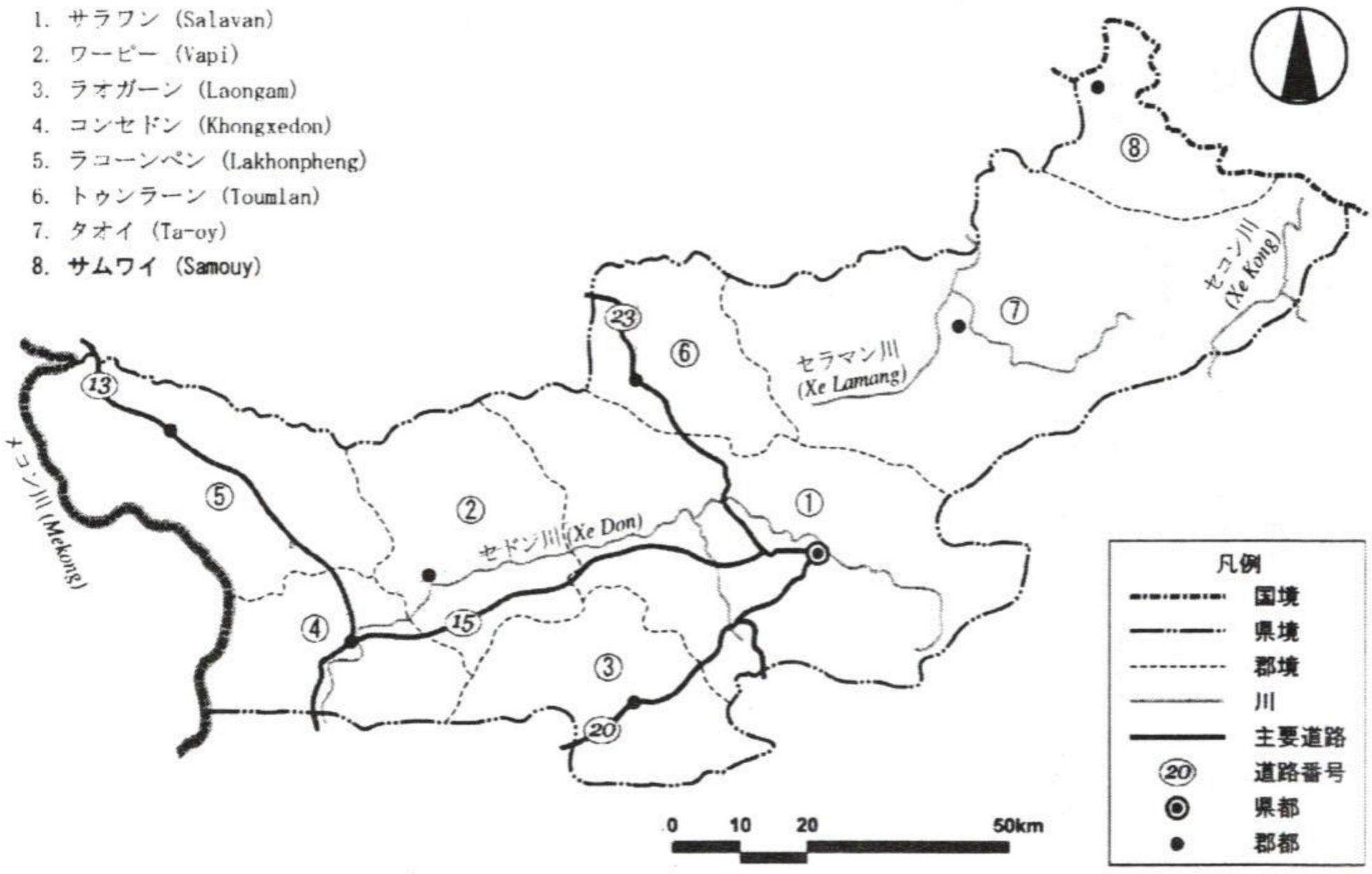

図 1-2　サラワン県全図

第一章　カドゥーが暮らす南ラオスの風土

一　サラワン県について

南ラオスの三県（アッタプー、チャンパーサック、セコン）の北側にあるサラワン県は、北緯一五～一七度、東経一〇三～一〇六度のあいだに位置する。面積は一万六九一平方キロメートル、県の西側はメコン川と、東側はベトナム国境と接し、先の南三県とサラワン県より北方の県を分断するように国土を横断している（図1－1）。サラワン県に接する他地域との地理的関係は以下の通り。

- サラワン県北側、サワンナケート県との県境の長さは一七五キロメートル。
- 同県南西側、チャンパーサック県との県境の長さは一七五キロメートル。
- 同県東南側、セコン県との県境の長さは二〇〇キロメートル。
- 同県東側、ベトナム、トゥアティエン・フエ省との国境の長さは八〇キロメートル。

二〇〇四年一二月現在、サラワン県はサラワン郡、ラオガーン郡、コンセドン郡、ワーピー郡、ラコーンペン郡、トゥンラーン郡、タオイ郡、サムワイ郡の八つの郡からなっている（図1－2）。二〇〇〇年の調査によれば、計八つの郡には七一九の村があり、県人口二九万四八八五人、世帯数四万七〇〇〇余り、平均人口密度は平方キロメートルあたり二七・六人である。

サラワン県の地勢は、その半分以上が比較的なだらかな地形である。四割を占める高原地帯にはサラワン郡、ラコーンペン郡、トゥンラーン郡が位置し、ラオガーン郡は丘陵地（二割）に位置する。高原と丘陵地にまたがっているのは、ワーピー郡とコンセドン郡である。残り四割の山岳地帯に位置するのがタオイ郡とサムワイ郡である。

高原地帯にはメコン側に注ぐ支流が幾筋か流れる豊饒な土地で、穀倉地帯となっている。火山帯が縦断する山岳地帯もまた、ミネラル分を多く含む肥沃な土壌に恵まれた農業地域で、コーヒーとマックネーンの生産がさかんである。

注記：マックネーンとは、外観は荔枝に類似するが、それよりもひとまわり小さく、皮を外した実が目眩に効く漢方薬の一成分として用いられる。ラオス国内ではキログラムあたり二万から三万キープで取り引きされる。コーヒーとともに、南ラオスにおける主要な輸出農産物のひとつである。

サラワン県には、一四の民族集団が居住する。ラオ・ルム、カタン、スラワイ、パコー、ラウェン、タオイ、プータイ、インタアン）、トン、カトゥ、カナイ、アラック（ランラックドゥーとカナイはパコーの支族と位置づけられている。

表記に関する注意事項

(1) カドゥー語は、オーストロアジア語族、モン＝クメール語派に属し、元来文字をもたない　本文中におけるカドゥー語のカタカナおよびアルファベット表記は、原語の発音をできるだけ近いかたちに表記することを試みているが、その信憑性は問うていない。

(2) 本文中における氏名に添える接尾辞について、以下のように使い分けている。

「～姓」：姓の下に添えることで、実際に系譜をたどることができないが、共通の出自によって組織されたところの社会集団、クランを表す（e.g. タンゴー姓）。

「～氏」：姓の下に添えることで、明確に系譜がたどれる社会集団、リネージを表す（e.g. タンゴー氏）。

「～さん」：個人の名前の下に添える敬称（e.g. ボーネンさん）。

(3) 本報告書作成に先立って、調査集落すべての家屋に便宜的に番号を付し、現地調査で採集した資料を整理している。これらの資料はAppendixに記載している。本文中において個別の家屋や世帯に言及する場合、これらの家屋番号を用いることもある。そのさい、家屋番号に集落名や社会集団名を添えながら表記する（e.g. タンゴー村2番家屋、11番のパタ氏の家屋）。

(4) 3.の場合において、前後の文脈の関係から、集落名や社会集団名を添えないこともある（e.g. 一列型の好例は、に位置するトロイ氏のテリトリーに見いだされる。36番と31番家屋である。）。

(5) 現地調査実施時点でのラオス通貨キープ（Kip）の対米ドル為替相場は一米ドルあたり一万四一五キープ。

11 半円形の庇下でくつろぐ母子（タンゴー村）。
12 一列に繋がる夫婦単位の部屋（タンゴー村）。
13 二列型ロングハウスの内部（タンゴー村）。
14 二列型ロングハウスのモントウモイ（タンゴー村）。
15 二列型ロングハウスの夫婦単位の部屋（タンゴー村）。
16 一列型ロングハウスの夫婦単位の部屋（タンゴー村）。
17 二列型ロングハウスの夫婦単位の部屋と中廊下（タンゴー村）。
18 子どもを背負いながらイロリで調理する女性（ピンベー村）。
19 炉端の母子（タンゴー村）。
20 脱穀にいそしむ少女（ピンベー村）。
21 植物を叩き潰して夕食の下ごしらえをする女性（タンゴー村）。
22 昼食を楽しむ子どもたち（タンゴー村）。
23 結婚して一カ月後、嫁ぎ先からはじめて実家に帰る花嫁の行列（タンゴー村）。
24 写真23の花嫁が実家を訪れるに先だってモントウモイでおこなわれる儀式（タンゴー村）。
25 祖先にニワトリを献納する家長（タンゴー村）。
26 川へ水汲みに行く少女たち（ピンベー村）。
27 米を脱穀し、もみ殻をあおり分ける子ども（タンゴー村）。

2. Pin-B Village（ピンベー村） ***41E***

Map of Pin-B village（集落図） ***41E***

Rough Map and List of House Number（略集落図および家屋番号対応表） ***41E***

Legend of Genealogical Chart（家系図の表記法について）

Genealogical Chart（家系図） ***43E***

Dang/***43E*** Talo/***43E*** Tuwen/***43E*** Prin/***45E***

Vien/***47E***

Spatial Composition of House（家屋の図面） ***49E***

カラー写真リスト

1 半円形の庇をもつ一列型のロングハウス（タンゴー村）。 ***42E***

2 二列型ロングハウスの外観（タンゴー村）。

3 霧に包まれたタンゴー村の朝（タンゴー村）。

4 子どもを抱えながら梯子づたいに家屋に入る母親（タンゴー村）。

5 村の広場を掃き清める女性（ピンベー村）。

6 村の広場を見おろすロングハウスの住人（ピンベー村）。

7 畑仕事を終えて家路をたどる女性と子ども（タンゴー村）。

8 村の主要通路沿いに延びるロングハウス（タンゴー村）。

9 半円形の庇下で戯れる子ども（タンゴー村）。

10 背から薪をおろす女性（タンゴー村）。

Houses and Villages of the Kado

-The Longhouses in Salavan of Southern Laos-

Contents of English Edition

Preface（英文まえがき） *3E*

Editor's note（本書について） *5E*

Contents of English Edition（英語版目次） *6E*

Color Plate List（カラー写真リスト） *7E*

The Space Arrangement and the Way of Living in the Longhouse（英文要旨）・・・・・・ *8E*

Appendix（資料編）・・・・・・

第六章　カドウーの集落と住まい……38J
一　集落の立地と集落空間の構成について　38J
二　集落空間と住居群の配列を限定する社会構造について　39J
二―一　タンゴー村の社会構造と集落空間／40J　40J
二―二　ピンベー村の社会構造と集落空間／42J　42J
二―三　カドウーの社会構造と集落空間／44J　44J
三　ロングハウスの空間構成と住まい方　44J
三―一　タンゴー村のロングハウスと多様化する住まい方／45J　45J
三―一―一　一列型のロングハウス　二列型のロングハウス
三―一―二　長屋形式の住まい　未分化な住まいとしての小屋
三―二　ピンベー村にみる伝統的なロングハウスの住まい方／48J　48J
三―二―一　一列型のロングハウス　二列型のロングハウス
三―三　ロングハウスの空間構成と住まい方について／49J　49J
カドウーの民族住居としてのロングハウス
ロングハウスの解体と新たな長屋型の発生

五　家畜と生贄の動物　22J
第三章　タンゴー村とピンベー村における集落移転の経緯
一　タンゴー村の移住の経緯　23J
二　ピンベー村の移住の経緯　23J
第四章　通過儀礼、祭礼と住まい方
一　出生、出産にかかわる禁忌　25J
二　結婚と婚姻儀礼について　26J
三　葬送儀礼について　27J
四　三〇年ごとにおこなわれる先祖祭り『チャラプ』　28J
四－一　スイギュウの供犠／28J
四－二　タンゴー村のアンターンクムイ（一九九八年）／28J
第五章　住まいの建設方法と住まいの特徴
一　家屋の建設　30J
二　カドゥーが使用する人体尺について　33J
三　ヒンが祀られたモントゥモイの空間と住まい方について
三－一　モントゥモイのしつらえ／34J
三－二　モントゥモイの住まい方／35J
四　家族の住まい方と室名呼称について　35J

はじめに …… 3J
本書について …… 5J
目次 …… 8J
カラー写真リスト …… 12J
表記に関する注意事項 …… 14J

第一章　カドゥーが暮らす南ラオスの風土 …… 16J
一　サラワン県について …… 16J
二　サムワイ郡について …… 18J
二　調査集落一覧 …… 18J

第二章　カドゥーの暮らし …… 20J
一　生業について …… 20J
二　生産暦について …… 20J
三　精霊世界について …… 21J
四　アラムーン（祈祷師）について …… 22J

カドゥーの住まいと集落
―南ラオス・サラワンのロングハウス―

目次

付し、左綴じ1Lページからはじまり、日本語版は右綴じ1Jからはじまっている。本調査研究の基部である、実測調査による家屋や集落の図面を住まい方に関する聞き取り調査で補った記録資料は、ラオス語版と日本語版双方で共有するものとして、英語表記とした。これらはAppendixとし、本書の英文要旨とともに、ラオス語版と日本語版のあいだに挿入している。英文ページはページ番号末尾に「E」を付して表している。

本書作成にあたったのはきわめて小所帯なプロジェクトチームであり、誰かひとりが欠けたところで、本書を完成させることはできなかったであろう。本書作成および出版に関わったすべての人に感謝するとともに、ラオス語版と日本語の翻訳を担当していただいたサイパサー・リアーンソン氏には格別に感謝いたします。対訳版作成の最大貢献者であり、彼の尽力なくしては、対訳出版は実現されなかった。また、英文要旨作成には芝浦工業大学システム工学部の盛香織氏に、ラオス語校正には情報文化省に、それぞれ御協力いただきました。

本書に用いた写真はすべて建築写真家・栗原宏光氏より御提供いただいたものです。重ねてお礼申し上げます。

二〇〇五年三月

編者

福山　愛（大学院工学研究科修士課程一年）
櫻庭かな子（工学部建築工学科四年）
鈴木美香（工学部建築工学科四年）
・建築写真家
栗原宏光（栗原写真事務所）

注記：カッコ内の所属は二〇〇四年四月時点のもの。

■調査内容
・聴き取り調査
集落の歴史に関する聞き取り、社会構造の調査、通過儀礼・祭礼等の空間にかかわる民俗調査、人体尺や家屋の工法・部位・室名等の調査、全戸についての家族の系譜と住まい方調査、建築年調査。
・実測調査
集落の家屋配置と集落空間（集落図作成）、家屋の悉皆調査（住居空間および室内外の生活物品の配置図作成）　一部家屋の矩計図・軸組図の作成。
・写真撮影
生活の記録（栗原）、実測補助用の写真撮影。

いくつかの予備的な調査報告あるいは開発アセスメントとしての概括的な報告書をのぞけば、サラワン県およびカドゥーを扱った同種の研究は未然であった。本書において参考にした文献は、ラオス語で記された「Pavatsath Salavan（サラワンの歴史、サラワン県庁編著、二〇〇〇年）」のみである。第一章はこの文献とともに、情報文化省文化研究所の民族学者カンバイニャンナラート氏から助言を賜り、地域および民族の概要について記述している。第二章から第五章は調査報告であり、第六章では総括として調査で得られた資料をもとに分析、考察をおこなっている。

本書は、実質的な本文である第一章から第六章までをラオス語と日本語の対訳とし、ラオス語版はページ番号末尾に「L」を

本書について

本書は、二〇〇四年三月二三日から三一日の九日間にわたって実施された調査の成果報告書である。ラオス情報文化省文化研究所と芝浦工業大学工学部建築工学科畑研究室による共同プロジェクト「ラオス少数民族の住まいと暮らしに関する調査研究」の枠組みのなかでおこなわれた。

■プロジェクト顧問
チャンタピリット・チェムシスラート（情報文化省文化研究所）
ブンテン・スックサワット（情報文化省文化研究所）

■調査参加者
・ラオス情報文化省文化研究所
タノンソン・シブンファン（研究員）
ソンパワン・サイニャヴォン（研究員）
センチャルーン・ブンサルーン（サラワン県分局）
ブンヌ・パレ（サムワイ郡分局）
新井清水（プロジェクト付専門家）
・芝浦工業大学
畑　聰一（工学部建築工学科教授）
平田智隆（大学院工学研究科修士課程二年）

把握しえないのでもあるとは言えないが、伝統的な環境のなかで物質的には決して豊かであった人たちは、物質的には決して豊かではないが、気高く尊厳さえ感じさせる精神と誇りとをもちあわせ、いきいきと暮らしていた。

私たちが接したカドゥーの人たちは、このような有形・無形の民族文化は、数百年のながきにわたって育まれてきたものでDNAに譬えることができ、一度失われると二度と復元することができないものである。カドゥーの村々での諸体験は、調査をおこなった私たちにも自らを省みる機会を与え、本当の豊かさとは何であるかを示唆するものであったように思われる。とりわけ、このような伝統が失われてしまった日本の研究者の側からみると、その濃密な民族文化の存在に羨ましさえ覚えてしまうのである。

本報告書はカドゥーのロングハウスについて、実態を中心に記したものである。そこには、かれらの精神性や伝統が強く表れている。それらを、調査者が帰属するラオスと日本の人たちにはずは知ってもらいたいと考えて、ラオス語と日本語の対訳で出版することにした。とくに、四九種族にも及ぶ多様な民族集団が共存するラオスの人たちには、自らの豊かさを知ってもらいたいという強い願いをこめている。

ここで、あらためて、調査に協力していただいたタンゴー村とヒンペー村の人たちに心から感謝の意を表するとともに、このような豊かな伝統文化がいつまでも存続することを切に願っている。

二〇〇五年三月

ラオス文化研究所　所長　チャンタピリット・チャムシスラート

芝浦工業大学工学部建築工学科教授　畑　聰一

24/VII
ห้ามจำหน่าย

はじめに

商品経済の発達や生活情報の広域化とともに民族文化が軽んじられ、失われてゆくのは世界的な趨勢であり、ラオスにおいても例外ではない。近代化過程のなかで、自国の豊かな民族文化に眼を向けることは、ややもすると後ろ向きの姿勢に映りやすく、至難の業であると言ってよい。当然ながら、そのような近代化の渦中にある固有の民族集団が自らの文化に眼を向けることは、なおさら難しい。

ラオス文化研究所は、かねてより多様で豊かな民族集団の民家や民具などの有形文化を調査し記録することの必要性を感じていた。幸いにも、二〇〇二年一二月に、国際交流基金アジアセンターの支援によって、ラオス情報文化省文化研究所と芝浦工業大学工学科畑研究室の合同チームによる調査が実施され、セコン県ダクチュン郡に居住する民族集団、タリアンの民家に関する研究がおこなわれた。二〇〇三年六月には、その成果がラオスにて出版されている。そして、今回の調査報告書は両者による共同研究成果の二冊目であり、サラワン県サムワイ郡に居住する民族集団、カドゥーの民家と集落を対象にしたものである。

伝統家屋の研究というと、私たちはつい、美観や保存状態を基準にした標本調査を想定しがちである。これに対し、この研究では二つの集落を対象に悉皆調査をおこなっている。悉皆調査とは、集落および全家屋の実測、採集をおこなうと同時に、そこに住む人びとのふるまいや住まい方、生活様式などを住居ごとに細かく把握する方法である。こうした方法は、一見すると手間がかかるばかりで、その目的がみえにくいかもしれない。だが、人びとの脳裏にひそむ住居観や集落観に少しでも近づくためには、現象としてある人びとの生活空間を丹念に調べ上げることがどうしても避けて通れないのである。調査を通して得られた実測図面とインタビュー記録は、そうした目的にとってかけがえのない資料を提供してくれる。また、集落は歴史的存在でもある。集落には常に既存の要素に新しい要素が折り重なっており、両者のそうした混在が、人びとのあいだの葛藤となって表出している。人が集まり住むことに不可避的にともなう、こうした共同性のダイナミズムは、単なる標本調査では決して

ラオス人民民主共和国情報文化省文化研究所
Ban Si Muang, Khouvieng Rd., Sisatanak District, Vientiane Capital, Lao P.D.R.
P.O.BOX 5246
TEL +856 21 212008
FAX +856 21 212009

芝浦工業大学工学部建築工学科畑研究室
〒108-8548　東京都港区芝浦3-9-14
TEL/FAX 03-5476-3091

カドゥー(ヤ)の住まいと集落(しゅうらく)　—南(みなみ)ラオス・サラワンのロングハウス—

2005年3月1日　第1刷発行

編著者　ラオス人民民主共和国情報文化省文化研究所
芝浦工業大学工学部建築工学科畑研究室

発行者　芝浦工業大学工学部建築工学科畑研究室

印刷・製本　Manthaturath Printing Press

139pub./23022005　Printed in Vientiane, Lao P.D.R.

カドゥーの住まいと集落

—南ラオス・サラワンのロングハウス—

ラオス人民民主共和国情報文化省文化研究所
芝浦工業大学工学部建築工学科畑研究室 ・編著

Hata Laboratory of Shibaura Institute of Technology

カドゥーの住まいと集落

―南ラオス・サラワンのロングハウス―

ラオス人民民主共和国情報文化省文化研究所
芝浦工業大学工学部建築工学科畑研究室

¥55,000

Hata Laboratory of Shibaura Institute of Technology
HATAKEN